

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

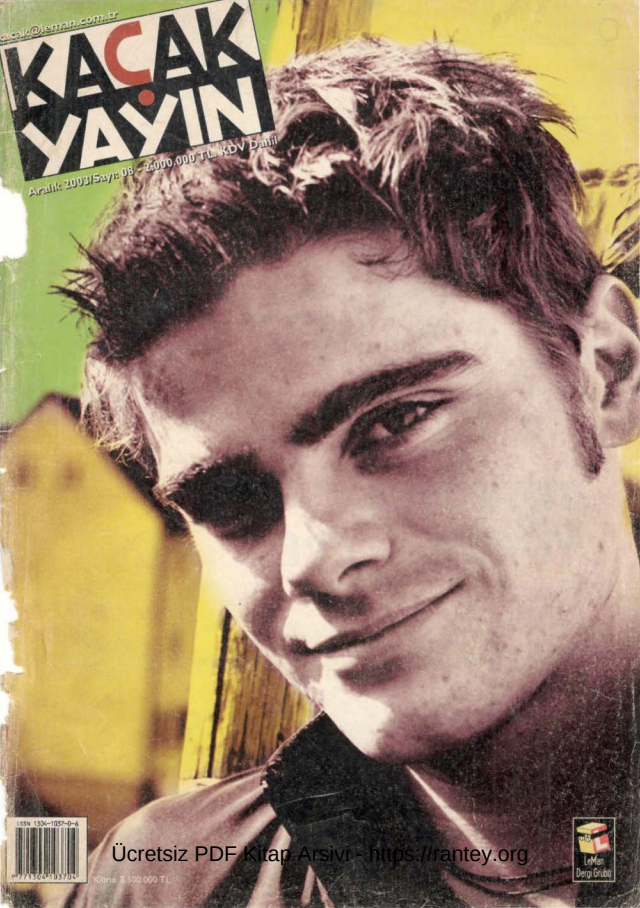
Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

kacak@leman.com.tr

KACAK YAYIN

Aralık 2003/Sayı: 08 - 2.000.000 TL KDV Dahil

ISSN 1306-1057-0-6

9 771306 105704

Kırtıraş 2.500.000 TL

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

SORGULAYIP DÜŞÜNENLERE...

317 SAYFA | 10.000.000 LIRA

HANGİ SOL

ATTILÂ İLHAN

419 SAYFA | 12.000.000 LIRA

HANGİ KÜRESELLEŞME

ATTILÂ İLHAN

TUTKUUYLA YÜRÜYENLERE...

110 SAYFA | 8.000.000 LIRA

AYRILIK SEVDAYA DAHİL

ATTILÂ İLHAN

İş Bankası Kültür Yayınları
Mağazaları ve tüm kitapçılarda.

UNUTMAYIN! www.iskulturyayinlari.com.tr adresinden yapacağınız alışverişler %25 indirimli! Ayrıca mağazalarımızda Maximum Kart'la yapacağınız alışverişlerinizde nakitte %5, tek taksitle %3 MaxiPuan, 50 milyon TL'ye kadar ola alışverişlere 2, üstüne 3 taksit olanağı.

maXimum

taksit taksit çok çok puan hemen kazan

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

TÜRKİYE \$ BANKASI Kültür Yayınları

Edebiyatçılarımıza bir haller oldu, eskiden her konuda fikir ileri sürerlerken şimdilerde üstünlüğü açık arayla gazete köşe yazarlarına kaptırdılar. Edebiyatın 'düşmez kalkmaz bir Allah' gibi konusu olan aşk üzerine köşe yazarları öylesine kalem oynattılar ki, her biri aşk gurusu oldu. Köşelerde güller açtı. Onu geçelim, edebiyatçılarımız, biz zaten aşkı yazıyoruz diyeceklerdir. Ama bir 'Avrupa Birliği' konusu var, 'Kıbrıs meselesi' var, 'Kürtçe meselesi' var, 'Kamusal alan' tartışması var. Bunlar siyasi konular denilip, el bağlanabilir mi?! En azından, 'Kürtçe meselesi' ve 'Kamusal alan' hakkında görüşlerini bilmek isteriz. Burada 'edebiyatın kamusalılığı' ortaya çıkıyor. Edebiyatın ilk kamusal mekanları kahvehaneler, şehir kulüpleri değil midir?! Şimdinin kamusal mekanları kokteyller, imza günleri yapılan yerler oldu gibi. 'Dünya görüşü'nü geçmişte fazlasıyla politik bir fenomen yapmış olmalıyız ki, ürkütük ve bu sefer suskunluğa savrulduk...

Sanki...

Sayı: 8 - Kasım 2003 / Ayda bir yayımlanır

Sahibi UM Basın Yayın Ltd. Şti.
adına Tuncay AKGÜN

Yayın Yönetmeni Tuncay AKGÜN -

Yayın Danışmanı Adnan ÖZER
adnanazer57@hotmail.com

Editör Aslan ÖZDEMİR
aslanazdemir@leman.com.tr

Sorumlu Yazışları Müdürü Ayhan ERDOĞAN

Sanat Yönetmeni Tanzer ERCANPOLAT

Resimler Melike
Onur Güçel

Fotoğraflar Sinan Gökse

Müessese Müdürü Ali YAVUZ

Satış Müdürü Cengiz KOCAU

Baskı Sorumlusu Üzeyir ATMACA

Abone-Reklam Sevinç SELVİ

Tel: 0212 - 292 94 50 - 292 94 51 (4 Hat) - Fax: 0212 - 292 44 91

Abonelik için Tel: 0212 - 292 94 50 (4 Hat)

Adres: Fıruzpaşa Mahallesi, ...

Baskı: LeMan Matbaası Tel: 0212 - 858 00 93 (Pbx)

Dağıtım: BBO Merkez

- 2- Kaçak Şiirsel Buluşma
Charles Bukowski
- 7- Çift kültürçülük, çift dillilik kaderimse...
Hasine Şen
- 8- Cüneyt Özdemir ile söyleşi
- 15- Yeni kitap eğlencesi üzerine...
Björn Kern
- 16- Obur-Cubur
İskender Pala
- 18- Cemal Süreya'nın üç şiiri...
Kaçak Araştırma
- 19- Düş Kurgusu
Atilla Birkiye
- 20- Çağın ruhu ve ilerleme
Oktay Taftalı
- 23- Zigguratın Gizemi
Kaan Polatlar
- 24- Mahir Günşiray ile söyleşi
- 28- Maria'nın göz yaşları
Nena Çalidis
- 30- Almanya Haber
Gültekin Emre
- 32- Kürtçe'nin ruhunu da Şeytan'a satsak mı?
Metin Aksoy
- 34- Piranhalar
küçük İskender
- 36- Jamal Mahjoub
Kürşat Oğuz
- 42- Tanıklıklar
Salih Bolat
- 44- Yeşim Eyüboğlu ile söyleşi
- 46- 1980 Yılı
Tuğrul Tanyol
- 48- Nihat Ateş
Kaçak Şair
- 50- Ölene kadar yerler
Metin Fidan
- 54- İçimizdeki dilenci
Kaçak Keşif
- 56- Cemal Süreya ile...
Necati Güngör
- 58- Meltem Ankan ile söyleşi
- 60- Sahte San Saçlı
Mehmet Barış
- 62- Bir yazar, bir hayat
Kürşad Oğuz
- 68- Ahmet Telli ile söyleşi
- 72- Latin Dünyası
Özlem Kumrular
- 74- Cem Şancı
Kaçak bir yazar, bir kitap
- 75- Dolapdere Yokuşu
Tarkan İkişler
- 76- Kaçak Aktif
- 78- Tersten Okuma
Yahya Kebir

VALLEJO'yu nasıl bilirdiniz?

Charles Bukowski

Charles Bukowski, sürekli içki içen, zamanının çoğunu barlarda geçiren, kadınlarla yaşadığı maceraları anlatmaktan hoşlanan bir yazar olarak tanınır ve sevilir. Bukowski de bu kanının güçlenmesi için elinden geleni yapar. Sürekli ne kadar çok içki içtiğini, nasıl kavga çıkardığını, at yarışlarını, barları, kadınlarla ilişkilerini anlatır.

Birçok genç yazar, Bukowski gibi yazabilmek için bu tür bir yaşamın gerekli ve yeterli olduğuna inanmıştır. Oysa, Bukowski'nin entelektüel temellerini biraz araştırdığınızda edebiyat, müzik ve tarih bilgisinin ne kadar güçlü olduğu ile karşılaşsınız. Anlaşılan içki şişelerinin yanına kitapları dizmeyi ihmal etmemiştir. Bu bölümde sunduğumuz şiirler Bukowski'nin kültürel donanımının ipuçlarını veriyor. Onun edebiyat merakının ne kadar uçsuz bucaksız olduğunu gösteriyor. Yaşadığı mahallenin dışında hiçbir şeye ilgi duymadığını düşündüğümüz Bukowski'nin Latin Amerikan şiirinin büyük ustalarından Vallejo'yu tanımlamakla kalmadığını, onun şiirini de özümsemediğini görünce şaşkınlığınız daha da artıyor.

Vallejo

*zordur
şiiirleri
sonunda
sizi hayal kırıklığına uğratmayacak
bir şair bulmak.*

Vallejo asla hayal kırıklığına uğratmadı beni.

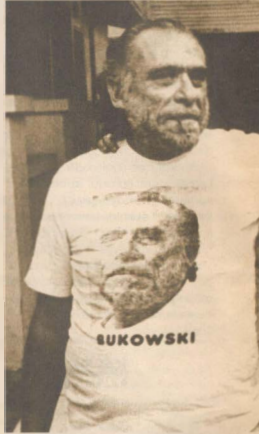
*sonunda açlıktan öldüğünü
söyleyenler var.*

*ama
yalnızlığın dehşeti üzerine
yazdığı şiirleri
bir biçimde müşfik,
bağışmıyorlar.*

*hepimizi yıldırıyor sanatın büyük bir
bölümü.
insan gibi yazmış Vallejo,
sanatçı gibi
değil.
idrakimizin
ötesindedir Vallejo.*

*hâlâ hayatta olduğunu
ve bir odada yürüdüğünü düşünmek
hoşuma gidiyor,
kestirilemez
buluyorum*

*Cesar Vallejo'nun
kararlı adımlarının
sesini.*

muharebe el kitabı

Celine'e Nazi dediler
 Pound'a faşist
 Hamsun'a hem Nazi hem de faşist.
 Dostoyevski'yi idam mangasının
 karşısına diktiler
 Lorca'yı vurdular
 Hemingway'e elektro şok uyguladılar
 (beynini patlattığını biliyorsunuz)
 Villan'u Paris'ten kovdular
 Mayakovski rejime inancını yitirdi
 ve sevgiliyle tartıştıktan sonra
 o da kendini vurdu.
 Chatterton fare zehri içti
 ve işe yaradı.
 kimilerine göre Malcolm Lowry
 sarhoşken kendi kusmuğunda
 boğuldu.
 Crane geminin güvertesinden atlayıp
 ya pervaneye ya da köpekbaklıklarına yem oldu.

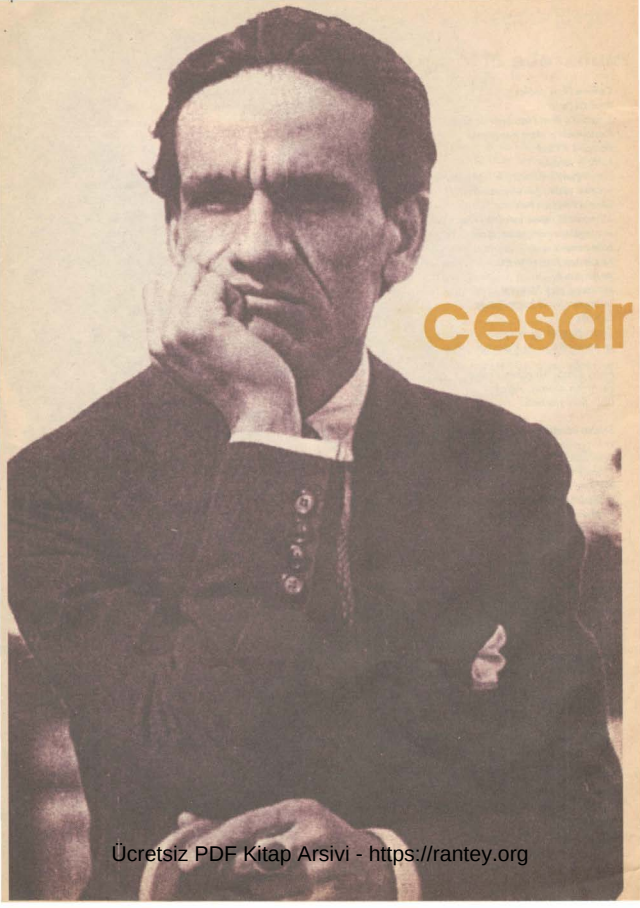
Harry Crosby'nin güneşi karaydı.
 Berryman köprüyü yeğledi.
 Plath fırını yakmadı.

Seneca küvette bileklerini
 kesti (en iyisidir:
 sıcak suda).
 Thomas ile Behan
 ölümüne içtiler
 ve listeyi uzatmak mümkün.
 ve yazar olmak istiyorsunuz
 öyle mi?

böyle bir savaş bu:
 yaratmak öldürür,
 çoğu delirir,
 kimi yolu kaybeder,
 devam edemez.
 azdır yaşlılığı görenlerin sayısı.
 azdır para kazananların sayısı.
 kimi açlık çeker (Vallejo örneğin).
 böyle bir savaş bu:
 zayıf büyük.

pekala, tamam,
 yapın,
 ama kör tarafınızdan
 kum torbasını kafanıza yediğinizde
 bana gelmeyin pişmanlığınızla.

şimdi küvette bir sigara
 içecek
 sonra da yatıp
 uyuyacağım.

cesar

ÖYLE GÜNLERİM VAR Kİ, İÇİMDE BİR HEVES BİR ARZU...

Öyle günlerim var ki, içimde bir heves bir arzu, hükmeder gönlüme,
o can parçasını iki yanağından öpesim gelir,
alır da götürür beni derinden gelen o arzu
ister gönüllü, ister zorla, sevmeye bir başkasını,
benden neret edeni, bir çocuğun defterini yırtanı bile,
bir insan ağlıyor diye gözyaşlarını koyvereni,
şarabın efendisini, suyun kölesini,
öfkesine gömüleni, artık o her kimse,
yanımda ter dökeni, boş verip gideni, kendinden sıyrılıp ruhuma gireni.

Öyle istiyor, öyle istiyorum ki çeki düzen vereyim
benimle konuşarlara, kadınsa örsün saçlarını,

askerse düzgün yapılısın tıraşı,
göstersiz kendini mağrurun azameti, garibanın asaleti.

Sabırsızlanıyorum ütülemeye mendilini
gözpınarları kuruyanın,
kederliyken ya da gülen yüzüm sıztatırken içimi
adam edeyim çocukları ve dahileri
Kötülükten payını almak istiyorsa iyi birisi
yardım edeyim ona da,
can atıyorum işte sağına oturayım diye
solak adamın, dilsizin yerine cevap vereyim
-işe yaramaya çalışırım ya
elimden geldiğince - ve öyle isterim ki
diz köküpk yıkayayım ayağını topalın,
yardım edeyim uyumasına yanımdaki tek gözlü adamın.

Öyle bir istek ki bu benimkisi, dünyayı,
insanlığı saran, ancak cürmü kadar yer yakan!
Taşar içimden,
çıkarak kaynağından, çıkarak halkın kasıklarından,
ve ta ötelere gelen öpmek arzusu
şarkıcının şalını,
gün gelip kızgın bir maşa misali onunla dağlananı da,
ürkmeden içinin sesine kulak veren sağırı,
bağrımda unuttuğum şeyi bana geri vereni,
Dante'sini, Chaplin'ini, yüreklerini onların.

Son olarak, isterim ki
dehşetin o meşhur eşliğindeyken ben
ya da yüreğim sığmaz olduğunda göğsüme, isterim ki
kahkahaya bağayım gülümseyeni,
minik bir kuş kondurayım hainin ensesine,
öyle bir bakayım ki hastalara bezsinler benden,
alayım satıcı ne satarsa,
yardakçılık yapayım katile cinayetinde -korkunç bir şey bu-,
yani isterim ki dürüst olayım kendime
her konuda.

1892 yılında Santiago de
Chuco'da doğdu. Önce Trujillo,
sonra da Lima'da ki San Marcos
Üniversitelerine gitti. İlk şiir kitabı
olan Los Heraldos Negros'u
1918'de yayınladı. 1920'de
siyasal nedenlerden tutuklandı
7 ay cezaevinde kaldı. Bu haksız
tutuklanma onda uzun yıllar
sürecek travmaya yol açtı.
Sonra Paris'e gitti. Ispanyol İç
Savaşı'nda Cumhuriyetçileri
destekleyen cephede etkin
olarak çalıştı. Daha sonra
Rusya'yı boydan boya gezdi.
1930'da Fransa'dan sınır dışı
edildi. 1933'de yine Paris'e
döndü ve ömrünün geri kalan
günleri Marsilya, Nice ve
Paris'de geçirdi. 1938 yılında
kendini aç bırakarak suretiyle
intihar etti. Çağdaş Latin
Amerika Şiiri'nin en hümanist
şairlerinden sayılır. Devrimci-
mistik akımın tek temsilcisidir.
Fransa'da olduğu yıllarda
gerçeküstücü
önderlik etmiştir

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rante.org>

zamanında yetiştiler

kimi yazarları düşünmek hoşuma gidiyor: James Joyce, Hemingway, Ambrose Bierce, Faulkner, Sherwood Anderson, Jeffers, D.H. Lawrence, A.Huxley, John Fante, Gorki, Turgenev, Dostoyevski, Sarayan, Villon, hatta Sinclair Lewis, ve Hamsun, hatta T.S Eliot ve Auden, William Carlos Williams, Stephen Spender ve taşaklı Ezra Pound.

annemle babamın öğretmedikleri o kadar çok şey öğrettiler ki bana, bir de Hüzünlü Kahve'si ve Altın Göz'üyle Carson McCullers'i düşünmeyi severim. annemle babamın bilmedikleri o kadar çok şey öğretti ki bana Carson.

basit ve kalın kütüphane ciltleriyle kütüphane kitaplarını okumaya bayıldım, mavi, yeşil, kahverengi, turuncu, öksürmüş ya da gülümsemiş ya da yüksek sesle konuşmuşsan insana ciddiyetle bakan yaşlı kütüphanecileri severdim (kadın ve erkek) annemle babamı çok andırsalar da hiçbir benzerlik yoktu aslında.

bir zamanlar büyük zevkle okuduğum yazarları okumuyorum artık, onları düşünmek güzel ama, bir de Hart Crane ile Caresse Cosby'nin 1929 yılında Chantilly'de çekilmiş fotoğraflarına tekrar bakmayı seviyorum, ya da D.H. Lawrence ile Frieda'nın 1928 yılında Le Moulin'de güneşlenirken çekilmiş fotoğrafına.

André Malraux'yu uçuş kıyafeti ve göğsünde bir kediyle görmeyi seviyorum, Artaud'nun akıl hastanesinde çekilmiş fotoğraflarını seviyorum, Picasso'yu kumsalda, güçlü bacakları ve kel kafasıyla seviyorum, bir de inek sağan Lawrence ile Aldous var, 1963 Ağustos'u Saltwood Castle, Kent.

seviyorum bu insanları düşünmeyi, daha önce düşlerimde bile görmediğim o kadar çok şey öğrettiler ki bana. ve iyi öğrettiler, çok iyi, büyük açlık duyduğum o günlerde varlığından haberdar bile olmadığımı armağanlara boğdular beni fırsat yokluğunda bana fırsat tanıyarak kanıma işlemiş o dostlar.

Beethoven son senfonisini tamamen sağır yönetti kulağını kesip o paçavrayı başına sardıktan sonra mısır saplarının arasında işini bitirmeseydi resimleri bu kadar değerli olmazdı.

ve şu ötekinin şiirleri, o kadar ünlenir miydi 19'unda Afrika'da alın aramak için oyundan kaçıp frengiden ölmeseydi?

ya şu yolda İspanyol faşistleri tarafından öldürülen? bu sözcüklerini daha mı anlamlı kıldı?

ya da şu ulusal kahramanı alalım ele, bütün o buzdağı senfonileri dimdik yükselip gökyüzünü ikiye yaran büyük besteciye, mesleğinin doruğundayken yaşlılığı kafasına taktı, kafasını usturaya vurdu, evine kapandı ve kimseyle görüşmedi.

ne tuhaf bir davranış biçimi, dememiş miydi biri?

sanatçının sanatı kadar dayanıklı olması, istedikleri bu, imkansızı istiyorlar: yaratana yaratının aynı olmasını. çağların en pis numarası bu.

>Hasine Şen

Kaçak>Deneme

Çift kültürlülük, çift dillilik kaderimse...

Afrika mitolojisinde **Esu-Akbara** adında bir karakter var. Görevi insanlar ile tanrılar arasında aracılık yapmaktır, yani Afrika mitolojisinin bir nevi Hermes'dir kendisi. Ülkesinde zenci ticareti başladığında, Esu-Akbara yaratıcılarının zihninde Yeni Dünya'ya gider ve burada Esu olarak yaşamına devam eder. Birçok konuda kabiliyeti vardır Esu'nun ama her şeyden önce insanlar ile tanrılar arasındaki köprü işlevinden dolayı kutsal kitap İfa'nın yorumlanmasıyla görevlendirilmiştir kendisi. Bir de çift-seslilik gibi olağanüstü bir yetisi vardır kahramanımızın. İnsanlar arasında, bu kabiliyeti sayesinde sık sık yaptığı şakalarla da bilinir. Hakkında anlatılan öykülerin bir çoğu ise zekice hazırladığı tuzaklarla insanları nasıl yanılttığını ve daha sonra yanlışlarının nedenini nasıl açıkladığını anlatır. Yanlışlarının sebebi ise genelde olayları sadece kendi bakış açılarının değerlendirmelerine dayanır, şimdi anlatacağım öyküde olduğu gibi:

Bir köyde iki arkadaş yaşamış. Bir gün, tarlalarında çalışırken, kendilerini doğru at üstünde gelen bir yabancı görmüşler. Atlı adam yaklaşmış ve iki tarlanın arasındaki sınırda durmuş. Başında bir tarafı beyaz, diğer tarafı ise siyah olan bir şapka varmış. Köylüler yabancı ile (yani Esu ile) ayak üstü sohbet etmişler, daha sonra da uzaklaştığında şapkasının rengi hakkında tartışmaya başlamışlar. Biri beyaz olduğunu, diğeri ise siyah olduğunu iddia ediyormuş. Her biri de en sevdiği insanlar üzerine yemin edecek kadar eminmiş gördüklerinden. Tartışma kızışmış, iki arkadaş bir birini yalancılıkla suçlamaya başlamış, olay belki dayakla bile bitebilirmiş ama neyse ki Esu dönmüş ve kendilerine olayı anlatmış. Böylece köylüler aynı anda her ikisinin de hem doğru hem yanlış olduğunu anlamışlar.

Bu basit öykü, tek bir noktadan baktığımızda bir olayın ancak bir yönünü görebileceğimizi gösteriyor. Bir çok durumda gerçeği kavramak için tam zıt noktadan bakmamız yeterlidir aslında, iki köylünün öyküsünde olduğu gibi. Aksi takdirde onlar gibi şapkanın sadece bir tarafını görüyoruz, görmediğimiz tarafını ise yarım bakış açımızdan değerlendirip yarı-gerçek fikirler yaratıyoruz. Uzun zamandır kafalarımızda yerleştirilen siyah-beyaz, kadın-erkek, doğu-batı, azınlık-çoğunluk gibi kutup değerlerin çözüldüğü bir çağda yaşıyoruz. Günümüzde geliştirilen birçok düşünce modeline göre gerçeği uç noktalarda değil, bu kutup değerlerin birleştiği ortak bölgelerde aramalıyız. Kaderleri gereği bu kutup değerlerin sınır bölgesinde yaşayan insanların bu sorunu içinde daha kolay bir şekilde çözemediğini anlıyoruz. Sonuçta bu bir yaşam felsefesi değil, bir yaşam zıtlıkların birleşmesine dayanan bir yaşam felsefesini kabul edilmesidir. İki dünyanın sınırında yaşayan siyah-beyaz şapkalı Esu miti örneğin, gelecekte siyahların ve beyazların

dünyaları arasındaki hiç kimseye ait bölgede yaşayacak olan Afrikalı-Amerikalıların kaderleri hakkında kehanette bulunuyor sanki. Ortak bir alanda sürdürülen yaşam, Afrikalı-Amerikalı aydınlarının geliştirdiği çift-bakış, çift-kültür, çift-mantık modellerinin oluşturulmasıyla sonuçlanıyor. Amerikan siyahi edebiyatının öncüsü **W.E. B. Du Bois** örneğin, "çift bilinç"ten, hem Afrikalı, hem Amerikalı olmaktan, tek bir bedende iki farklı ruhu barındırmaktan söz ediyor çalışmalarında.

Yine iki dünya arasında, hiç kimseye ait bir sınır bölgesinde yaşayan Kıbrıslı şair ve yazar **Mehmet Yaşın** ise biraz daha farklı bir çift-bakış modeli sunuyor eserlerinde. Kendi tecrübesine dayanarak Yaşın bölünmüşlüğü'nün şiirsel boyutunu yansıtır birçok çalışmasına. Onun durumunda da tek bir ülke, tek bir dil, tek bir kültürden söz etmek imkansızdır, çünkü Yaşın hem Türk, hem Yunan kültürünü taşıyor içinde. Çift-kültürlülük ve çift-dillilik çift bakış açısı geliştirirken aynı anda çoğul bir bakış açısının temelini de oluşturuyor Kıbrıslı şair için. İki dilin, iki kültürün uzlaşması, üçüncü bir dilin, İngilizcenin, ve dille birlikte üçüncü bir kültürün de katılmasına izin veriyor Yaşın'ın bakış alanına: "Hangi dille ağlayacağımı bile şaşırdım çoğu kez/ yabancı da değil, çeviri her hayatı yaşadığım/ anadilim başkaydı, avatanam başka/ ben dersiziz bambaşka-/ Daha o kartartma günlerinden görünmüştü/ Hiçbir ülkenin şairi olmayacağım/ Çünkü azınlıktım. Ve "özgürlük"/ Hiçbir ulusal sözlüğe sığmayan bir sözcüktü.../ En sonunda üç dil birbirine girdi şiirlerimde/ Ne Türkler duyabildi içimden geçenleri/ Ne Elenler, ne de öbürleri-/ Ama kinamiyorum onları, savaş zamanıydı." Yaşın, Sınırdışı Saatler romanında da Türkçeyi ve Karamanlicayı (Yunan alfabesiyle yazılan Türkçeyi) yan yana kullanarak iki ulusun belirlediği dil sınırlarını aşılıyor ve yine ortak bir zemine taşıyor anlatısını. Ve bir daha vurguluyor sanki hiçbir yere ait olmadığını...

Bir de kendi tecrübemden söz etmek istiyorum sona yaklaşırken, çünkü ne Esu'nun, ne Afrikalı-Amerikalının, ne de Kıbrıslı Türkün durumu yabancı gelmiyor bana. Hayatımın bir kısmı doğduğum yerde, Bulgaristan'da geçti, son on üç yıldır ise kendimi İstanbul'da anıyorum. Sınırın her iki tarafında da yaşayarak çok yüzlü gerçeğin iki tarafını görmüş oldum böylece. Kafamda en zor iki tarihi "gerçek" uzlaştı: Kırcaal'de tarih derslerinde öğrendiğim "gerçek" ve ben burada karşılayan ve hemen diğer gerçekle çatışmaya giren tarih anlayışı. İmdadında, siyah-beyaz şapkasıyla, Esu geldi, ve her ikisinin de milliyetçi yarı-bakış açılarından bakışlılığın hakim olduğu tarihsiz bir alanda yaşıyorum ve tarih öğretmeninim bu konuda ne düşündüğünü merak ediyorum...

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi: <https://ranteey.org>

Cüneyt Özdemir

"Savaş muhabirliği yapan gazetecilerin ruh sağlığının yerinde olmadığını düşünüyorum"

Tabii ki yakışıklı, tabii ki sempatik, ama güven verici özelliğini kabul ettirdi. Televizyon haber programcılığının sevdiği-miz yüzü **Cüneyt Özdemir** konuğumuz. O, Körfez Savaşı'nın ikinci perdesinde Amerikalı askerlerle birlikte Bağdat'a giren tek Türk gazeteciydi. Özdemir, Amerikalıların deyimiyle "iliştirilmiş" bir muhabir olarak görev aldı bu tek taraflı savaşta. Amerikalı askerlerle ilerledi, onlarla yattı, onlarla kalktı, kısacası onların her yaptığını o da yaptı; bir farkla: o kalemini oynattı. Bir yandan bağlı bulunduğu TV kurumuna haber, görüntü geçerken diğer yandan savaş notları aldı. Elbette bunlar bilinçli karalamalardı; okuyan için canlı canlı tarihe düşen notlar. Cüneyt Özdemir arında yeni bir Irak bırakarak döndüğünde ilk işi bu notları bir kipta toplamak oldu. Kitabı, **"Onlar- laydım, Ama Onlardan Değildim"** ismini verdi. Rahat bir anlatımla yazılıp, ustaca kurgulanmış tarihe ışık tutacak bir kitap çıkmış ortaya. Cüneyt Özdemir ile savaş ve savaş muhabirliği üzerine konuştuk.

Kitabın girişinde şöyle bir cümle var. "Çok üşüyorum, açım, susadım, benim burada ne işim var?" Böyle isyan etmene sebep neydi.

İnsan ara sıra öyle oluyor. Ulan, ben burada ne yapıyorum diyorsun. Orada çok kibar tabiriyle yazdım tabii, ana avrat küfür de ediyorsun. Bir cumartesi gecesi Bağdat'ta kalakaldık öyle. İnsan arasında ben burada ne arıyorum, buraya gelmemem daha iyi bir hayatım olabilir diyor. İşte, televizyona çıkardım, ne bileyim, biraz daha magazin yapardım. Bu benim hissettığım bir şey değil yalnız. Eminim oraya giden birçok gazetecinin de hissettiği bir şey. Savaşta da olması şart değil. Bazen burada da bir iş yapıyorsunuz, tehdit ediliyorsunuz. Ya, ben bunu niye yapıyorum diye soruyorsunuz kendinize. Ama bu hep geçici bir şey gibi geliyor bana. Sonuçta diyorsun ki, yaptığım haber bir işe yarıyor. Şöhret ya da para kazanmak için yapmıyorsun; özünde bunun için yapıyorsun. Bu işi diğer işlerden ayıran belki bu manevi yönü. Diyorsun ki: "Evet, ben bir haber yapıyorum ve bu bir işe yarayacak." Bağdat'ta benim Amerikan askerleriyle yaptığım, o askerlerin içinde bulunduğum durum ile ilgili yaptığım bir haber belki yarın bir gün Türkiye'nin oraya asker gönderip göndermemesinde ya da bir kamuoyu oluşturulacaksa olumlu ya da olumsuz anlamda bir etkisi olacağını düşünüyorum. Ya da şöyle diyorsun: "Dünyaya uçkur çözmüş bir ordu ve ben bunun içindeyim, bunu anlatıyorum." Yani geçici oluyor, bir gün geçici olmazsa da olmaz diye düşünüyorum.

Peki, "Benim burada ne işim var?" sorunun cevabını kitabı yazarken buldun mu?

Ben gazeteciliğe ilk başladığımda kendime bu soruyu sordum ve o ilk işimde çıktı. Ben ilk işimi 1991 yılında Körfez Savaşı'ndan sonra 500.000 Kürt, Türkiye-Irak sınırına geldiğinde yapmıştım. O zaman orada "fixer"lik yapmıştım. Hem gazeteci hem de turist rehberliği gibi yabancı gazetecilere yardımcı oluyorsun. İşte; "Şurda şu var, şunu yapalım" gibi. O dönem "ölü bebek kokusu" diye, kitabın içinde de var bu yazı, 500.000 Kürt dağlardan geliyor, yiyecek yok, içecek yok, hiçbir şeyleri yok. Bırakmışlar, Birinci Körfez Savaşı sonrasında korkup gelmişler Saddam'dan. O dönem çok zor şartlar altında çalıştık. Sabahleyin gitmek bir mesele, orada donumuza kapalıydı. Yağmur yağıyordu. Yağmurun da feci durumdaki. Onlar ağlıyorlar, biz onlara ağlıyoruz. Kendimiz de donmak üzereyiz ama biz yine bir arabaya binip, Van'a gidip görüntüleri geçebiliyorduk. İlk kez yaptığımız bir haberde şunu gördüm,

**Irak'da
embedded
olduğu için
militarist, askerin
propagandasına
alet olan
gazeteciler de
gördüm, ama
orada akılı
başında haber
yapan gazeteciler
de vardı. Her
türlü olumsuz
koşula rağmen
yaptıkları
haberlerde
objektif olma
çalışıyorlardı.**

biz bir haber yaptık, sonra yukarıdan yiyecek atmaya başladılar. "İşte haberin gücü buymuş demek ki", dedim. Çok önemli bir deneyimdi bu. Ama gelin görün ki ne yazık ki bir cehalet sonucu, ilk attıkları yiyecekleri kampın içine attılar ve yiyeceklerin altında kalan üç kişi öldü. Neyseki daha sonra dağlara atmaya başladılar ve gördük ki yapılan haberdan sonra böyle bir şey olabiliyor. Yani biz oraya ilk giden haber ekibiydik, NBC-Amerikan Televizyonu; haberin gücünü somut olarak gördük, bu da çok önemli bir göstergeydi mesleki olarak. Sonra habere inanmaya başladım, eğer haberini iyi yaparsan, zorda kalan insanlara yardım edebilirsin. Bu kadar somut bir örnek belki her zaman olmuyor, başka adreslere gidebiliyor yaptığın haberler... Ama bunu gördükten sonra sorduğun sorunun cevabı benim için her zaman budur. Yağan yiyecektir. "Burada ne işim var?" Belki o kadar somut bir gösterge olmaz her zaman, ama bir yerden itibaren "Gazetecilik böyle bir şey, zaten yoksul yapılacak iş değil, bunu da sanımlı söyleyorum.

Sanırım Irak'ın ikinci defa işgaliyle birlikte çıktı bu embedded gazetecilik kavramı, değil mi? Bu tam olarak ne demekti, açılımı ne, ne anlama geliyor bu embedded gazetecilik?

Embedded gazetecilik, işte bir Amerikan Birliği içerisinde, her düzeyinde, aynı yaşam standardında, aynı yaşam biçiminde, aynı arabada yolculuk edip, aynı şeyleri yiyip içip, onlarla beraber savaş meydanında yer alıyorsun. İkinci Dünya Savaşı'nda biraz yapılıyordu bu - mecburiyetten yapılıyordu, Birinci Dünya Savaşı'nda da belki biraz yapılıyordu ama ilk kez Irak'ın işgalinde, bu somut olarak Amerikan Ordusu'nun içinde ve adı konularak yapıldı. Bu da durup dururken olmadı, bir parça ihtiyaçtan oldu. Şöyle ihtiyaçtan oldu, Amerikan medyası bastırdı; çünkü Birinci Körfez Savaşı'nda sadece birifinglerden haber alınabiliyordu. Bu da yetmiyordu, yetmedi kamuoyunu aydınlatmaya, bir savaş anlatmaya... Tabii Amerikan Ordusu da birtakım pazarlıklardan sonra kendini düşünerek, kendi kontrolünde bir düzen kurdu. Bir sözleşme imzalattılar gazetecilere. Farklı ülkelerden gazeteciler de vardı bunların arasında ve bir şekilde beraber yola çıktılar. Arada sırada bu sözleşmeye uymayan gazetecileri geri yolladılar. Tabii ki Pentagon'un düşündüğü, bunun bir anlamda Amerikan Ordusu'nun propagandası olmasıydı. Oldu da bir kesim için ama sonuçta dünyada farklı orduların yaptığı bir şeyi Amerikan Ordusu Irak işgalinde tescillemedi. Bunun adına da embedded gazetecilik dedi. Gazetecilik tarihi için bir köşe noktası, savaş muhabirliği için de... İleride bu hatırlanacaktır, bu savaşta böyle bir şey oldu denilecektir. Bunun iyi yönleri de oldu, kötü yönleri de. Şimdi ben bu kitapta şuna dikkat ettim, "bütün bu embedded gazetecilik sürecine getirilen eleştirilere cevap vereyim, tüm bu soruları cevaplayayım, bu haksız, bu doğruyu gibi bir yargıya varayım" dememeye çalıştım. Yani bu kitap bir cevap kitabı değil.

Irak'ta embedded olduğu için militarist, askerin propagandasına alet olan gazeteciler de gördüm, ama orada akılı başında haber yapan gazeteciler de vardı. Her türlü olumsuz koşula rağmen yaptıkları haberlerde objektif olmaya çalışıyorlardı.

Tabii bazı işgüzarlar kendilerine paye çıkarıp temize çekmek için bu fırsatı değerlendirtiler.

Mesela, adam neredeyse savaşın tamamını Irak rejim polisinin kontrolü altında bir otel odasında geçirmiş ama o demokratik ve sivil oldu, embedded gazetecilik yapanlar anti-demokrat ve satılmış. Tabii tek bir görüntü çeğ. Birlikten izin almak gerektiğini bilmeyen Türkiye'deki kamuoyunu kendi çıkarları için yanlış yönlendirmekten çekinmediler. Sayıları tek tük olsa da yıllardır

kahramanlık manzumeleri yazan bu 'kahraman' savaş muhabirlerinin kendilerine biçtikleri rol buydu. Onlar Irak rejimine embedded haber yaparken kendilerini kahraman ilan ettiler, cepheye savaşçı izleyen tüm embedded gazetecileri de hain.

Bu zihniyet aynı otelde meslektaşlarının öldürülmesinden bile "ben onların birkaç kat altında kalmıştım" diye kendine kâr ve kahramanlık manzumesi çıkartmaya çalışan sakat bir zihniyet sonuçta. Oysa o satırları yazan adam savaşın sonuna kadar bile aynı otel odasında kalmaya cesaret edemedi. Hadi edemedi, bari sus değil mi? Yok öyle, burası Türkiye... Tam 'yavuz hirsız ev sahibini bastırır' durumları...

Oysa bir adım geriye atıldığında, Reuters Ajansı diyelim, dünyaya haber geçen ajans, ya da diğer haber ajansları. Neredeyse tamamının hem Irak rejiminin sıkı kontrolü altındaki Bağdat'da muhabirleri vardı. Hem de ABD askerlerinin arasında. Nitekim CNN Türk'ten de bir kesim muhabir arkadaşımız Bağdat'daydık (ki rejim zoru ile dışarı atıldılar); ben, ABD askerlerinin arasındaydım (ki ben de benzer bir durumdan atılabildim). Haber kurumları doğal olarak bir savaşın her iki cephesinden de haber almaya çalışıyordu. Ben sadece bir cephesinde yaşananları yazdım. Ve o cepheye yaşananları olduğu gibi anlatmak, tartışmak istedim, savunmak değil. Kitapta da iyi yönlerini, kötü yönlerini, pratiğini yapmış bir insan olarak içeriden bunları anlattım. Bakın sakıncalı yönleri var dedim. Haber akışı iyi değil, ya da askerlerin içinde olmak iyi olabilir ama aynı

her gün yaşadığı dramlar bir gazeteci tarafından da yaşamın kahramanlık öyküleri olarak buraya sunuluyor. Ben biraz bunu da tartışılman istiyorum. Türk medyasına biraz geri çekilip, içeriden bir gözle bakmaya çalıştım. İyi muhabirlerin spikerleştirilmesinden, stüdyolarda kapatıldığının bahsettim. Kimse zorla kapatmıyor ama öyle imkanlar sunuluyor ki, muhabirlik müessesine ne sosyal, ne maddi, ne manevi bir ödül vermiyorsunuz ya da hakettiği şeyi vermiyorsunuz. Sadece televizyon ekranında olmayı ve canlı yayında olmayı ödüllendiriyorsunuz, güvence altına alıyorsunuz ya da onu ön plana çıkarıyorsunuz. Bu şartlar altında da bile bile ya da bilmeden muhabirlik müessesesini öldürüyorsunuz. Biraz bunu da anlatayım istedim. Bunun çok iyi bir şey olmadığını, örneklerle tartışmaya çalıştım. Amerikan medyasında bu embedded gazetecilikte en çok tartışılan şey, muhabirler çıkıyor bir şeyler anlatıyor, bu iyi bir şey değil diyor yapılan bir araştırmada. Televizyon gazeteciliği bu değildir diyorlar, televizyon gazeteciliği montajlamaktır, birtakım bilgileri check etmektir, süzgeçten geçirilmektir. Onların eleştirdiği şeyi, biz her gün yapıyoruz. Türk haber televizyonculuğu sadece konuşan kellelere fikslenmiş durumda. Ekranların nerede ise %95'i konuşan kelleler. Üçlü dörtlü stüdyoya girip birileri birileri hakkındaki konuşuyor. Televizyon gazeteciliğinden kala kala üç dört tane deneyimli televizyon muhabiri, yaşları elli civarında; Savaş Ay, Uğur Dündar, Mehmet Ali Birand kaldı; ekranlarda da onların yaptığı bir kaç program, 32.Gün, Arena, A takımı var...

Türk haber televizyonculuğu sadece konuşan kellelere fikslenmiş durumda. Ekranların nerede ise %95'i konuşan kelleler. Üçlü dörtlü stüdyoya girip birileri birileri hakkında konuşuyor.

aracın içinde olmak iyi bir şey değil. Bir gazetecinin sivil olması lazım, bir askeri konvoyun içinde hareket etse bile sivilliğini koruyacak ortamı oluşturmak lazım. Onlarla çok iç içe olmak, bir duygusal birlikteliği getiriyor, bu sakıncalı. Sen birinin koruması altındasın, bir şekilde fazla bir empati yaratıyorsun, objektifliğini kaybediyorsun.

Yani sadece yaşadıklarını anlatmaya çalıştım bu kitapta. Savaşın içindeyken, bir yandan da haber çıkartma derdi var muhabirin, şimdi istersen şuna geçelim; bir savaş nasıl anlatılıyor Türk medyasında, bunları da konuşalım. Çünkü savaş muhabirliğinin bizim Türk gazeteciliğinde ayrı bir yeri var sanki, dünya gazeteciliğinde de öyle.

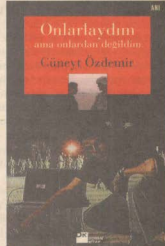
Tabii gazeteciler isteseler de istemeseler de bir kahramanlık rolüne girmiş oluyorlar. Etraftan bu tarz elbiseler giydirildiğinde itiraz etmiyorlar, bunu kanıksıyorlar en azından. Bugün savaşa giden bütün gazeteciler hemen canlı yayına alınıyor, hangi savaş olursa olsun. Ben 1995 yılında atv haberde buna ilk kez açık açık itiraz etmişim. Sonuçta yapılan bir gazetecilik ve bu da onun görevi. Görev icabı gidiliyorsa bunu bu kadar kahramanlaştırmamak lazım, çünkü, kahraman gazeteciler yarattığınız zaman bu sefer savaşlar gölgelerinde kalıyor bu insanlar. O zaman sadece Türkiye'yi ilgilendiren boyutuyla yaşıyor savaşlar. Eger bir Türk yoksa, o zaman kâla kâla gazeteçi kalıyor ve siz o gazetecinin haberini yapmaya başlıyorsunuz. Savaş gölgede kalıyor ve orada sıradan insanların

Coşkun Aral'ın Haberci'sinde kaldırmışlar. İyi kötü sabaha karşı veriliyordu, geçen baktım artık verilmiyor..

Evet mesela Haberci kendine yer bulamadı ekranda. Maalesef Haberci ve benzer programlar yayın yapacak imkan bulamıyor. Zaten arkadan gelen televizyon gazetecilerinin tamamı stüdyolara hapsedilmiş durumda. Buna ben de dahilim. Farındayım ve nasıl yırtarım diye kafa yoruyorum, açık söyleyeyim.

Savaş muhabirliği heyecanlı bir iş, canın pahasına kendini sahaya atıyorsun, haber kovalıyorsun, ama aynı bir heyecanı var galiba, yani sadece gideyim de haber aktarıyım derdi değildir herhalde bu? O heyecanı veya hazzı analabilir misin?

Her zaman bu işi açık söyleyeyim, özellikle savaş muhabirliği yapan gazetecilerin ruh sağlığının yerinde olmadığını düşünüyorum. Normal şartlarda yurt dışında bir adam, bizim yaptığımız işi yaptığında bizim yakla-

şık on katımız, yirmi katımız para alıyor. Gittikleri her yerde hayat sigortaları var. Bizim hiçbir sosyal güvencemiz yok, bugün savaşta giden hiçbir muhabirin hiçbir sigortası, sosyal güvencesi yok. Bırak sosyal güvenceyi gittiği için artı para bile yok, alamıyor. Bir avans, ikramiye, hiçbir şey alamıyor. Bunların hepsi ya biraz macera için yapıyor, ya da içinde bir güdü var "Ben, ciddi bir gazetecilik yapayım" diyor. Üç, uluslararası arena'ya çıkıyorsun, farklı ülkelerden gazetecilerle aynı tehlikeleri paylaşıyorsun, aynı haberin peşinden koşuyorsun. O, cidden gazeteciliğin en zevkli yönlerinden birisi. Ama sonuçta hayatını çok kolay tehlikeye atıyorsun ya da BBC, CNN muhabiri zırlı araçtayken, yanında korumayla dolarken (iyi mi kötü mü olduğu tartışılabilir diye ama) Birçok arkadaşın mesela Irak savaşında çelik yeleği kaskı bile yoktu. Çoğu televizyon doğru dürüst para vermiyor, izin veriyor "git" diyor. Savaş bir muhabiri parasız göndermek büyük bir çılgınlık. Savaş meydanına muhabiri parasız göndermek, bir anlamda onu intihara yollamak gibi bir şey. Çünkü para birçok kapıyı açıyor, kanunun olmadığı bir yerde siz kendi güvenliğinizi için en iyi otele kalmak zorundasınız, en iyi arabayı tutmak zorundasınız. Paran olmayınca sen bir anlamda hayatını riske ediyorsun. İngiliz, Amerikalı para ile pek çok kapıyı açıyor, sen yapamıyorsun. Her zaman habere ulaşamıyorsun ama habere ulaşabileceğin yolu satın alabiliyorsun. Yani o aracı alıyorsun, belki bir kasete para veriyorsun, tehlikeli bir yere gidince sıkıştığında para veriyorsun. Ama birkaç haber kanalı son operasyonda çok para harcadılar. Bizim kanallar... CNN Türk'te, NTV'de. Yine de diğer yabancı kanalların yanında devede kulak kalır. Biz bir videophone unumuz var diye çok seviniyorduk. İletişim kanallarının açık olması çok önemli. Yani bir gazeteciyi sahaya yolluyorsun ama yanında telefon yok, iridyum telefon yok, cep telefonu çekmiyor, uydu telefonu lazım. Bu telefonu vermediğin zaman niye yolluyorsun ki. Bir işe yaramıyor orada. Gidiyor, kör sağır bir muhabir. Sen ona ulaşamıyorsun, o sana ulaşamıyor. Üç gün sonra haber alıyorsun yaşıyor mu diye mi biliyorsunuz. Biz bir videophone unumuz var diye (bunun için kitapta

bu yer aldı, kapakta) kendimizi çok büyük bir lüks içinde hissediyorduk. Ama orada gördük ki adamlar bir jip kurmuşlar, üzerine gemilerde olan uydu sistemini takmışlar. Bir tane Hummer almışlar, çelik kaplamışlar... Büyük bir havayla gitmiştik, onların imkanlarını görünce kös kös bakakalıp üzülyürsün.

Oradaki askerlerin ifadelerini hatırlıyor musun? Bakışlarındaki korkuyu, dehşeti... İfadeleri nasıldı Amerikalı askerin?..

Şimdi korku, dehşet değil de çok daha değişik bir şey vardı bence. Ben gittiğim zaman büyük bir çatışmanın ortasında kalmadım ama savaş o ortaya saçtığı iklim zaten. Siz bir savaşta yalnız bombalarla kazanmıyorsunuz, o korkuyla kazanıyorsunuz. O yüzden adam "Şok ve Dehşet Operasyonu" koydu bunun adını. Şok yaratacak, dehşet yaratacak ve başardı da bunu. Şimdi Amerikan askerlerine baktığımda asıl beni ürküten şeydi. Bir vurdumduymazlık vardı işini yapan bir insan düşün, yalnız elinde bir silahla yapıyor, altında bir tankla yapıyor. Bir savaş geldiğinin bile farkında değil adamlar, bir göreve gelmişler. Öyle olunca ne oluyor, çok daha kolay tetiği çekebiliyor. Böyle bir vurdumduymazlık havası vardı o beni çok rahatsız etti. Adam Irak'taymış, Güney Kore'deymiş, Filipinler'deymiş çok fark etmiyor. Bir kısmı para için bakıyor, bir kısmı kariyer için bakıyor, vatanseverlik olarak bakan da var mesela. Eri-ni de gördüm, subayını da gördüm. Orada basketbol oynayan askerlere öfkelenen bir adamla karşılaştım. Orada tanklara indir bindir yapıyor ama olaya vatanseverlik olarak bakıyor. Ama o vurdumduymazlık kötü etkiledi beni. Bir kısmı çok eğitilmiş subayların, ama er kısmı varoşlardan gelme, bunları konuşmalarından anlıyorsunuz. İspanyolca konuşan Latin Amerikalılar vardı. Garip bir durum, Irak'tasın, Amerikan Ordusunda-sın, İspanyolca konuşuyorsun. Türkler var aralarında... İnsana bir şey hissi uyandırdı, bir dönem Fransız lejyonierleri de böyleydi, Haçlı Seferleri'nde de böyleydi, bir nevi bunların yaptığı da bu. Amerika Birleşik Devletleri dediğimiz farklı milletlerden oluşmuş insanlar, Amerikan bayrağı altında gelip bir yeri işgal ediyorlar. Öyle bir hisse sahip değiller ki. Bir yandan da tarihi bir olay olduğunu biliyordum, bu bence tarihi bir olay. ABD dün işgal etti ama

bir gün çekilecek eninde sonunda Irak'tan, ama ne zaman çekilecek onu da göreceğiz.

Çekilecek mi sence?

Bence çekilecek. Büyük bir hayal kırıklığı bekliyor Amerika'yı ama bunun farkında değiller. Bir çukura battılar, Irak'ı hesaplayamadılar, en büyük hataları bence Saddam Hüseyin'i değil bir devleti, devlet düzenini yıkmak oldu. Onların söylediği Saddam Hüseyin'i uzaklaştırmaktı. Burası belki bir ikinci Afganistan olacak, şimdi Afganistan'a baktığında haberlerde yok. Afganistan'da huzur sağlandı mı, bitti mi Taliban, ikinci bir Afganistan örneğidir Irak daha kanlı ve daha fecisidir ABD için. Afganistan'da benim aldığım haberlere göre, büyük şehirler dışında kimse başını dışarı uzatmıyor. Aşiretler özerkliği ilan etmiş, operasyon bile yapılmıyor. Bu saldırılar bence çok daha artacak, çok daha kanlı duruma gelecek.

Kendi aralarında da çatışacaklar daha. Irak'ın iyi günleri bunlar sanki...

Ben bu kitapta biraz onu da vermeye çalıştım. Yıkılmış bir Bağdat'ın ilk birkaç gününün fotoğrafını çekmeye çalıştım. İlk haftada ne yaşıyor: İçişlere Bakanlığı yanmış, Adalet Bakanlığı yanmış yıkılmış. Polis yok ortada. Bir şehir görüyorsun karşında, çeşitli yerleri yanyor, dumanlar çıkıyor, trafik kitlenmiş korkunç bir manzaraydı.

Sen ne hissediyordun bunlar olurken?

Bu sefer korktum. Çünkü savaş bölgesine gittiğin zaman bölgede bir lider vardır, bölgenin ordusudur, bir şey vardır. Silah satıyordur biri, tezgâh açılır, dükkânı vardır. Kuzey Irak'ta mesela şehirler el değiştirdi ama işler devam ederdi, onlar değişmezdi, nasıl değiştireceksin? Ama bu Bağdat'ta benim gördüğüm büyük bir kaos vardı ve senin muhatap olacağın kimse yoktu. Yağma yapılıyor, yıkılıyor... Birisi birisini öldürebilirdi her an, öldürdü de. Kim yapıyor bunu? Sen bir yere yağmalamaya gitsen niye yakasın ki, niye bunla uğraşasın ki? Birileri gelip yağmaladı, birileri de yaktı. Bütün devlet bakanlıklarını yaktılar. Petrol Bakanlığı hariç, orayı Amerikalılar koruma altına almıştı. Polis dar-madağandı. Bir silah pazarı kurmuşlar, 12 yaşında çocuğun elinde kalashnikoflar, havaya ateş açıyorlar. Ben bundan korkarım, ben silahtan korkarım. Gerçekten 3 milyon kişni yaşadığı şehirdeki kaostan korktum yani. Şu anda da Irak'ın o Bağdat'dan farkı olmadığına inanıyorum.

Hem sağ kalmaya çalışıyorsun, hem haber toplamaya çalışıyorsun... Ne gibi önlemler alıyorsun, güvenli adına soruyorum.

İşte orada yanında güvenilir adam olması lazım, şöförüne, fixeri'ne arkadaşına güveniyorsun. Bir süre sonra Allah'a emanet oluyorsun. Orada senin tek güvencen bir kendin, iki gazeteci kimliğini, üç sivil olman, dört oradaki şöförün, beş rehberin, altı yaşadığın kurumla iletişimin, çalıştığın kurumun kim olduğu. Mesela CNN İsrail'e sevilen bir markaydı, şimdi nefret edilen bir marka. Yedi, senin gazeteci arkadaşların. Sekiz, diğer gazeteciler. Dokuz, oradaki Türk Konsolosluğu, Türk yetkililer. On, senin İstanbul merkezle olan bağlantın. Çünkü başına bir şey geldiğinde, kaçırıldın bir şey oldu, onlar uluslararası düzeyde yardım edebilirler. Onun dışında bir silah falan taşımak son derece yanlış.

Gazetecilerde silah taşıma zorunludur. Kendi hayatına vaş ortamı her an bir köşede sıkıştırırsan?..

Silah taşıyan gördüm ama CNN International'ın ciddi bir koruma ağı vardı. Çünkü CNN'de bir simge haline gel-

Bir gazeteci kendi haberinin kahramanıysa o çok hoş bir şey değil bence. Bu en son olması gereken bir şey gibi geliyor. Savaş muhabirliğinde ve araştırma-cı gazetecilikte çok kolay kahraman gazeteciler çıkartabiliyoruz. Ama bunun da mesleğe çok büyük saygısızlık olduğunu düşünüyorum. Bir gazetecinin görevi kendini kutsamak ya da gizelden gizliye bir kahramanı mitleştirmek olmamalı bence.

mişti artık. On Amerikan askeri yerine, iyi bir muhabir vurmak onlara göre daha iyiydi. Teröristlerin hedefi haline gelmişti gazeteciler. Daha ses getiren bir şey olmuştu.

Gazeteci silah taşımamalı diyorsun...

Başkasını bilmem, ben taşımam. Ben burada İstanbul'da bir ara tehdit aldım mesela ama taşımadım. Korktum, eve gidemedim. Hele Türkiye gibi bir coğrafyada silah taşımak, bırak gazeteci olmayı, trafikte bile katil olma ihtimalinin ilk adımı. Ama elbette bir tehlike olunca ona göre de tedbirimi alıyorum.

Savaşta, savaş muhabirliği için giderken yanınızda ne-ler götürürsünüz?

Savaşta giderken yanınızda ne götürüyoruz... Öncelikle en önemli şey iletişim, bunun için gitmeden önce benim bir telefon araştırmam oluyordu. Gitmeden çok sıkı bir saha araştırması yapıyoruz. Orada kimler olabilir, haber yapmamıza yardımcı olacak. Çok iyi bir iletişim cihazının olması gerekiyor. Bir ara bu "troya" telefonlar alınmıyordu Bağdat'a, "GPRS" var onlarda. Birkaç ajan, bombalamanın adreslerini oradan mesaj yoluyla bildirmiş mesela. Sonuçta iyi bir iletişim cihazı olmalı.

Kamera gerekiyor, her şeyin bir yedeği olmalı. Kaset on tane lazımsa, on beş tane götürüyoruz. Gitmeden bir hafta önce tane tane kaseti hazırlarız. Ama bir yedek olmalı. Kumanyayı bu gittiğimizde askerlerden aldık; ben kahve almıştım, lazım oluyorum çünkü. Afganistan'da bir ara aç kaldık, kötü şeyler yedik. Ama oraya gittiğin zaman o standarda

da inmek ayrı bir tecrübe gibi geliyor. Yerel halkın günlük koşullarını paylaşmak da önemli gibi geliyor. Ben açıklıkla biraz şaşedebiliyorum.

Sonra gelecekte de yedekli gitmekte fayda var. Pantolansa iki tane, ama üç dört tane de değil. Benim git-tiğimde çöl havası vardı. Geceleri soğuk, gündüzleri sıcak. Bizim uyku tulumlarımız yeterli değildi. Çakı götürmek çok önemli. Çok işe yarıyor. Muhakkak bir bünyeye göre ne ilaç gerekiyorsa, ishale karşı, soğuk algınlığına karşı...

Peki savaş muhabiri neler bırakıyor ardında?

Ardında bir şey bırakmıyor; kaplumbağa gibi gidiyor geli-yor. Zaten ekipman çantası oluyor yanında, kamera çanta-sı, ışık çantası... Eşyalarını minimumda tutmalısın. Onun d-şında gittiği gibi gelirse sağ salım iyi oluyor. Saatlerce sü-ren yolculuklar yapıyorsun. Ben mesela muhakkak bir CD player ve hoparlör götürüyorum; oraya gittiğinde o otel odası ne kadar kötü olursa olsun, hoş bir müzikle sakinle-şebiliyorsun.

Bu tür haberlere giderken, okumak için yanında ne-ler götürürsün? Hangi kitapları tercih edersin?...

Değişiyor. Tür duruma göre değişiyor. Kitap olarak bu se-fer Irak'la ve savaşla ilgili kitaplar götürdüm ama hiçbirini okuyamadım. Genelde bir kaç kitap alırım yanıma. Ama fazla kitap da almamak lazım. Ne kadar az şey alırsan o ka-dar daha rahat hareket edersin.

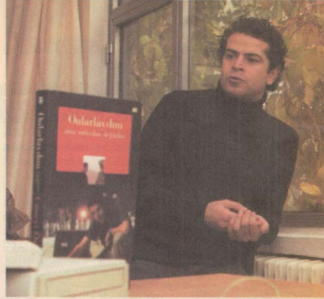
Kitabı yazarken ki duygularını merak ediyorum. Çünkü zaman zaman geriyeye dönüp aynı duyguları tekrar yaşıyorsun...

Ben bunu yazacağımı biliyordum. Ben günlük tuttum ve her gece ne kadar yorgun olursam olayım yazdım. Bazen günde dört-beş kez yazdım. Kitap sürükleyiciyse o anlık diyalogların aktarılmasındandır. Gellir gelmez yazmak iste-dim çünkü unutmak istemedim, çok tazeydi. Bende biraz da şey yarattı. Ben noktada objektifliği kaybetmekten korktum. O yüzden üç dört kişiye okuttum ben bunu yaz-dıktan sonra. Yazdıktan sonra bir kırk elli sayfasını attım, çok kişisel buldum.

Sadece gazetecilere yazmadım sonra. Hayatında hiç böy-le yerlere gidemeyecek, bu koşulları yaşamayacak kişiler de okusun diye yazdım. Bir televizyon izleyicisi hangi sı-nıftan kimse, onlar alsın okusun. Birilerini izlerken, onun backgroundunda da bunlar yaşıyor bilsin istedim. Biraz medyaya da yazdım. Ama 33 yaşında biri olarak çok da yaz-madım. Bu yaşta anı yazmak da beni çok düşündürdü. Ona buna taş atmak da istemedim.

Haberçilikle macera arasındaki farktan da bahseder misiniz biraz?

Gazetecilik maceraya en yakın meslek dallarından biri. Ama bir kılıç dengesi var. Siz bunu kendi içinizde yaşarsı-nız ama bunu çok da işinize yansırırsanız -ben bunun ör-neklerini de görüyorum- o zaman gazetecilik olmaz. Me-sela "savaşla gittim" deyince bana hemen soruyorlar, işte çatışma yaşadınız mı? Olay benim ne yaşadığım değil. "İşte şu anda yanımızdan kurşunlar geçiyor" falan, böyle anla-tımlar vardır ya ben de zamanında yaptım bunu, bugün baktığımda bunları abartmanın yanlış olduğunu düşünüyö-rum. Afganistan'da yaptım. Bugün olsa biraz daha az konu-şur, biraz daha geride dururdum. Biraz daha mesafe ko-yardım haberle kente geri dönerdim. Bu da benim muhabiri-nin kahramanıyla o çok hoş bir şey değil bence. Bu en kon-olması gereken bir şey gibi geliyor. Savaş muhabirliğinde ve araştırmacı gazetecilikte çok kolay kahraman gazeteci-

ler çıkartabiliyoruz. Ama bunun da mesleğe çok büyük saygınlık olduğunu düşünüyorum. Bir gazetecinin görevi kendini kutsamak ya da, gizliden gizliye bir kahramanı mit-leştirmek olmamalı bence. Siz sivillerin her gün yaşadığı bir drama gidip orada on gün, on beş gün tanıklık ettikten sonra gelip bunla alttan alta kendinize bir övgü çıkartıyor-sanız bu mesleki değil insani bir hatadır. Oysa çok da ba-şarılı gazeteciler var, isimlerini kimse bilmiyor. Aziz Aky-aş var, dünya çapında bir kameramandır. Nikaragua'da helikopterden düştü, bacakları kırıldı, Türkiye'de haber ol-madı. Yusuf Akçura çok iyi bir kameraman ama kimse bil-mez, bilmesine de gerek yok. Adam işini yapar, o kadar...

İnsanlar kimi zaman habercileri karizmatik bulabili-yor...

Şimdi bu gazetecilik etiğinde, televizyon gazeteciliğinde ga-zetecinin orada olması, anons etmesi önemlidir ama o, ba-kin biz burdayız demek işine oradadır. Bu yapılıcak ama bütün haber bunun üzerine kurulursa, orada sizin çektiği-niz sefaleti çok ön plana çıkarırsanız olmaz. Sadettin Tek-soy haberleri vardı, bunları da gördük. Nevin Sungur gitti, Afganistan'da çok güzel iş yaptı. Orada Nevin'i değil Cenk Kale'sindeki çatışmayı ön plana çıkardı. Gerçekten takdir edilecek, hoş bir gazetecilikti. Çok sevdiğim bir şey, bir haber. İyi örneği de var, kötü örneği de. Her kurum ken-di kahramanını yaratmak istiyor. Ama iyi bir haber yapar-san gazeteci de doğru yerde gerçekten hak ettiği ödülü za-ten alıyor. Nevin bunun en şahane örneğidir.

Taraf tuttuğunu hissettin mi hiç?

Taraf tutmadım ama embedded gazeteciliğin en büyük tehlikesi bu. Ben orada bir taraf olamam. Benim tek gü-cüm bu. Bir gazeteci olarak orada duruyorsam buna hak-kım yok. Objektif durulmalı. Benim için farketmez o ün-i-formayı giymiş, bunu giymiş. Ben ABD'nin politikalarına karşıyım, Bush'un tercihlerine, cumhuriyetçilerin yönetim şekline, CIA'nın gizli operasyonlarına, bu işgallere karşıy-ım... Ama bu yüzden ABD vatandaşlarının tümüne, sosyal hakkı olmadığı için varoşlarda bulamadığı maddi imkanları ABD ordusunda arayan gariban Amerikalı askerine topye-kün karşı değilim.

Bu da benim taraf tuttuğum bir şey değil. Ben taraf tutmayı da tamamen sorgulamadan taraf olmayı da faşizan buluyorum ABD'de de namuslu düşünürler, sanatçılar, hatta askerler olduğunu biliyorum çünkü. Her ülkede olduğu, olacağı gibi.

Yeni kitap eğlencesi üzerine

Almanya okuma platformları furyasını kutluyor

Bir: Edebiyat öldü. İki: Gençler yeni medya araçlarına yöneliyorlar. Üç: Kitap okuma toplantılarına sıkıcı dular geliyor.

Edebiyat sektörünün bu üç temeli son on yılda doğal durum halini aldı. Elbette televizyon ve internet sıradan bir kataba göre çok daha heyecan verici ve ondan üstündü. Böyle deniyordu. Bu medya çağı çocuklarını, cansız harflerin başında saatlerce zaman harcamıyorlar diye kim suçlayabilirdi? Böyle soruluyordu gazete yazılarında.

Buna en çok eleştiri kaygılı pedagoglardan geliyordu. İnternet editörleri tarafından filtre edilmediği için tehlikeli, televizyon kan gösterildiği için yıkıcıydı, ama okumak hiç de o kadar kötü değildi. Hiperaktif öğrenciler için belki biraz yorucuydu, ama onlar da bu deveyi gütmek zorundaydı: kitapsız kültür olmazdı ve boş zaman eğlencesinin yerini zor okumalar almıyordu.

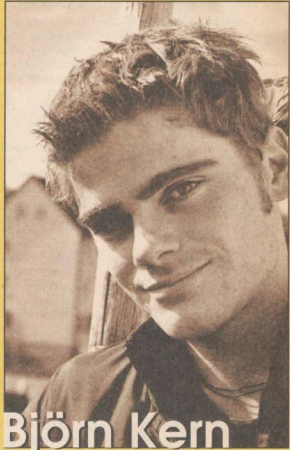
Bu konsept tamamen yanlış. Okuma ve eğlencenin birbirini dışladığını kim söylüyor? Kitap okurken alınan keyfi neden sadece seçkin bir azınlık tatsın ki? Edebiyat eğlendirmedir, aksi taktirde varlığını meşrulaştıramaz. İnsan okurken spor da ya da sinemada yaşadığı tatmini yaşamıyorsa okumayı bırakmalı.

Edebiyatın çetrefil, yorucu ve her halükârda azınlığa hitap ettiği düşüncesini artık terk etmeliyiz. Bunu en iyi, Almanya'daki büyük şehirlerde şu sıralar mantar gibi yerden biten ve adına okuma platformu denen yerlerin yöneticileri anladı. Okuma platformları edebiyat ile eğlenceyi, metin ile müziği, sanat ile tüketimi neredeyse devrimsel bir şekilde bağdaştırdı.

Örnek Hamburg. Muhtemelen en eski okuma platformu "Macht" kült haline geldi. Kısa bir süre öncesine kadar manidar bir şekilde genelev mahallesini "Reeperbahn"a yuvalanmış olan "Macht" "ciddi" ve "eğlenceci edebiyat" ayrımını ortadan kaldırdı: "Macht" hem eğlendirmek, hem de içerik iletmek ve sanat olmak istiyor. "Macht-edebiyatı insanları büyülemek ve harekete geçirmek istiyor. Eğer onlar ilgisiz kalyorsa bir şey yanlış demektir," diye yazarı Macht'ın yöneticileri kendi internet sayfalarında.

Örnek Leipzig. Almanya'nın tek yaratıcı yazarlık enstitüsüne bağlı olan Leipzig okuma platformu "Turboprop". "Bir insan neden yazar? Kuşlar neden ötüyor? Turbodrop bu ve benzeri soruların temeline iniyor," diyor platformun yöneticisi Claudius Niessen pervasız bir vurguyla. Özel konuk için her ay bir yazı ödülü, yani tatlı bir kazanç, gecetatsız olarak okuma önerileri ve "süreklili takdir ve hayret nidaları" var programda. İzleyiciler müteşekkirdi.

Örnek Kiel. En kuzeydeki bu okuma platformu da, yöneticisi Katrin Schulze'nin her zaman oldukça katı bulduğu geleneksel okuma toplantılarına katılan gençlerin "Okuma hep şu imaja sahiptir: Bu eğitimidir ve sıkıcıdır". Buna karşın "Leselongue"da yazarlar toplulukla aynı yaşta: 20

Björn Kern

ile 35 yaş arasında - "yani bizimle aynı yaşta." "O zaman daha az dokunma korkusu oluyor," diyor organizasyonun diğer ortağı Birte. Hafif bir öksürük atmosferinin hakim olduğu sıkıcı soru turları yerine 'okuma'dan önce ve sonra DJ ile birlikte club müziği var - bu arzu edilen rahat ortamı sağlıyor.

"Üç şiir okuduktan sonra salona bir göz attım. Gülümseyen, alak bulak olmuş, hayal kırıklığına uğramış, öfkeli bir dişi yüz bana bakıyordu, yaklaşık altı kişi memnuniyetsiz bir şekilde kalktı ve o rahatsız salonu terk etti. Aslında ben de onlarla birlikte gitmek isterdim," demişti bir keresinde yaşıta Hermann Hesse. Eğer okumalarında bu yeni okuma platformu konseptini uygulamış olsaydı, orada kalıp konuklarıyla eğlenebilirdi.

Bundan ilk olarak şu çıkıyor: Edebiyat kültür. İkinci olarak: Okuma platformlarının yeni medya araçlarından çekinmesin, gururla yokun. Üçüncüsü: Sıkıcı dular yerine eğlenmesini bilen herkes bu okuma platformuna gidiyor.

Ve bu giderek artacak.

>İskender Pala

Obur-Cubur

Tarihin baskı uygulandığı dönemlerde insanlar sisteme değişik tepkiler gösteregelmişlerdir. Sultan II. Abdülhamid'in sıkı bir istihbaratçı ile bütün ülkeyi kontrol ettiği yıllar bu kabildendir ve bazen iki kişinin bile yan yana gelmesi tehlikeli görüldüğünden insanlar bir araya gelmenin değişik yollarını aramak zorunda kalmışlardır. Türk devlet anlayışı oldum olası üç kişinin bir arada bulunmasına sıcak bakmamıştır. Tarih boyunca da bu gerçek hiç değişmemiştir. Devlet kendisini örgütlü bir güç olarak gördüğü için olsa gerek karşısında başka bir gücün örgütlenmesine tahammül göstermemektedir.

Her türlü toplantının adeta yasaklandığı misafirliklerde buluşmanın bile iyi karşılanmadığı Sultan II. Abdülhamid devrinin bir bölümü, musiki meclislerinin yavaş yavaş dağıldığı, düğünler ve özel toplantılar için kolluk güçlerinden izin alındığı zamanlara dönüşmüştü. Aynı yıllarda yârân ve ahbab meclislerinin çoğalması, belki de bu açmazı bertaraf etmenin bir yolu olarak görülmüş, bunun doğal sonucu olarak da insanların çoğu kendisini yeme içmeye vermişlerdi. Bir yemek masasında yahut bir sini etrafında üç beş kişinin yan yana gelmesinin siyaset dışı bir iza-

hı her zaman yapılabilir, tehlikesiz bir dost meclisi ve gönül sohbeti olduğu ortaya konulabilir idi. Ancak bu türden sofraların kurulabilmesi için o yılların bolluğunu da yabana atmamak gerekir. Kazanca göre geçim standartlarının uygun olduğu, alım gücünün piyasadan çekilip gitmediği zamanlardır ne de olsa!..

Sözün burasında size, tarihimizin en muhteşem oburlarının Sultan II. Abdülhamid zamanında yaşadığını rahatlıkla söyleyebilirim. O yılların kroniklerini veya hatıra kitaplarını karıştıranlar, ünlü oburların neler yaptıklarını, nasıl yemekler yediklerini ayrıntılarıyla okuyabilirler. Yemek sohbetiyle vakit geçirmenin hiçbir tehlikesi zülf-i yâre dokunur tarafı yoktu dedik ya, artık pek çok insanın bu çareye başvurduğunu o yayınlarda görmek mümkündür. Resmi dairelerde de pekâlâ memurların çoğu, -siyaset içereklili konuşamadıkları için olsa gerek- bu tür sofrâ hatıraları yahut yemek tarifleri ile neşeli dakikalarla geçirebiliyorlardı. Sözgelimi kuşluk kahveleri içilirken kâtibim anlatmaya başlayabilir:

- Efendim, kulunuz dün bir maslahat için falanzadelerden filanca paşa hazretlerinin konağına gitmiştim. Lütfedip akşam yemeğine alıkoydular. Aman

görseydiniz, bildircinlı pilavı kuzu ben niyle terbiye ettirmişler ki ağızda eriyor mübarek; sanki bir cennet taamı. Paşa efendimizin merakını hepiniz bilirsiniz a Akıntıburnu'ndan birer birer, aha şöyle yumruk gibi, seçme midye toplatmışlar ki Allah bilir hiçbir yerde böylesi bulunmaz. Bir zeytinyağlı dolma yaptırmışlar, harcındaki kuş üzüm-leri nohut, fıstıklar fasulye gibi. Hani Sakız Adası'ndan gelme torbalardan süzülüşü testi yağıyla da dolma pek âlâ oluyormuş canım!.. Kendi payıma, acizane göçürdüğüm dolmayı onyediye kadar sayabildim. O etliler, o böreklerden hiç söz açmayayım isterseniz. Kehribar rengini almış biberli lahana turşusu da insanın imdadına yetişiverirse değme gitsin; şöyle doyar gibi oldukça birkaç yaprak turşu, gelsin tek rar yağlılar, dolmalar. İştah ki iştah!... Çırcır suyu içmiş gibi... Ah o tatlılar... Ah onlara ne demeli!.. Hâlâ ağızım şerbetli...

Ramazandan çıkan oruçlular için tam bir bayram muhabbeti!.. Medilere şenlik!..

OBURLUK YARIŞMALARI

II. Abdülhamid devrinde iki defa şeyhülislamlik makamına getirilen Cemaleddin Efendi Abdülhamid'den ve jurnallere konu olmaktan korktuğu için fazla kimse ile görüşmez, kabine üleriyle pek bir arada bulunmaz, konağına kapanmayı kurtuluş olarak gördü. Kendisi biraz boğazsız sayılırdı ama sık sık yeme yarışmaları düzenlediğini de bilmeyen obur yoktu İstanbul'da. Bu oburlar arasında kestane ve mantarla doldurulmuş bütün bir hindiyi ardından da bir tepsi baklavayı yiyecek rekorlar kıran oburlar vardı. Öyle olmuştuk ki sırf rekor kırmak için bu konağa yol uğratan yabancı seyyahlar bile olurdu. Ancak bu oburları göre göre olsa gerek, konakta yetişip de sonradan Yıldız Sarayı telgrafçılığına alınan Recai Efendi de yemek tüketme konusuna meraklanmaya başlamış, bir gün rekordenemesine girişip on çeşitziyafet yemeğinin her birinden üçer dört-

der kişilik yiyerek bunu da başarmıştı. Yemekten sonra bir düzine kahve içtiği ve bu arada anlattığı oburluk öyküleriy-le herkesi gülmekten kırıp geçirdiği es-ki kitaplarda yazılıdır. Hatta Cemalet-din Efendi kendisini yattı alkoymuş, yatıı namazından sonra meyveler ve kuru yemişler yenilip şerbetler içilmiş ve telgrafı ağa yatması gerekirken,

- Efendim, demiş, içim pek ezildi. Emir buyurun biraz peynir ekmek lüt-fetsinler.

Adamin önüne konakta pişmiş taze francalalar eşliğinde Balkan kaşkavalı, Gelbolu kaşarı, Edirne bezayı ve kay-mağı, tuzsuz tereyağ, duble zeytin, Er-zurum balı, Kayseri pastırması, türlü reçeller, ev sucuğu, rafadan yumurta vs. mufassal bir kahvaltı sinisi koymuşlar ve sahki hiç doymamış gibi afiyetle yemiş.

NİŞANCA İMAMIYLA MÜEZZİNİNİN HİKAYESİ

O devrin ünlü oburlarından ikisi de Eyüp Nişanca semti imamı ile müezzini-ri. Bu iki ahbab çavuşlar yalnızca obur-lukta değil, musikîde, bilgide, yüksek ahlakta da eşit imişler. Ne var ki kader bunları pintilik konusunda da birbirle-rinden üstün yaratmış. Her gün namaz aralarındaki boş vakitlerde asmaların al-tında karşılıklı otururlar ve:

- Üç okka (yaklaşık dört kilo) yassı kadayıf alsak, kenarlarını kessek, süte batırıp bol yumurtaya bulayarak kızart-sak, şaçağı şaçağı şöyle koyu şerbete atsak, bir gece uyumaya bıraksak, son-ra şöyle yesek, böyle yesek...

Epeyce zaman bu sakallı baba hülyala-riyla yaşayan, ama bir türlü paraya kıyıp da gerçekleştiremeyen ahbab çavuşlar, nihayet uzun yaz günlerine rastlayan bir ramazan orucunda, açlık beyinlerine vurduğu bir sırada, paraya kıyıp hareke-te geçerler. Masrafı yarı yarıya bölüşe-rek harcı görürler. İmanın aşçılığı daha iyi imiş, ocağın başına kurulur. Müezzi-ne de tembih eder:

- Ben sakallı babaları kızartıp yağa at-tıkça sen de keppe ile bastırıp dipte tut.

Meğer iş gördükleri mutfak dar imiş. İmam ocağın başına geçince şerbet tep-sisi arkasında kalır ve geri dönüp ilgilen-mesi zorlaşır. Heyecanlı işe başlayıp ilk yassı kadayıfı kızarttıktan sonra şaçağı şaçağı yağlı tatlıya atar. Müezzin keppe ile bastırır. Bastırır bastırmasına da şer-betin içinde kundaklı bir kâğıtın yerle-ni na baktıkça yutkunmaya da başlar. İkinci sakallı tepsiye ininceye kadar dayanır. Kadayıfın içtâh açıcılığı bir yanda, karni-

nın aklı öte yanda... Nihayet üçüncü sakallı baba tepsiye girer gizmez için-den,

- Altmış bire niyyet!

deyip başlar yemeye. İmam ocağın başında sakallıları kızartıp kızartıp geri-ye göndermekte, ama arkada olan bite-ni göremektedir. Tavanın cızırtısın-dan ve ateşin çatırtısından da müezzinin ağız şapırtılarını bir türlü duyamaz. Ni-hayet son parti kadayıfı da kızartıp ar-kasına döndüğünde, üç okka kadayıfın ile üç okka şerbetin yerinde yeller esti-gini görünce dünyası değişir. Hayalleri-nin uçup gittiğine mi, üç okka kadayıfın mideye indirildiğine mi, yaptığı onca masrafın geri gelmeyeceğine mi, pişirir-ken çektiği emeğe mi yansın, derhal kız-

gın yağ tepsisini alıp müezzinin peşine düşer. Müezzin önde, imam arkada sa-atlerce süren bir kovalamacı... Mahalle-li şaşkın... Nişanca camiinde o gün ak-şam namazı kılınamaz.

BAĞDAT'LI ABBAS

Tarihin en ünlü oburlarından birisi, halife Harun Reşid zamanında Bağdat'ta yaşamıştır. Abbas Oş adıyla bilinen bu adamın özelliği, ne kadar yerse yesin, asla "Doydum", dememesiydi. Öm-ründe bir kere bile olsun, "Oh, çok şü-kür doyumdum!" dediği gün olmamış.

Harun Reşid devlet erkânı ile divan toplantısı yaptığı zaman onlara ziyafet de verir, siyasi görüşmelerin sonunda söz edebiyata, şiire, sanata doğru kayar ve sarayda böyle günler bir şenlik hava-sında geçermiş. Yine bir divan toplantı-sında harun Reşid'in birinin "Kalmayın âlem-de hiç bir şey nihan" sözüne uyarak ba-zı gerçekleri fâş edelim dedik.

adamlarına emir buyurup sarayına geti-rilmesini emretmiş. Niyeti o gün Ab-bas'ı doyurmak, "Doydum!" demesini sağlamış. Devlet erkânı da bu fikre sıcak bakmışlar.

Abbas'a hal hatır sorulduktan sonra tek başına sofraya oturtulmuş. Onca kişi için hazırlanan yemekler sıra ile önüne konulmuş. Abbas yedikçe yiyer. Çorbalar, a mezeler, etliler, börek-ler, pırlavlar derken huzurdakilerin bir kısmı, böyle giderse aç kalacaklarını dü-şünmeye, diğerleri de Abbas'ın bunca yediğini neresine doldurduğunu merak etmeye başlamışlar. Sofradaki yemek-ler her tazelenişte halife soruyormuş.

- Abbas doydun mu?

Cevap her zamanki gibi:

- Halife hazretleri biraz daha yiyeyim!..

Böyle böyle Abbas, aşçıların tam onaltı devlet büyüğü için hazırladıkları yemeklerin hepsini bitirmiş. Ama ken-disinde de mecal kalmamış. Artık lok-maları ağzına götürürken eli daha yavaş hareket ediyor, "Abbas doydun mu?" sorularını sessiz kalarak geçiriyor-muş. Nihayet birkaç porsiyon baklava-dan sonra yemekten kesilmiş. Tam o sı-ra da halife yeniden sormuş:

- Abbas doydun galiba?!

- Artık yemeyeceğim sultanım!

- O halde doymuşsun?

- Biraz sonra acıkacağım...

Halife Abbas'ın "Doydum!" demeye yavaşladığını görünce belindeki kılıcın kabzasına yapışıp yeniden sormuş:

- Doydun değil mi Abbas!.. Doyma-dıysan doyarsa kadar yemeye devam et!..

- Vallahi halife hazretleri, boynumu da vursanız şu anda bir şey yiyebilecek değilim.

Bakmışlar ki Abbas inatçı, bir yandan doydugunu söyleyiyor, öte yandan çat-lamak üzere... Salvermişler ki gitsin.

Abbas saraydan çıkınca yalpalayarak giderken tanıdıklarından birisi sormuş:

- Hayrola Abbas! Saraydan geliyor-sun, Harun Reşid seni iyice bir doyurdu galiba?

Abbas ne dese beğenirsiniz:

- Ne doyması efendi! Kılıç korusuyu-la bir şey mi yiyebildik?!

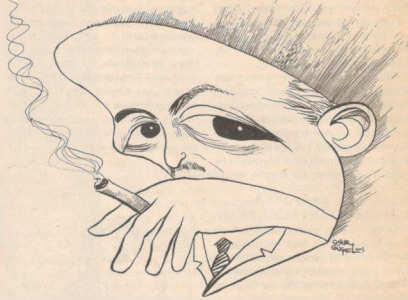
Bunca hayat pahalılığında oburluk öyküleri anlatmak belki garip kaçtı ama, "Kalmayın âlem-de hiç bir şey nihan" sözüne uyarak ba-zı gerçekleri fâş edelim dedik.

Affola!

Cemal Süreya'nın üç şiiri

Cemal Süreya'nın dergilerde unutulmuş üç yeni şiiri daha bulundu. Şiir dergisi **Yasakmeyve**'nin geçen ayki sayısında yayımlanan "Yüzükoyun" 1 Mayıs 1954'te ve "Aşk-tan İndim İncire" 4 Eylül 1954'te **Yedi-tepe** dergisinde yayımlanmış. "Ezgi" başlıklı şiiri ise 1 Ekim 1963 tarihli **Türk Dili**'nde keşfeden Ahmet Faruk Güler, **Yasakmeyve**'deki yazısında şöyle diyor: "Hâlâ bulunamamış şiirleri olan Cemal Süreya'nın bilinçli bir şekilde kitaplarına almadığı bu şiirleri gün ışığına çıkarmak ve bunları yayımlamak Cemal Süreya'nın şiir dünyası hakkında onu sevenlere ve araştırmacılara önemli ipuçları sağlayacaktır. Dergilerde bulunmayı bekleyen şiirlerinin olduğunu bir kez daha hatırlatarak sizleri unutulan üç şiirle baş başa bırakıyorum."

Hatırlanacağı üzere daha önce de yazarmız İbrahim Baştuğ, Cemal Süreya'nın dergilerde unutulan beş şiirini keşfetmişti. Ahmet Faruk Güler, **Yasakmeyve**'deki yazısında Baştuğ'un bıraktığı yerden devam ettiğini söyleyerek, **Sevda Sözleri**'nin yayıncısının esirgediği vefa örneğini sergiliyor: "Bir süre önce İbrahim Baştuğ, Cemal Süreya'nın dergilerde kalmış, unutulmuş şiirlerini gündeme getirmiş ve yayınevinin Bütün Şiirleri başlığıyla ortaya çıkıp dergilerde unuttuğu şiirlerin varlığını gözler önüne sermişti. Oldukça güzel bir çaba

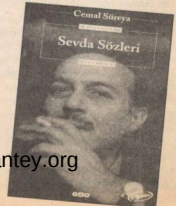
gösteren İbrahim Baştuğ'un kaldığı noktadan ben devam edeyim istedim."

İbrahim Baştuğ ile dergimizin Kasım sayısındaki söyleşi için buluştuğumuzda sorduk, ilginç ayrıntılar öğrendik kendisinden. Baştuğ bulduğu şiirleri **E** dergisinin Temmuz 2001 tarihli 28. sayısında yayımladığı sıra **Sevda Sözleri**'nin 15. baskısı piyasadadır. Ağustos 2001'de 16. baskı yayımlanır. Baştuğ bakar ki eksik şiirler eklenmiş yeni baskıya. Ama bu baskının öncekinden farkına dair hiçbir uyarı notu konmadan. Bunun üzerine Baştuğ yeni bir yazı yayımlar (**Cumhuriyet Kitap**, 24 Ocak 2002, Sayı: 623, s. 17.) ve bu sefer 16. baskıdaki yanlışları gösterir. Ama her nedense yayınevi bu yazıyı görmez ve 17. baskı aynı yanlışlarla piyasaya sürülür.

Baştuğ'un 16. baskıyla ilgili yazısından aktaralım: "Kaygılarımda yanılmamış olduğumu ise birkaç ay önce Ankara'ya gittiğimde uğradığım Milli Kütüphane'de anladım. Maalesef Cemal Süreya'nın dergilerde kalan şiirleri "Dergilerde Kalanlar" başlığıyla **Sevda Sözleri**'ne alınırken gereken özen gösterilmemiş, bazı sözcükler yanlış yazılmış, hatta bir şiirde 'Ölmüşük' yazılmış. Örneğin **Sevda Sözleri**'nin 16. baskısında 283. sayfadaki 'Şiir' başlıklı şiirin 9. dizesi 'Kalıverdik

mi bütün utancımızı.' diye başlıyor, alındığı dergide ise "Salıverdik mi bütün utancımızı..." biçiminde. Hemen bu şiirin karşı sayfasında, 282'deki 'Ölmüşük' başlıklı şiir ise kitaptakinin aksine, altındaki dipnotta da belirtildiği üzere alındığı dergide 11 değil 12 dize. Kitaptaki son üç dize şöyle: 'Doğrusu iyi haltetmiştik/ Yaşayanlar seven sevene dünyada./ Biz öldüğümüzle kalmıştık...' Alındığı dergide ise son dört dize şöyle: 'Doğrusu iyi haltetmiştik/ Yaşayanlar unutmamıştı bizi/ Yaşayanlar seven sevene dünyada./ Biz öldüğümüzle kalmıştık...'

Ne diyelim, Cemal Süreya bizi şaşırtmaya devam edececeği benziyor. Unutulmuş yeni şiirler için haydi görev başına!

Aşk muhalefettir tüm iktidarlara karşı?

Dışarda yağmur, dört nala; se-
vişmek gibi...

Sonbahar bitiyor, gökyüzü
nun için mi ağlıyor; göz yaşlarını tuta-
mamış, toprağın kızılığına düşüyor.
Yoksa, benim içim mi bulutların yere
düşen damlaları... Saçlarının kızılığı
bellegeime kazınmışken...

Yine suskunluk, sessiz ve kimsesiz
bir çocuk gibi düşümde gezindikçe; o
anlar belleğimden derin izlerle geçtik-
çe... hepsi kızılar, sonbahar gibi.

Neden saçlarınızın semtindeyim hâ-
lâ?

Bir sitem değil, bir durumun roman-
tik bir sorusu yalnızca...

Yağmur yağıyor ya kızıl sonbahara,
kızıl yaprakların üstünde kalan damla-
cıklar var ya, yaşam saçlarınız ve se-
sinizin büyüyle sürüyor ya...

Saçlarınızın kızılığını seviyorum, mi-
tolojik bir imge salınışı, ama daha çok
dana devrimi anımsattığı için seviyo-
rum...

Yağmur dört nala, gece derin karan-
lık, anılarım içindeyim yine, çok da es-
kiler değil ama, yine de İstanbul anıları
belleğimim içinden düşsel görüntüme
çıkan!

İstanbul'da büyük aşkların yaşanaca-
ğı geceler vardır; bu Eylül'dedir, Eylül
hem bir zamandır, hem geçmişte kalan,
aşk şarkılarının dolandığı gizemli
serüvenlere gebe bir mekân.

Gerçi şimdi ikisi de geçmişte kaldı.
Bir de Eylül, ateşler içinde yanan iki
gizli, imkânsız aşkın romandır, o da zaman
diliminde yitip gitmiştir ya neyse...

Eylül yaprakların sararmasıdır; önce
akasya yaprakları sararmıştır yazın so-
nuna doğru; bu Eylül'ün habercisidir;
hem iyidir, hem kötü. Eylül gibi, sonba-
har gibi. Hem yaşam hem ölüm vardır
toprakta, doğada; romanda uzun uzun
betimlendiği gibi.

Gece derin karanlıktır, çaresizlik git-
tikçe koyulaşır, sanki tüm günler böyle
gececektir, sanki tüm bir yaşam
böyle sürüp gidecektir, ta sonsuza kadar:
aşksız insanların aynaya bakışıdır
zaman

Rüyalar yorulmuş, zamanın
anılarını, çaresizlik koyulaştıkça koyula-
şır; büyük bir beklenti vardır, her ne-
fes alışta. Belki bir telefon sesidir; bel-

ki bir köşebaşı mucizesidir, İstanbul
sokaklarında.

Mucizeye inanmak belki de bu bek-
leyiş biraz olsun umutlandırır.

Ama nerden baksan yalnızsındır, ça-
resizsindir. Zaman giderek tükenir,
koyu karanlık giderek kendini aydınlığa
bırakır.

Hava aydınlandığında, yeni bir İstan-
bul günüdür artık, yalnızlık gitmiş,
"aşk"lar başka bir mucizeye kalmıştır!
Şiirsel görüntü belleğin içinde yitip
gider. Zaman içi bir düş kurgulaması-
dır belki de tüm bunlar, iradenin dışın-
da. Tüm düş kurgulamaları gibi, buruk
ama haz vericidir. Sonbahar gibi...

Sonbaharın son sabahlarından biri...
Sonbahar bitti bitecek, birazdan kara-
kiş: İstanbul'un kara kış da oldu mu
fena olur hani! Bir yerden bir yere gi-
demezsin. Kar beyaz bir örtüdür ken-
tin üstünde. Kentin yapısai çirkinliği,
hem de tarihsel ihanetini örten masum
bir örtüdür.

Yalnızca bir görünüşdür kar güzelliği;
çünkü kentin derliklerinde yatan, tari-
hinde yatan kahpeliktir, ihanettir. Ne-
yse bunu da bir kenara bırakalım, çünkü
anımsandıkça, zaman bir hançer gibi
yüreğimize saplanır tarihsel yolculu-
ğunda.

Önümüz kiş, fena olur İstanbul'un
kiş, oldu mu!

Hayat birden durur; dahası, evsizle-
ri, barksızları, sokakta yatanları, yok-
sulları, kimse düşünmez ne yapar diye.
Diyeciksın nereden aklına geldi şimdi
bunca konu varken, sararmış, kızıl
sonbaharın imgesinden söz ederken!

Sanma ki yalnızca aşk ve aşka dairdir
hayat ile ilişkimi! Sanma ki bunca aşka
düşüşüm, bunca aşka dair yazışım, yazı
coğrafyımı bunca aşkla bezeyişim bir
kaçıştır; hayır, bir muhalefettir, bir ide-
olojidir iktidarlara karşı! Tüm iktidar-
lara karşı! Otoriteye karşı!

Hep iç içe değil mi? Yoksulluk ile
yoksulluk arasındaki fark yalnızca iki
harf değil mi? Her şeye karşın en bü-
yük yoksulluk aşksız kalmak, değil mi?

Yeryüzünde bunca savaş varsa, bun-
ca yoksulluk, bunca yoksulluk varsa,
nasıl insanlığı uygarlığın, üstün
başarısından, dahası insanlıktan söz

edilebilir?

Tüm bunlar niye? Niçin!

Ama bize öğretmediler mi, tüm bun-
ları sorgulama, soru sorma, sabah er-
kenden kalk okuluna git, ödevlerini
yap, mutlu olduğunu söyle, övün, gü-
ven, çok çalış!

Ne işe yarar her haftabaşı, her hafta-
sonu ulusal marş coşkuyla söylemek,
söyletmek, yabancı şirketler elini kolu-
nu salayarak dolaşıyorsa sokaklarında,
caddelerinde!

Ya yeryüzünde akan kan! Savaş! Bit-
meyen silah sesleri! Ya sokakta yatan-
lar, tüm bunlar niye bunca zenginlik
varken yeryüzünde? Gel de sorma!
Bunca kan niye yeryüzünde, uygarlık
varsa?

Aştan söz ederken niye geldik bu-
lara! deme! Bütün bunlar "aşksız-
lık"tan; aşkı inkâr etmekten, küçümse-
mekten, yok saymaktan, tüketmekten!

İnsanoğlu bunca şirden uzak dur-
dukça, ki şiir ile aşk birbirini tanımlar,
yaşamın şirinden de bunca uzaklaştık-
ça, kendi anadilinden uzaklaştıkça, dili-
nin şiirsellüğünden uzaklaştıkça yani
aşktan uzaklaştıkça...

İşte asıl mesele burada...

Bir de tutuculuk vardır; hoşgörüsüz-
lük vardır; dogmalar vardır, aşka karşı.
Yasaklar vardır, aşka dair. Bu da büyük
bir ihanettir, insanlığa yapılan.

İşte bundandır, aşkın yazı tahtında
bir tanrıça gibi oturması. Usanmaz bir
âşık gibi yıllardır hep aşkı yazagelişim.

Duygusallığımın, yani benliğimin aşka
düşüşüne gelince, onu da kadınlara
sormak gerekir! Yeryüzünün estetik
ve büyüllü özneleri olarak, aşkın mer-
kezinde olan kadınlara!

Tabii ki burada eril bir durum vardır,
inkâr edilemez, edemem. Çünkü aşk
dokunmaktır, sevişmektir, tek beden
olmaktır zevkin doruklarında, kızıl saç-
larının düştüğü dudaklarında yaşamak-
tır aşk...

Yağmur dindi, dört nala gelip gitti;
sevişmek gibi...

Şimdi kiş sesleri mahallenin üzerin-
de, saçlarının kızılığı mitolojik bir imge
olduğuna, aşkıyla ilgili; ama ben en çok
devrimi anımsattığı için seviyorum on-
ları...

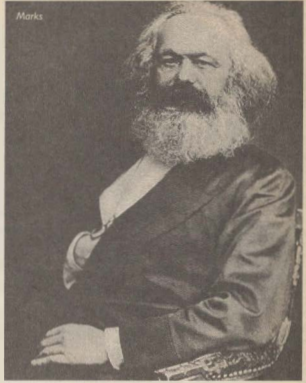
Tüm bunlar bir düşüvreni mi?

İLERLİYOR MUYUZ?

Özal' dan beri, memleketin çağ atladığı, Avrupa' yı yakaladığımız, yakında Avrupa Birliği' ne gireceğimiz, Amerika' da ne varsa ülkemizde de varolduğu türünden yalanlar sıralanırken, kanıt olarak da: uzaydaki uydularımız, otoyollarımız, cep telefonları, özel TV ve medyadaki gelişmeler, karton ve teneke kutudaki içecekler, döviz büfeleri, saçını başını yolan mankenler, endüstrileşen edebiyat, vb. saçmalıklar öne sürülmüştü. Karşı konulamaz bir gelişme ve ilerleme içindeydik. Ülkenin ele avuca sığmaz potansiyeli bütün dünyayı ürkütüyordu. Yalan ve şerefsizlik propagandası Todor Jivkov döneminin Bulgaristan'ına rahmet okuttu; öyle ki, şimdilerde bütün bunların 200 milyar dolar borca mal olduğu gerçeği bile, uykuları kaçırmayacak meşru ve doğal bir durum olarak algılanıyor. Elektrik faturasını iki gün geciktirdiğinde, krizlere giren vatandaş, eğer 200 milyar dolar borcu gülümseyerek karşılayacak hale geldiyse, bu nasıl bir ilerlemedir ona bir göz atmak gerek.

Mekanik materyalist Alman filozofu **Ludwig Feuerbach**, Antik Yunan medeniyetinden sonra gelen Avrupa ortaçağının karanlığını, tarihte bir gerileme, aydınlıktan karanlığa doğru bir geriye gidiş olarak algılar. Ona karşı çıkan diyalektik materyalist **Fredrich Engels** ise, Avrupa'da ortaçağ karanlığının bir geriye gidiş olmadığını, bilakis bu dönemin, daha sonra gelen Rönesans Reform ve aydınlanma çağıının öncü durumu olması itibarıyla, tarihte ileri bir aşamayı temsil ettiğini söyler. Ancak her iki filozof da tarihteki ileri geri hareketlerin maddenin ve toplumun özüne ilişkin olduğu konusunda hem fikirdirler. Onlardan sonra, geçen yüzyılın başlarında Viyanalı fizik bilgini ve filozof **Ernst Mach**, maddenin değişiminin ve hareketinin, maddenin özüne ilişkin olmadığını, bizim onu öyle algıladığımızı varsayar. Ve ona göre fizik yasaları maddenin değil, bizim duyularımızın yasalarıdır. Yani suyun 100c de kaynaması veya elmanın ağaçtan yere düşmesi (yerçekimi) yasası, bizim onları öyle algılayışımızın yasasıdır. Dolayısıyla doğa ve toplum yasaları bize ait duyuların ve bir anlamda psikolojimizin yasaları olarak anlaşılabilir. Gerçekte maddenin kendisinde, doğada ve toplumda olan biten her şey aslında bizim duyularımızda, ben'imizde olup bitmektedir. Bu felsefi anlayış için Lenin: "olabildiği en sağma, fakat sağma olduğu kadar da mücadele edilmesi en zor felsefi fikirlerden birisi" der. Lenin gibi bir epistemoloji dehasına adeta kök söktüren bu hipotez, gücünü öne sürdüğü mantıktan almaktadır.

Bizim aşımızdan ise muamma şudur: Eğer toplumda ve tarihte bir ilerleme varsa; diyelim ki, sayısız teknolojik gelişmeler, bilimsel buluşlar, gelip geçen onlarca yüzyılca moda, toplum yönetimlerindeki yenilikler, sözümona demektir ki, toplumun kendisinin keşfi, para ve satın alma, tüketme gücünde-

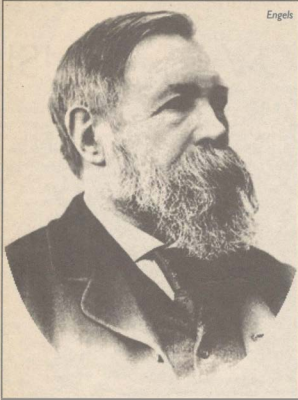

ki artış, yine sözümona bilgi ve iletişim toplumu, küreselleşme, falan filan bunların hepsi maddenin ve toplumun özüne ilişkin bir hakikatse, nasıl oluyor da tüm bu ilerleme ve gelişmeye rağmen hâlâ insanlığın binlerce yıllık ebedi sorunları, milyonlarca mazluma hayatı zindan ediyor? Açlık, çocuk ölümleri, savaşlar, her türlü sömürü, göçler, gurbetler, insan ticareti, her gün bir yenisi ortaya çıkan sentetik virüsler, salgın hastalıklar sonucu kitlesel ölümler, ırkçılık, ayrımcılık, darbeler, zindanlar, dar ağaçları. Bu dertler binlerce yıldır var olduğu gibi, günümüzde yaygınlaşarak, kitleselleşip yoğunlaşarak vicdanları tehdit ediyor. İnsanlık bir yerlere ilerlemeden söz edebiliriz. Yoksa bize ilerleme olarak sunulan ve bir süre sonra modası geçip giden fenomenler, bir aldatmaca, bir yanılsama mı? Oyle ya hayatın her alanında sürekli ve ardarda tüketilen modalardan sonra, insanlığın bir yerlere ilerlemesi gerekmez mi? Yoksa paketin içinde binlerce yıldır değişmeden duran bir malzemeye, her gün yeni ambalajlar giydirip ilerledikimizi, geliştikimizi mi sanıyoruz, yoksa bunu bize birileri mi dayatıyor? Dünyada sürekli değişen, akıp giden görüntülere, şekillere karşın, hiç değişmeyen, hep olduğu gibi kalan ebedi ve ezeli bir öz' den mi söz etmek gerekir? İnsan bu konuda kuşkuya düşmekte haklıdır ve doğruyu söylemek gerekirse, hepimizin böylesi bir kuşkuya düşmesinde yarar var.

Diyebiliriz ki: ilerleme yoktur. Varsa bile, bu ilerleme insanlığın ebedi dertlerine çözüm getirmemektedir. İlerlemenin ve gelişmenin olduğunu ve insanlığın, toplumların dertlerinin bu sayede giderek azaldığını söyleyenler, ilerleme fikri dışında başka bir düşünce gücüne, iddialarına ve zenginliklerin pekiştirme amacında ıslamaz mı?

Fazla değil, geçtiğimiz on onbeş yıllık süre içerisinde ilerle-

Engels

İYİMSER OLMA İMKANI

Yukardaki karamsar betimlemeler üzerine denilebilir ki: arkadaş her şeyi eleştirmek, karamsar tablolar çizmek kolay, peki senin önerin nedir, hiç mi iyimser olmak için bir fikrin yok? Aslında bu belagat, bizi iyimserlikle-kötümserlik arasında sıkıştıranların, bize dayattığı ve çok sık karşılaştığımız bir mantık oyunudur. Sanki kötüye giden şeylerin, yaşadığımız dünyanın cehenneme dönmesinin, savaşların ve açlığın sorumlusu bizimiz gibi, çözüm de bizden beklenir, mücadele talep edilir. Ve genç yaşların romantizmiyle bu türlü mücadelelere girişenler, dünyanın her yerinde acımasızca katledilerek, zulüme maruz kalırlar. Ama bu film kuşaklar boyu yeniden yeniden makaraya sanırlar oynatılmak istenir. Bu, kavanozun içindeki reçel sonsuza dek dışarıdan yalayarak umut üretme tekniğidir ki, patenti İblis'e aittir. Ve ne yazık ki, İblis'in mantığı bu tezgâhı günümüze dek başarıyla düzenleyegelmiştir

NE YAPMALI?

Fedakârlık ve fedakârlık zihniyeti üzerine, bu işin kurbanları başkalarına göre farklı fikirdedirler. Ama onlara hiç konuşma fırsatı verilmemiştir ki. **Nietzsche**

me ve gelişme olarak kabul edilerek, hayatımızın değişik alanlarını hedefleyen sözümona evrensel tanımları bir anımsayalım: liberalizm ve neo-liberalizm, bilgi toplumu, iletişim toplumu, post-modern durum, küreselleşen dünya, medeniyetler çatışması, üçüncü dalga ve daha bir dizi saçmalık... Bu tanımların her biri dünyamızda yeni bir durumu, bir üst toplumsal aşamayı, ileri ve gelişmiş bir yapıyı tanımlamak için icad edildi ve hâlâ da yeni durumlara, yeni tanımlar getirmeye çalışan bir propagandayla karşı karşıyayız. Aslında birçoğu bayatlamış ve zamanında gözden düşmüş tanımların önüne ardına post, pre, neo, ultra, vb. takılar getirerek, sanki soframızdaki ekmeğe yeni bir dilim eklenmiş gibi, aynı bulaşık suyunu önmüze getiriyorlar. Gariplik şurasında ki, örneğin: "insan hakları", "çevrecilik" diye diye şişirilmiş, hava yastıklı kavramlar, bu konularda en büyük ihlallerin yapıldığı merkezlerden üzerimize patlatılıyor.

Hakikatte biz, kendi halinde yaşayan insanlar, "ilerlemiş, gelişmiş"lerin deyimiyle üçüncü dünyalılar, zenciler, mazlumlar, bütünüyle bu "tanım üretme" merkezlerinin dışındayız. "Medeni" laboratuvarlarda hormonlanarak üzerimize salınan bu kavramlar, belli bir süre, birçok iyi niyetli insanın, artık her şeyin daha iyiye gideceği yanlışına düşmesini sağlıyorlar, inanıyoruz ve kandırılıyor. Sonuçta, süregelen hayatımızda hiçbir nitel gelişme olmadığı gibi, hastahane kapılarındaki kuyruklar giderek uzuyor. Niçin uzaya fırlatılan uyduların soframızdaki ekmeğe bir katkı olmuyor, bunu bilemiyoruz? Acaba bizlere bu kadar insanı paçavraya mı düşürüyor? Yaşadığımız hayatımızdan alınan zaman, başkalarının kasesına artı değer olarak mı akıyor?

Şunu bilmemiz hayati öneme sahiptir ki, başkaları tarafından dayatılan yapay ve şişirme kavramlar uğruna, bizim ve bizim gibilerin fedakârlık yapma dönemi çoktan son bulmuştur. Bu güne dek, tarih boyunca, mazlumların mağduriyetini gidermenin, yine mazlumların kendilerini feda etmeleriyle mümkün olduğu propagandası yapılagelmiştir. İblis'in mantığı, mazlumu, ezildiğinin yanı sıra bir de fedailiğe soyunmaya zorlamıştır. Yani ben güçlüyüm ve seni eziyorum, kurtulmak istiyorsan bana karşı savaş, yok olmayı göze al ve kurtul. Bunun için gerekli formülleri de ben sana veriyorum: al sana bir yığın kavram ve ideoloji, seç beğen, örgütlen, silahlan, savaşta ben hile yaparım ama sen yapma, sana kendimce bir ahlak ve ilkeler veriyorum, ben fitne koyam ama sen koyma, sonuçta sen galip geleceksin umudunu yitirme, gel şimdi savaşalım yen beni, bu savaşta yok olursan bile, sana kahraman desinler. Mazlumların binlerce yıllık yenilgisinin ve kahramanlık kültürünün kaynağı işte İblis'in dayattığı bu mantıktır. Tarih zalimle mazlum arasında baştan kaybedilmiş savaşların tarihi olagelmiştir.

Bu nedenle oyunu en başından reddetmek gerekiyor, bize dayatılan modaları, kavramları, tanımları, eğilimleri, tutku ve alışkanlıkları reddetmek zorundayız. Çağın ruhu neyi öneriyorsa onun dışına çıkmak hayrımıza olacaktır. Alternatifleri İblis'in torbasından ithal etmek yerine, özgün, yerel, bize ait kaynaklardan bulup çıkarmak gerek. Moda bir örnek olarak: çevreyi kirleten veya insan haklarını ihlal eden her kimse, yine çözümün için önümü, bizi de neyin neyin dediği önerileri aynen ona gerisin geriye postalamak gerek. İblis'in mantığı uğruna fedakârlık ve fedailik devri bitmiştir, bizden bu kadar.

Eski bir savaş anısı

A ratra kentindeki izbe bir muhanede, eski günlerin görkemli anlarından başka hiçbir şeyi olmayan yaşlı adam anlatıyordu: Komutan Şemura'nın isyan günle-riydi konu. Öyle bir zaman gelmişti ki, o günlerin ruhu kanat-lı kelimelerle aydınlanıp güçlenibildiğini kanıtlıyordu herkese. Bir gün içerisinde bu konu hiç konuşulmasa veya bir kerecik söz söylenmese solup gidecekti bu anılar, çünkü böyle isteni-yordu artık. Ama belki bu yaşlı ayaşşın eski günlerin ruhu ru-huna hayat verip canlandırması, belki de başka nedenler engel oluyordu buna; Şemura'nın ruhu ölmüyordu bir türlü.

Adam, masasına şarap taşıyan kadına şöyle bir göz atttan sonra, "Bizim komutan Şemura hiçbir sözün altında kalmazdı ha!" dedi keyifle. "Bir gün var ki, unutmam mümkün değil.. İşte o gün, bizden önce yapılmış bir muharebenin korkunç izle-rini taşıyan bir meydana varmıştık. Yerde yatan ölüler komu-tan Eringal'nın taraftarlarına aitti. Anlaşıldığı kadarıyla birkaç gün önce Aratra askerleri burada büyük bir kıyam gerçekleşt-irmişlerdi.

"Öyle bir savaş olmuş ki," dedi Şemura, "Bu savaşın kaderi bu alanda çizilmemiş, ama bu alanda bizimkilerden bir grup, taktiksel bir amaç uğruna, Aratralılara adeta yem olarak bira-kılmış."

Sonra bir cesede gözü takıldı. Ceset yüzükoyun yatmasına rağmen diğerleri kadar parçalanmamış olmasıyla dikkat çeki-yordu.

"Şuna bakın!" dedi bize. "Şuradaki adam diğerlerinden çok sonra, belki de bugün ölmüş. Yaralı olmasına rağmen yardım görmeyiş ve Aratralılar da onu haklamayı unutarak veya göz-den kaçırarak biraz daha yaşamasını sağlamışlar. Eringal, bu za-vallıları askerlerin önüne atarak, düşmanı böylesi bir yerde oyalamış ve bu arada, asıl büyük grup da daha stratejik bir ye-re doğru hareket etmiş olmalı."

"Biz o zaman da bilgisine sonsuz bir güven duyuyorduk Şe-mura'nın. Bugün bunları söylemekten gurur duyuyorum. Her neyse... Nerede kalmıştı? Sonra Şemura, içgüdüsel bir me-rakla cesedin kolunu tutup yana çevirdiğinde dehşetle irkildik. Leş kuşlarının ve çakalların parçalandığı bir sürü şekilsiz ve yüz-süz ceset, bizim için bu kadar dehşetli olmamış, savaşın şiddet-ne dair yeterli bir inandırıcılık kazandırmıştı, ama bu fark-lydı. Çünkü bu yüz tanıdık birine aitti. Yerde yatan İmba'ydı.

"Şemura'nın suratını müthiş bir öfke kapladı. Öfkesi kabına sığmıyor, bir hedef arıyordu kendine. Nedense Sinddappa gel-di akına o anda. Peş peşe birçok tanıdığımızı yitiriyorduk, ama içlerinden yalnızca Sinddappa kendi isteğiyle aramızdan ayrıl-mış, bizi terk etmişti. Belki de bu yüzden ilk akına gelen o ol-du. Onun saçma fikirleri yok muydu? Tanrılar yerin dibine batırsın onun gibileri, ya da daha iyisi, başımıza kral etsinler!

"Sinddappa, gerçeği ve varlığı ilk halde, isimlerin ve kullarların konmadığı, her şeyin karşıtıyla ayrışımını yaşamadığı evrensel bir anda aramıştı. Ona göre uyum ve gerçek oradaydı. Ama in-san bir kez gerçeği tarif etmeye kalkıştı mı, o andan itibaren, her şeyin kendi ziddini da beraberinde yaratmış, uyumu boz-muştu. İnsan, anlamak için kavram yaratarak gerçeğin anlamını daraltıyor ve sonra dar olanla başka isimler, yeni tanımlar bul-maya kalkışınca, yapmak istediğinin tersini, ilk tarifi ziddini ifa-de ediyordu. Her türlü bilgiyi, her türlü kavramı, her türlü ifadeyi şar edindiğimiz ve kutsallığımızı özgülük, adalet gibi öz-cükler de bu kategoriye girmekten kurtulamıyordu ona göre.

"Ama insanın doğası budur zaten. İnsan bir saman tanesi de-gildir ki... Korkunç zekâsıyla bir kez anlamaya, düzenlemeye kalkınca, dünyanın, yaşamın ve kendisinin düzenini bozuyor, her düzenleme faaliyetinde, hareketin kendi zaafını, dezavan-tajlarını ve ölümünü beraberinde taşıyordu. Sinddappa'ya gö-re her müdahalenin ardından, gerçekten ve doğaya uyumdan bir uzaklaşma yaşıyorduk. Bir hataya karşı verilen mücadele de başka bir hata olma niteliğini arıyordu. Bu nedenle uyuma geri dönmek adına bizden ayrıldı. Fikirlerinde haklı ola-bılırdı. Ama 'Hiç hata yapmayan insan, ancak hiç faaliyette bu-lunmayan insandır' demişti Şemura o gün. Şemura'nın düşün-celerini de daha yeni yeni anlamaya başlıyorduk.

"Sinddappa'nın, hayata karşı uyumlu olmak için tavsiye etti-ği edimsiz olma ögüdünü, şimdi bu cesetler eksiksiz uygul-u-yorlar" diye söylendi yerde yatan İmba'nın cesedini gördükten sonra. İşte o zaman yüzünde acı bir tebessüm belirdi. Sonra bunu, yaşamın en komik şakası diye yorumladı. Yumruğunu sıkmış, sanki uzaklardaki Sinddappa'ya duyurabilecekmış gibi bağınyordu:

"Sinddappa, tam da senin istediğin gibi: Doğaya en uyumlu insanlar bunlar şimdii!"

"Hepimiz onu zorlukla yatıştırabilirdik. Yüzünü yıkadık ve yi-yecek bir şeyler verdik. O gün ilk defa savaşın çok yakınımız-da olduğunu hissetmiştik."

Yaşlı adam sustuğunda hiç kimse, bir anda ortamı kaplayan sessizliği bozmaya cesaret edemedi. Sadece etraftakilerden bi-risi, "Ne günlermiş onlar," diyebilirdi.

"Ya, öyle işte: Ne günleri gerçekten... Şimdi ben bile o gün-leri nakletmekten başka olayların gerçek anlamlarını bir türlü çözmemiyorum. Şemura yok artık. Ama o olmadığı halde Sind-dappa'nın fikirlerinden de çok uzagız. Bana sorarsanız Sinddappa her zaman haklı olarak kalacaktır. Ama onun haklılığı, ger-çekleri yaşama hakim kılmaya zerre kadar katkı yapmıyor."

>Aslan Özdemir Kaçak>Söyleşi

Mahir

Bu günlerde İstanbul Sanat Merkezinde hummalı bir çalışma var. Nihat Genç'in hikayelerinden oyunlaştırılan GAVARA'nın provaları yapılıyor. Yakında perde diyecek bu oyunda, bir erkeğin erkek olmakla başına gelebilecek ne varsa ele alınıyor. Mekan tabii ki Türkiye. Oyun bundan birkaç ay önce, Hakkari'de festival kapsamında gösterileceken, yönetmen tarafından son anda çekildi.

Yönetmenin oyunu sahneden çekme nedeni, valiliğin dekorda yer alan bir sinekliğin renklerini bahane ederek oyunu kaldırmak istemesiydi. Bakın şu sineğin, pardon sinekliğin ettiği... Aralık ayı başında Tarlabası İSM'de tiyatroseverlerle buluşacak oyun, interaktif olarak (seyircinin oyuna katılımının sağlandığı) sahneleniyor. Hem de mücadelesi verilerek, dekordaki yerini alan sakıncalı 'sineklik'le. Nihat Genç'in, "Arkası Karanlık Ağaçlar" ve "İhtiyar Kemancı" adlı hikâyelerini oyunlaştıran yönetmen, bu kez de Mahir Günsiray ile GAVARA oyununun dekoru içinde konuştuk.

Özür dileyerek söze gireyim. Şimdi buradaki düzen nedir? Çünkü neresi sahne neresi seyircilere ait pek belli değil..

Tiyatromuz, değişik oturma biçimlerinde oyunlar sergilemeye müsait boş alan. Bu kez oyunun gereği olarak mekanın bir çayhane, kahvehane olarak tasarladık.

Seyirciler dekorun içinde yer alıyor galiba, bir şekilde oyuna dahil oluyorlar sanırım.

Evet, herkes istediği yere rahat rahat oturuyor, çayını içiyor; ben hikâyeleri anlatıyorum ve oynuyorum, müzisyenler müzik yapıyor, bir yandan da çay servisi devam ediyor. Her oyunun arasında konuklarımız oluyor. Karadeniz Hemşin'den konuklarımız gelmişti, oyun arasında burada tulum çaldılar, dans ettiler. Müzik yönetmenimiz Ayşenur Kolivar da şarkı söyledi. Oyunda da bir şarkısı var, ninni söylüyor.

Önceden belirliyor musunuz oyuna dahil olan konukları?

Evet, önceden konuşuyoruz ama sürprizlere de fazlasıyla yer var. Karadenizlilik bu, hiç belli olmaz, tutmak zor.

Bu mekanda ilk defa mı oynuyorsunuz, sanki bir prova havası var gibi...

Burada sınırlı sayıda oynadık. Hemen birdenbire herkes hücum etti, sonra "Unutmak" ve "Gavara" ile Hakkari'ye davası oldu. "Gavara"yı orada oynayamadık kendi mekanımızda devam ettik. Bu sene Aralık ayından başlayarak her Cuma ve Cumartesi günleri oynayacağız.

Günşiray

Nedir bu erkeğin başına gelenler? Tabii oyunda. Hoş yaşamak da öyle ya...

Nihat Genç'in anlatıcılığı tekniğini kullanarak bir oyun yapmak istedik. Nihat'ın öyküleri benim kuşağımdan birinin tanık olabileceği, memleketimden insan manzaraları gibi. Bir erkeğin refah içindeki çocukluğunu, sünnetini, ilk aşkını -gerdeğini-, mahallesinde tanık olduklarını, askerliğini, doktor olarak Karadeniz'in küçük bir kasabasına tayini ile başına gelenleri anlatıyor ve bugün geçekundu mahallerindeki çocukların yaşam ile ölüm arasında durdukları sınırdan nereye doğru kaydıklarını, son olarak da bir askerin cenaze törenine tanıklık ediyor. Başladığı ve bitirdiği nokta ar-

tık hiçbir yere ait olmaksızın sadece hikayelerini anlatarak yaşayan, bununla varolan bir dengeci gibi. Hikayeleri izlerken ister tek tek olduklarını, ister bir bütünün parçaları olduklarını düşünebilirsiniz. Hikayeler aynı erkeğin de olabilir, bir çok erkeğin de.

Zor oldu mu Nihat'ın hikayelerini oyunlaştırmak? Karşınızda Türk edebiyatının en sert söylemini takınan, hırçın üslubu olan bir yazar vardı çünkü...

Çok çalıştım, zor oldu. Malzeme öyle çok ki, elemekte zorlandım. Oyunculuk açısından da, sahneleme açısından da zorlu bir uğraş vardı önümde. İki saat tek başına oynamak.. Ama oynamaya başlayınca gördüm ki, iki saat göz açıp kapayıncaya kadar geçti. Hikaye anlatıcılığını denemek önemli bir şeydi. Nihat'ın hikayelerindeki şaşırtıcılık bizim tiyatrodan inandığımız bir etkidir. Benim için çok iyi bir deneyim oldu. İlk kez Tiyatro Oyunevi olarak yerli bir yazarla çalışıyorum. Korkularım vardı. Özellikle yaşayan bir yazarın dünyasını, bizim gibi çalışan bir tiyatronun ele alması oldukça riskliydi. Yazar müdahaleci olursa iyi iş çıkarmak zor olurdu. Ama her türlü riski göze aldık doğrusu.

Biraz da Nihat Genç'i sevdiğiniz için bu işe girdiniz sanırım?

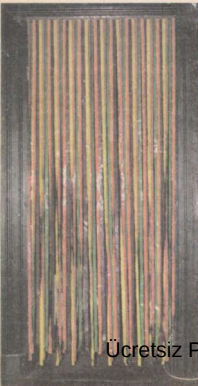
Evet Nihat'ı önce yürekli yazıları ile sevdim. İlk kez Nihat Genç'e telefon ettiğimde, "Ben tiyatro yapıyorum, adım Mahir Günşiray, sizin hikayelerinizden bir oyun yapmak istiyorum, dedim. İlk laf "Şu meşhur Mahir Günşiray mı?" oldu. Eyvah dedim, yandık. Çünkü Nihat'ın ters bir adam olduğunu duymuştum. "Şey, ben tiyatro yapıyorum," dedim.... "tamam tamam, devam et", dedi. Çattık, kesinlikle izin vermeyecek dedim ama tam tersine, doğrudan "ben seni tanıyorum, ne istersen yap" dedi. "Ben tiyatro için yaşamak istiyorum, bir gün hep tiyatro yazacağım, benim için hayattaki en önemli şey tiyatro. Çok insan istedi oyunlarını, hikâyelerimi ama kimseye vermedim... Neyse, sana güveniyorum, seni biliyorum ne istersen yap," dedi "Yok ne istersem yapmıyayım, istersen beraber çalışalım" dedim. "Benim hiç vaktim yok. Ne istersen yap" deyip; biraz hikâyeye anlatıcılığının ne kadar değerli ve çağımız için gerekli olduğu üstüne konuştuk. Böyle ilginç bir tanışmamız oldu. Gerçekten de gelip bakmadı bile bunlar ne yapıyorlar diye. Onun bu güvenini olumlu yönde kullandık sanırım.

Bütün oyunlarınız genelde birer deneysel tiyatro alanına giriyor, niye böyle bir alan seçtiniz?

Bakin ilginç bir şey var: Nihat da yazdığı hikayelere "deneme" diyor bazen. Çok bilmek ve öğretmek yerine bir şeyi denemeyi tercih ederim. Biz, kimi zaman klasik metinleri, kimi zaman da çağdaş metinleri, "yeniden okuma" ile seyircinin heyecan duyacağı, şaşıracığı, orada bedeniyle varolacağı bir yoruma getirmeye çalışıyoruz. İçinde bulunduğumuz problemleri anlamaya yönelik bir çalışma içindeyiz; tasarlamanın değil, oyuncunun yaratıcılığının ön planda olduğu bir sahneleme üzerinde uğraşıyoruz. İlgilendiğimiz temaları ve sorunları ele alabileceğimiz metinler arıyoruz.. Mesela bir önceki projemiz "Unutmak", dünyada kötülüğün

günümüzde ne kadar yaygın olduğunu tam olarak tanımlayamayacağımız bir noktada olmamız ve bununla birlikte bu hayat içinde her şeyi unutmaya yönlendirilmemizi ele aldığımız bir oyundu. **Gavara'da da bir erkeğin bu**

Oyunun afişi (üstte) ve meşhur sineklik

topraklardaki sünnet-gerdek-askerlik üçgeni içindeki yaşamından kesitler göstermeye çalışıyor. Önce her düşündüğü, her kesimden gelen insanı anlamak önemli. Bu farklı insanları anlayabilirsek, kendimizi anlayabilirsek belki birbirimize huzurlu, barışçıl bir dünya oluşturabiliriz adım atabiliriz.

Klasik tiyatro da yapabilirsiniz, böyle deneyisel tarzda değil de...

O da yapılabilir ama biz şu an başka bir şeyin peşindeyiz. Çünkü tiyatroyu öldürdüler. Tiyatroyu insanlara ders veren, onlara ne düşüncesi gerektiğini öğreten bir mekan haline getirdiler. Burjuva duyguları içinde boğdular bizi. Bir takım bireylerin iç dünyaları ile oyaladılar hepimizi. Geleneksel tiyatromuzda, yani halk tiyatromuzda bunlara yer yoktur. Biz öncelikle anlamaya çalışmanın kendini temsil etmenin yegane yolunun "oyun" olduğuna inanıyoruz. Oyunlarımızda hiçbir zaman mesaj veren, seyirciye bir konuda ne yapması nasıl hareket etmesi gerektiğini söyleyen ya da onları birtakım küçük burjuva duygular içinde arındırmaya çalışan bir tiyatrodan uzak durmaya çalışıyoruz. Bu dediğim çerçevede içinde "politik" bir tiyatroyuz.

Gavara'nın Doğu'daki gösterimi yasaklandı galiba, bütün mesele renkli bir sineklikli sanırım.

Gösterim yasaklanmadı; şöyle oldu: Biz Hakkari'de Öğretmen Evi'nin bahçesine dekorumuzu kurduk, dekorumuzda bir sineklik vardı, sivil polisler gelip bunu çıkarmamı istediler, "Vali beyin ricası," dediler. Ben de "Resmi bir yazı getirin, ben TC vatandaşım, kanuna aykırı birşey yapmışam söyleyin, kaldırınız tabii," dedim. On beş dakika sonra bir yazı getirdiler savcıktan, "bölücü örgüt propagandası yapmak ve onun bayrağını açmak" olarak suçlanan sinekliği kendileri söküp götürdüler. Bunun üzerine biz böyle bir tavrın sansür olduğunu söyleyip, oraya toplanan insanlardan özür dileyerek oyunu oynamadık. Bir tiyatronun dekor parçasının sakıncalı görülüp sökülüp göz altına alınması herhalde dünyada eşî benzeri olmayan bir olaydı. Bu bir sansürdü. Üstelik, daha sonra savcı da geldi ve "sarı, kırmızı, yeşil, siyahımızı, yeşil bordo, turuncu) oluşan

rengarenk bir sineklikti bu. Daha sonra takipsizlik kararı verildi. Van DGM, den de bu sinekliğimizi aldık. **Şu an sakıncalı bulunan sineklik dekorda yer alıyor mu?**

Tabii, yer alıyor. Ayrıca Gavara, Nihat'ın hikâyelerinden oluşan politik bir oyun, ama bu şekilde suçlanacak bir yanı olmayan bir oyun. Ama zaten bu biraz da bölgenin olağanüstü koşullarından kaynaklanan bir durum. Bölge biraz daha rahatlamasına rağmen, sadece sivil polislerin telsizlerinin duyulduğu sarı, kırmızı, yeşil renklerinin yanyana görülmeyeceği bir kent Hakkari. Bu olay sonrasında sivil polisler bile gelip üzüntülerini dile getirdiler. Çok sıcak davrandılar. Dost olduk. Belki çok farklı görüşlerdedik ama el sıkışıp ayrıldık. Bunu çok olumlu buluyorum. Ben de, tiyatroyu anlayışımız da zıt kutuplar yaratmaktan yana değildim.

Oyundaki yeri nedir sineklikten.

Burası bir kahvehane, Yani kahvehane giriş çıkışlarda konan bir dekor parçası.

Renkler özel bir seçim miydi?

Hayır, ne renk muşamba bulunabilirdiye ondan yapıldı. Bana polisler bunu kaldırın dedikleri ana kadar da hiç aklıma dahi gelmemişti.

İlgisi yok tabi. Nihat Karadenizli, siz İstanbullusunuz. Böyle bir meseleyle kafa yormak için epey uzaksınız bölgeden.

Elbette kafa yoruyoruz. Her gün, gerek ülkemde gerekse dünyada yaşananları takip ediyoruz ve bununla hesaplaşmak için oyunlar yapıyoruz. Karadeniz'in tarihindeki zor dönemleriyle, acılarıyla, güçleriyle ilgilendiğimiz gibi güneydoğunun, ortadoğunun, meselesiyle de ilgilieniyorum, Kürt meselesiyle de, Filistin meselesiyle de ilgilieniyorum. En çok da bilmek istediğim şey, "iktidar"ın neredede olduğu?

Biraz Tiyatro Oyunevi'nden bahseder misiniz? Bugüne kadar ne tür etkinlikler yaptınız, hangi oyunları sahnelediniz?

Tiyatro Oyunevi 1996 yılında kuruldu. İlk olarak "Bir Avuç Hayvan Mayvan" adlı bir gölge oyunuyla başladık. bununla beraber aynı yıl Genet'in "Hizmetçiler" oyununu sahneledik. Aynı yıl Sofokles'in "Antigone" sini 7 kadınla oynadık. 1998 yi-

Burda mı olacak yine?

Hayır büyük bir salonda olacak, çünkü 40 kişilik orkestra olacak. Bir başka yeni projemiz de çok özel bir dili olan Avusturyalı yazar Werner Schwab'ın "Döne Döne" adlı oyunu.

Peki devletten ya da herhangi bir kurumdan mali destek geliyor mu, sponsorunuz var mı?

Var, kurulduğumuzdan beri en büyük desteği Efes Pilsen'den gördük. Bugüne kadar bütün projelerimizin tanım sponsorluğunu yaptılar. Ve de geçen yıl "Unutmak" oyununa Fransız Kültür Merkezi destek verdi. Kültür Bakanlığı'ndan da her sene küçük bir destek alıyoruz. Yani arkadaşlarla burada rahat rahat çay içip simit falan yiyebi-

Olay sonrasında sivil polisler bile gelip üzüntülerini dile getirdiler. Çok sıcak davrandılar. Dost olduk. Belki çok farklı görüşlerdeydik ama el sıkışıp ayrıldık.

lıyoruz. O konuda hiçbir sıkıntımız olmuyor çok süktür. İlk kez bu yıl kültür bakanlığından iyi bir destek aldık. Bu yılki "Döne Döne" oyunu için Avusturya Kültür Ofisi'nin ve Kültür Bakanlığı'nın desteği var

Bir şekilde tencere kaynıyor diyorsunuz.

Bu tencerede herkesin tuzu var. İnsan emeği ve isteği en büyük sponsorumuz.

Sinema oyunculugu yapmıyor musunuz artık, sizi göremiyoruz beyaz perdede?

Teklif geldiğinde değerlendirmeye çalışıyorum. Bazen iyi birşey oluyor, zaman uymuyor. Bazen de bomboş oluyor, öneri gelmiyor. Bir türlü yıllardır zevkle çalışabileceğim bir film teklifi gelmedi.

Anladığım kadarıyla bütün enerjinizi tiyatroya vermek istiyorsunuz.

Tabii ki ama, sinemanın tadı da bambaşkadır. Birbirimizi çok severiz.

linda da Cervantes'in Don Kişot'undan bir uyarlamayı yaptık. "Hikaye-i Don Kişot", Ankara'da tren garının karşısına kurulan büyük bir sirk çadırında halka ücretsiz olarak oynandı. Ardından Franz Kafka'nın hikâyelerinden "Ceza Kolonisi"nde adlı bir oyun yaptık. Bernard Marie Koltes'in tek kişilik bir oyunu olan "Ormanların Hemen Önündeki Gece"sini biz, yedi ayrı karaktere bölerek bu mekanda özel bir sahne tasarımı ile gerçekleştirdik. Gogol'ün "Evlenme" oyunu, -ki bu yıl da devam edeceğiz ona- ondört günlük bir çalışmayla 9 kişilik bir kadroyla sahnelendi. Yani bir Pazartesi günü prova başladı. İki hafta sonra burada prömiyer yaptık. Çok eğlendik. Sonra da geçen yıl "Unutmak" oyunu ve "Gavara". Bu yıl da Mayıs ayında Roald Dahl'ın yazdığı ve Paul Patterson'ın müziklerini yaptığı Kırmızı Başlıklı Kız'ı sahneleyeceğiz. Kuklalı maskeli, büyük orkestralı bir oyun

Maria'nın gözyaşları

Maria Teyze'yle anneannemin yeni taşındığı apartmanda karşılaşmıştık. Eski binanın giriş katında oturuyordu. Yerden yüksek, tertemiz pencerelelerini gelin misali beyaz perdeleri süslüyordu. Anneannemi ziyaret ettiğimizde çoğu zaman ya kapıda ya da sokağın başında rastlıyordum ona. Önceleri sıcak bir bakışma, ardından da geçen zamanla birlikte birbirimize hal hatır sormaya başlamıştık. Onu tanımayor olmama rağmen sevmeye başlamıştım. Pamuk saçları, beyaz teni, yüzündeki çizgiler, ellerindeki yaşlılık izleri... Hepsi yaşanmışlıklarının birer sembolüydü sanki... Yağmur sonrası denizin rengi misaliydi gözleri... Bir tek gülüşü eksikti o nur yüzünden, kim bilir o gülüşü kim çalmıştı?..

Maria Teyze'yle ilk kez anneanneme kahve içmeye gittiğim bir kış gününde konuşabilmişim 'ancak. Yıllardır tanışmışız gibi bana sıkı sıkı sarıldı, ardından da hayatımla ilgili sorular sormaya başladı. Bir çıpıda başladım anlatmaya. Gözü anneannemin eski büfesinin üstünde duran annemle teyzemin birbirine sarılmış siyah beyaz fotoğrafına takıldı. Gözleri bugünlü sanki. Biriden toparlandı, "Vakit geç oldu, ben gideyim artık" dedi. Ayaküstü biraz da buruk bir vedalaşmayla anneannemin evinden ayrıldı. Gel zaman git zaman anneannemle Maria Teyze'nin birbirlerini ziyaretleri sıklaşmaya başladı. Ama hep bir şeylerin üstü kapalı kaldı. Karşılıklı bir şeyler saklanıyordu sanki. Anneannem bundan olsa gerek bana hep "Bu aşağıdaki var ya, sır gibi, mezar gibi kadın. Her şeyini saklıyor" derdi. Bu söz içimi acıttı. Solgun beyaz teni, hüzünlü bakışları insanı tedirgin ediyordu.

Noel'e iki gün kaldı. Çam ağacını süsledim. Kapıların tokmaklarına içi şeker dolu kumaştan yapılmış Noel Baba turlar yerleştirdim. Giriş kapımızın önüne üstü çanlarla süslenmiş bir çelenk koydum. Evin her yanı kırmızıya büründü. Ama bende bir eksiklik vardı. Çocukluğumdaki gibi heyecanlandırmıyor artık Noeller beni.

Büyüklüğüm hep söyledi 'Eski Noellerin tadı kalmadı' diye. Çocukken bu sözlerle pek anlam veremezdim. Büyümek, galiba insanın ruhdan bir şeylerin kaybolması demek. Noel'e bir gün kaldı... İçim biraz buruk... Evden erkenden çıkıp Noel alışverişi için kendimi büyük bir alışveriş merkezinin içine attım. Alışveriş merkezi de bizim ev gibi, her tarafı kırmızıyla bürünmüştü. Anneanneme, sevgillime, kardeşime, babama, anneme, teyzeme, kuzenime hediyeler aldım. Anneme şık bir siyah kazak, anneannemegüzel bir fular. Hepside çok şıklar. Saatlerce dolaştıktan sonra biraz soluklanmak için bir kafede oturdum. Bir Türk kahvesi istedim. Malum yarın Noel, perhizdeyim. Sabah kiliseye gidip şarap ekmek aldıkdan sonra istediğim her şeyi yiyebileceğim. Canım tatlı yemek istiyor, aynı çocukluğumda annemle birlikte yiyorduk. Ben hiç canım her yememem gereken şeyleri ister. Galiba ben hiç büyüyemeyeceğim. Botanik bir bahçeye benziyor kafe. Yayıp ağaçlara süsler konulmuş. Gözlerim dalyor. Dedemi dü-

şünüyorum. Onsuz geçen on bir yıl. Onu özlediğimi fark ettim. Mezarına da gidemiyordum. 11 yıl önce, doğumgünü olan 1 Ocak günü kaldırılmıştı hastaneye ve birkaç gün yaşadıktan sonra orada ölmüştü. Onu özmek, onun mezarına gidememek... Acı bir şey. Hesabı ödedikten sonra yavaş adımlarla ilerlemeye başladım. Ne zaman bir bayramımız olsa çocuklarını veya yakınlarını kaybetmiş insanlar gelir aklıma. Onlara bir şeyler yapmak, onları mutlu etmek isterim. Çocukken Noel'in insana verdiği mutluluk zamanla hüzne dönüşüyor galiba. Maria Teyze'ye bir şeyler almak istedim. Onu mutlu etmek istiyordum... Ama o giydiği siyah kıyafetlerle belki de kendini mutlu etmek istemiyordu. Beyaz, lacivert ve siyah arasından tereddüt ettim ona o bluzu alırken. Ne ilginçtir ki elim siyah renkli o bluzadegdi. Hiç tereddüt etmeden satıcı bayana "sarn" dedim. Alışverişimi bitirdim, Metro'ya doğru yürüyordum. Taksim'e gidip oradan da anneannemin Cihangir'deki evine uğrayacağım. İnsanlarıyla başı üstü koşuşturuyor. Anneannemin merdivenlerini ağır ağır çıkıyorum. Üç gittin beş geldin sohbetinden sonra "Anneanne biliyor musun Maria Teyze'ye bir bluz aldım" dedim."Affe-rim benim kızıma. Yalnız kadın, bayram üstü götür de sevin-sin. Yıllarca yalnızbaşına geçirdiği Noellerin hatırına." "Yarın vermek istiyorum, tam gününde ne dersin?" "Olur, hem de çok iyi olur kızım." Anneannenden çıkıp evime gittim, aldığım hediyeleri ağacın altına koydum. Bizimkilerle sohbet ettikten sonra uyudum.

Erkenden uyanımdı. Her Noel sabahı olduğu gibi "Anne-baba sizi bugüne kadar üzdümse özür dilerim" deyip evden çıktım. Kilise ile evim 15 dakikalık bir uzaklıkta. Bir mum yakıp rahibin yanına gittim. Papaz kısa bir dua okuduktan sonra şarap ve ekmeği uzattı bana.

Ruhum hafiflemişti, kahvaltısı yapmak için anneanneme gittim. Güzel bir kahvaltının ardından hediyesi alıp Maria Teyze'ye indim. Koyu kahveye boyanmış kapaşıma vurdum. Aşan yok. Zile bastım. Boğuk bir ses 'Kim o'. "Benim ben Maria Teyze". Kısa bir sesizlikten sonra kapıyı açtı. Tedirgin bir sesle beni içeri aldı. "İyi Noeller Maria Teyze", içi yanıgan-dan öpüp ona hediyesini verdim. Yılların hasreti sınımtı sanki kucaklaşmamıza. Gözleri doldu, yeşil berjer koltuğuna oturdu. Paketi açtı. Yıllardır Noel'de hiç hediye almamıştım kızım" dedi. Yarı buruk, yarı mutlu bir tebessüm belirdi yüzünde.

Küçük salonunun duvarları, evlilik ve bir küçük kızın resimleriyle doluydu. Gözlerimi duvardan ayıramıyordum. Bunu fark etmiş olsa gerek, Maria Teyze o ânın havasını dağıtmak istercesine "Ne içersin kızım" dedi. "Hiçbirşey". "Olur mu şimdi bir sabah kahvesi yapayım, karşılıklı içeriz" dedi. "Olur müzamele başladım. Kimdi bu kız? Annemle teyzemin fotoğraflarını görünce bu kadar neden hüzünlendi ve buna benzer bir yığın cevapsız soru art arda sıralandı aklımda. Önce sakız

tatlısı ikram etti, ardından kahvemizi içtik. "Anlat kızım nasıl geçiyor günlerin?" "Ne olsun aynı iş güc ev derken hayat geçiyor." "Öyle deme şükret Tanrı'ya bunları bulamayanlar da var."

Doğru tabii dedim. Birden gözleri, eski büfesinin üstünde duran o siyah beyaz fotoğrafa kenetlendi. Sarı yıldızlı çerçevenin içinde Maria Teyze, kocası ve onun yanında küçük bir kız duruyordu.

Kelimeler teker teker ağzından dökülmeye başladı, "Bunları görüyor musun kızım, onlar benim her şeyimdi. Yanımda duran kocam Yorgo çok zengin bir yağ tüccarıydı. O zamanlar Kandilli'de oturuyorduk. Mutlu bir evliliğim olmuştu. Yanındaki de kızım Maria." "Maria Teyze, ne güzel kızınla aynı adı taşıyorsun." "Yok kızım benim adım Elisavet ama ben o kara günden sonra kızımın ismini kullanmaya başladım. Kızım Maria doğduğunda ben ve Yorgo mutluluktan uçuyorduk, onun için de ona Meyrem Anne'nin ismini koymaya karar verdim. Tanrı'ya küçük bir teşekkürdür bizimkisi." Bir yudum su aldı. Boğazındaki düğümü çözmek istercesine. "Henüz altı yaşındaydı. Okula yeni başlamıştı. Her sabah erkenden uyanıp önce kocamı uğurlar sonra da kızımın güzel bir kahvaltı yapar onu okuluna kendi ellerimle yollardım. Ta ki o sabaha kadar. Kızım artık büyümüştü. Okula tek başına gidip geliyordu. İlkokul dörde geçmişti. O sabah da erkenden uyanıp onu hazırladım. Çantasını eline verdim, kirmizi kurdelelerini her sabah olduğu gibi saçlarına takmıştı. Sonrasını biliyorsunuz." "Evet, biliyorum. Her gün uyanıp onun bu kimse inanmıyor ama öyle. Kızım o gün okuldan eve bir daha hiç gelmedi. Hiç unutmam o gün yağmur yağıyordu. Okuldan üçte çıkar, en geç üçbuçukta gelirdi. Önce

okula sonra da karakola gitmiştim. Okul müdürüne kızımın durumunu öğrenmeye gittim. Ama aldığım yanıt beni daha da çılgına çevirmişti; Maria bugün okula hiç gelmedi. Nasıl olur dedim. Yorgo'ya çabuk gel ben karakoldayım dedim. Ne oldu demesine kalmadan telefonu yüzüne kapattım. Apar topar geldi, duyduklarına inanmadı. Polisleri kızımı anlattım, hatta robot resmini çizdiler. Ama aldığımız cevap netti, siz eve gidip bizden telefon bekleyin olmuştuk. O geceyi pence rini önünde geçirdim. Sabaha doğru da pencerenin pervazın da sızdığını hatırlıyorum. Her gün pencerede kızımın gelmesini bekledim. Okulun önüne gidip bekledim. Kafelere, sinema önlerine hatta gece başıma siyah bir şapka geçirip kocamla birlikte o kötü kadınların iş beklediği caddelerde dolaştık. Yıllar yılları kovaladı, onunla ilgili tek bir haber ulaşmadı bize. Bazen karakoldan gelen polisler olurdu, sizin kızın eşgaline benzeyen biri var morgda, gelin birlikte giderim derlerdi. Her seferinde yüreğim ağzıma gelirdi. Acaba kızımız mı diye. Sonra onun olmadığını öğrendiğimde içten içe sevinirdim demek ki ölmedi bir yerlerde yaşıyor. Belki bir gün gelir ailesini yeniden bulur umuduyla ikimizi de hayata bağlamaya çalışıyordum. Gitgide yüzüm çökmeye başlamıştı. Kocamla ilgilenmez olmuştum. Kısacası, evde yaşayan iki yabancı gibiydik. Bir sabah Yorgo bana artık, 'Elisavet bu olmuyor, acı mı ortak ama hayata tutunman lazım' demişti. Ben de ona bu acıyı unutamayacağımı söylemiştim. Bir yıl sonra da bir sabah bana hayatımın sonuna kadar rahat geçineceğim yük lüce bir miktar para bıraktıktan sonra hayatıma bir daha girmemek üzere ayrıldı. Dostlarımız buna inanmamıştı. Canlı bir cenaze gibiydim. Kocam, kızım hepsi tek tek gidiyordu hayatımdan. Yalnızlığımın birlikte yaşamaya alışmıştım artık. Aylar ayları, yıllar yılları kovaladı.

Onu hâlâ çok özleyorum. Çocuk gülüşüyle aklımda. Yokluğunda yavaş yavaş, 50 yıldan sonra ancak alıştım kızım. Yaşayaydı, annenle yaşatılacak kızım muhtemelen belki de senin yaşlarında torunların olacaktı." Maria Teyze'nin eli büfenin üstündeki bez bebeğe gitti. "En sevdiği bebeğiydi. Okula gitmeden her sabah öper öyle çıkardı evden. Hâlâ dudağının tadı saklı burda." Bez bebeği kucağına koyup gerçek bir be beği sallarcasına sallamaya başladı. Arada da ağlama benim güzel kızım gibi sözler söylüyordu. Kaybettiği kızını belki de o bebekte yaşıyama, bulmaya çalışıyordu.

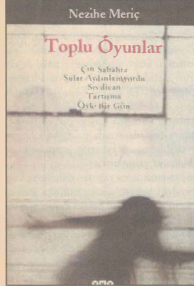
Küçük kız Maria'yı hiç tanıtamama rağmen özlemeye başladım. Maria Teyze elindeki bebeği usulca koltuğa bırakıp ben geliyorum bekle kızım dedi. Birkaç dakika sonra yanıma geldiğinde elinde altın kalp şeklinde bir kolye ucu vardı. Avuçlarını aç, dedi. Bu senin, kızımın, Noeller'de taktar, bluzunun üstüne sarkıttırdı. "Ona teşekkür edip kolye ucunu zincirime taktım. Saatin nasıl geçtiğini anlamadık bile. Maria Teyze bu gece bize gelene dedim hep birlikte yemek yeriz. "Olmaz kızım, ben yalnız başıma kalmak istiyorum, bakersın Mariam bu Noel çıkar gelir ne dersin". "Bilmem belki de gelir dedim. Peki ya Yorgo, o nerede teyze." "Beni terk ettikten sonra Yunanistan'a gitmiş. Yeni bir hayata ne kadar da başlamak istemiş olsa da bunu başaramamış. Bir gün de kuzenleri onu evinde ölü bulmuş." Ama sen, hayata tutunabildin Maria Teyze. "Ben kızımı bekliyorum, biliyorum, bir gün gelecek. Ve eskisi gibi bana sarılacak." Maria Teyze'nin elini öptüm, gözlerinde gene aynı hüznü vardı. Tıpkı o günkü gibi.

Denizsiz kentin martısı

Edip Cansever'in 1985'te yazdığı "Saat Kulesi" şiirini hiç unutmadım. Almanya'ya göçün tarihi 40 yılını çoktan doldurdu; doldurdu ama çileler bitmedi bu saat kuleleriyle de ünlü kentte. Ne diyor şair? "Nereden gelmiş bu denizsiz kente/Bu yaşlı martı" Bu can alıcı girişten sonra asıl hüznün ve vuruculuğun bundan sonraki dizelerde: "Konmuş saat kulesinin üstüne/Öyle bir zamansızlıktan izliyor beni/Çağırması hemen çıkıp gelecek, biliyorum/Çok eski bir oyundan kılıksız bir habercigibi."

Oyunlar da eskir belki, ama **Nezihe Meriç**'in Yapı Kredi Yayınları arasında yayımlanan *Toplu Oyunlar*'ı için bu yargının geçerli olup olmadığını bilmiyorum, doğrusu. Onun "Çın Sabahta", "Sular Aydınlanıyordu", "Sevdican", "Tartışma" ve "Öyle Bir Gün"ünü yeniden

okudum topluca. Bu oyunları birer uzun öykü ya da roman gibi okumak da olası, seyretmek gerekmiyor. Zaten görüntü fişkiriyor **Nezihe Meriç**'in o tadına doyulmaz anlatımından.

Aslında tüm oyunlar üstünde tek tek ve uzun uzun durmak gerekmiyor, ama, ben, Sevdican üstünde durmak istiyorum, çünkü oyun Almanya'yı konu edi-

niyor. 2 bölümlük *Sevdican* üzerine kısa bir bilgi de vereyim hemen: Oyun, 1984 yılında Almanya'nın Westfalya Eyalet Tiyatrosuna sahnelenmiş. 1984'te İstanbul Festivali'nde seyirci karşısına çıkmış. 1988'de de tüm Almanya'yı dolaşmış. Ben, göçün tarihine tanıklık da eden bu oyunu görmemiştim bir türlü. Metni okuyunca mutlu oldum doğrusu: "Bu oyun 'Bu dünya nedir? Yaşamının anlamı nedir? Ben kimim? Neyim? İnsanlara, mutluluk denen şeye nasıl bakmalıyım? Yaşadığım bu toplumun içinde, bu dünyada kendime nasıl bir anlam kurabilirim?' diye düşünen bir kadının, düşünüp dururken kurguladığı düşsel bir serüvendir. Düşüncesi insanlar, yaşamak, mutlu olmak vb. üzerine gelişirken, bir yerde göç sorunu girmiştir araya. O zaman, serüvenin kurgusu, göç olgusu çevresinde odaklanmıştır. Oyunda birkaç kadın sergilenmekteyse de, aslında tek bir kadının oyunudur bu." Göç çıkmazının yükünü, sömürüsünü, acısını, özlemini, ayrılığını, parçalanmışlığını... çeken kadın(lar) ise şöyle roller üstlenir oyunda: "Geride kalan. Gidip yenilen. Gidip kazandığını sanan. Gidip kaybolan. Gidip hayvana yakın bir duyarsızlıkla ya da insani değerler karmaşası içinde yaşamını sürdürdün." Biraz daha açarsak: Geçmiş kültürü sırtından hiç indirmemiş, yeniliklere uzak, geleneklerle boğulmuş bir kadının yanında, çalışmak için başka ülkelere gidip de "telef olan" bir başka kadın da vardır oyunda. Bitmedi: "yenilene karşı yenilmeyen" ama "fiziği"yle yenilen öteki kadının yanında, "Yerini yurdunu bırakarak, başka ülkelere işçi olarak giden" kadınların yaşamında hep bir darda, zorda kalmışlık vardır gösteren bir başka kadın. Bir de yurt dışına çalışmak için gidenlerin aralarında çalışmak birinci amaçsa, evlenip oralarda kalmak da bir başka istekti.

Sevdican, yurt dışındaki bizimkilerin yaşamına çeşitli açılardan, üstelik kadınlar, evreni, toplu üstünden bakan bir oyun.

Nereden geldim Sevdican'a? 19 yıldır Berlin'de sahnelediği oyunlarla Ber-

lin'deki bizimkilerin dikkatlerini üstüne çeken **Diyalog**, 1985'ten beri her yıl Ekim'de uluslararası bir Tiyatro Festivali'ne de imza atıyor. Bu yıl 15 Ekim-1 Kasım tarihleri arasında **Mahir Güngöray**'ın *Tiyatro Oyunevi*, *Tiyatro Düşüm*, **Hadi Çaman**, **Suna Keskin**, **Halit Akçatepe**, **Amsterdam'dan Rast Theater**, **Posdam'dan Hans Otto Theater**, **Umut Tiyatrosu**, **Selçuk Yöntem**'in şiir dinletisi **Berlinli** bizimkilerin karşısına çıktı. **Diyalog** Tiyatro Festivali'nin amacı Berlin'de yaşayan göçmen sanatçıların, toplulukların ürünlerine dikkati çekerken, öte yandan da göçmenlerin geldikleri ülkede üretilenlerin, sahnelenenlerin de Berlin'de seyirci karşısına çıkarılması, olarak özetlenebilir.

Her şey, "Çok eskibir oyundan kılıksız bir haberci gibi" değil mi "Üstelik bu akşamüstü saatlerinde"?

Evet, "Nereden gelmiş bu denizsiz kente/Bu yaşlı martı"?

25 Ekim'de Upuzun bir gecede (sabağa dek) Rus şiiri ele alındı **Berliner Festspiele** çerçevesinde. Festspiele'nin yöneticisi **Joachim Stastis** us'un sunuculuğunu yaptığı gecenin ilk bölümünde, Rus şiir eleştirmenlerinin Rusya'nın yaşayan en iyi şairi saydıkları **Sergey Gandlewski** ezbere okudu uzun şiirlerini. Tok sesiyle okuduğu şiirleri beni Rusya'nın uçsuz bucaksız ovalarına, zengin tarihine, kültürene, unutulmaz aşklarına, savaşlarına, sosyalizmine... götürdü. "hepsi birden-bavullar koridorda/hızlı hareket ve paket" sonunda elde kalan solmuş güller bir ayrılığın yüreğe çok ağır gelen gözyaşları gibi. Sonra son dönem Rus şiiri içinde yer alan **Olga Sedakowa** hüznünlü sesiyle, utangaç bakışlarla okudu şiirlerini: "Şiir dünyada hiç ölmez/Kuzey'e yeniden kar yağarsa" **Lew Rubinstein**, tek dizelik, ironi dolu şiiriyle büyük alkış aldı. Sonra müzik eşliğinde okunan şiirlere sıra geldi. Bizde Yaşar **Miraç**'in kemençeyle **Araç**'ın müzik eşliğinde okuduğu şiirleri öznesinde insanı sarsan ve alıp götüren etkileyici bir üslup vardı Rusların müzikli şiirlerinde. Geceyi tanıtan

Gazeta Kalaschnikow unutulmaz şiir akşamının anısına saklı duracak ben-de.

"Rusya'da bir şair, bir şairden hep daha fazladır-bugün de öyle değil mi?"

Rus şiirini dinlemeye gelen şiirseverlerin sayısına değinmeyeyim en iyisi, çünkü gece dudak uçuklatacak denli kalabalıktı. Bizim şairlerimizle böyle bir şiir gecesi yapılsa, kaç kişi gelir sorusunu sordum kendi kendime ve çıkamadım işin içinden; karamsarlığım ağır bastı.

Rus şiirini izlerken, dinlerken **Yev-tuşenko'nun, Voznesenki'nin** ve elbette **Mayakovski'nin** etkileyici şiir okuyuşlarını da düşündüm. Bizim şiirimiz yüksek sese gelmiyor. Belki **Hassan Hüseyin'in** şiiri başıra çağıra okunacak bir şiirdir. Bir de **Özkan Mert, Süreya Berfe, İsmet Özel, Ataoğlu Behramoğlu** dörtlüsünün üniversite amfilerinde, öğrencilerin önünde yüksek sesle okudukları şiirler bir gelenek oluşturmadı. Avrupa ülkelerinde olduğu gibi kitle önünde şiir okuma geleneği de gelişmedi bizde. Bizim sesimiz yumuşak başlı da ondan mı acaba?

Ferit Edgü'den ne zaman bir kitap okusam, dünyam değişir ve kendimi yenilenmiş, hastalıklardan kurtulur, yaşama daha farklı bakan biri olarak duyumsarım. **Ferit Edgü**, bu kez, beni, yeni yayımlanan **Görsel Yolculuklar** kitabıyla etkiledi, büyüledi, besledi, tazeledi, canıma can kattı. Çeşitli dönemde ressamalar, sergiler üstüne yazdığı yazıları bir araya getiren **Ferit Edgü**, Gör-

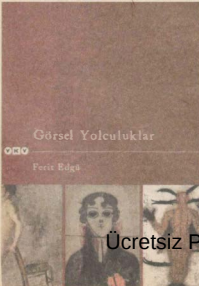
sel **Yolculuklar'daki** yazılarını ele aldığı ressamaların resimleriyle de süslemiştir. Böylece yazıyla resmi ustaca buluşturmuş **Ferit Edgü**. Onun ele aldığı ressamaların hemen hepsi Paris ekolünden geçerek adlarını duyurmuş sanatçılar. **Osman Hamdi Bey'den Tülay Tura Börteçene'ye** uzanan geniş bir yelpazede otuzdan fazla ressamla yüz yüze getiriyor bizi.

Osman Hamdi Bey, on beş yaşında Paris'e yollarını ve orada gördüklerinden etkilenir: "Türkiye'de de resim, yontu yapılsın ister... Benim ülkemde de müzeler olsun, der. O müzeleri dolduracak yapıtları toplar, kazılar yapar, bir araya getirir." Onun öncülüğünde de 1884'te eski eserleri koruma yasası çıkarılır. Daha çok ayra karşısındaki kendi portresiyle anımsanan **Avni Li-fij'i**le, Türk resminde ilk kez "resmin kendi ışığı" ortaya çıkar, belirir. Onun resimlerinde "Sabah'ı, Öğle'yi, İkinci'yi, Akşam'ı, Gece'yi" görürüz. Onun resminde "ışıkta zaman" Şeker Ahmet Paşa bir "Otoportre" ressamıdır. Kendi resmini yapma onunla resmimize adım atmıştır. Türk resminde çıplak figürler **İzzet Ziya'da** ayrı bir değer kazanır. Onun "soğukkanlı" oldukça küçüğü boyutlu resimleri Türk resminin özgün ressamıyla karşı karşıya getiriyor bizi. "Geçmiş bir buçuk yüzyıl bulan Türk resminde, deniz, çok yakın bir zamana değin İstanbul ile özdeşleşmiştir... Çünkü İstanbul, yalnız bir deniz kenti'dir." **Fikret Mualla**, "Bir Mizacın Resimleri"nin ressamıdır. Onun resminde hayvanların özel bir

yeri vardır çünkü. Kendi portresini yapmaya doyamayan **Bedri Rahmi** Anadolu kültürüyle yoğunur resmini. **Ferruh Başağa'nın** resminde "Geometri, Renk ve Işık" üçgeni birbirinden hiç kopmaz... Görsel Yolculukları özetlemek olası değil. Yapı Kredi Yayınları arasından okurun kucağına doğan bu kitaba baka baka okumak gerekiyor.

Berlin'de de ressamlarımız, yontucularımız var(dı). Hâlâ var ama "Heykel Oburu" **Mehmet Aksoy** artık İstanbul'da yaşıyor ve yapıtları yurdumuzun dört bir yanında dimdik ayakta duruyor. **Hanefi-Serpil Yeter** çifti de epeydir İstanbul'da üretiyorlar resimlerini. Göçün tarihine tanıklık eder onların resimleri. Bu bir ucuza malzeme, bir saptama. Daha sonra kendi kanallarını göçsüz de sürdürür onların özgün çalışmalarını. Sonra **Azade Köker**, yaptığı çarpıcı yontularla Avrupalıları şaşırtmayı sürdürüyor. **Abuzer Güler**, hattan figüratif resme, değişik malzemeye geçişlerle üretiyor resimlerini. **Nur Özalp, Gülden Artun** gibi ressamlar da figüratif resimle haşır neşirler. **Abuzer Güler, Gülden Artun** ve **Nur Özalp**, başka ulustan on sanatçıyla birlikte bir "Çekmeceler" sergisine hazırlanıyorlar şu sıralar. Göç bizleri çekmede tutmaya devam ediyor, işte sanatçılara buna karşı tavır alacakları yapıtlarında.

Evet, kim yanıtlayacak oyunlarla, resimlerle hep yanımda olan "Bu yaşlı mara" "Nereden gelmiş bu denizsiz kente"?

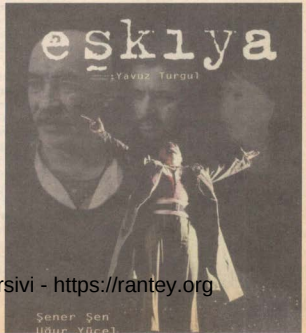
Kürtçe'nin ruhunu da Şeytana satsak mı?

Kürtçe serbest olunca satıcıları da bir hayli arttı. Kimileri yaptığı porno filmin ilgi görmesi için Kürtçe dili kullanıyor, kimileri reyting uğruna Kürtleri konu alan dizi filmlerde yarattıkları 'zalim, rakibini yok etmek için vahşi denemek yöntemleri kullanan' kahramanlar vasıtasıyla Kürt ağı diye tabir edilen ama özünde Kürt insanını ve kültürünü yansıtmayan karakterler televizyon ekranlarına taşıyor. Bu dizilerde Kürtçe ağıt ve şarkılar da kullanılarak, Kürt insanının vicdanını okşamayı da ihmal etmiyorlar...

Birkaç yıl önce Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yayınladığı bir kitapta Kürtlerin şeytan soyundan olduğunu anlatmaya çalışan bazı 'araştırma' yazılarını dehşete kapılarak okumuştuk. Tam da Türkiye'de şiddetli bir çatışma ortamının olduğu dönemde yayımlanmıştı o kitap. Bir tek Ahmet Altan o kitaba büyük bir tepki göstererek gazetede ki köşesinden sert bir dille kınamıştı. O zaman da hiçbir Kürt aydını kitabı ciddiye alıp herhangi bir tepki göstermediği gibi, araştırma adı altında yayımlanan o safsatalara sadece gülmüşlerdi. Çünkü Kürtler İslamiyet'ten önce Yezidilik inancına mensuplardı. Gerek Türkiye'de gerek Suriye'de gerekse Irak'ta birçok Kürt kökenli insan hâlâ da bu felsefeye inanıyor, diğer bir deyişle Yezidi inancına mensup. Yezidilik felsefesinden hareketle Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yayınladığı o kitapta tahaf olan şuydu: Kürtler insan soyundan sayılmıyordu, yeryüzünde fesat çıkaran, kan döken bir soya mensup oldukları ve bu yüzden de diğer "Beni Adem'lerle" insanlarla bir tutulamayacağı ortaya konmuştu. O kitaptan öncesi de vardı elbette. Kürtçe'nin dağlıların dili olduğu, "kart-kürt" kelimesinden türediği, "iç düşman" olduğu basın yayın organlarında sıkça karşılaştığımız şeylerdi. Öte yandan yıllar önce Musa Anter ve bazı Kürt aydınları Kürtçe yazı yazdıkları için defalarca cezaevine konulmuş, yıllarca hapis yatmıştı. Musa Anter bir yazısında Kürtçe'nin ne kadar tehlikeli olduğunu şöyle belirtiyordu: Anter, Dicle Talabe Yurdu'nun yöneticisiyken bir gün Kürtçe bir melodiyi ıslıkla çalarak keyiflenir, oradan geçen polisler duyar ve onu alıp karakola götürürler. Komiser sorar: Oğlum sizin radyonuz var mı? 'Var efendim' der Anter. Teybiniz var mı? 'Var efendim.' Peki eşek-oğlu-eşek ne diye Kürtçe ıslık çalıyorsun? Elbette ki Musa Anter'in Kürtçe ıslık çaldığı için sıkı bir dayak yemediğini düşünmeyin. Dahası başta Cumhuriyet gazetesi olmak üzere zamanın gazeteleri Kürtçe yazan aydınlar hakkında 'kızıl Kürtler', 'ırkçılar', 'ayrımçılar' gibi başlıklarla yayımladıkları haberlerde insanı dehşete düşüren suçlamalarda bulunmuşlardı. Dolayısıyla bu türden aşağılamalar, hor görmeler geride kaldı diyemeyiz, ne yazık ki, bu alandaki çelişkiler şöyle ya da böyle hâlâ sürmekte. Kimileri yaptığı porno filmin ilgi görmesi için Kürtçe dili kullanıyor, ki Kürtçe ile hiçbir alakası olmadan, kimileri

zi filmlerde yarattıkları 'zalim, rakibini yok etmek için vahşi denemek yöntemleri kullanan' kahramanlar vasıtasıyla Kürt ağı diye tabir edilen ama özünde Kürt insanını ve kültürünü yansıtmayan karakterleri televizyon ekranlarına taşıyorlar. Bu dizilerde Kürtçe ağıt ve şarkılar da kullanılarak, Kürt insanının vicdanını okşamayı da ihmal etmiyorlar. Bu dizilerden bazıları ise belli bir aşiretin propagandasını yapmak bir yana, birkaç Şivan Perwer şarkısını film müziği yaparak reyting yapmayı başarıyor ne yazık ki. Kürt ne oldu da 'dağ dili, kart-kürt', iç düşman' bu kadar ilgi görmeye başladı?

Elbette, Kürtleri konu alan dizilere, filmlere karşı değilim. Yıllardır Kürtleri konu alan filmler ve diziler yapılıyor. Kimse de buna itiraz etmiyor zaten. Örneğin bir "Züğürt Ağa" filmi hâlâ beğeniliyor ve izleniyorsa bunun bir nedeni olabilir. Ya da Şener Şen, Uğur Yücel ve Yeşim Salkım'ın başrolünü paylaştığı "Eşkiya" filmi neden iki buçuk milyon insan tarafından izlendi? Dahası Türk sineması tarihinde belki de bir

kez daha ulaşamayacak bir izleyici rekoruna imza atan **"Vizontele"** neden bu kadar çok izleyiciye ulaştı? Herkes bu sorulara kendince bir cevap bulabilir, ama gerçek saklanamayacak kadar ortada. Anadolu'daki köklü, tarihi birlerce yıla dayanan kültürlerin çarçur edilip bitirildiğini de hesaba katarsak **Eşkıya**, **Vizontele** benzeri sinema filmlerinin ulaştığı seyirci kitlesi televizyon kanallarının iştahını bir hayli kabarttı.

Televizyon kanallarının Kürtleri konu alan dizi filmler yapma alanında adeta birbirleriyle sidik yarışına girmelerine ne demeli? Öyle ki, Kürtçe'nin serbest olmasıyla vatanın bölüneceği propagandasını yapan televizyon kanalları nedense bu dizileri yapmakta ve yayınlamakta ilk sırayı alıyor. Kürt kültürünü, Kürtleri yaşam şeklini, cahilliğini, kurnazlığını dizi filmlere konu alarak bir yandan reyting yarışını önde götürmeye çalışırken, diğer yandan insanın negatif karakteristik özelliklerinden yola çıkarak Kürtlerin değerlerini aşağılamayı da ihmal etmiyorlar. Bu tanımlamaya en uygun dizilerden biri Show TV'de yayınlanan **"Gurbet Kadını"** diğeri de Kanal 7'de yayınlanan **"Dumanlı Yol"**. Her iki diziden de pek fazla söz etmek gerekmez; aslında dizileri yayımlayan televizyon kanalların geçmişte ve hatta yakın zamanda Kürtleri nasıl aşağıladıklarını hatırlatır sak belki de gelişkinin ne kadar büyük olduğu daha iyi anlaşılır. Amerika'nın Irak'a müdahalesinin hemen ardından Kanal 7'de Ahmet Hakan'ın sunduğu bir programda Barzani ailesinin Yahudi olduğu savunuluyordu. Hatta daha da ileri gidilerek aslında Kürtler'in Yahudi kökenli oldukları imajını vermek için Mustafa Barzani'nin İsrail'i ziyareti sırasında çekilen fotoğraflar kanıt olarak gösterildi. Sormak lazım, Yahudi olduğunu savunduğun insanların şarkılarını, kültürünü neden başında olduğun televizyon kanalında yayınlıyorsun?

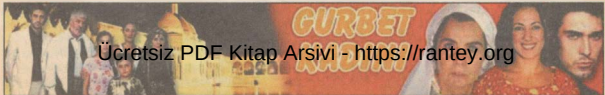
Diziye dönersek: **Dumanlı Yol** dizisini Gani Rüzgar Şavata hem yönetiyor hem de başrolünde oynuyor. Hem iyi adam hem de gözünü budaktan sakınmayan bir 'yiğit'. Dizi değil adeta silah cephanesi, kalaşnikoflar, çeşitçeşit tabancalar, hat-ta el bombaları; doğrusu bu türden bir dizi nasıl oluyor da insanları şiddete sevk etmiyor merak ediyoruz. Hadi silahları geçelim dersek, sürekli dönen entrikalar, birbirlerine tuzak kuran, birbirinin kuyusunu kazan, bir birini boğazlayan insanların Kürt motifleriyle süsüyle izleyiciye satmalarına ne demeli? Bunun yanı sıra Şivan Perwer'in şarkılarını film müziği yaparak Kürtleri aşağıladığını örtbas etmeye çalışmalarına ve en önemlisi bu dizinin Kürtlerin Yahudi olduğunu savunan bir TV kanalında yayınlanmasına ne demeli? Peki bunu da geçtik,

Kürtler eskiden adlandırıldığı gibi eli silahlı 'eşkıyalar' mı, bir birlerini boğazlamak için fırsat koyalayan bir halk mı, yoksa reyting için mi böyle olmaları gerekiyor? Cevabı size bırakıyorum.

Gelelim Show TV'deki **"Gurbet Kadını"** dizisine. Tema olarak Şavata'nın filminden hiç de farklı değil. Kemal (Tarık Tarcan) adındaki ağa, kendisine aşık olan, rakibi Reşo Ağa'nın kızına 'hayır' deyince ölümlü cezalandırılır. Kemal ağa kısa bir süre önce evlendiği Elif adındaki karısı (Meltem Cumbul) Urfa'ya iki çocuğuyla gelince, Kemal Ağa'nın bir kaza sonucu öldüğünü öğrenir. Elif Kemal ağasının nikahlı eşi olduğu için mirasının da sahibi olmuştur. Ancak Kemal Ağa'nın rakibi Reşo Ağa bu mirası Eliften birkaç milyon dolar karşılığında satın almak ister, fakat Elif mirası reddettiği gibi bu teklife de hayır der. İstanbullu kadın emeğe duyduğu saygıdan söz eder, ama Reşo ağa kızıyla birlikte kendi rakibinin mal varlığını eline geçirmeye çalışmaktadır. Ortada bir cinayet, bir dul kadın ve bir miras var ve bir de Kürt karakterler. Kürt karakterler diyor çünkü Reşo'nun boynundaki poşu, konuşmaları tiyok (negatif) bir Kürdü tasvir etmekte. Hakeza Zeyno Ana (Fatma Grik), giyindiği Kürt kıyafetleriyle, davranışları ve konuşmasıyla tam bir Kürt kadını taklit etmekte. Dolayısıyla Kemal Ağa'nın oğlu ve kızı da Kürt kültürünü taklit eden birer karakter. Bu tiplmelerin Kürt olmadığını savunanlar olabilir, bir de şunu söyleyelim; film müziği olarak sunulan ağıtlar Kürtçe değil mi? Neden Kürtler bu kadar vahşi, kula susamış, entrikacı, aşağılık insanlar olarak karışmaya çıkıyor acaba? Neden bu filmlerde Kürtçe ağıtlar, şarkılar bize bu kadar çekici geliyor!! Nedenini siz düşünün!..

Önümüzdeki birkaç yıl içinde Kürtçe ve Kürt kültürünün, bazı çevrelere rant sağlayacağı son dönemlerde yapılan dizilerden çok iyi anlaşılıyor. Kürt Kültürü ve Kürt dili eğitim, sanat, edebiyat dışı olmanın çok satılan pazarlanan bir dil olup karşınıza çıkarsa hiç şaşmayın. Çünkü egzotik ve gizemli bir kültür ham olarak karşımızda duruyor, bunu rant çevrelerin dejenere edip halka sattıkları da gün gibi aşikâr. Onlara önerim: Kürt kültürünü ve dilini şeytana da satınsınlar hem reyting hem de para kazanırlar, kim bilir belki cehennemden de bir yer sahibi olurlar...

piranhalar

KADIN: Hayatımm, neymiş problem?! Halledilebilecek bir şey mi?! Şanssızlık yani! Olacak şey değil!

ADAM: Bir temassızlık var galiba. Okulda bir bu bo-
ku öğretmiyorlar.

KADIN: Olmuyorsa gel, bu gece mumlarla idare ederiz. Hem böylesi daha romantik. Sen seversin.

ADAM: Ama ne?! Zoraki romantizm. Meraklanma, benim için çocuk oyuncuğu. Şimdi bağlarım. Sen sofrayı kurmaya devam et. Kurt gibi acıktım.

KADIN: Herşey tamam da tuzluğu bulamıyorum.

ADAM: Hayatım, onca kolinin içinde nereden bulacağını tuzluğu?! Bırak eksik kalsın.

KADIN: Olur mu canım, her kutunun üzerine içine koyduklarımı tek tek yazmıştım. Tuvalet malzemeleri, makyaj, mutfak, felsefe, ah annemin dikeş kutusu! İşte bunun içinde olmalıydı. Kitapların arasından çıkacak değil ya tuzluk!

ADAM: Evsahibi söylemişti, hatırlarsın, elektrik saatinde bir gariplik var, değiştirin diye. Keşke dün gelip bir baktırırsaydım..

KADIN: Vaktimiz mi vardı?! Kaçar gibi taşındık. Ben böyle şey görmedim. İnsanın annesi babası bile en güzel gününde düşman oluyor vallahi. Evlendin ya, hemen boğaltılsın evdeki çamaşır makinesi, buzdolabı, ıvır zıvır. Pirlini pirlini topla, şeyol git gibi bir şey yani.. Hay Allah, nerde bu?!

ADAM: Öyle deme, hiç değilse ilk geceden başbaşa

kalacağız. Düşünsene, sizinkilerle olduğumuzu..

KADIN: Sizinkilerle mi, bizinkilerle mi..

ADAM: Ne farkeder, hepsi aynı kapı.

KADIN: O da doğru! İyi ki alelacele tutmuşuz.. Yoksa bütün aile doluşurdu şimdi bizim eve; üstüne üstük konu komşu.. Yok yemek, yok kahve, yok nasıl tanıştınız, bir daha anlatın, yok bilmem ne derken.. Sanki bilmiyorlar nasıl tanıştığımızı.. Bin kere dinlemişlerdir (ışık)

ADAM: İlk gece dövüşecek halimiz bile kalmazdı.

KADIN: Canım! (tuzluğu bulmuştur)

ADAM: Oo! Sofra hazır! Merhaba güzel bayan! Ne güzel şeyler bunlar! Ellerinize sağlık! Köşedeki dükkândan alınmış karışık pizza ve salata, bakkaldan alınmış bir şişe şarap! Kızımıyorsun değil mi bana?!

KADIN: Neden kızacakmışım?!

ADAM: Yani ne bileyim, balayı filan.. (karısının iskemlesini çeker) İnan, tam da şu reklam kampanyasına denk geldi nikâh! Atlatamadım.

KADIN: Yok hayatım, neden kızayım, bir ara gideriz, acelesi mi var?! Zaten yaza ne kaldı ki?! İkimiz de izinrimizi aynı zamana denk getirirsek kaçırız bir yerlere Zaten bu pahalılıkta balayı neyimize!! Üç kuruş maaşla. Lüks. Hem, daha şimdiden tasarrufa başlamalıyız bence. Düşünsene, orada harcayacağız parayla birkaç taksite girdik mi, saray olur burası.

ADAM: Tuzu uzatır misin hayatım..

KADIN: Manzarayı gördün mü?

ADAM: Balkondan mı? Evi tutarken baktık ya! Fena değil.

KADIN: Gece bir başka güzelmış. Gemiler ışıklarını yakmış. Işıl ışıl.

ADAM: Ev deniz görüyor diye iki misli kira istedi kadin. Deniz dediği de bir maşrapa su Allah canımı alsın.

KADIN: Olsun!

ADAM: Ev deniz görmez, deniz evi görüyorsa önemli.

KADIN: Ne?!

ADAM: Deniz balkondaki mayolara bakıyor, renklerini kıskanıyor. Reklam canım! Mayo reklamı için bulmuş-tuk bunu. "Ev deniz görmez; deniz, evi görmeli!"

KADIN: Bazen anlıyorum seni. Ama bu beni hiç üzmüyor.

ADAM: Ben seni hep anlıyorum. Bu da beni hiç üzmüyor.

(Gülüşürler)

KADIN: Terası da var. Hep istemişimdir. Orayı çiçeklerle dolduralım. Hatta öyle ki orman gibi olsun.

ADAM: Birkaç da hayvan salarız ortalığa, orangutan filan, al sana cangıl

KADIN: Dalga geçme. Doğayı seviyorum ben.

ADAM: Betonarme terasta doğa?! Fazla yاپay kaç-tırıyor. Dupleks gibi.

KADIN: Soğuk olur kişin yukarısı.

ADAM: Eski-moları pansiyoner alırsız. Ek gelir.

>küçük İskender

KADIN: Dalga geçme. O sokakta seks mi yapacağız, paten mi kayacağız?!

ADAM: İyi ya, çocuğumuz yaz çocuğu olur. Mayıs gibi.

KADIN: Ne iyi yaptık da evlendik.

ADAM: İnsan hemen kurum-sallaşmalı.

KADIN: Evimizin üç yanı denizlerle çevrili

ADAM: Memleket gibi ev.

KADIN: Hayatım Marx'ı.. Ay, tuzluğu uzatır mısın?!

ADAM: Mayo! Bu konuda yarın sabaha kadar birşeyler bulmalıyım. Yaratıcı yanımı bilirsin, ama bu curcuna mahfetti beni. Beynim durdu.

KADIN: İstersen bu gece yatakta mayo giyeyim, belki birşeyler bulabilirsin.

ADAM: Olmaz ki, reklam üst-kurulu cinselliğin abartılmasına karşı. Oysa ben bu gece abartmayım düşünüyordum. Düşünüyordum da vazgeçmiş de olabilirim.

KADIN: İstersen derhal boşanalım..

ADAM: Nasıl yani?!

KADIN: Boşanalım, sen kampanyayı tamamla, sonra yine evleniriz.

ADAM: Olur mu canım, bu kadar masraf etmişken.. Bulacağım elbette birşeyler. Zaten erken boşalıyorum. Sabah erken kalkarım. Hesaplırsak, bir tanesi beş dakikadan dört kere olsaa..

KADIN: Bulaşık makinesi ucuz geldi

ADAM: İlk taksit yerine küçük kızkardeşimi adama vermemiz yanlıştı ama.

KADIN: Öyle deme! Halıcıya da benim erkek kardeşimi verdik. Bu daha sapıkça!

ADAM: Senin erkek kardeşin eşcinsel, benim kızkardeşim ise erkeklerden hiç hoşlanmaz!

KADIN: M... .. mü?

ADAM: Çok güzel, ama arkadaki odada amerikan üssü olması hiç iç açıcı değil.. Tuzluğu uzatır mısın hayatım?!

KADIN: Üç yanımız denizlerle çevrili... Bence evin dağlık bölgelerinde haftasonları ava çıkalım.

ADAM: Olur. Vurduklarımızı derin dondurucuya koyarsak bu kış rahat ederiz.

KADIN: Kim bilir neler yetişiyordur; ben evi tam olarak gezemdim. Pasaportum yok.

ADAM: Çıkartırız hayatım, daha vaktimiz var. Uzun yıllar bu evdeyiz. Bir dolu çocuğumuz olacak burada; kimi askere gidecek, kimi politikacı olacak, kimi sanata soyunacak.. Sana demedim hayatım, sen soyunma! Hay Allah, pizzabitmiş, deminden beri tabağı yiğorum!

KADIN: Buranın plastik tabakları çok lezzetli! Annem hep buradan alışveriş yapıyor!

ADAM: Marihuanayı uzatır mısın hayatım?!

KADIN: Üç yanımız denizlerle çevrili.

ADAM: Bir memleketin üç yanını denizlerle çevriliyse dördüncü yan ne yapacak?!! Göletlerle mi tatmin olacak?!

KADIN: Ne hoş, politik bir zıfaf.

ADAM: Hayatım, insan hayatının her anında politik duruşunu koruyabilmeli. Yani, dokuz metre on beş santim kuralını ihlal etmeden, her türlü frikik atışına engel olabileceği noktada sabitlenmeli. Bak..

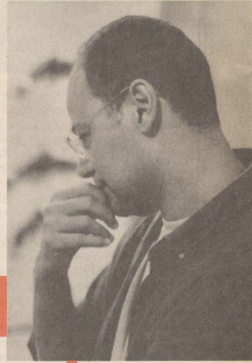
(Adam, ayağa kalkıp sahne önüne gelir. Ellerini beline koyarak, topu takip eden bir kaleci gibi hafifçe öne doğru eğilir.) Diyelim ki, karşı takım ofansif oynuyor. Ve siz takım olarak golsüz beraberliği son on dakikaya taşıyabiliyorsunuz.

Geçen ay Jamal Mahjoub fırtınası esti İstanbul'da. 22. TÜYAP İstanbul Kitap Fuarı için gelen Sudan kökenli İngiliz yazar, beş gün kaldığı Türkiye'de çıkmadık gazete, dergi, televizyon bırakmadı. Hasbelkader, biz de bu gürhunun içindeydik ama daha özel bir ilişki kurduk Mahjoub'la. Pazar gününü, pazarfesi ve çarşamba akşamlarını İstanbul'un muhtelif mekânlarında birlikte geçirdik. Topkapı Sarayı'nı ve Arkeoloji Müzesi'ni gezdik; Galatasaray'ın Olimpiakos yenilgisini birlikte izledik; Nevizâde'ye, Kaktüs'e, Bâde'ye "aktık..." Onunla, "Bırak yahu Jamal'ı, Mahjoub'u... Senin adın Cemal Mahcup" diyecek kadar samimi olduk.

Cemal,
İstanbul'u
unutmak için
sevmedi!

Jamal Mahjoub

Kısaca tanıtmak gerekirse, 43 yaşındaki Cemal Mahcup, 1998 yılında İngiltere'de yayımlanan, iki ay önce Türkçe'ye çevrilen "Raşid'inDürbünü" ("The Carrier") adlı kitabıyla meşhur oldu. Bundan önce yazdığı, Sudan tarihini anlatan ikinci romanı "Wings of the Dust" ve daha sonra gelen "In the Hour of Sings" de zaten ilgi görmüştü. Bu üç kitapta da aslında ülkesinin ve kendisinin tarihini anlattığını söylüyor Cemal. Londra'da doğduktan bir ay sonra babasının memleketi Sudan'agiden ve 18 yaşına kadar orada kalan, bu ülkeden 1982'deki darbeden kısa süre önce kurtulup annesinin memleketi İngiltere'ye dönen, Danimarka'da beş yıllık bir evlilik macerasından sonra, şimdi Barcelona'da yaşayan "multi-kültürel" birinden de başka bir şey beklenmezdi zaten.

İşte onun, bizzat kendinin de dillendirdiği "Doğu - Batı arasında kalmışlığının" yarattığı kırılmışlığın biraz üzerine gitmek ve ona biraz da bu "Sünni kökenli Osmanlı İmparatorluğu'nun" oturma odası'nı göstermek amacıyla öncelikle pazar günü Topkapı Sarayı'na gidiyoruz. Bizim turistlik

merakımızın ötesine geçen bir "tecessüs" var Cemal'in Topkapı'ya bakışında. Bize sürekli Kanunî'nin kimin oğlu olduğunu, Yavuz Sultan Selim'den sonra kimin geldiğini soruyor. Kafasında imparatorluğun büyüklüğünü canlandırmaya çalışırken Saray'ın Enderun bölümünün kapısında Osmanlı'nın yüzyıllara göre elinde tuttuğu toprakları gösteren haritayı işaret ediyoruz. Yaklaşık 10 dakikasını haritayı incelemeye ayırıp şöyle diyor: "Sudan bir dönem Mısır'ın denetimindeydi; Mısır da Osmanlı İmparatorluğu'nun. Aslında hepimiz bir ülkenin insanlarıyız..."

Hazine bölümünde vaktinin çoğunu tılsımlı gömleklerle ayırıyor Cemal. Bize, bu gömleklerin üzerindeki geometrik şekil ve yazıların farklı matematik ve geometrik sistemleri anlattığını söylüyor. Arapçası olmasına rağmen duvarlardaki hatları çözmesi zor. Cemal, Kaşıkçı Elmas'ına ise pek ilgi göstermiyor.

Bizim gibi her bölüme her zamanki gibi Topkapı'nın ziyaretçilerine yine "haram." Yetkililer, bir odanın görülmesinin yeteceğini, fazlasının gereksiz olduğunu düşünüyor

oteller hakkında bilgi verdikten sonra bir gün mesela Sultanbeyli'yi de görmesi gerektiğini söylüyoruz. İstiklâl Caddesi'nin kalabalığı, Balıkpazarı'nın canlılığı onu çok heyecanlandırıyor. Doğru bildiniz; Nevizâde'ye gidiyoruz.

Çardak'taki sohbetimiz Cemal'in Sudan macerasıyla açılıyor. Daha o bir aylıkken Londra'dan Sudan'a döndüklerini söylemiştik. İşte yazarımızın buradaki 18 yıllık macerasının en önemli unsurları ülkenin muhalif gazetelerinden birini çıkaran babası ve iki kardeşi (iki kardeşinden biri şimdi Uzakdoğu'da petrol işiyle uğraşıyor, diğeri ise İngiltere'de ve pek tutunamamış). Aile, büyükavırlu bir evde 21 kediyle birlikte mutluluk içinde yaşarken 1982 Eylülü'nde birden sular bulunuyor ve ordu yönetime el koyup bir şeriat düzeni getiriyor. Hırsızlık yapanların elleri kesilmeye, insanlar sokaklarda "salandırılmaya" başlanıyor. Cemal, tam bu sırada Batı'da eğitim görmüş Doğulu entelektüellere yüklenmeye başlıyor. Ona göre ülkesinde, hatta tüm Afrika'da esas şiddeti uygulayanlar sandığımızın tersine ne yobazlar, ne eli silahlı caniler. Asıl "terör"ün Batı'da eğitim görüp ülkesine dönen ve daha sonra iktidara oynayan "entelektüeller"den kaynaklandığını söylüyor. "Biz Batı'ya gidip döndükten sonra ülkeyi refaha kavuşturacaklarını düşünüp onlar bu diktatörlüğün en önemli parçası oldu. Hırsızlık yapanların elini kesen doktor-

"Avrupa'da bazı kesimler inanılmaz baskı altında ve kimse bunun farkında değil. Hele bir onlar gibi davranmayın, o zaman görürsünüz" diye şikayet ediyor.

nendense. Cemal burada bol bol fotoğraf alıyor; kadınların ne koşullarda yaşadığını öğrenmeye çalışıyor. Bu arada sohbetimiz Türkiye'nin nasıl "laik" olduğuna geliyor. Çünkü bu, onun da problemi. Cumhuriyet'in kuruluş serüvenini, Osmanlıca'yla ve geçmişimizin büyük bir bölümüyle münasebetimizin kesilişini, yeni bir ulus yaratılışını anlatıyoruz. "Bu oldukça travmatik olmalı halkınız için" diyor. Çünkü bu onun da problemi. Topkapı Sarayı'ndaki Türkler'in yabancılara bakışlarını gözümüzün önüne getirip, "Haklısın" diyoruz.

Saat üç buçuğu gösterirken 200 metre uzaklıktaki Arkeoloji Müzesi'ndeyiz. Buradaki yabancılaşma, devlet eliyle yaratılan bir yabancılaşma. Cemal'e, "Mahcubuz ama ekonomik zorluklar ve personel sıkıntısı nedeniyle müzenin üçte ikisi kapalı. Sen Osman Hamdi Bey'in Ortadoğu'dan getirdiği 'Ağlayan Kadınlar Lahti'yle idare ediver" diyoruz. İstanbul'un, kuruluşundan bugüne tarihinin anlatıldığı bölüm de ilgisini çekiyor. "Burada, diyor. Kendimi çok yakın hissettim."

Hava karamaya yüz tutarken Cemal'i otele bırakıyoruz. "Yarın arasam, İstanbul'un değişik yerlerini gösterebilir misin" sorusuna, "Bendensin" cevabını verdikten sonra...

ların çoğu Avrupa'da eğitim görmüştü..." Ruanda'da Tutisi'lerle Hutular arasında yaşanan kanlı mücadelenin de Batı'yı gören Hutu entelektüellerinden kaynaklandığını düşünüyor Cemal: "Ülkelerine gelince birden şiddet yanlısı oldular. Belki Batı'ya gitmeseleri hiç böyle olmayacaktı."

Peynir ve kavun kokusu, favanın tadı, çoban salatının renklerine dalıyor Cemal. "Ah, diyor. Bize öyle yemekleri 'x mutfak' diye yutturuyorlar ki. Gelip bir de şu lezzetleri tatsalar..." Bizim bademci ortalar da yok; İstanbul'un en iyi bademini yediremiyoruz Cemal'e.

Konu dönüp dolaşıp yine laikliğe, tarikatlara geliyor. Biz, Türkiye'deki türban, İmam Hatip meselesini anlattıktan sonra sözü yeni ülkesi İspanya'ya getiriyor Cemal. "İspanya'da iki önemli tarikat var. Biri Legioner de Cristo, ki Başbakan Jose Maria Aznar'ın eşi de bu tarikatla mensup. İkinci ise çok daha etkili olan Opus Dei. Bu tarikat yavaş yavaş bütün özel okulları satın almaya başladı. Bu okullarda kız ve erkek öğrenciler ayrı sınıflarda okutuluyor. Laiklikten filan bahsediyorlar ama bu konuda İspanyollar'dan hiç ses çıkmıyor. Alın size laiklik!"

Peki farklılıkların bir arada yaşanması konusunda ne düşünüyor Cemal? "Avrupa'da esas olarak ücretsiz havadan çok rahatsız. Bazı okullarının kendisine gelip "Bakın ne güzel, siz Sudanlı bir yazarınız, burada kitaplarınızı okuyoruz, biz mut-

Kürşad Başar ve Jamal Mahjoub Topkapı Sarayı'nda yemek masasında

luyuz, siz mutlusunuz, çiçek, böcek, gökkuşağı" türü konuşmalar yapmasından hiç hazetmiyor. Bu havada olanları "Benetton Kuşağı" diye adlandırıyor ve "Avrupa'da bazı kesimler inanılmaz baskı altında ve kimse bunun farkında değil. Hele bir onlar gibi davranmayın, o zaman görürsünüz" diye şikayet ediyor.

Yayıncılık, Türkiye'deki yayıncılar haliyle ilgisini çekiyor Cemal'in. Biz, sigaraya yeniden başlattığımız Cemal'e kaba- ca sistemin ülkemizdeki işleyişini anlattıktan sonra "Avrupa'da da çok farklı değil" diyor. Ona göre son zamanlarda herkeste bir roman yazma merakının hasıl olmasının en önemli nedeni PC patlaması: "Eline bilgisayar geçen herkes bir şeyler yazıp yayınevlere göndermeye başladı. Herkes bir roman yazayım diyor. Avrupa'da da durum Türkiye'den farksız. Fransa'da ayda 600 roman yayımlanıyor. İngiltere'de daha fazla. Hatta İngiltere'nin en önemli kitapçılarından Waterstones bir süre önce 'hiçbir ilk romanı satmama' kararı aldı. Gerçi sonra bu karardan vazgeçti ama bu önemli bir tepkiydi." Asıl ilginç, Cemal'in Fransa'da bir yayıneviyle ilgili anlattıkları. "Gözümle gördüm" dediği bu uygulamada yayınevinde bir odada üst üste yığılmış vaziyette okunmayı bekleyen dosyalar, orada görevli temizlikçiler tarafından şöyle bir okunup editörlere tavsiye edilmiş.

Bu arada rakımız bitti, Cemal'e "Kahve içiyor muyuz" diye soruyoruz. "Ağzımızın tadını bozmayalım şimdi" deyince birer yoluk alıp Nevizâde'ye veda ediyoruz. Pazartesi günü olduğu için açık ve keyifli bir gece mekânı bulmak zor. Şaman'da, Hayal'de ses yok. Kaktüs de kapattı kapatacak. Tekrar Tünel'e hareketleniyoruz. Saat bir buçuk ve Bâde'nin kapisında ışık var. İçerideki sesleri duymaya başlıyoruz. Cemal keyifli; orada yarın saat boyunca Türk müziğinden örnekler dinliyor. Sezen Aksu, Erkin Koray için "Tam

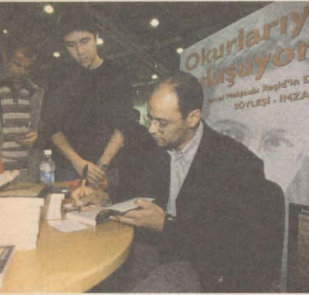

bana göre" diyor. Ertesi gün birer CD'lerini alacak. Daha önceden bildiği Tarkan'ın son albümünü 14 yaşındaki kızına hediye götürecektir. 11 yaşındaki oğlu ise Hakan Şükür yazılı bir milli takım formasına sahip olacak.

Çarşamba günü için Bâde'de Selim Sesler ve ekibini dinlemek üzere sözleşip geceyi noktalyoruz.

"Unutmak için sevmedim"

İki gün sonra saat sekizde telefon çalıyor. Cemal, hazır kıta beklemede. Bu sefer ilk durduğumuz İmam Adnan'daki Leman Kafe. Galatasaray'ın Olimpiakos'la maçı var. "Oo, diyor: Cemal! Üçüncü dünya savaşı gibi." Artık Yunanistan'la ilişkimizi -bir azından bizim açımızdan- böyle kanlı falan olmadığını izah ediyoruz. Maçtan hemen önce yine

Cem Uzan geliyor ekrana. Hadii, şimdi de Türk medyasındaki kritik isimleri anlat bakalım... Kısa bir briften sonra ay yıldız bayraklar eşliğinde Uzan tekrar görünüyor. "Bu, diyor, Genç Parti, milliyetçi bir parti mi? Cem Uzan denen şahıs milliyetçi bir insan mı?" Ülke gerçekleri hakkında, İmar Bankası, Ürdün vatandaşlığı konusunda ne biliyorsak onu söylüyoruz.

Ve maç başladı işte. Cemal bu maçta Galatasaray taraftarı. Ama aslen Barcelonalı olduğu için daha maçın başında Frank de Boer'ü görüp şaşırıyor. "Galatasaray de Boer'ü niye aldı? Barcelona, anneannem gibi oynadığı için bıraktı onu" diyor. O sırada Olimpiakos, de Boer'un hatasıyla ilk golü kalesinde görüyor. "Bu maç, diye devam ediyor Cemal, biraz zor geçecek Galatasaray için..."

25. dakikada teknik bir aksaklık nedeniyle görüntü gidiyor ve Cemal'le bu kez Leman'dan, Gırgır'dan konuşuyoruz. Türkiye'de mizahın önemini anlatıyoruz. O da bundan haberdar ve "Böyle canlı bir ülkede mizahın zayıf olması düşünülemez zaten" diyor. 10 dakika sonra Olimpiakos'un ikinci golü gelince taşı tarağı toplayıp Bâde'ye uzanıyoruz.

İçerisi tıkım tıkım ama "Sudan'dan misafirimiz olduğu için" nazımız geçiyor. Birleşmiş Milletler'i andıran mekânda, Fransız Sylvain ve Avustralyalı Kate'in yanında yer açılıyor bize. Şimdi artık dört kişilik mutlu bir aileyiz!

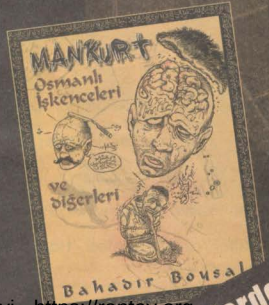
Cemal, klarnetin, kanunun ritmine kendini kaptırır çoktan. Zaten Bâde'deki herkes aynı vaziyette. İstanbul'un bu saatte en eğlenceli yeri burası sanki. Cemal, sürekli şarkı sözlerinin anlamlarını soruyor. "Beğendin mi" diye sorunca da "Şu an buradaki insanları çok kısılanıyorum. Keşke ben de anlayarak dinleyebilseydim" diyor. Ama Cemal, buradakilerin yarısı yabanci, onlar da anlamıyor zaten!..

En çok da "Ben seni unutmak için sevmedim" i onun diline çevirince şaşırıyor. Hemen not alıyor bu mısrayı.

Ya eve döndüğünde... Ya da İstanbul için...

Bahadır Boysal

Osmanlı İşkenceleri ve diğerleri

Bayillerde

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rante.org>

Kaçak Yayın 'Yazınsal ve Düşünsel
Geliştiricilik Seminerleri **6 Aralık Cumartesi**
günü başlıyor. Seminerler bu tarihten itibaren
her cumartesi 14.00-16.00 ve 16.00-18.00
saatleri arasında iki derslik olarak yapılacaktır!

Kaçak Yayın Edebiyat Atölyesi Kış Programı

- I- Kavramsal ve Resimsel Düşünmek ve Yazmak
(Doğal Yazma Yeteneğinin Geliştirilmesi) - **Adnan Özer**
- II- Yazılı Hayat, Hayatta Yazı - **Bedirhan Toprak**
- III- Sanat ve Edebiyatta Yeniden Üretim
(Repredüksiyon)- **Oktay Taftalı**
- IV- Dil ve Anlatımın - **Atilla Birkiye**
- V- Yaşamdan Öyküye - **Necati Güngör**
- VI- Yazınsal Gelişim - **Salih Bolat**
- VII- Dersimiz İmlâ - **Hürriyet Yaşar**
- VIII- Edebiyatı Yazmak - **Kürşat Oğuz**
- IX- Picaresque Roman - **Özlem Kumrular**
- X- Yazınsal Kurgu - **Nafer Ermiş**
- XI- Genel Kompozisyon İçinde Zaman ve Mekan - **İbrahim Baştuğ**
- XII- Öykü ve Romanda Psikolojik İç Benlik - **Aslı Erdoğan**
- XIII- Yazma Felsefesi - **Hasine Şen**

Alper Tolga Akkus

Ayşe Gülsevin

Aysel Yılmaz

Barış Pehlivan

Başak Bengüsu Akbulut

Burcu Varhan

Bülent Karakaş

Ceng Milan

Ceren Cano

Cüneyt Pala

Duygu Toplan

Faruk Kaya

Fatma Karataş

Hatice Akar

Kemal Kaplan

Kemal Yaşar

Mehmet Fırat Pürselim

Murat Küçüktatlı

Refik Toksoy

S. Seçil Arkut

Sendar Pakirel

Uğur Kalkan

Uğur Tekergül

Utku Zeka

Yelda Eroğlu

Yeşim Balaban

Zeynep Temel

Zuhâl Doğan

Başarılı bir seminer dönemi dileğiyle

** Fotoğrafı elimize ulaşmayan arkadaşlarımızın kayıplarını geçirliyoruz.*

** Önemli Not: Seminerlerde tek defter tutulması*

İntiharın parasız yatılı öğrencileri

Üç genç, yetenekli, tutkulu ve yakışıklı şair: **Kemal Taştekin, Kaan İnce, Zafer Ekin Karabay...** Üçü de farklı zaman aralıklarında, farklı yoğunluklarda arkadaşım. Kemal, Hacettepe Üniversitesi'nde öğrenciyken, evinin mutfağındaki kalorifer borusuna kendini asarak yaşamına son verdi. Kaan, Dil,Tarih ve Coğrafya Fakültesi'nde öğrenciyken, bir binanın penceresinden aşağı atlayarak yaşamına son verdi. Zafer ise kendine özgü bir trajik yolla, araştırma görevlisi olduğu üniversitedeki ofisinin kapısına, kendi kemeriyle, ken-

dini asarak... Bu çocuklara, "Niçin bunu yaptınız?" diye sorma olanağımız yok. Her biri ayrı karakterler olduklarına göre, ayrı ayrı nedenlerini öğrensek bile, bu nedenleri genelleme olanağımız olduğunu da düşünmüyorum. Ama genelleyelebileceğimiz bazı şeyler var. Bu üç genç şairden daha önce yaşamına son vermiş, tanışma olanağı olmayan şairler. Eğer tanışsaydım, kesinlikle âşık olacağımı sandığım bir güneş parçası

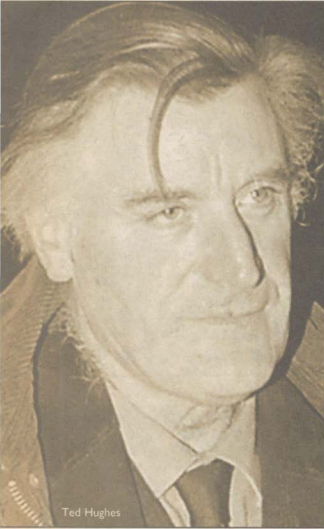
daha var: **Nilgün Marmara!** İşte, genelleyelebileceğim konu şu: Her şairin intiharı, bir başka şairin intiharının tetikleyicisi oluyor! Bu sonuca şurdan varıyorum; Zafer, kendi yaşamına son vermeden önce, masasını üstüne bıraktığı mektupta, **Sylvia Plath**'tan ve Nilgün Marmara'dan söz ediyor. Nilgün Marmara da kendi yaşamına son vermeden önce, yine kendi yaşamına, kendi eliyle son vermiş bir şair olan Sylvia Plath üzerine mezuniyet tezi hazırlıyor. **Mayakovski**, sıkı dostu olan **Yesenin**'in intiharını eleştiren bir şiir yazdıktan kısa bir süre sonra, kendisi de intihar ediyor. Başka örnekler de akla gelebilir...

Sylvia Plath ve ölümünden önce ayırdığı kocası, İngiliz şair **Ted Hughes**'un aile dostları, yayımcıları, şair ve eleştirmen, **Alfred Alvarez**, Sylvia ve Ted'in yaşadıkları trajediye yakından tanıklık etmiştir. Sylvia'nın intiharından sonra, özellikle sanatçıların intiharı bağlamında, intihar olgusunu irdeleyen bir kitap yazar. Kitabın giriş bölümünde, okuldakten, her zaman şakayla karışık intihardan söz eden, üstü başı dağınık, çok tatlı bir fizik hocaları olduğundan söz eder. Bu fizik hocası, kocaman kafasını çevreleyen yumuşak gri bukleleri, yüzünden hiç eksilmeyen sıkıntılı bir gülümseme ve kırmızı geniş yüzüyle ufak tefek bir adamdır. Okuldaki diğer hocaların aksine, Cambridge'de tezini pekiyi derece ile verdiği söylenir. Bir gün dersin sonunda, boğazını kesmeye karar veren birinin torbayı kafasına geçirirken çok dikkatli olması gerektiğini, yoksa arkasında kötü bir pislik bırakabileceğini söyler. Birlikte öğle yemeğine giderler. Fizik hocası bisikletle evine gider, ba-

şını bir torbaya sokar ve boğazını keser. Pek fazla pislik yoktur. Alvarez, bu olaydan çok etkilenir. Şunları söyler: "Onu sonra çok aradık, çünkü böyle soğuk, sıkıcı bir ortamda onun gibi iyi bir insana rastlamak çok zordu. Ama bütün o dedikodular, sessizce geçişmeler arasında onun yanlış bir şey yaptığını asla inanmadım. Sonra, benim de uzun depresyonlarım oldu ve onun niçin böyle korkunç bir yolu seçtiğini daha iyi anlamaya başladım. Kısa bir süre sonra, ölümünü önceleyen o olağanüstü yaratıcılık döneminde, Sylvia Plath'la tanıştım. Bazen intihardan konuşurduk ama abartmadan, herhangi başka bir konu gibi. Uzunca bir süre kendi kendimi inandırdığım büyük laflara rağmen, ancak o canına kıydıktan sonra intihar hakkında neredeyse hiçbir şey bilmediğimi anladım. Bu kitabın amacı, niçin böyle şeyler olduğunu ortaya çıkarmaktır."

Sylvia Plath

Ted Hughes

Kemal Taştekin ile ilgili, belleğimdeki son görüntü şu: Üniversitenin öğrenci kantinine inen merdivenin basamaklarına oturmuş, bir şiir kitabı okuyordu. Başını kaldırdı ve bana baktı. Selamlaştık. Traşsız yüzü, kaygılı bakışlarına daha bir derinlik katıyordu. Koyu renk bir mont vardı üstünde. İntihar ettiğini öğrendiğimde, nedense çok şaşırmamıştım. Belki de şiirlerinin temel iziyle ölüm olmasından dolayı, düşünsel olarak bir alışkanlık edinmiştim. Ama yine de emin değilim.

Kaan İnce ile en son Ankara'daki Konur Sokak'ta, Cafe Kardelen'in önündeki bir masada oturmuştuk. Bir ilkyaz öğle sonuydu. Onun bir kız arkadaşı da vardı masada. O günlerde, *Varlık* dergisi'nin düzenlediği, Yaşar Nabi Nayır Şiir Ödülü'ne katılmış ve övgüye değer bulunmuştu. Seçici Kurul üyesi olan Metin Altıok'la, Kaan'ın iyi bir şair olacağını konuşmuştuk. Gerçekten de öyleydi. Masada otururken, bunlardan söz ettim. Sanırım karşılaşmamızın bir etkisiyle, *Varlık* Kitaplığı'na bana kıyıldığını duydum. İnanmadım. Çünkü aydınlık bir yüzü vardı ve yaşama bağlı görünüyordu. Yapmamalıydı.

Zafer Ekin Karabay, yaşamına kendi eliyle son ver-

mesiyle, beni en çok şaşırtan biri oldu. Son günlerde sık sık üniversitedeki ofisime uğruyor ve araştırma görevlisi olduğu Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde mi kalsa iyi olacağını, yoksa Bilkent Üniversitesi'nin Doktora programına mı girse iyi olacağını tartışıyorduk. Bu konuda çok kararsızdı. Güya tartışıyorduk ama her seferinde, beni kendi görüşüne ikna ediyordu. Zaten kendisi ne yapacağına karar vermiş oluyordu. Ama gerçek kararını kısa bir süre sonra öğrendim. Ortak arkadaşımız olan Zeynep Köylü'nün beni telefonla arayarak verdiği haber yıkıcıydı: Zafer intihar etmişti.

Evet, **Alvarez**, intihar olgusunu, **Dante** ve Ortaçağ'dan Rönesans'a, Romantizm'den Dada'ya; **Aristo**'dan **Platon**'a kadar uzun uzun irdeler ve şu sonuca varır: "İntiharı bir hastalık olarak niteleyen toplumbilimciler ve psikologlar, onu büyük bir günah sayan Katolikler ve Müslümanlar kadar çok şaşırtıyor beni. Ahlaksal bir konu olmaması gibi, toplumsal ve psikolojik önlemler alınacak bir konu da değil bence, bazen kendi kendimize yarattığımız katı, sınırlayıcı, doğal olmayan zorunluluklara karşı, ürktütücü ama tümüyle doğal bir tepki. Ve bana göre değil. Belki de artık yeteri kadar iyimser değilim. Bir gün gelirse, şu ölümün intihardan çok daha sıkıcı ve kesinlikle de çok yersiz olacağına inanıyorum."

"Kar İçin" adlı şiirimi onlara adıyorum:

KAR İÇİN

kar için gelmiştim, yeriniz yoktu, sustum
dinledim, bizi kendi adımızla çağıran akşamı
neydi yağmurun yalnızlığa katkısı, bilseydim yanılmazdım
uyuyan çocuğun alındaki ışıkla ürpermezdim
kar için gelmiştim, yeriniz yoktu, sustum.

köpekler nasıl duyarsa depremi, sizi duyardım
alır gölgemi çekildim, tuz nehirleri boyunca
aldatılmış sular, yakılmış tohumlar ve yapraklar içinde
yaşardım, başka bir kanın sürüklendiği hayatta
kar için gelmiştim, yeriniz yoktu, sustum.

bir obuanın sonucuydu ellerimdeki karanlık
sözcüklerim şafakta girilen şehirlerdi
ıssız bir istasyon lojmanıydı kalbim
ağzımda yaban meyvelerinin tadı
kar için gelmiştim, yeriniz yoktu, sustum.

"Sahnede başka bir yerdeyim ve esas kendimdeyim."

Yeşim Eyüboğlu

>Başlangıçta neyi arıyordum? Arıyor muydum? O his neydi? Gerçekten unuttum. Şuydu, desem yanlış olur şimdi... O dönemlerde kimsenin elinde görmeyen tuhaf, ilginç tiyatro kitapları okuyordum. Mesela o zamanlar Jerzy Grotowski'yi -Polonyalı tiyatro adamı- hiç kimse bilmiyordu. Grotowski'ye dair iki satır bir şeyler bulduğumda seviniyordum. Şimdi Grotowski'yi hep beraber bildiğimizi söylüyoruz. Şuna hiçbir zaman inanmadım: Bir tiyatro adamının yaptığını yapmak diye bir şey yoktur; etkilenebilir ve coşkuyla başka bir oyun yapabiliriz. Hiçbir zaman "Brecht yapıyorum" diye bir şey yoktur. Bunu yalnızca Brecht yapıyordu. Bizlerancak onların etrafında dolanır ve şanslıysak başka bir oyun çıkartırız. Asla aynısını yapamayız. Kuramsal kitaplar bende böyle düşüncelerin doğmasına neden oldu; onlar sayesinde hayal dünyasında dolaştım durdum... Kendimi hiçbir yere bağımlı hissetmedim. Tiyatro kuramları beni bir yerlerden alıp başka bir yerlere götürdü.

>"Doğmamış Çocuğa Mektup", okuduğum kuramların etkisinde sahnelediğim ilk oyunumdur. Bu oyunu yabancı birtakım öğretmenlere de gösterme şansım oldu; pek çoğu aradığım Grotowski'nin bu olduğunu söylediler. Beş ay öncesine kadar yönettiğim bütün oyunlar edebiyattan tiyatroya aktarmalarımdır. Bu neden böyle? Belki de kendimi tamamen bağımsız hissettiğim için...

>Şimdi ise, "SİR" benim yazdığım tek oyun. Sır бүтүнүлө bana ait. Türk- Hollanda ortak yapımı... Flemence'ye çevrildi. Ben yönettim. Hollanda'da büyük, güzel sahnelerde sunuldu. İzlerken çok heyecanlandım; oyun, ilahi aşk ile dünyevi aşk arasındaki çatışma... Benim için bu oyun, ilahi aşkla ilgilenen bir oyun. Onlara ısınmayı denedim ve isindim.

>Devlet Tiyatroları, Türk tiyatrosunun önünde cid-

di bir engel olarak duruyor. Bu engel, sıklıkla söylendiği gibi salt ekonomik değil. Bunun çok daha dışında; kalın bir duvar var. Algi dünyamızda ayrılıklar var. Ayrıca tiyatro dünyasının basında çok daha dikkat çekici bir şekilde yer alması gerektiğini düşünüyorum. Tanıtım olarak değil, oyunun arka planlarının da anlatıldığı yazılar yazılmalı... Ben, Akademi dahil tiyatro ile ilgili pek çok kişinin bu dünyayı tanımadığına inanıyorum. Akademinin tiyatro sanatı açısından bilgi birikimi, bizim tiyatro sanatı hakkındaki bilgi birikimimize uymuyor; akademinin sesi çok uzaktan geliyor. Tiyatroyu, gazetelerde kültür-sanat sayfalarından sorumlu insanlar da bilmiyorlar. Eğer bilselerdi gazetelerde hiç haber olmayan tiyatro gruplarını anlatmalarına sayfalar yetmezdi. Bu tiyatro sanatçılarının anlatıkları ile coşarlardı. Şunlar hiç konuşulmuyor: Bir tiyatro sanatçısı ne yer, ne içer? Yaşantısı nasıldır, nasıl uyur? Kirasını kim öder? Bu hayatın altından nasıl kalkar? Kimse bunları bilmez... Tiyatro sanatını anlayabilmek için önce bunların anlaşıl-

>Virginia Woolf benim sanatımda bir sürprizdir. Kendime sürpriz! Öykü-Tiyatro Araştırma Laboratuvarı"

fikrine Virginia Woolf oyununun (Bir Kadın Bir Oda Bir Söz) ardından kapıldım; karşıma ilk kez çok güçlü metinler çıkmıştı. Çalışmalar yaparken gördüm ki Virginia Woolf'un metinlerini elleyemiyordum. O güne kadar bütün metinlere dokunmuştum; attım, çıkardım, kendim yeniden yazdım. Ama Virginia Woolf'un metinlerine dokunamadım. Demek ki çok yakınlaşmıştım. Önce, üç yıl kafamda dolandırđım, uzakta durdum. Sonra yakınlaştım. O oyun, metinlere hiç dokunmadan çıktı. Biraz okuma kaynaklı bir oyundu. Benim, adına şimdilik "soğuk oyunculuk" dediğim bir kavrayış ile oynadım. Soğuk oyunculuk, "Buraya kadar oynuyorum, bundan sonrasını size göstermeyeceğim. Yeteneklerimin hepsini göstermeyeceğim", demek... Virginia Woolf'un da metinlerinde böyle uzaklaşan anlar ve soğuk bir mesafe vardır.

>Benim için sahne evimden çok daha rahat ettiğim bir yer... Her türlü duyguyu yaşadığım bir alan; kendini gösterme, teşhir etme ya da kendini saklama arzusu... Yönetirken en çok da oynarken, diyebilirim ki başka bir yerdeyim ve esas kendimdeyim. Gerçekten coştuğumu, zaman zaman kendimi kaybedecek kadar kendimle coştuğumu bilirim. "İşte buradasın!", dediğimi... Fakat sadece sahnede olduğum zamanlar için... Sahneden indiğimde değil. Edebiyatta da, ancak yazarken böyle ruh halleri içine giriyorum. Yazıyor olduğumda...

>Bana öykülerimdeki şiddeti sordular hep... Şunu rahatlıkla söylebilirim ki, evet onlar beni de çok sarstı. Demek ki kendin sarılırsan, karşıdakileri de sarıyorsun. Kendin ağlarsan ağlatıyorsun. Yazarken, günlük olağan dengemi bozacak kadar ağır duygular taşıyım; sağlığım da bozulur, içime kapanırım ve bütün ilişkiyi keserim. Kendimdeki "korkun" öyküler önce beni sarstılar; onları yazarken gerçekten sarıldım. Uzun bir süreydi ve normal hayata geçmem de uzun sü-

re aldı. Yazma süreci boyunca olağan günlük hayata uyum sağlayamadım.

>Çok geziyorum. Gezilerim beni besliyor. Fakat konuşurken, bunu ne güzel yazaram diye düşündüğümü hiç hatırlamıyorum. Yazarken not aldığımı anımsamıyorum. Yazarken, yaşadıklarından bir görüntü devreye girse haritaları açıp, araştırıyorum. Ama hiçbir zaman yaşadıklarımın öyküleşmesi için notlar tutmadım. Yazarken, kâğıt kaleme yazmaya kalkışmadım, aklıma gelmedi. Bu, sanıyorum çok önemli ayrıntıdır.

>Savaş esnasında Yugoslavya'ya gittim. "Cinnet Misafirleri"nde iki öykü vardır oralarda geçen... Tek bir fotoğraf dahi çekmemişim!

>İlk kitabım (Geleceğini Biliyordum) şöyle bir eleştiri almıştı: "Bütün bu açık saçıklık nedir? Bu erotiklik?" Oysa ben o öykülerdeki seksüel harekete erotizm demiyordum. Pornoya daha yakın. Belki ikisi arasında, şaşkın. Belki de daima bu ikisi arasındayım

>Benim yaptığım edebiyat bir tür zayıflık üzerine oturuyor. Cümlelerimin "Ben güçlüyüm", diye bağracaklarını hiç sanmıyorum. Daima zayıflığın, cılızlığın kuvveti üzerine kurulacaklar... Sanıyorum böyle olacak. Beş yıldızlı otellerde ya da geniş caddelerde dolaşacağımı sanmıyorum. İzbe yerleri kendime yakın buluyorum. Benim yaptığım edebiyat hep zayıflık üzerinden yürüyecek... Zayıf yerlere girecek. Belki kahramanlarımın daha çok kadın olmasının nedeni de bu...

>Ama anlattığım insanların zayıflığı onları önemsiz yapmıyor elbette. Kendimi de onlara yakın hissediyordum.

>Tiyatro, hayatımın daha başka bir yerinde duruyor. Tiyatro ruhum, daha başka yaşıyor. Tiyatroda biçime çok değer veriyordum. Edebiyatta da biçim beni ilgilendirmiyor diyemem... Öykülerim, aynı zamanda da biçimseldir. Fakat tiyatro ruhum daha başka bir yoldan gidiyor, edebiyat ruhum başka bir yoldan...

1980 Yılı

1980 birçok açıdan yazılması zor bir yıl... belki bir o kadar da kolay. Düşünüyorum da evliliğimin ilk yılı bu. O yılın ortalarında eşimin hamileliği ve bir sonraki yılın başlarında oğlumuzun dünyaya gelmesi 1980'i önemli bir yıl yapıyor benim için.

Bizim yaş kuşağımız için 1980 yılı kuşkusuz acılı bir yıl. Son on yılın fırtınaları; gençlik olaylarının, sınıfsal bilincini bulamamış kır kökenli işçiyi sıçrayamaması. Yine de ülkenin grev ve genel grevlerle yitirdiği onca kayıp. Bunları o zamanlar düşünmezdik pek, çünkü siyasal cinayetler kafaları daha çok meşgul ederdi. Eder miydi? Belki başlarda evet, ama daha sonraları çetele tutar gibi tutulan ve gazete sayfalarında basit istatistiksel sayılara dönüşen cinayetlere olan ilgi de yavaş yavaş yitip gitmeye başlamıştı. Ölüme bu denli şartlanmış, ölümü delicesine seven bir toplum daha var mıdır bilemiyorum. Bu nekrofil daha sonra 90'li yıllarda kendini bir kez daha göstermedi mi? Ülkenin bol kanallı TV'lerinden, safari avına çıkmış avcının zaferlerini sergiler gibi seçilen o ölü bedenler... Evet insan kanaksıyor ve üzülmeyi de unuttuyor. Sanırım 1980'e gelindiğinde duyulan duygular da pek farklı değildi.

79'u 80'e bağlayan dönemde bir de yokluklar dönemi olduğu çizilmiş anılarıma. En basit ihtiyaç maddelerinin bile bulunamadığı, **Halkçı Ecevit**'in yerini **Barajlar Kralı Muhteşem Süleyman**'a devrettiği dönem. Türkiye'nin kendisini bu iki mummydan, bu iki felaketten hâlâ kurtarmamış olması sanırım Tanrı'nın Türkiye halkına oynadığı acı bir oyun. Geceleri, Barajlar kralının iş başında olduğunu unutan elektrik idaresinin sanki ona nazire yaparcasına uzun saatler boyu kestiği elektrikler, bugün ancak **Kemal Sunal** filmlerinde acı bir gülümseme olarak kalan, ev kadınlarının bir kalıp peynir, yağ ya da gaz alabilmek için bak-kallarla girdikleri flört ilişkileri. "70 sence muhtaç" olunma edebiyatları, "enkaz devralma" türünden siyasal söylemler. Bunlar hep gerilerde mi kaldı? Bana sanki hiç öyle gelmiyor. Örneğin şu anda bu yazıyı saatlerdir kesik olan elektrik nedeniyle karanlıkta mum ışığında ama taşınabilir bilgisayarımda yazıyorum ve bu manzara 2003 yılının sonlarında muhteşem bir paradoks olarak beni güldürüyor. 20 küsur yıl sonra hâlâ Ecevit ve Demirel sendromunu kendi içimizde yaşamaya devam ediyoruz.

80 kişi evliliğimin ilk kişi ve yıllardır har vurup harman savuran Türk zihniyeti nedeniyle fuolu ile çalışan ısıtma sistemleri ekonomi, siyaset ve toplumsal kaosla birlikte çökmüş. Salonumuzda bir baca olduğuna o zaman keşfediyorduk ve ben yine sanki çocukluğumun soğuk kış gecelerine dönüyorum. Eşimle sabahın akşamı çalışan insanlar olarak bir işbölümü yapıyorlardı. Eşim, bulaşık ve çamaşır yıkama işi, ben de posandonun yağmurla ağırlaşmış odunları pazarlık bile yapmadan satın almak zorunda kalıyordum. Yıllar sonra tatlı bir

nostalji gibi mi geliyor size? Ben hâlâ gülemiyorum. Gece elektrikleri kesik bir evde mum ışığı ve ancak kendi çevresini ısıtabilen bir soba. Sanırım ortaçağda da insanlar benzer bir biçimde yaşıyorlardı. Aslında ülkedeki güvenliksiz ortamı da hesaba katıldığında bu tam bir ortaçağ atmosferiydi.

Ülkeyi bu kaosa sokan yeteneksiz siyasal liderler ise birbirlerini suçlamayı sürdürüyor ve mecliste o sıralarda boşalmış olan cumhurbaşkanlığı makamı için aylar süren turlar yapıyor, devletin başı inatlaşmalar yüzünden seçilemiyordu. Bu arada 24 Ocak Kararları'nı da unutmamak gerekir doğallıkla. Aslına bakarsanız bu kararların ne anlama geldiğini pek kimse bilmiyordu. Açıkçası Türkiye insanı o gün ekonomi ile bugün olduğu gibi haşır neşir değildi. Bugün neredeyse beşikteki çocukların bile repo, döviz ya da borsa üzerinde fikir yürüttükleri bir Türkiye o gün yoktu.

Ekonomik ve siyasal kaosun kabarttığı terör hedef de değiştimeye başlamıştı. Gazetelerdeki onlarca ökiye ilgisini yitiren halk daha önemli adların katledilmeye başlanmasıyla yeniden bir dehşet dalgası içine alınmıştı. Gazeteciler, öğretmen üyeleri, sendika liderleri. Bugün onların katillerinin ve azmettiricilerinin kimler olduğunu biliyoruz. Birçoğu ellerini kollarını sallayarak aramızda dolaşıyor, siyaset yapıyor, kara para-ticaret ilişkisi içinde ayrıcalıklı kişiler haline geliyorlar. Hafızası olmayan bir millet olduğumuzu zaten bilen bizler ise hafızalarımızı yakmak istiyoruz.

Bu yazdıklarım 1980'i anlatmaya yeter mi? Unuttuğum ne çok şey var ve neden bunlar kalmış? Neden güzel olan tek bir şey bile kalmamış henüz hayatının aşkıyla yeni evlenmiş olan bir adamın anılarında? Ve belki de neden Süleyman Demirel dendiğinde hâlâ sınırlarının ayaklandığını bundan daha iyi anlatabilecek bir şey olabilir mi? 27 yaşında hayata yeni atılan genç bir adamın böylesine karamsar ve umutsuzluk dolu bir tablo ile başlamasına neden olan o kafa bağışlanabilir mi? 1980 uzun yıllardır süren bu kaosun yalnızca bir sonucuydu. 1960 sonrası ortaya çıkan bu siyasetçiler yazarımızın çocukluk ve ilk gençlik yıllarını da işgal etmişlerdi ve bugün hâlâ gündemdeyseler sakın bunu yaşılarla duyduğumuz saygı ile açıklamayalım; bu, yukarıda sözünü ettiğim hafızasızlık durumuyla ilişkilidir. Türk insanının hafızası yoktur, bu nedenle başarısız olanlar hep gündemdeki yerlerini korur. İster siyaset, ister ticaret dünyası olsun.

Yine de bütün bunlar beni korkak bir adam yapmaya yetmemişti. Üniversite yıllarındaki umutlarımız yitirilmişti belki ama korkak bir insan değildim gene de. Ne İstanbul Üniversitesi öündeki bombalamadan kılpayı kurtulmuş olmam, ne Galatasaray meydanında başımın üstünden vızır vızır yağmurun yağması, ne üniversite yıllarımda yaşadığım sevgiliye olan sevgiyi, ne üniversite yıllarımda yaşadığım sevgiliye olan sevgiyi söylemiyorum, ama her genç gibi hayatın anımları ve değerleri konusundaki bilgisizlikten kaynaklanan bir cahil cesaretime sahiptim.

79-80 yıllarındaki bir olay beni korkak bir adam yaptı. Bunda terörün payı sıfırdır. Beni korkak bir adam yapan şey burnumun dibinde patlayan tanker ve onun bir yıl boyunca bir korku objesi olarak orada tütmeye terk edilmesidir. Sanırım dehşet denen şeyi ilk kez o zaman yaşadım. O korkunç patlama, Moda kıyılarına kadar ulaşan alevler ve yanmış insan bedenleri... Bir süre sonra o dehşetten de öte duyguyu yaşatan sessiz parlama, yani geminin kendi yakıtının alev aldığı gece. Gemi aylarca orada sönmekten kaldı. Her gün yeniden patlama tehditini barındırarak ve böylelikle de bize ne uyku ne de zaten olmayan yaşama tadını bırakmadan. Sanırım *Independenta* yangını benim gençliğimi terk ettiğim yerdir. Bugün korkak bir adam olmamın o duyduğum sürekli dehşet duygusuyla bir ilintisi olmalı.

1980 aynı zamanda üniversiteyi bitirdiğimde hayal ettiğim akademisyenlik mesleğine başladığım yıldır. Daha önceki yıllarda türlü nedenlerle bu mesleği aklımdan silmiş ve bir şirkette çalışmaya başlamıştım. Bir yandan da doktora eğitimim sürüyordu. Sabahları uyanma sorunu yaşıyan bir insan için en büyük zulüm onu düzenli çalışma saatleri olan bir işe sokmaktır. Ben buna ancak 7 ay dayanabildim. 1980 şubatında bugün hâlâ çalışmakta olduğum Marmara Üniversitesi'ne, o zamanki adıyla İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'ne asistan olarak girdim. Bu bana yazmakta olduğum tez için de geniş zaman olanağı yaratmıştı.

Ve yaz geldi. Eşimle memleketi olan İzmir'e gittik. Babası Narlıdere'de bir ev kiralamıştı. Sanırım o yılın en güzel yanı bu tatil oldu. O tatil sırasında eşimin çocuk beklediğinden habersizdik. O yaz, sanırım 1980'in bendeki en ışıltılı, en güzel günleriydi. Uzun süredir yazmayı bıraktığım olduğum şüre de o yaz döndüm. Şair olma isteği içimde hep vardı, ama üniversite yıllarımda bu biraz gölgelenmiş olmalı. Çok iyi bir bilimadami olabileceğim yalancı hissine kapılmıştım sanırım kendimi. Gerçekten de o sıralar yazacak bir sürü konu vardı kafamda. Her akşam Mercan Yokuşu'ndaki *Redhouse*'a uğrar ve kazancımın önemli bir kısmını kitaplara yatırırdım. Sonra tam olarak ne zaman bilemem şüirin yaşamımda daha büyük bir önem taşıdığını gördüm. Bunda sevdiğim dostum **Hilmi Yavuz** ile hoca-öğrenci ilişkisinden arkadaş ilişkisine dönüşen birlikteliğimizin önemli yeri olmalı. Gelişim Yayıncıları'nın *Yavuz* kitabı, benim için o güneş almayan odada saatler boyu konuşurdum. Yaşamımın en verimli, en güzel, en yaratıcı anlarından bazıları o küçük odada gizlidir.

Güzle birlikte heyecanım artmaya başlamıştı. 30 Eylül günü tez savunmamı yapacaktım. Bugün oldukça dogmatik olduğumu düşündüğüm tezimin sınıf kültürleri ve kişilikleri çevresinde dolaşıyordu. Yaz sonunda, Althusser'in "*Kapitali Okumak*" dışındaki yapıtlarını ve özellikle "*Lenin ve Felsefe*"sini ilk kez okumuş olmam tezimin birçok bölümünü yeniden yazmaya neden olmuştu. Marx'tan hareketle Althusser'in ideolojik ve bastırıcı devlet aygıtları kavramlarını farklı bir terminoloji kullanarak kendiliğinden ulaştığımı ve çok yeni birşeyler söylediğimi düşünüyorum ve heyecanlanıyordum. Ta ki ilgili bölümleri Hilmi Yavuz'a okuyana kadar. *Lenin ve Felsefe*'yi okuyup okumadığımı sormuştu bana. Okumadığımı söyleyince de bir göz atmamın iyi olacağını, çünkü zaten **Althusser**'in aynı şeyleri yazmış olduğunu belirtmişti. Çok büyük bir üzüntü ve sevinci bir arada yaşadığımı anımsıyorum. İngilizlerin dediği gibi "Güneşin altında hiçbir şey yeni değildi" ama ben kendiliğinden Althusser'in yazdıklarına ulaştım. Terminolojiyi onunkine uyarladım ve gerekli kaynakçayı ve dipnotları ekledim.

O akşam bizde dostlarımız vardı. Geç saatlere kadar oturduğumuzu anımsıyorum. Sabah eşimin beni sarmasıyla uyandım. "Kalk," dedi, "garip bir şeyler oluyor. Radyoyu dinle, galiba darbe oldu." Yerimden fırlayıp radyonun başına geçtim. Yıllar boyu o darbenin yaratmış olduğu yıkımı, ölümü ve rezilliği unutturmak istercesine, cahil ve kültürsüz medya mensuplarının darbeler ile alaycı biçimde ilişkilendirmeye bayıldıkları Hasan Mutlucan'ın sesinden türküler çalınıyordu. O anda insanın nasıl egoist bir varlık olduğuna en güzel kanıtı sergilemiştim kendi içimde sanırım. İlk düşündüğüm, çok iyi anımsıyorum, şuydu: "Gitti bizim tez" demiştim içimden. Allahtan

12 Eylül rejimi yerleşmeden bizim tez aradan sıyrıldı geçti, ama rejimin getireceği toplumsal yıkım uzun süre, hâlâ onarılamadı.

Kışa doğru, basın üzerine getirilen baskılarla birlikte edebiyat dergilerinin sayıları ve satışlarıyla patlamaların yaşanacağı döneme girmeye başlamıştı bile. Benim yolum da iyice Çagaloğlu'na doğru yöneldi. Dönemin dergilerinde tanıştığım kendi yaş kuşağımdan genç şairlerle dostluklarım pekişti. **Mehmet Müfit, Adnan Özer, Ali Günvar, Oktay Taftalı** ve giderek **Haydar Ergülen** ve **Metin Celal** ile bugünlere dek sürece dostlukların temelleri atıldı. *Yavuz* kitabı, benim için o güneş almayan odada saatler boyu konuşurdum. Yaşamımın en verimli, en güzel, en yaratıcı anlarından bazıları o küçük odada gizlidir.

Ama onlarla ilgili bölümleri daha sonraki yazılara bırakalım.

Nihat Ateş ile şiir kitabı '*Bedensiz Kadınlar*' üzerine

Verili kültürü bir çırpıda elinin tersiyle itebilmiş kadınlar da var.

Bedenlerinin, görüntülerinin, nasıl göründüklerinin dışına çıkabilmiş kadınlar. Yani sesi ve usu tercih eden "**bedensiz kadınlar**" için yazıldı "**Bedensiz Kadınlar**" şiiri. Ve ötekilere ne yapıyorsunuz diye sormak için.

Nihat Ateş

Neden "Bedensiz Kadınlar", bu kitabın sorunsalı nedir? Kitabın arka kapağına yazdığınız kısa yazıya "yansımanın eposu bu şiir" diyorsunuz...

Görüntüler çağında yaşıyoruz. Görüntülerin bize getirdiği ya da gösterdiği şekilde düşünüyoruz. Biz görüntüleri usumuz ve yüreğimizle adlandırmıyoruz artık, görüntü usumuz ve yüreğimizi belirliyor. Bu kadınlar için erkeklerden daha çok geçerli. Çünkü erkek verili kültür, kadını yataкта, işte, mutfakta sömürüyor. Daha doğrusu, her yerde sömürüyor. Gazeteler, gazetelerin kadın ekleri sömürüyor... Bu gömleği giyin, bu küpeyi takın, bu ruj kullanın, bu oje, bu saç boyası, bu tırnak cilası, bu ayakkabı, bu ayakkalarınızı daha güzel gösterir, bu kulağınız, şöyle gösterir, bu sutyeni takın, bu renk etkileyicidir... Daha bir sürü ipe sapa gelmez bir sürü şey. Bir sürü "sektör" bu kadın sömürüsü üzerinden "iş" yapıyor. Kadın bir türlü kendinin başkalarının nasıl "gördüğünün" sorunuyla boğuşup duruyor. Hayat, kocasına sevgilisine nasıl daha iyi görüneceği sorunundan ibaretmiş gibi. Böyle giyerse, şöyle yaparsa "öteki" kadınlardan hep "bir adım önde olacak" böyle sevgilisini elinden kaçırarak işi başlar. Kadın bir kere bir kadınla paylaşırız hayatı. Kendi görüntü krizinden çıkıp hayatı kucaklayacak hiçbir yaşam alanı yaratamıyor. Kitabın girişindeki Berger'den yaptığım alıntı bunu en iyi şekilde

de anlatıyor. Kendisi için "verili" bir kültür ve bu kültür sürdürücüsü anneler... Kendileri nasıl bir kadın olmuşlarsa, kızları da öyle kadınlar olsun diye direten anneler. Oysa sadece böyle kadınlar yok. Bütün bu verili kültürü bir çırpıda elinin tersiyle itebilmiş kadınlar da var. Bedenlerinin, görüntülerinin, nasıl göründüklerinin dışına çıkabilmiş kadınlar. Yani Bedensiz Kadınlar, sesi ve usu tercih etmiş kadınlar. Onlar için yazıldı bu şiir ve ötekilere ne yapıyorsunuz diye sormak için.

Şiirlerinizde "nergis" ile başlıyorsunuz. Suyu eğilip kendini görmek isteyen nergisle. Sonra anneanne, anne geliyor. Kadınsa hep yansıtıcıya bakarken var. Neden anneanne, anne ve en son kadına izlenen bir yol var?

Bir yerde, "bir anda" yansıtıcıyla karşılaşma gerekiyordu. Büyük patlama gibi bir şey. İlişkinin ortaya çıktığı bir tarihsel zaman dilimi. Bu bir mitolojik bir şey de olabiliirdi, daha somut bir "an" da. Ben birincisi tercih ettim. Nerkissos'un suya eğilip kendi görüntüsüne aşık olduğu "an"ı seçtim. Tabii bunun birçok gönderisi var. Yine biliyorsunuz. Ner-kissos'ta "ner" kelimesi "yansıma" anlamına geliyor, "kendi kendini" kendisi olduğunu bilmez. Çünkü yansınsa daha önce hiçbir zaman ve uzamda görmemiştir. Belki de hiçbir zaman bilemedi. Nerkissos suya kendini görmek için eğilmedi ki Ama değdim

öldürün annelerinizi
ve bırakın
aynalar görsün cinayetinizi

bilirsiniz
cinayet tanıkları
herkesten iyitir ölümü
ve bu yüzden
iki şekilde bekler onu
ya kendini
ya katilini

ve umalım
görsün başka aynalar
bu iki cinayeti
(...)

öyle güzel olacak ki bu beden
görünmeden ve yalnız
sadece seslerin
havayauçuşan tınlamasında
sadece ses kesmiş bir beden
kanatlanabilir sonsuzluğa

su soyutlanmış bir ses artık
somutun iğrenç bataklığına
yanısıra da yansıyan da gömüldü
haydi bütün yansıtıcılar
baştan başa sestem ve müzikten ibaret
bir hayatı
yanstın da göreyim

(...)

anlam
iğdiş bir sürece dönüşüyor artık
verli beden
tarihini öldürmemiş bir beden
sizin kısır döngünüz
zihnimize çarpıp duruyor
anlam ve anlamsızlık arasındaki
geçitte kaldınız
sesize ateşe
sonra giderek müziğe dönüşen
bir beden karşısında
siz ne kadar da anlamsızınız

gibi bir "başlangıç" gerek her şey için, bu kitapta da böyle; ki sizin söz ettiğiniz yolu izleyebileyim. Yani dediğiniz yol şiirin kurgusu, biçimi gereği izlenen bir yol oldu. Başka türlü kurgu sağlam göndergilerinden ayrışıp çok yalınkat, sıkıcı bir yapı ortaya çıkarabiliirdi. En başta gelen nedeni bu.

Ya da Nergis, Divan edebiyatında çokça kullanıldığı gibi kapanmayan göz imgesiyle kadının kapanmadan aynaya bakan gözü müdür?

Bu da başka bir çağrıştırmaydı, güzel yakalamışsın. Bütün çağrışımlar doğru yakalandığında şiirin söylemek istediğine sağlam katkılar yapacaklardı ve öyle de yaptılar. Şiir bittiğinde bunu daha iyi gördüm.

Söz Divan Edebiyatından açılmışken, tahakkuk, sürer, tek-mil, ulviyet, gibi kelimelerle beraber uz, iğdiş, belirtmek, tınlama gibi kelimeleri yan yana kullanıyorsunuz. Bu kullanımı şekli okuyucuda nasıl bir etki bırakır?

Bu tamamen benim "dil" anlayışımla ilgili. Hiçbir zaman öz Türkçeci olmadım. Hele şiirde hiç. Benim için şiirde sözcüğün etkisi önemli. Söylemek istediğimi daha kapsayıcı, daha vurucu, akılda kalıcı bir şekilde söylememe hangi sözcük yardımcı ediyorsa ve o dizeye estetik değer açısından hangisi yaşıyorsa onu kullanıyorum. Ya-

ni bu Osmanlıca, bu Türkçe olduğu için bu sözcüğü kullanayım demeyi kısıtlılık olarak görüyorum. Ama senin de değindiğin gibi bu Türkçe sözcükleri de kullanmama engel değil. Belki de ağırlıklı olarak tercihim Türkçe sözcüklerden yana kullanmışımdır. Tam bilemiyorum bunu. Şiirlerime baktığımda okurun saptayacağı bir şey. Ben doğru yerde doğru sözcüğü, şiirin için en doğru sözcüğü kullanmaya çalışıyorum o kadar, başka bir sorunun yok.

Bedensiz kadınlar var da, bedensiz erkekler yok mu? Ya yansıtıcıya yansıyan erkeğe, onlar sizce son yıllarda en az kadınlar kadar otobüs camlarından, vitrin camlarından kendilerini seyretmiyorlar mı; saçın bozulmuş mu, sol kulağındaki küpemi nasıl duruyor diye?

Tabii var. Ama bu ihmal edilebilir çünkü sonuçta erkekler, kendileri istedikleri için saç uzatıyorlar, kendileri istedikleri için küpe takıyorlar. Onlardan saçlarını uzatıp, küpe takmaları beklenmiyor. Onlar üzerinde oluşturulmuş, bir beklentiler dizgesi yok. İster yaparlar ister yapmazlar. Bu onların dünyası çünkü. Kadınları aynalara gömüp, kendilerine daha geniş yaşam alanları oluşturmuşlar. Sanki çok azmış gibi bu alanlar. Sessiz ve ussuz kadınlarla yarattıkları dünya da bu kadar bir dünya oluyor işte. Acı dolu bir dünya...

Ölene kadar yeter

Saat oniki'ye doğru, 'Czarrrr!' diye çaldı kapının zili. Hopladım! Kumandayı elimden bırakıp, balkona çıktım. Biraz sonrası için, çalışmayı düşünüyordum. Kimdi ki bu, çat kapı gelen. Demirlerin üzerinden kafamı sarkıttım aşağıya. Karanlık sokak. 'Kim oo!' diyerek boşluğa seslenmekten de hoşlanmıyorum. Çık ortaya ve kendini belli et arkadaş! Bir gölge, geri geri adım attı yavaşça, asfaltın ortasında durdu: "Benim, İrfan!"

Asıl sevmediğim şey ise, bu tür sürprizler. Gerçi İrfan'la, doyurucu bir muhabbetimiz vardı; kendi bildiğini okuyan, hikâye anlatan tiplerden değil yani. Fakat ben, çalışacağım birazdan. Öyle kafama koymuştum. Neyse dedim, Tanrı misafiri olarak kabul ederiz. Gene de, o merdiveni çıkana kadar, sağlam bir bahane aradım. Çalışmak konusu, yeterince iyiydi. Üstelik bir bahane bile değil, çok net bi gerçeklikti. Sehpanın üstünü toparladım, yastığı yerine koydum, kapıya çıktım;

İrfan, perişan bir halde karşımda sokulaniyordu. Altı katın merdivenini tırmanınca biraz dağılabilir insan, ama bu seferki başka bir telaşı. "...mına koy-yım!" dedi, ayaakkablarıyla geçip, kanapeye oturdum.

Terlemekteydi. Yanlış görmediysem eğer, titriyordu bir de. Bilincinin derinliklerindeki korkunç bi yaratıkla karşılaşmış ve kaçıp buraya sığınmış gibiydi. Dedim ya, sürprizlerden hoşlanmıyorum işte. Bir sürpriz iyi de olablirdi çünkü, kötü de. O yüzden, hiç olmaması daha iyiydi sanki. Huzurlu, sıradan ve sakın bir hayatı seviyordum. Koyu sakın bir hayatı! Macera gerekeceksin ille, durağan bi macera olmalıydı belki bu. "Huzur." O şeye böyle ulaşılacağını zannetmekteydim.

"N'oldu?" diye sordum.

"Oğlum, ulan.. oğlum," diyerek inledi, ayağa fırladı! "mına koy-yım" deyip durmaktaydı. Feci küfür ederdi İrfan. Ve terliyordu şimdi ayrıca, boncuk boncuk!

"Bağırma lan," dedim, "N'oldu, söyle?" Neyse derdi, bir an önce öğrenmeli ve avutup göndermeli başımdan. Veya yatılık bir durumsa, çarşafını hazırlayayım, kendime de yeni bir gece planı yapayım.

Oturdu tekrar. Yüzüme, yardım ıstercesine bakıyor, derin nefes alıyordu bir arada. Elini, montunun iç cebine soktu usulca, orda küçük bir kedi gizliyimiş gibi. Cüzdanını çıkardı, araladı, ince uzun bir kâğıt parçası aldı içinden. İki parmağıyla bana doğru tutarak, sırtıttı.

Bir, piyango biletiydi bu.. Gülmeye çalışıyor, pek beceremiyordu İrfan.

"Hass..ktir," dedim... "Kaç para?.. Kaç para lan?"

"mına koy-yım!" deyip, ayağa fırladı gene! Bileti cüzdanına koymuştum tekrar. Tam ben de kalkacağım peşinden, dönüp oturdum.

"Oğlum, kafayı yiyeceğim."

"Kaç para lan?" dedim.

"Çok para mına koy-yım!" dedi. "Çok!.."

Kalkıp dolandı odanın içinde küçük adımlarla. Televizyona baktı; bir tekme sallayarak devirdi! "Manyak mısın lan, n'apıyosun!.." Kolundan tutup çektim, kanapeye iteledim İrfan'ı.

"Kaç lira bu televizyon?" dedi, "Ne kadar! Konuş. Daha büyüğünü alırsız! Ne istiyordun sen hem? Söyle ne?"

Tutup, kaldırdım yerden televizyonu. Çalışıyordu hâlâ! Kapattım sonra.

"Ne istiyordun sen, söylesene oğlum!. Çiftlik mi. Bi gün bok gibi param olursa, sana bir çiftlik evi hediye edeceğimi söylemişim ya!.. İlyi mına koy-yım,

yarın gidip alırsız çiftliği!"

Böyle dedi, ve arkasına yaslandı sonra. Konuşamıyordu düzgün, yutuyordu bazı heceleri!... "İrfan!" dedim, daha başka bi delilik yapmaması için, sakince.. "kaç para çıktı, söyle?"

Ufak ufak zehirini saçan bir gerginlik vardı odada. İçeride değil de dışarıdaydık sanki, gecenin ortasında; etrafımızı kuduz köpekler ve eli sopalı adamlar sarmıştı.

Bileti çıkardı yavaşça. Yanında da bir liste.

"Sana niçin geldiğimi sanıyosun? Bütün gün aptal gibi dolandım etrafta! Bizimkilere bile.. gidemedim! Kimseye söyleydim. Sakin biri olarak tanıdığım kişi!.. Sen varsın. Son anda, sen aklıma geldin. Sakin, sağlıklı kafayla düşünecek bi insana ihtiyacım var."

Sandığı kadar, öyle sakın biri değilim pek. Bunu söyleyerek, önceden peşinatı yatırır, sonra da sinirinizi bozar bazı arkadaşlar. Üstelik, o an elbetle serinkanlı görünmek zorundaydım; televizyonuma tekme atan bi herif otuyordu karşımda.

Kâğıdı sehpayı koydu. Listenin en üstünde, tek başına yer alan, önemli numaralardan birini işaret etti. Aynı anda bileti gösterdi, öbür eyle!.. Kontrol etmek için eğildiğimde, kafasını pencere tarafına çevirmişti İrfan..

"Hass..ktir," dedim.. "Oğlum, bu ne lan?.. Yırttın harbiden!"

Gene ayağa fırladı!.. "Sakinsin oğlum, sakın birisin işte! İlyi ki buraya, sana gelmişim. Adamın söylediğine bak: Yırtmışım! On bin kere kontrol ettim şu numarayı, aynı şeyi söyleyemedim ben. Çünkü hâlâ inanamıyorum... bi yanlışlık, bi saçmalık var gibime geliyor."

Ben de benzer şeyleri hissediyordum. İnsanların rahatça, 'inanamıyorum lan' diyebilme hakkına sahip olduğu durumlardan biriydi! Bi çizgi, bi sınır gibiydi; yavaşça diğer tarafa doğru geçmek üzereydi İrfan. Telaşı azıcık dinmişti ama, kıpır kıpır hâlâ.

"Ne zaman çıktı?" diye sordum.

"Bugün baktım, yeni," dedi.. "Çiftlik mi istiyosun? İlyi, alıcız mına koy-yım!"

Gözümün önünde atlar, inekler, tavuklar uçtu bir an! Ciddi ciddi, alıcız diyardı herif işte!.. Anam değildi, babam değildi üstelik.

"Oğlum, kafayı yiyicem..." Kelime haznesi geniş biriydi İrfan, fakat sürekli aynı cümleyi kuruyordu, ve bu kez ben de değişenmişim biraz! Gerçekten yiyecek gibiydi. Tekrar terlemeye başlamıştı.

"Bankaya filan, neden yatırmadın?"

"Yeni baktım bilete diyorum yahu, bugün! Ne yapacağımı bilmiyorum. Buraya geldim işte ilk."

"Açık banka var mıdır şu saatte? Ne biliyim, müdürü filan kalker. Nöbetçi noterler... Oğlum, bi an önce üstüne geçirmelisin. Böyle biliyorum yanı."

"Ulan n'apıcım ya? Yarına kadar nasıl vakit geçer!"

O tür işlerden benden daha iyi anlardı aslında. Beyni durmuştu fakat. Öte yandan, sevgili İrfan da değildim ki, gidip boynunu öpeyim, şefkat gösterip avutayım. İrfan'ın bir müddet, bedensel olarak gevşemesi, değişim yolculuğuna belki bu şekilde hazırlanması gerekiyordu. Aklıma ilk gelen şeyi, yumurtladım.

"Bok gibi paran var," dedim. "Küçük bi âlem yapalım?.. Kadınlar yani.. Rahatlarız belki."

Böyle konuştuğuma birden utanmışım... İyi, hâlâ utanma duygum vardı, kendimdeydim yani! Lafı toparlayıp, "Ama, çekmemişim tabii," dedim, "eğer çekseydin ya da..." Elini cebine daldırdı, bir tomar para çıkartıp sehpaaya fırlattı.

"Bi milyar, iki yüzseksen milyon lira filan!.. Bankada duran bütün paramı yanıma aldım; işyerini de arayıp ayrıldığımı söyledim ayrıca!.. Hadi, âlem mi yapalım, ne yapacaksak! Bilirsin bu işleri biraz. Götür beni bi yere. Böyle gevezelik ederek imkânı yok rahatlayamam, kafayı yerim sabaha kadar..."

"Bilet," dedim. "Bileti n'apacaksınız?"

"Hass. ktir, bilet... Kadınları çağırırım, buraya? Sen çağır işte... En nefislerini çağır. Şurdaki bi milyar, hepsine yeter di mi?"

"Küçük bi sofrada kursak" diye hesap edip, az kalsın bi tutumluluk gösterisi sunacaktım. Adamın hesabına geçmek üzere olan öbür milyarları, trilyonları unutmuştum. Onun da aklında zaten, kadın filan yoktu pek. Sadece gevşemek için bir araçtı kadın. Dünyanın güzelliklerinden, bedensel hazlarından şu an bi parça tatmalı, elde edeceği öteki zevklerin şaşırtıcılığını azaltmalıydı. Ve en azından, kadınlar filan diyerek normal bi sohbet gerçekleştirebilmiş, biraz rahatlamıştı. Ben de böylece, geldiğinden beri, normal bir soru sorabilirdim:

"İrfan... Hayatın değişecek... Farkında mısın?"

"Kayacak," dedi... "Kaydı bile!"

"Kaymadı daha," dedim. "Yani, sakın olabilirsen.. Acayip düğün, sağlıklı bi plan yapabilirsen..."

"Ne plâni ya!.. Plan filan yapmaktı istemiyorum. Otuzbeş senedir her gün, her gece plan yaptım, taslak yaptım! Artık plan yok! Kafama göre takilcam."

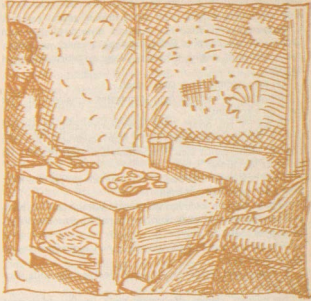
"Bağırma lan," dedim. Sesi çnlıyor: du odada yine.

Böyle davranması normaldi. Ben de zaten çok akıllıca tavsiyeler vermiyordum, sadece onu yatıştırma görevimde başarılı olmaya çabalıyordum. Birisinin de aynı zamanda beni yatıştırmamı lazımdı. Sehpaada duran, kalın para tomarına baktım... Ne kadar anlamsız görünüyordu.

"En nefis bir mankeni filan bile, düzebilirsin artık," dedim, "sıradan bi orospuyu n'apıcın..."

"Nası düzeltiler bilmiyorum ki mına koyuyum... Onların bulunduğu bi mekâna mi gidersin. Ne şekilde teklif edersin... hiç bi bok bilmiyorum. Böyle şeylerin hayâlini kurardık hep ama, kafam basmıyo şu an! Biçok şey anlamsız gibi geliyo sanki..."

"Çıkalım biraz?" dedim. "Yürüyelim, rahatlarısın. Konuşuruz gene"

"Nereye çıkıyoruz ya! Burda iyiyim, senin yanında..."

"Yiyecek bi şeyler söyleyelim mi?" dedim. Açıkçası, kendimi ölü soyucu gibi hissediyordum biraz. Hepsini nasıl olsa o ısmarlayacaktı. Fakat öneriler sunmalıydım işte. Kolay bi durum değildi hiç.

"İstediğim her şeye," dedi İrfan, "şimdiden sahibim sanki! Düşlediğim yığınla şeyi yapabilirim... ama... ulan, salakça da bi hüznün duygusu var. Bana ait bi şeyler geride kalacakmış gibi... Bi tek, annelere sevinıyorum aslında! Hepsini onlara vericem mına koyuyum! Bi de Taner'e... Bi de, sana. Çiftlik evi yani!"

Gözümde yine atlar filan uçuştı. Ve nasıl söylediğimi bilmiyorum ama; belki daha önce buna benzer bir anı kafamda canlandırmış olabilirdim:

"İstemiyorum çiftlik evi filan," dedim...

"Ne... İstemiyorum musun? Neden yaa? Manyak mısın! Böyle konuşma lan..."

"İstemiyorum. Gerçekten... Yani, senin paran bu. Niye bana çiftlik evi vereceksin... Çok saçma değil mi? Bi ömür boyu sana borçlu kalamam."

"Oğlum salak mısın!.. Bok gibi param var ya (bunu her söyleyişinde bi saniye durup düşünüyor, sonra cümlelerin geri kalanını hızla, aynı tesbitle bitiriyordu) ölene kadar yeter bana!.. Niye çiftlik evini istemiyosun!.. Deli yaa! Kafayı benden önce yedin sen."

Kahve hazırlamıştı kendime. Ona da meyve suyu getirirdim. Evime ilk defa gelmişçesine, gece boyu hiç kapanmayacak gözlerle fırıl fırıl etrafına bakınıyordu. Her şey, yabancıydı ona!

"Şu karılar?.. bileti nasıl saklarız, buraya geldiklerinde?"

"Bi yere saklarız işte... Hem bulsalar bile bi şey anlamazlar ki?"

"Bir bilet saklanmışsa, demek ki değerli bir şeydir ol." Bilet söz konusu olunca kafası güzel çalışıyordu. Peşine düşecek kişi ve kurumlardan, öteki asaklardan bahsetmiyorduk hiç, moralimizi yüksek tutmak için. Sonuçta, onun göğüslemesi gereken bir yükü, ve benim de fazla bilgim yoktu bu konularda.

"Şu parayı al sehpadan," dedi. "Al, güzel bi gece plânla ikimiz için... Koru lan beni. Korumam ol bi süre... Ya da susma hiç, konuş. Hâlâ rahat değilim. Bi şeyler söyle, mantıklı..."

O filmler geldi aklıma, bi yandan İrfan'ın sayıklamalarına

cevap yetiştirirken: Kendilerine milyar lira çıkan ailelerin, o anki durumları: Küçük çaplı bir mahfoluş gerçekleşiyordu. Birdenbire. Gerçi, İrfan'ınki geçicidir diye düşünüyordum. Üstesinden gelebilirli o! Belki, daha sonra usulca yavaşlaştıracaktı; umrunda değildi o kadarı. Şu geceyi bitirmek lazımdı sadece.

"Evi niye istemiyorsun lan?" dedi.

İstemediğime kendimi öyle inandırmış olmalıyım ki, "Ne evi?" diye sordum.

"Çiftlik evi lan, hayır!. Niye istemiyormuşsun, hiç anlamıyorum. Şaka mı yapıyosun yoksa? Espri kaldıracak durumda değilim. Hem, yani... ulan, nasıl istemezsin yaa? Mantıklı bir açıklama yap lütfen."

"Yani, çok değerli bi hediye o... Alamam gerçekten. Kendimi rahat hissedemem İrfan."

"Oğlum, pavyon kadınları gibi konuşuyorsun lan! Ne hediyeysiymiş? Doğrudan veriyorum ben sana! Al diyorum. Ve sana geçiyor. Sana ait oluyor."

"Tamam işte lan. Bi hediye oluyo yani. İstemediğim şey de bu."

"E, başka nasıl verebilirim ki ama? Hediye anlamında vericem elbet."

"Ne biliyim," dedim, düşündüm biraz. İrfan'la iddialaşmak hoşuma gitmişti. Gece yavaşça geçiyor ve biraz gevşiyorduk. Daha az sağlamamaya başlamıştı hem. Asıl tuhaf olan şey ise, şu evi gerçekten istemiyordum galiba.

"Ben... garip gelebilir belki ama... hak etmek isterdim onu..."

"Hass.tir lan... Neyi hak etmesi?. Ben, hak mı ettim şu parayı sanki! Ortada bir ödül var, ve bunu istediğim kişiyle paylaşabilirim işte."

"O, olur bak. Paylaşırsız. Yeni evine, dubleks villana filan çağırırsın, gelirim, inan! Kolaşca paylaşırım, merak etme, hiç çekinmem. Fekat, bana bi şey verme oğlum."

"Bi dakka şimdi... Bu, kirli para mı oluyo! Bulaşmak istemiyorsun ya? Onu izah et bi zahmet."

"Ulan ne ilgisi var. Bu tür çekilişlere, piyngolara filan karşı değilim ki. Ama, ne biliyim, olmaz işte. İçim el vermez."

"Öyle bi olur ki! İçin de elverir, ben de el veririm!" "Ya şantimin, yeni bir lüks ev boyutunda bile değişikliğe uğramasını istemiyorum" diyecek, ve onu bulunduğu durum açısından iyice tırsıtacaktır. Hiç gereği yoktu. Fazla uzatmayıp, bildik bi esriyle geçiştirdim meseleyi. "Oğlum, parayı çekince sıvışsın lan sen!!"

Öyle bir baktı ki suratıma, çok yanlış bi şey söylediğimi düşündüm!. Hiçbir karşılık vermedi ama. Başka şeylere dalıp gitmişti kanapede!. Birden telefonu çaldı. Uzanıp açtı.

Annesiymiş.. "Gitsem iyi olur," deyip, ayaklandı.

"Bu saatte mi?"

"Bi uğrasam onlara, gerçekten iyi olur. Beni görmek istiyorlarmış. Orda biraz uyuyabilirim hem!. Belki, söylerim de?... Yok, hemen söylemiycem... Bi dakka... Bilet, sende kal-sın!"

"Nee?. İrfan, hayatta olmaz!"

"Niye be? Götürmek istemiyorum yanımda. Çıkamam onla sokağa! Sana acayip güveniyorum."

"Bana niye güveniyosun ya. Manyak mısın. Kimseye güven-me."

"Oğlum, evi istemiyosun, bileti saklamıyorsun. Ne biçim arkadaşsın sen yaa!"

"İrfan, verme bana bileti. Kafayı mı yedirtcen! Bi şey olmaz, götür yanında."

"Yaa, taşıyamam. Sakla işte burada?"

Ayakta dikiliyorduk. Bilet onun elindeydi. Ve sanki vermek istemiyormuş gibi sıkıca da kavıyordu. Sonra, bi tuhaflık farkettim. Biletin üstünde, bi şey yazıyordu! Kafamı eğerek, baktım. O da eğilip baktı. İyi seçemiyorduk. Işığa tuttuk. Yine karanlık! mavi çizgilerle yırtılan bir karanlık! Uzaktan uğultular, mırıltılar iştiliyordu...

Czaarr! diye çaldı kapının zili. Hopladım! Balkona çıkıp, aşağıya sarkıttım kafamı... İrfan... O yukarı çıkana dek, pantolonumu giydim, saçımı taradım...

"Nerdesin lan?"

Dağın kanapeye göz gezdirdi İrfan. "Ne o? Uzanıp yattın mı yoksa?"

"Yattım tabi lan, düş bile kurdum! Nerdesin sen ya?."

"Tamam, var daha vakit. Biraz geç gidersek hem, havamız olur!."

Ayazdı dışarı. Yakıyordu. Yeni gömleğimin ilk kullanımı şerefine, üstüne kazak filan giymemiştım! Bahariye caddesine doğru saptkı.

"Loto oynuyor musun yine, her hafta?"

"Oynadım tabi," dedi İrfan, "kaçar mı!. Neden sordun?"

"Ne biliyim... Bi düşünsene. Şu hafta bi çıksa. Kafayı yersin lan."

"Yeriz kafayı n'olcak. Çıksın da hele bir... Sana da, çiftlik evi aynen."

"Ben çiftlik evi filan istemiyorum!" dedim.

"Neden lan?.. Hass.tir! Neden yaa?.. Açıklar mısın lütfen?"

Cebindeki parayı hesap ettim aklımdan. Yeterdi fazlasıyla. Ayda bi iki kere, böyle dışarı takılmak iyiydi. Bir çöp kutusunun yanından geçtiğimiz sırada, kenarına tünemiş kediyi, içeri iteledi İrfan.

"Neden istemiyorsun çiftlik evini lan?"

"Atlardan korkuyorum ben; çekinirim hep nedense. Tımar edemem hiç. İneklerle filan da uğraşamam üstelik."

"Ulan sen mi uğraşıcaksın! Bi kähya tutarız lavuk."

"Kähyanın maaşı?"

"Ben veririm. On senelik maşını veriririm, ne var!"

"Oğlum istemiyorum, bi şey verme bana!"

"Sadece at veririm öyleyse. At yarra... veririm sana."

"Altıyol kavgasında, bronz mu tunç mu, bi Boğa Heykeli var ya... Çok istiyosan, onu ver bana. Alıp odama koyacam! Satar mı belediye, dörtüyzelli milyara mesela?"

"Sanmıyorum. Tarihi bi değeri var. Fakat, aynısından yaptırırım sana!.. Yalnız, odaya nasıl sokacaksınız?. Geniş, büyük bir çiftlik evi lazım onu yerleştirmen için!"

yeni Harman
FİLTRESİZ, HUSUSİ KOKULU, BOL DUMANLI GAZETE

yeni Harman

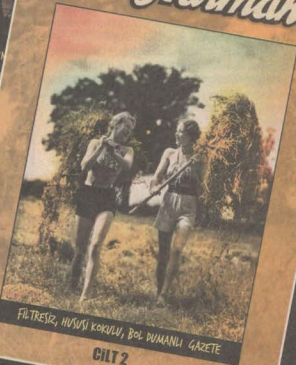
FİLTRESİZ, HUSUSİ KOKULU, BOL DUMANLI

CİLT 1

Önce
harman-
landı,

sonra
ciltlendi

yeni Harman

FİLTRESİZ, HUSUSİ KOKULU, BOL DUMANLI GAZETE

CİLT 2

İçimizdeki dilenci

Miskin; tahammül edilmez derecede tembel, uyuşuk. Miskin hasta-lığına tutulmuş kişi. Miymıntı, cüzamlı. **Miskinhane;** cüzamlıların ka-patıldığı yer. 13. yüzyıl Avrupa'sında bu "pis büyücü"lerin kapatıldı-ğı 20 bin miskinhane vardı. Avrupalı cüzamlısına çan takar, Osman-lı, ailesiyle birlikte miskinhaneye kapatırdı.

Cevdet Kudret, **Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman** adlı kitabında Reşat Nuri Güntekin'in **Mis-kinler Tekkesi** romanını değerlendirirken şöyle der: "Padişah dilencisi bir dedenin torunu olan ve Meşrutî-yet'le Cumhuriyet devirlerinde yaşayan roman kahramanı, Zola'nın yöntemine göre, bir çeşit soyaçekimle dilenciligi meslek edinir." (c. 2, s. 321)

Günümüz tıp bilimi hâlâ aynı görüşte midir bilmiyorum ama yakın zamana kadar cüzamın kalıtsal olduğuna inanılır-mış. Daha da ötesi cüzamlıdan, "cüzamlıdan kaçır gibi" ka-çılır, ondan tiksiniilmiş. "Miskin" ve "miskinhane" adlandı-rması da yeterince anlatıyor bu durumu zaten. Kaynaklarda, hastalığın günümüzden 3 bin 500 yıl önce eski Mısır'da bilin-diği geçiyor. Ortaçağ Avrupa'sında çok yaygınlaşan hastalık için alınan önlemler ise hastalara atfedilen miskinlikten daha miskin bir çaresizlik gösteriyor. Hastalar, cüzamlı oldukları anlaşılsın diye özel kıyafetlerle ve ellerinde çanlarla gezmek zorunda. 13. yüzyıl Avrupa'sında 20 bin cüzamlı kampı oldu-ğu düşünülünce paniğin boyutu da anlaşılır oluyor.

Dönemin süper gücü, "cihan imparatorluğu" Osmanlı'da ise kayıtlara geçen ilk miskinhaneyi II. Murad (1421-1451), Edirne'de yaptırmış. Burası 1627'ye kadar açık kalmış. Os-manlı'nın en ünlü miskinhanesi ise 1514'te Üsküdar Karaca-ahmet'te yaptırılan Miskinler Tekkesi. Reşat Nuri'nin roma-nına ad olan işte bu tekke. Avrupa'daki örnekleriyle karşıla-ştırıldığında bir ölüm kampı değil belki, ama yine de bir tec-rithane. Tabii mülk-i Osmani'de, Avrupa coğrafyasındaki se-falet yok. Buluşıcı hastalık taşıyanları büyücü, cadı ilan edip diri diri yakmıyor atalarımız. Çünkü miskin toplumdan yalı-tıp paşalar gibi bakma gücüne sahip. Dokuz hücreli Miskin-ler Tekkesi'nin her odasında ocak var. Mescidi, hamamı, ça-maşırhanesi tamam. Üsküdar kadısının atadığı bir mütevellî heyeti tarafından yönetiliyor. Günde 40 ekmek Atık Valide Vakfı'ndan, çorba ve pilav imarettten, et Kavak Mezba-hası'ndan... Ayrıca tekke çevresinde sekiz tane sadaka taşı var (bugün neredeler bilimez), nakit gerektirecek harcamalar için... Biri sadaka mı bıraktı; "gözcü dede" o saat haber ve-rir miskin milletine, hep bir ağızdan dualar edilir hayrsever için. Yalnız bir müşkülli belirtmeli ki; cihan imparatorluğunun ortaçağ sınırlarını zorlayan anlayışı da bir yere kadar! Maale-sef, miskinlik hastalığına yakalandığınız tespit edilmeye gör-sün ailenizle birlikte derdest edildığınız gibi Miskinler Tekke-si'nde alıyorsunuz soluğu... Bir daha ne çarşı, ne pazar!

Ölünce de kurtuluş yok; tekkenin arka bahçesinde yeriniz hazır.

Gel zaman git zaman sefalet çeken Avrupa'daki kadar yay-gın olmasa da mülk-i Osmani'de de artar hastalık. Üsküdar Cüzamhanesi'ne 11 hücre daha eklenir. Ama tarihe dikkat; 1810. Yani işler tersine döneli epey olmuş, Osmanlı'nın bo-rusu cıız bir düdüğe dönmüş, gelir azalmış, ekonomi ve iti-bar dibe doğru eğilimini iyice ortaya koymuş! Miskinlik, Mis-kinler Tekkesi'nin sınırlarını aşip vatan sathına yayılmış! Neyse, tekke 1843'te bir onarım daha yaşar. 1927'ye kadar cüzamlıları barındırır, bir yangın sonucu kâğır bina kullanıla-maz hale gelince hasta tutsaklar Toptaşı Bimarhanesi'ndeki

(sonra hapishaneydi, şimdilerde kültür kompleksi oluyor) akıl hastalarıyla birlikte Bakırköy'deki Emraz-ı Akliye ve Asabiye Hastanesi'ne taşınır. İsme dikkat yalnız: "Akıl Arızalıları ve Asabilik Hastanesi" Bir de şuna dikkat; kadınlarla erkekler bu nakille ayrı pavilyonlara konuyor! Her nedense? Mutdaka "akla uygun" bir gerekçesi vardır...

Şimdi (1981'den beri) İstanbul Lepira Hastanesi ilgileniyor cüzamlılarla. İş düşmeyenin (düşmesin zaten) pek bir şey anlamayacağı, ilaç "prospektüsü"nden çıkmış bir ad, değil mi? İyi çözüm doğrusu!

Başa dönelim. Karacaahmet'in bayramlarda seyranlarda civil civil olan servi altlarındaki yaşama... Şimdi asfal-

ta ve betonun arsızca örttüğü geçmişe dair bir mezar taşlarıyla, mezarlık duvarlarının hapsindeki serviler var. Bir de Miskinler Tekkesi'nin çeşmesi. Miskinler Tekkesi Üsküdarlı ressam Ali Rıza Bey'in (1864-1935) resminde yaşıyor artık. (Resim 1957'de Süheyl Ünver tarafından renklendirilmiş?)

Kadıköy'den Üsküdar'a işleyen dolmuşlar, otobüsler tıkım tıkıs kalabalığıyla geçer gider Miskinler Çeşmesi'nin farkında bile olmadan. Yolun öbür yanında ise Reşat Nuri yatmaktadır. Üsküdar Selimiye'de doğan (25 Kasım 1889) yazar, akciğer kanseri tedavisi için gittiği Londra'da ölünce (7 Aralık 1956) yurda getirilip doğduğu semtte toprağa verilir.

Otobüs ve dolmuşlardaki kalabalık bir ihtimale dikmiştir gözünü; ne bugünüleri vardır, ne geçmişleri. Geçmişten anladıkları, bir önceki lotaryanın kimine çıktığıdır. Gözlerini diktikleri gelecek ise bir sonraki lotarya! Ha bir de Avrupa Birliği lotaryası var, bir girsek yırtacağız!

Cevdet Kudret, "Miskinler Tekkesi, Reşat Nuri'nin en dikkate değer eserlerinden biridir. Konu olarak, Türkiye'deki dilencililer dünyası ele alınmıştır" diyor. (c. 2, s. 321)

Bin bir türlü reklam hilesiyle satılan, tamamen duygusal sömürü üzerine kurulu sözümona romanları bir kenara bırakıp, Reşat Nuri'nin **Miskinler Tekkesi**'ni yeniden okuyorum. İçimdeki dilenciyle yüzleşiyorum!

"Demek ki sadaka benim mayımdadır; Kocabaşlar ailesinin hamuru onunla yoğurulmuştur ve şanlı dedelerimdeki Tanrı vergisinin ilerleye ilerleye ben de tam kemal mertebesini bulmuş olmasına şaşmamak lazımdır.

"Sekiz, on sene evvel şair dedem Osman Melâli Efendi'nin Divan'ını ele geçirmiştım. Ara sıra ibretle okurum. Bu Divan, baştan başa bir yalvarıp yakarma kitabıdır... Dedem; başta Allah'a, peygambere ve teşrifat sırasıyla ashaba (öteki din büyüklerine) yalvarır... Arkasından padişahlar, vezirler gelir. Niha-yetkasideler bitip âşikane gazeller başlayınca bu sefer de canana bitip tükenmez yalvarışlar: Bir nigâh (bakış) için, bir hande (gülicük) için, zülf-i semebûdan (yasemin kokulu saçtan) bir tel için..." (Miskinler Tekkesi, s. 10)

Cemal Süreya ile... son yaz

Cemal Süreya ile İstanbul'da son yazı geçirdiğimizi nereden bilebilirdik? Hiç kimse, hiçbir zaman aklının ucundan bile geçirmezdi bunu. O sıcak yürekli insana ölüm yakımsızdı ki! Evet, "her ölüm biraz erken ölümdür" doğru; ama Cemal Süreya için çok daha ötelelerde bir şeydi...

Yine de kendini biraz yorgun mu hissediyordu acaba? Yıllardır hiç yazatılı yapmadığını ilk kez itmiştim ondan. Galata Köprüsü'nün altındaki birahanelerden birinde oturuyorduk. Buyrukçu var mıydı yanımızda? Çıkaramıyordum. Ahmet Necdet (Buyrukçu'nun demesi, "Tanzimat dönemi şairlerini çağrıştıran adıyla") vardı, kesin... Gazeteciler Cemiyeti Lokali'nden çıkmış, Köprü'ye kadar yürümüşük salına salına.

Biri yurt dışından olmak üzere, birkaç yerdin çağrı aldığını söyledi. Şunu fark ettim ki, bir yerlere çağrılması bile göndermişti Cemal Abi'yi. Çantasından mektupları, davetiyeleri çıkarıp gösterdi.

"Git, madem çağırışlar..." diye destekledim.

O, her zamanki sakinliğiyle: "Dur bakalım," dedi. "Belki de giderim."

Yeni gezilere çıkma coşkusunu yitirdiği yaşlarındaydı demek ki. Öyle pek uzağa gitmediğini, en fazla, festival nedeniyle Şile'ye kadar uzandığını biliyordum.

Sonbahar ayları boyunca da, -daha önce de anlattığım gibi -İstanbul Radyosu'ndaki programlarımız nedeniyle sık sık karşılaştık. Denk düştüğü zamanlarda birlikte çıktık Radyoevi'nden, Kadıköy'e dönerdik dolmuşla.

Bir gün yine Harbiye'den Taksim' doğru inerken, "Gel seni bir yere götürerim bu akşam," dedi. "Seversin."

Cemal Abi çağdıktan sonra, her yere giderdim. Artık onu tanıyor, gururlu davranışlarına yakınlık duyuyordum. O, insanı zorda bırakacak bir öneride bulunmazdı, biliyordum. Peki ama, nereye

götürecekti?

"Nahit Hanım'a!" dedi.

Doğrusu ya, adı herkesçe saygıyla anılan Nahit Hanım'ı tanıma şansım olmamıştı o güne dek. Onu daha çok yetmişli yıllar boyunca Selim İleri'den dinlemiştim. Selim, sanıyorum bir dönemler "müдавimlerinden" biriydi Nahit Hanım'ın sofrasının. (Yoğuna yaşıp hızla tüketen biridir, evet.)

Bir köşebaşı bakkalından rakı, meze aldık ortaklaşa. Hatta biraz da vakit geçsin diye öyle başboş yürüdük cadde boyolarına. Oysa kapısından içeri girdiğimizde, Nahit Hanım'ın sofrası çoktan kurulmuş, beyaza dönmüş rakıların güneşin batışıyla birlikte bardaklara dökülmüşü.

Cemal Abi'nin salona girişiyle birlikte, masadaki hanımlar arasında belli belirsiz bir dalgalanma oldu; bir "ooo" sesi yükseldi! Nahit Hanım'ın zaten aydınlık olan yüzünün büsbütün aydınlandığını görmemek olanaksızdı. Cemal abiyi bir sevgi seli kucakladı dersem yalan olmaz. Onunla geldiğim için o incelikli ev sahibesinden ilgi gördüğümü sanıyordum ki, yanıldığını sonradan anlacaktım; Nahit Hanımefendi, bütün öğrencilerini seven öğretmen sıcaklığıyla karşılıyordu herkesi. Onca yıl herkesçe sevilip sayılmasının, aranmasının elbette bir nedeni vardı.

O akşam Cemal Abi'nin mutluluğu da (her zamanki iyimserliğinin, sevecenliğinin ötesinde) elle tutulur, gözle görülür bir somutluk taşıyordu doğrusu. O sırada masada bulunanlar

da, biz gittikten sonra gelenler de, sürekli Cemal Süreya ile diyalog kurmaya çalışıyorlardı.

"Cemal Bey, Cemal Bey, ama beni dinlemiyorsunuz!"

Cemal abi gördüğü ilgiden mest:

"Dinlemez olur muyum, sen benim canımsın!"

Böyle diyor ve yanındaki hanımın resmini çizmeye uğraşıyordu bir yandan...

"Aaa, canımsın dedi işte, kız!"

Masanın çevresindeki orta yaş grubundan, boşanmış, mutsuz, sorunlu, erkeklerce anlaşılmamış, hayatının prensi kelek çıkmış, kendini alkole, dumana vurmuş, kraliçe tavrılı, kendini "orospu" gibi hissetmeye özenen, iyi kalpli, ince hesapçı... tüm kadınlara yetismeye, itifat etmeye, evlenme önerisinde bulunmaya, portrelerini çizmeye, gizlice avuçlarına mavi boncuk sıkıştırmaya, her biri ayrı ayrı birer dize değerinde sözlerle gönülleri okşamaya çalıştı Cemal Abi, o gece...

Ondan bir çift güzel söz işitmek için hanımlar gizli açık, birbirleriyle adeta yarıştılar...

Bu arada Nahit Hanım da, öyle her kapiyi çalmayacak, herkesin sofrasına teklifsiz oturmayacak kadar onuruna düşkün şairin

yani başından ayrılmaksızın ona sorular yöneltiliyor, şiirinden, yazılarından söz ediyor, Kadıköy yakasında oturan Vedat'ı (Günyol), Arifi (Damar) görüp görmediğini soruyor, daha sık gelmesi için tembihliyordu. Bazı şikâyetleri olsa da, sağlığı bozulmamıştı henüz o sıralar. Konuklarını kapıda karşılıyor, yine kapıya kadar geçiriyordu.

Hiç unutmam, gecenin konukları arasında bir de resim eleştirmeni -öyle geçinen- biri vardı. Genç bir çocuk. Cemal abinin yazılarının yayımlandığı bir dergide çalışıyordu sanırım. Cem Yayinevi'nde yeni basımı yapılan "Üvercinka" kitabının kapağındaki resmi çok beğendiğini vurgulayarak, bu resmin Picasso'nun hangi dönemine ait olduğunu sordu.

Cemal Abi yüzündeki ciddi ve sevecen ifadeyi bozmadan, bilmediğini belirtmekle yetindi.

Oysa söz konusu resim Picasso'ya değil, Cemal Süreya'nın kendisine aitti. Ama o genç resim eleştirmeni kadınların önünde güç duruma bırakmamak için, "bilmediğini" söylüyordu.

(Bağımsızlık Mustafa Kemal'in, anlayışlı olmak da Cemal Süreya'nın karakteriydi!)

Gecenin bir vaktine kadar oturduk Nahit Hanım'ın evinde, içkiler içtik, söyleşide bulunduk; sonra Kadıköy'e geçmek üzere -yine bir merasimle- ayrıldık. Benim için güzel bir anı oldu. Hele dolmuş durağına doğru yürürken, Cemal Abi'nin göğsünü gere gere, "Âbi gördün işte kadınların bize karşı ilgisi!" demesi hâlâ kulağımdadır.

Övünmek nedir bilmeyen, buna gönül indirmeyen adam, ilk kez, kendisiyle ilgili bir durum altını çiziyordu!

Ne yazık ki, o geceki mutlu Cemal Süreya, çok kısa bir süre sonra mutsuzluğun batağına düşecekti!

Cemiyet Lokali'nde sınıncaya kadar içiyor, "Ona bir şey olursa intihar ederim!" dediği biricik oğlundan yana dertyanıyor, kaygılarla kararan yüzü, sabitleşen bakışları, ölümcül bir haberin çan sesleri gibi ortaya çıkıyordu...

Kadıköy'devapurdan inip evine yollanırken, mutlaka karşıdan geçiyor ve bir büyük rakı daha ediniyordu.

Bütün bunlar birer çan sesiymiş ve çanlar Cemal Abi için çalıyormuş meğer...

Kimse anlamadı. Hiç kimse, hiçbirimiz...

Kitap Sepeti

DOĞAN KİTAP'TAN ÜÇ ÖYKÜ KİTABI

Türkiye'de düzyazı şiiri galebe çalıyor. Kaçak Yayın'a şiirinden çok öykü geliyor.

Bu Türkiye'de bir ilk, tarihi an. Modernleşiyoruz. Modernleşiyoruz, çünkü sözlü kültürden yazılı kültüre geçmenin işareti bu. Ne de olsa şiir konuşma dilinden kaynaklanır. Doğan Kitap öyküye, öyküde yenilere kapılarını açmış, ardı ardına öykü kitapları iniyor kitapçılara. Bize düşen, okurlardan bu kitaplara ilgili göstermelerini istemek. Sermaye bu, bir ürkerse, bir daha öykü mökyü hak getire.

Öykümüzün yeni adlarına, öykücü adaylarına da, aman dikkat edin! diyoruz. Bizim onlara tavsiyemiz şudur; edebiyatın belirli bir pedagojik yüklemi olduğu unutulmasın. Yani, kitaplar kitapları, yazarlar yazarları okutsun. Yoksa bu bir sosyal patlamadır, modadır, geçer...

Doğan Kitap'tan üç öykü kitabı düştü sepete...

NışanFotoğrafları
Derya Erkenci

Anlatırken Işığa Bak
Halide Eşber

Ezilmiş Leylaklar Kitabı
Onur Caymaz

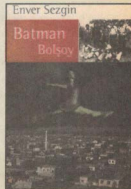

SAHTEMARKO PAŞA Bir Provakasyon Öyküsü / Mehmet Ergün /

"Anlat derdini Marko Paşa'ya", eskilerden gelen bir halk deyişi. Gerçekten de Marko Paşa diye biri varmış, paşaymış da, Osmanlı paşası. Siyasi yergiler yapan çok popüler bir derginin adı olmuş aynı zamanda. 25 Kasım 1946'da çıkmış ilk sayısı. Araştırmacı-yazar ve eleştirmen Mehmet Ergün bu derginin hikâyesini ele almış. Derginin sahtesi de yapılmış, tabii polisçe kapatıldıktan sonra... Siyasi, karanlık, içine bir yazarın öldürülüşünün de karıştığı, tirsitirici bir konu. Böylesine ilk defa ele alınıyor. Bizce önemli!

BATMAN BOLŞOY / Enver Sezgin / Anı / Gendaş

Kitap Sepeti'nde severek tanıtacağımız bir kitap da "Batman Bolşoy". Enver Sezgin'in anıları. Anılar, yazarın siyasi yaşamından bir kesit. Siyaset öncesi de var, o da çocukluğu oluyor. Peki ya gençliği diyeceksiniz; Enver Sezgin daha ilköğrenlik yıllarında siyasete giriyor. Kitapta çocukluk ve ilk gençlik yılları bir başka, öteki yıllar bir başka ilginçlik taşıyor... Yoksulluk, yoksulluk, zulüm, işkence, kaçış, kaçış, kaçış... Nefes nefese. Tam 10 yıl, durmadan... 78 kuşağı 12 Eylül Darbesi'ni nasıl karşıladı. Bilinçli, eğitilmiş, özverili, örgütlü bir kuşak nasıl harcadı. Enver Sezgin'i okuyun. Bir Batmanlı Bolşoy'da ne arıyor?! Yanıtı kitapta.

Bir entrika mı var?

Yoksa her kadın –eğer isterse- bedenini keşfetme coşkusuyla armağan edeceği erkeği gizliden gizliye seçer mi?

Meltem Arıkan, *Yeter Tenimi Acıtmayın* ile kadınlarının öykülerini anlatmaya devam ediyor. Bu kez kurgunun içine sinen 'gerçek'lerle karşı karşıya okur. Ama yazar ve kahramanları gerçekleri hiçbir şekilde sineye çekmiyorlar ve eğer yaptıkları bir deşifre ise formülü çok açık: **Beden + Cinsellik = Keşif.**

Roman boyunca ise 'keşif'in tek bir tanımı var: Özgürlük.

"*Yeter Tenimi Acıtmayın*"ın arka kapak yazısı yine bir erkeğin -Psikiyatrist-yazar Yıldırım B. Doğan- elinde şekil buluyor. Doğan diyor ki: "Yüzünde yüz yıllık gölgeler taşıyan kadın, bu izleri her vakit bir adama mı borçludur? Bu izler gizemli tapınak muamelesi gören kadın cinselliğinin keşif yolculuklarını mı anlatır her zaman? Yoksa her kadın -eğer isterse- bedenini keşfetme coşkusuyla armağan edeceği erkeği gizliden gizliye seçer mi? Haberi bile olmaksızın seçilen erkek bu utkuyu neye borçludur? Dört kadının örtüştürerek paylaştıkları ve ortak tarih olarak var ettiklerin geçmişlerinin bugünlerini ipotek altına alması, ne kadar adil? Kurban haline gelen bedenler hangi tarihsel suçun bedelini ödüyor? Bir entrika mı var? Hele kadının katkısı olduğu entrika, öldürücü türden! Kadını 'entrika' haline getiren erkek beceriksizliğine ait 'arkeolojik bir kazı' diyorsanız, bu kitap iyi bir rehber! Altta yatanı zedelemeyen 'ilk haliyle' gün yüzüne çıkarırken, kazıya başladığınızda, bugünün ışığıyla dönün gerçeğine ulaşmak ayrı bir coşku haline geliyor."

Buyrun, okuyun!

Meltem Arıkan

Meltem Arıkan, *Yeter Tenimi Acıtmayın* ile bir kez daha okurun karşısına çıkıyor. Yine kadın kahramanlarınız var ve yine anlatmaya devam ediyorlar. Ama bu kez iki gruba ayrılmış şekilde... Bir grup, sorunları yaşamış ve artık sorunlu olanlara yardımcı konuma geçenler, diğer grup ise hayatlarını eski ya da yeni travmaları ile sürdürenler...

Meltem Arıkan: *Yeter Tenimi Acıtmayın*'da kadınların varoluş sorunlarının sadece kendilerine ait özel bir durum olmadığını, aslında bu yüzyılda tüm kadınların varoluşsal sorunlarını yapmak zorunda kaldıklarını ve bunun genel bir durum olduğunu göstermeye çalışıyorum. Ayrıca tüm kadınların, doğumlarından sonraki belirli bir dönem içerisinde yaşadıkları travmaların doğal altyapılarında meydana getirdiği kilitlenmelerini sorguluyorum. Bu kilitlenmeler açılmadan, kadınların, hangi sosyokültürel ve ekonomik çevrede yaşı-

yor olurlarsa olsunlar, erkeklerle varoluşsal iletişimlerini kuramayacaklarını öne sürüyorum. Tüm bunları göstermeye çalışırken bir yandan da kadın olarak var olabilenler için başka kadınların da var olabilmesinin ne kadar önemli olduğunu vurgulamak istedim.

Kahramanlarınız ilginç... Kurgu ise neredeyse gizli bir mesaj ya da mesajlar taşıyor. Ne dersiniz?

Herhangi bir gizli mesaj vermeye çalışmıyorum. Tam tersi, yazmak istediklerimi gayet açık ve net anlattığımı düşünüyorum.

Meltem Arıkan'ın kimliğinin, kadın kahramanlarının kimliğine yansıdığını söyleyebilir miyiz?

İlk romanımdan itibaren kendi varoluş yolculuğumdan yola çıkarak yazdığımı hep söyledim. Doğal olarak tüm romanlarımda benden parçalar bulunması kaçınılmaz. Ancak romanımdaki kadınların hiçbirini benimle özdeş olmadığı gibi, tüm ka-

keklerin de var olabilmeleri ve bu nedenle de kadınların ve erkeklerin öz-
gürleşebilmeleri ile ilgili bir süreci ya-
şama döneminiz olacak... Kadınların
ve erkeklerin bir 'sürü' olarak var ol-
malarından birey olarak var olmaya
geçişleri geçen yüzyılda başlamıştır.
Bu yüzyıl ise doğal cinsel kimlikli birey
olma sürecimizin başlangıcıdır. Dün-
yada bu konuda çeşitli arayışlar bulun-
maktadır. Ben de bu arayışlarla bağ-
lantılı olarak araştırmalarımı sürdürü-
yorum.

**Şiirler ve bir gün kendi müzika-
lini yapmak için gece gündüz ça-
lışan aşık bir müzisyen var. Ateş'i
bize anlatır mısınız? Bu 'aslında
aşık olunacak bir model' mi, biz
kadınlar için?**

Şimdiye kadar hiçbir romanımda
okurlara bir model sunmadım. Çünkü
model sunmak da hazır reçeteyazma-
nın farklı bir şekli diye düşünüyorum.
Ayrıca aşk söz konusu ise zaten mo-
delleme söz konusu olamaz. Ateş için,
kendini bir kadına teslim etmekten
korkmayacak kadar erkek dersem,
yeterli olur mu?

**Romanın yanılmıyorsa sonla-
rına doğru bir sevişme senarie-
si okuruz. Daha doğrusu sevişme-
nin nasıl yapılacağını anlatan bir
sahne... Bu da mı bir kurgu?**

Okuyucular orada yazılanları uygu-
lar ve sonuç alırlarsa kurgu değildir,
ama uygular ve sonuç almazlarsa kur-
gudur. Bu sorunun yanıtını ben okuyu-
cularıma bırakmak istiyorum.

**Tüm bunlar birer kurgu mu yok-
sa gerçek mi?**

Bu yüzyılda bilimsel gelişmeler çer-
çevesinde insanların gen haritalarının
çıkartılması, insanların bio-psikososyal
alt yapılarının keşfedilmesine paralel
olarak cinsellik, ayıplı konuların dışına
çıkarak, gereksinim başlığı altında va-
roluşun en önemli boyutunu oluşturu-
muş. Doğaldır ki ben de romanlarımda
varoluşu, cinselliği de içeren bir
kapsam içerisinde incelemeye ve sor-
gulamaya çalışıyorum.

**"Yeter Tenimi Acıtmayın"nın
hemen başında anlatılanların tüm-
münün gerçek olduğunu söylü-
yorsunuz. Bu da roman öncesin-
de kadınlarla birebir konuşuldu-
ğunu gösteriyor. Sorum şu: O
kadınlar, romanda anlatılan 'öğ-
reti'den yararlandılar mı, yoksa
hepsi sadece birer roman kahra-
manı olarak mı kaldı?**

Kıtabın hemen başında, romandaki
karakterlerin değil, anlatılan taciz ve
tecavüz öykülerinin gerçek olduğu ya-
zıyor. Ve kesinlikle haklısın, bu roman
öncesinde kadınlarla birebir konuşul-
du. Senin deyiminle, romandaki öğreti
ise aslında binlerce yıldan beri var
olan bir öğreti. Şu ya da bu şekilde
ataerkil kültür tarafından, çarpıtılan,
unutturulan yine de genetik program-
larımızda var olan bilgilerin ortaya ç-
kartılması, bir roman kurgusunda
okuyucuya aktarılıyor. Kanımca insan-
ların doğal evriminde, belirli zamanlar-
da bilinç sıçramaları meydana gelmek-
tedir. Sanırım ki önümüzdeki dönem
kadınların var olmaları dolayısıyla er-

rakterlerde benden parçalar vardır el-
bette.

**Bugüne kadar yazdığınız ro-
manlarda hep bir 'gösterge' var.
Nedir bu?**

Ve... Veya.... Belki, Evet... Ama...
Sanki, Kadın Bedenini Soyarsa ve tabii
Yeter Tenimi Acıtmayın'da temel kur-
guya paralel olarak 'Kadın' ve 'Adam'
diyalogları vardı. Bu diyaloglar birer iç
iletişimdir ve kadın-adam iletişimi
dört romanda bir bütünlük içindedir.
Gerek romanların kurgusu içinde ve
gerekse "iç iletişim"leri çerçevesinde,
temel sorunsal, 'kadının kadın' ve
'adamin adam' olarak var olabilmeleri
ve varoluşlarının aşk içinde yoğunlaş-
mış arayışlarıdır.

**Kadın cinselliğini anlatıyorsu-
nuz ya da 'aslında kadın cinselli-
ğinin nasıl olması' gerektiğini...**

Sahte sarı saçlı

Beyoğlu Beyoğlu

Saat gece yarısına yaklaşıyordu. Yürüyorum, içimde bir boşluk. Havası fazla verilmiş bir balon gibiyim. Ayaklarım yere değmiyor. İstiklal'de iki tur attım. Bir kahvede çay içtim. Etrafıma selam vermeden, kendimle boğuşuyorum. İçimden "n'oluyor lan bana", dedim. İşte bu içimdeki sese uyarak durdum bir an... Yine yürüdüm.

"Alla alla, ne oluyor bana," diye tekrar kendi kendime sordum...Evet evet, uzun zamandır yalnızdım, kapı dışarı çıkmamıştım. Demek ki, yavaş yavaş patlıyordum. Bir kadın arkadaşım yoktu. O da önemli değil, uzun zamandır bir kadın eli tutmamışım, dokunmamışım, ne kadar da özlemişim bir kadın tarafından dokunulmayı. Etrafı gözlerimle taradım, biri bir kadınla sarmaş dolaş yürüyor, bir diğeri bir masada iç içe sokulmuşlar muhabbetler falan filan manzaralar... Onları gördükçe içimdeki dürtüler iyice arttı. Azgınlaşıyorum galiba, yahut da hastalanıyorum. Hani bir şarkı var ya "depresyondayım" diyor. Ben de depresyona giriyorum galiba. Ulan, dışarıdan nasıl görünüyorum, diye düşündüm, etrafa baktım benimle ilgilenen bile yok. Sittir et, beni gözleyen varsa da muhakkak içinden "bu tik'li hiyarin biri, yahut da sinirli bir hiyar" demiştir. Yoksa şeyimi ortaya çıkarıp sallamıyorum ya. Kalktım, aşağı sokaklara doğru yürüdüm. Gözlerim bir projektör gibi, boş sokaklarda kadın aradım. Yolda boka bir birahenenin tuvaletine girdim, işedim, sonra aynaya baktım, keşke bakmasaydım. Perişan durumdayım. Yüzüm yorgun, yanaklarım sarımsı, gözlerim ölü göz gibi bakıyor. Hani "nasılsın?" diye sorsalar o an "pisim pis, ruhsuzum" derdim. Neymiş, çökük moral bozukluğuyla tuvaletten attım kendimi dışarıya, sokaktaayım. Hızlı hızlı yürümeye başladım. Yalandan yere ağızımı, gözümü oynatarak egzersiz yapmaya çalışıyorum. Neymiş, çok dinamikmişim. "Aslan gibiyim" diyorum kendime. Aynaları sittir et, camı kötürür "iyi göstermemiştir" falan derken başka bir boka birahenenin helasına gittim. Aynaya baktım, yine aynı fotoğraf, daha da çöktüm. Sinirlendim, çıktım. Doğru tandık en paspal bir birahaneyi yollandım. İçeri girdim, sigara dumanından daha oturmadan gözüm yandı. Ekşi bira kokan kalabalığın arasından geçerek bir iki tanıdıkla selamladım, onlar da dünden hazzımız, yanına gelip "n'aber yakışıklı", dediler. Allaaaaa! Birden canlandım "oturun", dedim. Birer bira da onlara söyledim. Orosupların sahte iltifatlarıyla işe şimdi aslan oldum. Gözlerimin ışıltak gibi parladığını fark ettim. Diğer masaları taram-dım, tararken de içimden "ben bu gece mutlaka bir kadınla sarışın seyrekle saçlarının kakülüünü önüne dökmüş, bol makyajlı bir çirkin kadına gözlerim takıldı. Yalnızdı. Mahzun oturuyordu. Hiçbir masaya çağırılmamış galiba. Önünde içki

de yok, belli ki zil. Yanımda oturan abları gönderdikten sonra gözlerimi uzaktan atılan kama gibi sarışın çirkin kadına sapladım. Çirkin, sahte sarışın kadın sağını soluğu zavallı bakışlarıyla tararken göz göze geldik. Güldüm. Kafamla masama çağırdım. Önce telaşla kalktı, sonra keklik gibi seke seke yanıma geldi. Kalktım, "buyur", dedim oturdum. Tavırları bir orospudan çok, emekli öğretmen gibiydi. Yüzüne baktım, birahenenin kötü ışıkları içinde bol makyajının altındaki çizgiler daha derin görünüyordu. Çizgileri kapatmak için makyaj yapmamış da sanki boyanmıştı. "Ne içersin?", dedim, sahte sarı seyrekle saçlarının kakülüyle oynayarak, ağızını büze büze, havalara bakarak "Rakı içebilir miyim?" dedi. Bir ufak rakı, peynir söyledim. Şaşırdı. Utangaçtı. Yahut da hala kendisinin masaya kibarlıkla davet edildiğinin şaşkınlığını yaşıyordu. Rakısını ben koydum, o hâlâ sahte sarı seyrekle saçlarının kakülüyle oynuyor, onları aşağı aşağı eliyle tarıyordu. Adımı söyledim, adını söyledim; "Gonca". O an içimden güldüm ona fark ettim. Kendi kendime "ah be ablam, senin gonalığın mı kalmış, mezarlık gülüne dönmüşsün", dedim. Hep ben konuş-tum, sorular sordum o nazikçe cevapladı. Cevaplarının yarısından fazlası yalandı. Mesela, öğretmenlik yaptığını söyledi, bu hayatın kadını olmadığını, buralara oturmak için geldiğini söyledi. Dili de hafif peltekti. İşte bunların hepsi yalan sözlerdi. Ben aniden "bu akşam müşteri yok mu?" diye sordum, "yok, iki gündür yok", dedi.

Bir an boş bulunduğunu anladı, "ben zaten aramıyorum ki", dedi. Bir sigara almamı istedi. "Ne sigarası içiyorsun?", dedim, "Malboro", dedi. "Oooo, emekli öğretmen maaşıyla Malboro'yu nasıl içiyorsun?" diye sorduğumda "yok canım, ara sıra" dedi.

Kısaca, karşılıklı oynuyorduk. Çaktırdım ben onu inceliyordum. Bir ara yükseğe güldüğünde sol tarafındaki gerilerden iki dişi eksikti, ama çirkin durmuyordu. "Ne dedim de güldü acaba?", diye düşündüm, gülünecek bir şey söylememiştim. Ama anlamdım. Etrafa "bakın bakın ben de aslan gibi biriyile otuyorum" demeye getiriyordu, bol bol kahkaha atıyordu. Olsun be, ben de dünyada ne kadar yalan iltifat varsa sıraladım. Ben iltifat ettikçe o içti, ben içtim. Kafam çakır olmuştu, maşallah o hala dimdikti. Üçüncü ufak geldi, onu da götürdü 'tık' yok. Kaç gündür içmedin?" diye sordum, "üç dört gündür bir afak falan içtim" dedi. Ben de içtimden, "bu, toptan arayı kapatıyor", diye düşündüm. Sonra kapanma saatinde, "nereye gideceksin?" diye sordum, "ev çok uzak, Avclar'da, belki otele giderim", dedi. "Bana gidelim mi?", dedim, atladı "tamam" dedi. Ben önden, o arkadan beşer dakika arayı çıkıtı, köpede buluştuk. Saat sabaha dönyordu. Yürürken koluma girdi, birden "işkembe içelim mi?", dedi, acele, "sevmem!" dedim, "yahu, şimdi ben bununla yatıcım, bir de sarımsak yerse..." "Hadi, benim kafam iyi oldu, evde ne varsa yersin", dedim. Eve geldik. Elibeş basamak çıktıktan sonra odaya giriş kapısında beş dakika nefeslendi. Sonra geçti bir sandalyeye oturdum, "içki var mı?" dedi, "var", dedim. Yemeği memeli unuttu. "Önce bir banyo yap", dedim, tekrarlatmadı, "tamam", dedi. Uzun uzun yıkandı. Demek, çok zamandır yıkanmamış. Banyodan çıktıktan sonra temiz bir fanila verdim, bi de pijama... Giyindi, gelip kalmaz oturdum. Yüzüne baktım, yanakları pembe pembe olmuş, güzelleşmiş gibi geldi, ya da benim kafa güzelleşti. Makyaj-sız yüzünün çizgileri yaşımsızlığı şahitlerdi.

Uzun uzun oturdum. "Kaç para alıyorsun?", diye sordum, "önemli değil", dedi. "Kaç gidiyorsun?", diye sordum, utanarak gözümün kuyusuna derinlemesine bakarak, "on-onbeş milyon", dedi, "peki, ben sana bir yüzlük tokalarsam, sabaha kadar beni yalnızca elleriyle sever misin? Yatmak yok", dedim. Şaşırdı. Bir şey sormadı, aniden beğenilmemişliğini yüzüne vurduğumu sandı. İlah etti. İsteklerini söyledim. Eskilerdeni, dediğini anladım.

Işıkları söndürdüm, yatağa uzandım. O karanlıkta soyunurken, sokağın ışıklarının odaya yansımaları vücudunu belli belirsiz gösteriyordu.

Pörsümüş göğüslerini tutarak yanıma uzandı. Yumuşak dokunuşlarıyla görevine başlamıştı. Ben cam-bazane teti gibi gergin, iki elim kafatasımın arkasından hareketsiz yatıyordum.

Bir saate yakın bedenimi bir santim dahi atlamadan, severek gergin teti gevşetmiş. Pörsümüş göğüsleri göbeğimin altındaydı, uclarını vücuduma gezdirirken anlaşılmasını diye üzerine biraz fazlaca abanıyordu. Benim de bu ara gergin, elektrikli gövdem rahatlamış cinselliğim kabarmıştı. Ama olmazdı, ben böyle gözlerim kapalı düşünürken birden "Ahhh... Ahhhhh... Dayanamam, dayanamam", cıgıllarınıyla üzerime abandı, öylece kalmışım.

Kasım 2003

Cep Foto Roman-Şafağın İlk Işıklarında

Alışık olduğumuz üzere kitabın künyesinde yazar kişiliği ismi ile değil; oynayanları diye bir bölüme kâğıtlarıyor. Diana=Paola Pitti, Mirko= Roberto Muro. Foto romanı geniş bir oyuncu kadrosuna sahip olsa da, sadece esas kız ve esas oğlanın isimleri verilmiş. Tark Akan'ın Damat Ferit tipmesini bile kuskandırarak şahane favorilere sahip yakışıklı glömuza Mirko, nişanlı Silviy ile, mirasçısı olacağı zenginleri zengini büyükbabasının malikanesinde mutlu mesut günler geçirmektedir. Hikâyeye kankası Pazı-olayla birlikte sonradan dahil olacak kızımız Diana, küçük çaplı dolandırıcılık peşindedir. Mirko'nuncüzdannını yürütür yürütmesine fakat öncülünü bu zengin adamı genç adama kaptırır. Peki yaşı büyükkuşu zehirleyerek kim öldürür? Oh! Silviy, Oh Diana efektleriyle süslenen öpüşme sahnelerinin bolluğubasını döndürebilir. Oyuncuların başarı vücut dili kullanımı sayesinde okuma bakanlarına gerek kalmadan; neler olup bittiğini anlamamız mümkün kılacak macera dolu kurguya sahip romanımız sizlere heyecanlı dakikalar yaşatacaktır. Bu roman tarzı böyle tutulmasa; Şafağın İlk Işıklarında adlı eserimiz serinin 502.büyüğü olmazdı herhalde. İlk sayfada yer alan "YıldızınDiyoru kılı" adlı fal köşesi ve en arka sayfada birkaç fıkra olaya ekstra bir Tat katıyor. Basım Tarihi; 31 Ekim 1978, fiyatı: 750 kuruş olarak not edilen bu kitaba beş yüz bin, ya da bir milyonları karşılığında sahip bilirsiniz, orası satıcıya aranızdaki pazarlığa kalmış...

Kendi Kendine JIU-JITSU Öğrenme Usulleri

Yazan: Hubert Klingler-Klingersdorff

Hazırlayan: Enver Bolayır

Bolayır Yayınevi, 80 sayfa. 1973-İstanbul

Eski etiket fiyatı: 350 kuruş, bugünün fiyatı: 500,000 TL

Bir Bruce Lee olsun, bir Van Damme olsun... filmlerini izleyip izleyip gaza gelecek onları yapıtı hareketleri öğrenmek için can atmayan erkek çocukevladı olmuş mudur bu ülkede! Vakti zamanında bu yaraya parmak basmamış fidele bir eser. Tabi ki, her zaman olduğu gibi işin felsefesi ön planda. Dövüş değil spor, sporu bırak adeta bir sanat, Jiu-Jitsu'nun bambaşka bir şey olduğu tarihçesinden başlanarak kitap boyunca vurgulanıyor. En nihayetinde oyunun hayatta tatbik sahalarını gelinir ve bu noktada devreye birbirinden ilginç çizimlerle zenginleştirilmiş anlatımlar giriyor. Okuyarak ve şekillerden çözüldüğünüz kadarıyla bu işi öğrenmiş oluyorsunuz. Felsefeyi unutup "o kadar kitap aldık öğrendik ağız, der bakalım nasıl oluyor" diyedurdurduk yere! Jiu-Jitsu'yu gerçek hayatta denemeye sakın kalkışmayın diyorum...

Ana Babaların Soruları

Fırsat bulur bulmaz altı aylık göz kakasınımbütini yatağına ve üstüne basıyorsa sıyrır. Bu hususta ne yapabiliriz!

*Karım, cinsiyet konusunda aşırı giden bir hayli kitap okudu. Açıkça söyleyem ki; ben çocuklara her şeyi anlatmayı öğütleyen modern görüşleri kabul etmiyorum. Çocuklar cinsel ilişkiler konusunda her şeyi bilirlerse kendileri de denemeye kalkışmazlar mı?

İnkılâp ve Aka Kitapevleri'nin Öğretmen Kilavuzu Kitapları serisinden 1974 yılında çıkan bu eserde; "Sevgili Gönül Abla" tarzını andıran sorularla kitaleler bilincilendirilmeye çalışılmış. "Öyle soruya, böyle cevap" mantığıyla hareket edilmediğinden verilen cevapların, sorular kadar eğlendirici olmadıkları belirlenir. O güzelim sorulara; yok psikolojiydi, yok Çocuk İnceleme Kurumuydu gibilerinden illa ki bilimsel cevaplar vereceğiz diye bir hayli zorlandığı açık ortada. Hazırlayanın kim olduğunu baktığınızda durumun ciddiyeti anlaşılıyor; Çocukları İnceleme Derneği-Amerika Birleşik Devletleri, yahu beee! Naciye Öncül dilimize çevirmiş, alın okuyun, Alışkanlıklar ve Alışkanlık Kazandırma, Duygusal Gelişimde Güçlükler, Çocuklukta Cinsiyet... gibi konularda bilgilensiniz diye. Bugünün fiyatı olan beş yüz bin lira etiketini eski fiyatın üzerine yapıştırılmış, kaldırıp bakmaya çalışırken yırtıldı orası ama sanki yirmi liraymışeskiden.

Zenginleri hiç affetmedi ya da

“Hayat bir yıkım sürecidir”

İki savaş arasında bir kuyrukluyıldız gibi yaşadı **Scott Fitzgerald**. “**Muhteşem Gatsby**”nin yazarı, sonu çöküntü olmayan bir hayatı düşleyemiyordu. Karısı Zelda’yla ilişkilerinin ikisini de bozduğunu söylüyor yakın arkadaşları. Ama Fitzgerald’a göre aşk bizzat bozulmaktı..

Francis Scott Fitzgerald

Kadın mı adamı mahvetti, adam mı kadını? Sonu hüsrarla biten ikili ilişkilerin en kritik sorusu budur. Kim suçlu, kim kötü ya da kim sorumlu?..

“**Muhteşem Gatsby**” romanıyla 1920'lere damga vuran, “Amerikan edebiyatının en iyi romanlarından üçünü” yazdığı iddia edilen Scott Fitzgerald’la ona romanlarının “özgür, ukâla ve müktedir yeni Amerikan kadını” karakterinde modellik eden Zelda Sayre’nin evliliğinde de en çok bu sorular soruldu. Sonunda, Fitzgerald’a, daha 45’inde “muhteşem kaybeden” unvanı verildi; Zelda Sayre ise bir akıl hastanesinin beşinci katında yanarak öldü. Fitzgerald arkasında üç önemli roman, 40’tan fazla hikâye; Sayre ise “yeni - özgür Amerikan kadını”nın akıbeti hakkında pek çok soru bıraktı.

Fitzgerald’ın doğduğu 1896 yılı, Amerika için büyük bir dönüşümün başlangıcıydı. Amerika Batısını fethetmiş, hareket şimdi Doğu ve Orta Batı’nın ticaret ve endüstri metropollerine kaymıştı.

Tam anlamıyla Katolik olan Fitzgerald ailesi 1720’den beri Maryland’deydi ve hem koloni döneminde hem de bağımsızlıktan sonra hükümete pek çok parlamenter vermişti. Scott’un büyük büyük amcası da Amerikan Ulusal Marşı’nın güftesinin yazarıydı.

Francis Scott Key’in doğumu, aile için ölümle eşanlı oldu. Onun doğumundan sadece birkaç ay önce baba Edward ve anne Mary iki kızlarını bir salgın hastalığa kurban verdi. 1901’de diğer kızları, Annabel dünyaya geldi.

Aile, ikinci felâketi 1908 Martı’nda, 55 yaşındaki baba işinden kovulunca yaşadı. Scott’a bir yaşam stilinden romantik bir geçmişe kadar her şeyi veren baba, daha sonra ölene kadar dikiş tutturamadı. Bütün başarısızlıklarına rağmen babası, Scott için savaş sonrası toplumunda yiten bazı ahlâki değerlerin sembolü oldu. Ailenin ekonomik durumunu ise anne Mary’nin ailesinden aldığı yardımlar kurtardı. Scott’in ailesi için yorumları ilginç. İki kızını kaybettiği için oğlunun sağ-

lığını kollamayı abartan anne, anlaşılan onu biraz soğutmuş. Fitzgerald, bir depresyon anında şöyle yazıyor: "Neden aklımlı kaybetmiyordum? Babam çok güçsüz bir insandı ve anem nevroitik, hatta hastalıklı sıkıntıları nedeniyle yarı yarıya deliydi."

Balolarda umutsuzum

1913'te, büyükanne ölmüş ve Fitzgerald ailesine yüklü bir miras bırakmıştı. Scott, tam bu sırada Harvard ve Yale'le birlikte üç büyük üniversite arasında gösterilen Princeton'a kabul edildi. Burada futboldan sonra, meraklarına büyük imkân tanıyan iki faaliyet alanı tiyatro ve gazetecilikti. Fitzgerald mutluysa, tutkuları tatmin olmuştu.

Ancak ilk iki yılında üniversite eğitimini unutup zamanını müzikal komedilerinin başarısına harcarınca sınavlardan kılpayı geçebildi. 1917 Ekimi'nde bir hastalık ve ardından aske-re alınması sayesinde okuldan atılmaktan son anda kurtuldu. Kasım ayında Kansas ovalarındaki birliğine kavuşmuştu.

Scott, gençliğinden itibaren zenginlerin dünyasına ilgi duymaya, yüksek sınıfın genç kadınlarından etkilenmeye başlamıştı. Savaş sonrasında aşk fetihleri için iki önemli unsur dans ve arabaydı. Ama o hem kötü bir dansçı hem kötü bir şofördü. Bununla birlikte sevimliliği bu yetersizlikleri telafi ediyordu. Gücünden emin bir baştan çıkarıcıydı. İnce, sarışın ve yakışıklıydı ve züppe yürüyüşü onda sırtıymıyordu. Bütün bunlar süper zengin Ginerva King'i baştan çıkarmaya yetmedi ve Scott, ilk büyük hayalkırıklığını bu mirasyedi kadının evlenme teklifini reddetmesiyle yaşadı.

Çok geçmeden aradığını buldu. Montgomery Country Club'da, asker kıyafetiyle Zelda Sayre'yi dansa kaldırdığında genç kadın yalnızca 18'indeydi. Ünü ise yaşındın büyüktü. Babası, Kentucky senatörü, hükümet başkanlığı adayı, aynı zamanda da Alabama Yüksek Mahkemesi yargıçtı. Fitzgerald ona rastladığında genç kız Montgomery'de delilikleriyle çoktan nam salmıştı. Yaşlı kızlar ona hayrandı. Tehlikeli yaşadığı söyleniyor, geçtiği her yerde bir skandal bırakıyordu.

Aslında ortam buna çok uygundu. Aşk arayışının ölüm duygusuyla atbaşı gittiği balolarda sevişen ve zalim "güzeller" ile yakın kavgaların karanlık günahlarıyla dolu "yakışıklılar" karşı karşıya geliyordu. Bu balolarda bütün önyargılar, sosyal baskılar ve ağırbaşlılık ortadan kalkıyor, hayat "yaşanıyordu." Fitzgerald, kitaplarında bu yaz balolarının ağır atmosferini çok iyi verir. Hatta bütün kadın kahramanları da Zelda'nın küstahlığına, canlılığına, düş gücüne ve gülüşüne sahip olacaktır.

1918 Ekimi'nde Montgomery'yi terkedip, Fransa'ya hareket edecek birliğine ulaşmak için Long Island'a gider Fitzgerald. Tam o sırada ateşkes imzalanır. Bu onu derin bir hayalkırıklığına sürükler, yaşamayı tekrar öğrenmesi gerekecektir. Elinde ne askeri rütbesi ne de Princeton diploması vardır. Önce bir reklam şirketinde iş bulur, sonra bir demir atölyesinde işçilik yapar. Bir yandan da yazmaktadır. 1919 sonunda yazarak yaşayamaya karar verir. Nihayet 1920'de "**This Side of Paradise**" ("Cennetin Bu Tarafındakiler") yayımlanır. Ancak bu roman yayınlandıktan sonradır ki Zelda, sefaleti geride bırakmış nişanlısı ile evlenmeye razı olur. 3 Nisan 1920'de New York'taki Saint-Patrick Katedrali'nde evlenirler. Kitap, Fitzgerald'ı Caz Çağı'nın sesi mertebesine yükseltir ve 24 yaşında, peşinde koştuğu servet ve şöhrete kavuşur. Ama o, gökten zembille indiğini sandığı bu parayı iyi değerlendiremez.

Kendini içkiye vererek yazarlık kariyerinin başlangıcını kutlar, küstah ama aynı zamanda naif davranışlarıyla daha önce maruz kaldığı küçük düşmeleri zihninden silmeye çalışır. Hem zaten, genç ve güzel prensesiyle evlendiği andan itibaren bir düş başlamıştır. Amerika'da yaşam, refah ve başarı kokmaktadır. "Caz çağı tüm hızıyla sürüyordu, diyor Fitzgerald. Pek çok otomatik para dağıtıcısı bunu finanse ediyordu, Züğürt olsanız da endişe duymamız gereksizdi." 1920'den 1929'a kadar Scott ve Zelda bu büyük partinin iki kahramanı olur. "1921'e doğru, diyor Fitzgerald, Amerika'daki çiftler arasında en kısıkanlın bizdik." Ve hepsi 1929 ekonomik krizyle biter.

Flörte devam

Fitzgerald kendi dönemini yoğun biçimde yaşadı ve bu dönemde damgasını vurdu: Caz Çağı. Genç karısı tarafından basatırılan yazar, esin perisini bu dönemde bulacak, ona ahlâkını, kelimelerini, yargılarını bu dönem verecekti. O sırada yeni bir romantizm doğmuştu; özgür, laubali, küfürle dolu, gösteriş meraklısı ve deli. Fitzgerald da iktidarı çlgün aşka ve yeni kadına verdi -ki onun yüzü Zelda'ya benziyordu.

İlk kez yetenekli bir romancı, burjuvazinin yeni çocuklarının gerçek yaşama biçimlerini yazma cesaretini göstermişti. Genç ve güzel karısının nezdinde yeni kadın da ortaya çıkıyordu: Bol ilişkisi olan, hem göğüssüz hem kalçasız, kısa saçlı ve şapkalı, kolları ve dizleri çıplak, bir elinde sigara diğerinde kadeh. Özetle her şeyden elini eteğini çekmiş pasif "keman-kadın"ın yerini, "klarnet-kadın" alıyordu; genç, biraz ince, biraz dokunaklı, sporda, işte ve aşkta erkeklerle eşit ve hatta ona rakip, erkekten özgürlüğünü tanımasından başka bir şey istemeyen kadın... Aşkta anahtarı veren, sıkıntı ve monotonluğu

reddeden, eğlendirilmek isteyen kadın.. Bu kadının partneri bir sihirbaza dönüşmeli, günlük hayatı değiştirmeliydi. Bu robot resim Zelda'yı tarif ediyordu.

Scott, bütün bunları düşünürken bir yandan da tercih yapmaya çalışıyordu; ya büyük haftalık basın için yazacak -ki bu ona düzenli bir gelir getirecekti, ya da kendini sanatına adanıp görece yoksulluk çekecekti. Zelda'nın gereksinimleri, kendi lüks merakı nedeniyle kazandığından hep daha fazla harcıyor ve sürekli borçlu hale düşüyordu. Böylece önce kendinin şüphe duyduğu hikâyeler yazmaya koyuldu. Büyük bölümünü **Saturday Evening Post**'da yayımladı. Scott ilk adımların başarısızlığını unutamıyordu. Gençken kaldığı odanın duvarlarına ilk gönderilerinden aldığı 122 red mektubunu asmıştı

Ortak yaşamın ilk günleri Zelda'nın flört arzusunu azaltmadı. Scott, Zelda'ya tamamen güvenemeyeceğini anlamıştı ve o erkeklerin yanındayken hemen pireleniyordu.

21 Ekim 1922'de Scottie adlı kızları doğdu. Onun doğumunda sonra Zelda şöyle haykıracaktı: "Bir kız olduğu için mutluym. Umarım aptal olur. Bir kızın hayatı için büyük avantajı aptal olmaktır." Bunlar, tam olarak **Muhteşem Gatsby**'nin kadın kahramanı Daisy'nin cümleleriydi.

Bu arada Zelda, gazetecilik yapmaya çalışıyordu. İğneleyici ve tamamen öznel biçimde kocasının kitapları hakkında yaz-

ması ona yeni işler getiriyordu. Ondan, zaten esin kaynağı olduğu yeni kadının bayraktarlığını yapması isteniyordu. O da durumdan vazife çıkarıp **Mc Call**, **Metropolitan** ve **Magazine**'de yayımlanan üç makale yazdı. Deli doluluğu tam gaz sürüyordu. Yangın uyarı düğmelerine itfaiyecileri koşturmak için basıyor, çatıya çıkıp yoldan geçenleri tehdit ediyordu. "Meydan okuma içgüdüm yasalarla uyumuyor, diyordu. Ben sürekli kaçan bir suçluyum." Bir yakını da onun için "Mantarin üstünde yaşıyor, şişenin üstündeki" diyecekti...

3 Mayıs'ta Fransa'ya gitmek üzere New York'tan ayrılmaları, tam bir kaçıştı aslında. "Yaşlı Dünya'ya yeni bir yaşam ritmi bulmak için gidiyoruz, geride eski alışkanlıklarımızı bıraktığımızdan emin bir şekilde" diyen Zelda otobiyografik romanında devam ediyor: "Bizi yıkmaya çalışan her şeyden uzakta ne kadar mutlu olacağız. Başaramadılar çünkü onlardan güçlüydük." Ama hayata dair bu alışkanlıklar onların peşini bırakmadı. Scott, yaşam heyecanını ruhu ve bedeniyile romanına kapatarak tatmin edebilirdi. Peki ya Zelda?

Çatlak kadın

Zelda'daki tamir edilmiş güc "çatlağın" en önemli nedeni, Scott olmadan kendine özgü bir varlığı olamayacağını düşünmesiydi bazılarına göre. Ama Scott da Zelda olmadan yaşayamayacağı düşünüyordu. Özetle, birbirleri için yaratılmışlardı.

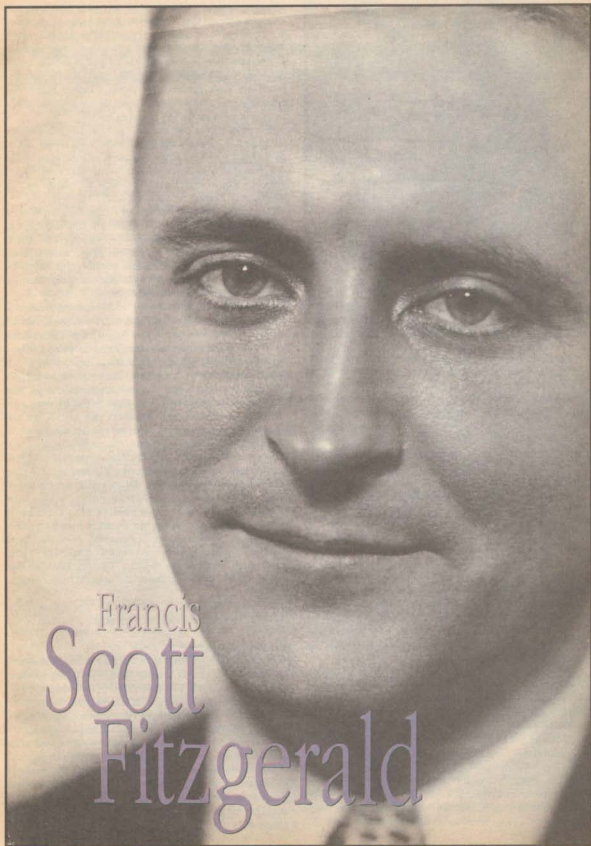
Scott, en ünlü eseri "**Muhteşem Gatsby**"yı bu dönemde yazdı. Kahramanı Gatsby'nin Daisy'ye duyduğu idealize edilmiş aşk aslında onun Zelda'ya karşı hissettiğiydi, ki hiçbir cinsel leke onu kirlilemezdi.

1921'de Paris'e ulaştılar ve arkadaşları **Hemingway** ve **Gertrude Stein** gibi Montparnasse'a yerleşmek yerine lüks Ritz Oteli'ni tercih ettiler. Otelin penceresinden para atıyor, içiyor, kavga ediyorlardı. Scott, dehasını pahalıya sattığı metinler yazarak harcıyordu. Alkol, uykusuzluk peşini bırakmıyordu. "1922 ve 1923'ü ziyan ettim, diye yazıyor. Çok fazla çalıştım ama bu, beslenmek için yapılan işportacılıktan başka bir şey değildi."

Bu sırada Hemingway kendinden söz ettirmeye başlamış, Fitzgerald da karşılık beklemeden onun edebiyat ajanı olmuştu. Onunla Paris'te Dingo Bar'da karşılaşmıştı bir gün. Bu yaşça küçük ama daha değerli adamı şaşırtmak için elinden geleni yapmıştı. Bir akşamı Ritz'in barında genç bir kadın görüldü. Scott, onunla yatacağına dair Hemingway'le iddiaya girdi. Kadına orkideler yolladı ama kadın geri gönderdi. Fitzgerald saygıyla eğilip hiç umut kalmadığı için orkideleri yidi.

İlşikleri gittikçe gerilen çift, 1922'de, soğuk ve yağışlı bir kışın ardından Cote d'Azur'ü keşfetti. Antibes Burnu'nda geniş bir villa satın aldılar. Burada "**Tender is the night**"ın ("Gece Güzelidir" ya da Can Yücel'in isabetli önerisiyle: "Gece Müşfiktir") kahramanları Dick ve Nicole Diver'e model olan Amerikalı Murphy çiftiyle samimi oldular. Picasso'yu, Rudolph Valentino'yu ağırladılar.

Bir yıl sonra Saint Paul'de, Zelda'nın intihara eğilimini yansıtabak bir olay yaşandı. Bir restoranın terasında yemek yerlerken yan masada -iki yıl sonra arabasında eşarbyla boğulmuş olarak bulunacak- 47 yaşındaki ünlü dansçı Isadora Duncan, yanında üç erkekle dikkatlerini çekti. Zelda, o sırada Scott'ın sessizce Isadora'ya konuştuğunu, kadının ona otelinin adını verdiğini duydu. Kalkıp terasçıevreyelen duvarın üzerinden atlayarak kendini boşluğa bıraktı. Taş bir yolun

Francis
Scott
Fitzgerald

üstüne düştü ve yanındakiler ona yardım getirmeden yukarı çıktı. Korkulukların kenarında bir süre daha durduktan sonra sesini çıkarmadan tuvalete gidip yaralı dizlerini yıkadı. Bir seferinde de, Fransa'nın güneyinde sarhoş araba kullanırken aracı boşluğa sürmeyi denemişti...

Buna karşın Zelda hiçbir zaman alayla ya da kinamayla karşılaşmadı ve hiç beklenmedik hareketleri bile saygıyla zorlayan bir haysiyet taşıyordu. Kimse, bir gazinoda masasını terk ederek pistin ortasına çıkıp eteği kıloduna kadar görünecek şekilde dans ettiğinde gülmeye yeltenmemiştir. Arkadaşı anlatıyor: "Bu dansına uygun bir müzikti ve bir süre sonra Fransızlar pisti çevreleyen kemere yığıldılar; heyecanlı bir şey olmasını bekliyorlardı. Evet, heyecan vericiydi, ama onların beklediği gibi değil. Kendisi için dans ediyordu, etrafına bakmadan, bakışını değiştirmeden. Scott'a bile bakmıyordu. Taş kesiliştik."

Zelda hastalanıyor...

1926'da, "Muhteşem Gatsby"nin tiyatro ve sinema uyarılarından gelen yüklü para onlara bir süreliğine zengin hayatı yaşama imkânı verdi. United Artist için bir senaryo üzerine çalışmak amacıyla Kaliforniya'ya gittiler. Sinemacılar ve basından büyük ilgi gördüler.

1930'da Cannes'da üç aylığına bir villa kiraladılar. Scott tükenmişti, çok içiyordu ve artık içki onun yazmasına yardımcı olan tek şey haline gelmişti. Amacına ulaşamamış, hiçbir zaman büyük bir adam olamamıştı. "Bende yaratmanın ateşi var, ama insan olarak zayıfım. Eğer büyük şeyler benim üzerine yapıyorsa demek ki ben yeterince büyük değilim" diyor. Halk yazdıklarını görmezlikten geliyor, eleştirmenler onu ciddiye almıyordu. Zaten 20'li yıllar sallanıyor, bankacılar kaldırımlardan kendi kadvavlarını topluyor. Scott, "Dünyanın yeni düzeninde en iyi yazar olacağım" derken 24 Ekim 1929'da Wall Street çöktü ve ekonomik kriz başladı. Ülkeyi saran depresyon onun ruhunu, bedenini de esir almıştı.

Zelda'ya gelince; iyi bir dansçıya dönüşeceğine inanıyordu. 27 yaşına gelmişti ama bir balerin olarak kariyer yapabileceğini düşünüyordu. Ancak 23 Nisan 1930'da sağlığı iyice kötüleşti ve doktor ona anksiyete tedavisi görmesini öğütledi. 22 Mayıs'ta Montreux'de bir kliniğe gitti. Şizofreni teşhisi konmuştu ve bir egzama üç ay boyunca yüzünü, boynunu ve omuzlarını sardı. Egzama iyice yayılınca doktor hipnotizma tedavisine başvurdu ve başarılı sonuçlar alındı. Bu dönemde Scott ona yakın olmak için Lozan'da kaldı.

Fitzgerald, İsviçre'deki günlerini psikiyatri kitapları okuyarak geçirdi. "Tender is the night" 1934'te bu sayede ortaya çıktı: Dick Diver adlı, zengin hastasıyla evlenen küçük psikiyatr, hastasını iyileştiriyor ama kariyerini, aşkını ve hayatını mahvediyordu. Fitzgerald karakteristik yıkımlarını ona da yansıtıyordu: "Hayat bir yıkım sürecidir."

Bütün detoksik kürlere rağmen Fitzgerald giderek daha çok içmeye, daha az yazmaya başlamıştı. Cin, umutsuzluğu dağıtmak için hayali mütefekkiydi: "İçen insan ayrı bir dünyada yaşar, tatlar ve arzular bakımından zengin, ama değerleri olmayan bir dünya. Çünkü bütün bunlar görünmeyen bir mürrekle imzalanmış çökel gibi yok olur gider." Bu arada iki kez de intihar girişiminde bulundu.

1931'de Zelda klinikten ayrıldı ve Avrupa parantezini kapatıp New York'a döndüler. Zelda danstan vazgeçip yeniden yazmaya başladı; ama hedefi yine Fitzgerald'dı. Zelda'yla ilgilenen doktora bir mektup yazan Fitzgerald şikâyet ediyor: "Romanının büyük bölümü edebi olarak benimkinin taklidi, aynı ritm, aynı konu (...) Gerçeklik ve kurgunun bu karışımı bizi ya da bizden arta kalanı yıkmak için hesaplandı ve bunu affedemem. Tanım, benim kitaplarım ondan bir efsane yarattı ve o benden bir aptal yaratmaya çalışıyor!" Çiftin arasında bir fay daha açılmış ve Zelda'nın rekabet duygusuyla bu fay giderek büyümüştü. Ayrılmayı düşünmüyorlardı. Bununla birlikte, arkadaşlarının yarısının Zelda'yı onun alkolikliğinin deli ettiğini düşündüğünü biliyordu; diğerleri de Zelda'nın deliliğinin onu alkolik yaptığını düşünüyordu. Ayrıldıklarında ikisinin de iyi olacaklarını sanıyorlardı. Ancak, "İroniye bakın ki, hiç bu kadar umutsuzca aşık olmamıştık. O alkolü benim dudaklarımdan seviyordu ve ben en delice halüsinasyonlarına yürekten bağlıydım" diyordu Fitzgerald. Zelda ise, "Bizim evliliğimiz neydi, diye soruyordu. Hatırladığım kadarıyla uzun bir savaştan başka bir şey değildi..." Önüde kavga etkileri ortak psikiyatristleri, Scott'ın da Zelda kadar hasta olduğundan emindi.

"Tender is the night" ("GeceGüzeldir") bittigine Fitzgerald'ın en iyi romanlarından biri sayıldı. Ama satmadı.

Beklenen son

Zelda iyileşmeyi reddetmiş, hastalığının derinlerine dalmıştı. Aşkını sık sık yazarak anlattığı Scott dışında kimseyle iletişimi kurmuyordu. 1936'da yayımlanan "**Çatıtlıklık**" için Michael Deon şöyle yazdı: "Fitzgerald'ın daha tüyler ürpertici bir itirafını okumadık. Bu alaycı ve bilinçli metin, hiçbir yazarın yapmaya cesaret edemediği bir ıflas tutanağı. Fitzgerald kötürümlüğünü bir sanat eseri mertebesine yükseltiyor. Buradaki üç deneme, ne kadar saf yazabildiğini gösteriyor."

Acil durum çanları 1937'de çaldı. Harcamalarını karşılayan kaynakları tükenmişti. Kitaplarının satış tam bir felaketti. Zenginlerle görüşüp kaynak arayan Fitzgerald şunu biliyordu: "Eğer bir gün İskoç kralı seçilsem yine de bir sonradan görme olacağım."

Nihayet durumunun ümitsizliği onu Hollywood'da iş aramaya itti. 7 Temmuz'da kendini sinemanın hizmetinde buldu. Bu hayatında radikal bir değişiklikti. Edebiyattan vazgeçmek zorunda kaldı. Sürekli bir ilişki kuracağı 28 yaşındaki İngiliz gazeteci Sheila Graham'la da bu sırada tanıştı. Sheila'ya ona Zelda'yı anımsatmıştı.

MGM'de geçen 18 ay iş ve kazanç bakımından kariyerindeki en verimli dönemdi. 2400 sayfaya ulaşan altı senaryoya imza attı. Hayatında ilk defa borç almıyor, hatta daha önce aldıklarını ödüyor. Zelda'yı pahalı sağlık evinde tutmayı ve kızı Scottie'yi üniversiteye göndermeyi bile başarmıştı. Ama sırtı hiçbir zaman bir filmin jeneriğinde yer almadı. Bütün edebi tutkusundan elini eteğini çekmiş, sadece para için yazan bir profesyonele dönüşmüştü. Bununla birlikte 1939'da tekrar yazıya döndü. "The Last Tycoon" ("Son Düş" ya da "Son Hükümdar") adlı son romanı için planlarını ve notlarını diktte ettiriyordu. Sheila Graham'ın bütün yakınmalarına ve kavgalarına rağmen artık açık açık içti.

Onu tanyanların söylediğine bakılırsa Fitzgerald giderek daha antipatik olmuştur. Alkol onu agresif yapıyordu ve saçma sorularıyla herkesi rahatsız ediyordu. Muhataplarından, evlenmeden önce karlarıyla yatıp yatmadıklarını öğrenmek istiyordu.

Beklenen son

21 Aralık 1940'ta Sheila'yı yatağa getirdiği kahvaltısı bitirdi ve bir süre daha romanına çalıştı. Gazetelere göz atıyor, Almanya, İtalya ve Japonya'nın imzaladığı üçlü paketi yorumluyordu: Bu ona göre ABD'nin kaçınılmaz olarak savaşa girmesi demekti. Eğer kitabı başarılı olursa Hemingway gibi yapacak ve Avrupa'ya savaş temsilcisi olarak gidecekti. Bu sırada Sheila divanda Beethoven üzerine bir kitap okuyordu. Bir anda onu ayaga kalkmış, şöminenin davlumbazına yaklaşırken gördü; ve sessizce yere düşüşünü... Scott tam olarak 44 yaş, iki ay ve 2 gün yaşadı. Ölüm sebebi damar tıkanıklığıydı. Son anda düzelttiği vasiyetinde "mümkün olan en ucuz cenaze töreni ve gömme işlemi" umut ettiğini belirtiyordu.

Zelda, beklentilerin aksine daha metanetle tuttu yasını. Ancak birkaç ay sonra olaydan kendini sorumlu tutmaya başladı ve kliniğe döndü. Resim yapıyor, yazıyordu. Altı ay sonra, 30 başka hastayla birlikte kaldığı ana bina ateşledi. Hastanenin beşinci katında kilidli Zelda, 10 Mart gecesi diğer altı kurbanla birlikte bütün bir gece yanarak öldü. Cesedi dış muayenesinden teşhis edildi.

Zelda'ya mektubunda hayatlarının bilançosunu şöyle çıkarıyordu Fitzgerald: "Birbirimizi yokettik, ama büyük bir incelelikle, birbirimizi yokettiğimizi hiçbir zaman düşünmedim."

Aşk buydu onun için...

MUHTEŞEM GATSBY

Muhteşem Gatsby, 1925 Nisanı'nda basıldı, eleştirmenler kitabı hararetle yücelttiler. T.S. Eliot, şunları yazdı: "Gatsby, senelerdir, okuduğum herhangi bir İngiliz veya Amerikan romanından daha fazla ilgimi çekti ve beni heyecanlandırdı... Bana öyle geliyor ki, bu Amerikan romanının, Henry James'den bu yana attığı ilk adımdır..." Fakat kitabın satışı, bu övgülere paralel gitmedi. Muhteşem Gatsby'nin satışı, mütevazı bir başlangıçtan sonra gittide azaldı ve 1937'de, Fitzgerald kitabın bir kopyasını dahi bulunduran bir kitapçı görmediğini söyledi. Bugünse her sene, orijinal satışının iki misli satıyor. Otobiyografisinde, Gertrude Stein şöyle diyor: "Fitzgerald, çağdaşı pekçok yazar unutulduktan sonra okunacak..."

Roman, Long Island'da, cinin milli içki, seksin de milli takıntı olduğu hayatı anlatır. Gözü yükselerde, kültürsüz ve romantik, Orta Batılı fakir bir ailenin çocuğu olan genç bir adamın hikâyesidir bu. Savaştan çıkılan 1918'de Gatsby, Long Island'ın lüks bir malikanesinde dolardan başka bir şeye önem vermeyen New York yüksek sosyetesine tanışır ve olaylar, Gatsby'nin karısı Daisy'ye kur yaptığı Tom Buchanan adlı bir milyarder tarafından öldürülmesine kadar uzanır.

Kendisini maddi başarı hayaline kapıran Gatsby, bir çarpık hayallerinin kurbanı olur, aşkı zenginlikle bir tutar. Gatsby, Fitzgerald'ın yazdığı gibi "muazzam, bayağı ve cici bici güzelliğin hezimetine" köleleşmiş Amerika'yı sembolize eder. Gatsby'nin, acıklı hayalkırıklığı ve yenilgisinde, Fitzgerald, pekçok Amerikalı'nın ruhu kaybettiren hastalığını anlatıyor.

Muhteşem Gatsby aynı zamanda Fitzgerald'ın otobiyografik dramıdır: Gatsby de bir milyarderin kızıyla evlenemez. "Bu hep benim yaşadığım şey, diyor Fitzgerald: Zenginlerin şehrinde fakir bir çocuk, zenginlerin okulunda yine fakir, zenginlerin üniversitesinde yine... Zenginleri zengin oldukları için hiç affetmedim ve bu benim bütün eserlerime yansdı. Gatsby'nin konusu, fakir bir gencin paralı bir kızla evlenmesini engelleyen adaletsizlik."

TÜRKÇE'DEKİ KİTAPLARI

SON DÜŞ (Last Tycoon),

İletişim

SON HÜKÜMDAR

(Last Tycoon), Can

I MAYIS (Tales of the Jazz Age),

Remzi

CAZ ÇAĞI ÖYKÜLERİ

(Tales of the Jazz Age), Mitos, Boyut

MUHTEŞEM GATSBY

(The Great Gatsby), Papirüs,

Adam

GECE GÜZELDİR

(Tender is the night)

(Ayrıca İletişim Yayınları'nın ya-

ymladığı "Aşklar ve Çiftler" dizisi-

nin bir kitabı Zelda Sayre - Scott

Fitzgerald çiftini anlatıyor)

Şairlerin bile
kendi şiirlerinde
öğrenecekleri
bir şey var

Ahmet Telli

Eğitimci olmanız dolayısıyla soruyorum; şiirin öğretilbilir yanları nelerdir? Daha doğrusu, var mı böyle bir yanı?

Evet, ilginç! Eğitim sistemi içerisinde nedense edebiyat ya da Türkçe eğitimin şiirin öğretilbilir yanından daha öte şiire tecavüz ederek uygulaması var. Her Türkçe öğretmeninin özü -her edebiyat öğretmenin- şiir de öğreten bir kişilik gibi algılatmaya ve algılamaya dönüktür. Burada bir bilmezlik mi var, yoksa ideolojik bir saldırı mı var, bunu biraz tahlil etmek gerekmektedir. Çünkü hepimizin hatırladığı ders kitaplarına bakarsak, şiirden nefret edebileceğimiz bütün sorular döşenmiştir konuların altına. Nedense ortaokuldan itibaren -üniversite öğrencileri dahil olmak üzere- bizim şiir dediğimiz sanat eğitiminden hızla uzaklaştırmak sokağa itilmekte ve sokağın tüketim ahlakına teslim edilmektedir. Tüketim ahlakı da doğal olarak her şeyi tükettiği gibi şiiri de tüketmeye yönelik seçenekler sunuyor... Yani sisteme entegre edemediği şair yerine kendisi şair çıkarır. Magazinel söylem, arabesk söylem vb bunları hızla piyasaya sunar. Elindeki çünkü sistemin ideolojik aygıtları da vardır. Sözlü ve görsel yayın organları vardır. Bununla şişirir. Ve doğal olarak da o meşhur manzumeleri -şiir dememek için böyle söylüyorum- şiir olarak tanıtır. Ve bunların şiir albümleri, şiir kartpostalları hızla sokağı işgal

eder ve delikanlı, genç kız her neyse, şiir denildiği zaman da bunları düşünür. Öyleyse eğitim sistemi içerisinde şiirin öğretilbilir yanından çok, şiire yapılan saldırıyı bilmekte rekiyor. Şiirin öğretilbilir yanı vardır elbette. Nedir o? Bıçimsellik. Bir şiirin yapısını inceleyebilirsiniz. Uyağını inceleyebilirsiniz. O şiirin diline bakarak hangi dönemin beğenisini yansıttığını öğretebilirsiniz. Ama şiiri öğretmek bu eğitimin işi değildir. Çünkü şiir öğretilen bir şey değildir. Belli ki biliyoruz ki, şiir bizim sezgilerimizle yaklaşacağımız bir araçtır. Çocuğun sezgilerini güçlendirebilirsiniz, gencin sezgilerini güçlendirebilirsiniz, o kendisi şiiri bulur, yakalar. Ben öyle düşünüyorum. Tabii ben tanık olmadım ama kimi Batı ülkelerinde yazma bahsinde şiir konusunda da kurslar ya da üniteler açıldığını söylediler. Bu böyleyse bile, herhalde, diyelim ki Shakespeare'in sonelerine bakan kişinin onu ancak bıçimsel yönden incelemesi söz konusu, yoksa Shakespeare'e gibi şiir yazması, öğretilmesi bana pek mümkün gelmiyor.

Eskiden dergilerin, yani şiir üretimini canlı yaşayan kesimlerin, ortamların belli bir eğitimi vardı. Gençler oraya giderlerdi ve editörlerle, şairlerle, eleştirmenlerle konuşup tartışırlardı. Bir nevi geleneksel eğitim vardı. Bugün ondan yoksunuz, çünkü hiç kimşenin böyle bir vakti yok ve dergiler de çok profes-

Şiir itiraz eden,
müdahale eden ve
biat etmeyen bir
sanat aracıdır.
Bu doğru olana da
tâbi olmamak ve
ona itaat
etmemeyi de içerir.

yonel olarak çıkıyor. Başka ku-
rumlar olabilir mi?

Bunun için yaratıcı sanat eğitimi ola-
bilir belki, ama bugün için bu ülkede
bunun mümkün olmadığını düşün-
yoruz.

Lüks mü geliyor?

Hayır, tam tersine çok mütevazı, çok
özverili çalışmaları gerektiren bir ol-
gu bu. Böyle bir oluşumu yaratabil-
mek için birilerinin vaktinin olması
gerekıyor; ikincisi, sistemin dışında
olması gerekiyor. Oysa sistemin di-
şında kalabilmek için bile insanın siste-
mle mücadelesi gerekir. O müca-
dele içerisinde insanın öyle bir olgu
yaratması bana zor geliyor. Bu bir
lüks değil, gerekli ama mümkün değil
geliyor. Keşke yapılabile. Çünkü bu-
günkü hayatımızda bunun olamayabi-

leceği örnekleri o kadar çok ki, ola-
bileceği örneklerini ancak geçmişe
baktığımızda yayınevleri ve dergilere
baktığımızda görmekteyiz. Geçmiş-
teki edebiyat dergilerinin mutfağı, ya-
yinevi mutfağının anıları bugün ya-
yımlanıyor. Onların birçoğunu oku-
duğumuz zaman görüyoruz, orada
yazılanlar şiir soluyor. Meyhanesi de
dahil olmak üzere, yayinevi de dahil
olmak üzere, dergi bürosu da dahil
olmak üzere şiir solunuyor orada. O
zaman oradan bir şey çıkıyor. Ama
günümüzde diyelim ki edebiyat ala-
nındaki örgütlenmelerin tamamını...
Son günlerde Cezmi Ersöz'le Zeki
Coşkun'un başını çektiği bir tartışma
var. Bence keşke buradan başlasalar-
dı. Bugün mevcut edebiyat örgütlen-
melerinin hepsi aslında kifayetsiz
muhteris lobilerdir.

Madalyonun öbür tarafı da var.

Madalyonun öbür yanına bakarken,
Zeki Coşkun ve Cezmi Ersöz'ün bu
lobilerin dışında kalarak mağdur olan
kişiler olmadığını pekâla biliyoruz.
Yani bunların ne lobilere girme ihti-
yacını ne de lobiler bunları karşıla-
rına almışlardır. Ama belli ki kanayan
bir yara var. Bu arkadaşlar bu nokta
üzerine parmak basıyorlar. Öyle dış-
ta kalmış bir mağduriyetleri yok bun-
ların. Bu bana onların dürüstlüklerin-
den ve vicdanlarından kaynaklanıyor
gibi geliyor. Ama doğrusu benim bil-

mediğim, onların söz ettiği "beyaz lo-
bi"de benzer olguları ben pek tanı-
mıyorum, bilmiyorum. Ama seziyo-
rum. Haklılar bu arkadaşlar, ama ben
tanımıyorum. Benim tanıdığım, yaşa-
dığım şey, edebiyat örgütlenmeleri.
Hangi örgütü aklınıza getirirseniz ge-
tirin, onu oraya koyabilirsiniz. Hiç
fark etmez benim için... Geçmişte ol-
duğu gibi yayinevi ve dergilerin mut-
fağındaki atmosferi soluyacak bir ör-
gütlenme bence müthiş bir şey olur-
du. Edebiyatın ve edebiyatın refleks-
nin örgütlendiği yerler olabilmeli.
Toplumsal bir olaya karşı olduğu ka-
dar, sanatsal bir gelişme, sanatsal bir
olguya karşı da sanatçıların refleksini
gösteren bir yer olabilmeli. Olmu-
yor. Demek ki çok zor bir olay.

**Toplumsal eleştirmenlerin, teo-
risyenlerin çok genel anlamda
ortaya koyduğu, edebiyat ve dev-
rim ilkesi, var. Edebiyatın halksız
yapılmayacağını söyleyen en geniş
kesimleri bunun içine katalım. İlla
şu akım bu akım diye değil... Bunu
şüre indirirsek Octavio Paz'ın
"Yay ve Lir" adlı eserinde yazdığı
gibi "Şiir ve devrim" meselesi
gibi "Şiir bir âni tarihselleştirdiği
için devrimci-
başta,". Sizin de buna katıldığınızı
biliyorum. Çünkü şiirlerinizden,
tavrınızdan öncelikle bu ilke için-
de hareket ettiğinizi biliyorum.
Peki, Ahmet Telli olarak âni tarihsel
kılmak pratiğinizde, kendiniz
hakkında konuşmanız zor da, ma-
ceranız nedir? 70'li yıllardan bu
yana neler yaptınız?**

Bir devrimci duruşuyla devrimci
birir ülkemizdeki serüveni var. Bu se-
rüven biraz edebiyat dışı müdahale-
lerin zehirlediği, kavramlaştırdığı,
hatta onun üzerine iktidar kurmaya
çalıştığı bir serüvendir. Bu serüvenin
şiir cinsinden ya da sanat cinsinden
olmayan yanı kendini devrimci ilan
ederken, buna tâbi olmak durumun-
daki kişiler devrimci olarak nitelen-
di. Oysa şiir itiraz eden, müdahale
eden ve biat etmeyen bir sanat aracı-
dır. Bu doğru olana da tâbi olmamak
ve ona itaatetmemeyi de içerir. Öyle
olunca, bu ülkedeki devrimci şiirin
serüveninde yararlanmalar çoktur. Bu
yaralanmaların kanayan yanı da sürüp
gitmektedir. Egemenlik sistemin
ona yönelttiği saldırılar kadar, kendi-

Türkçe yazılan şiir için şunu demek isterim: Bizi ortaya çıkaran lirizmdir. Ama bizi ortaya çıkaran lirizm, günümüz dünyasındaki o müthiş ritimleri içeriyor mu?

ni devrim mücadelesine adanmış örgütlenmelerin ya da yapıların da şiir üzerindeki saldırısını görmezden gelmek lazım. Şair burada teslim olmayandır. Bunu ben şiirin kendini gerçekleştirebildiği, değişimi gerçekleştirebildiği bir an olarak düşünüyorum. Ve devrimci duruş budur. Şöyle de söyleyebilirim: sanat, sanatı yöntem olarak düşünen anlayışlar da bir süre devrimci pratiklerin ya da devrimci duruşların üstünde egemenlik kurmuşlardır. Yöntem mi, yoksa bu yöntemin dışında yeni duruşları, yeni sesleri yaratabilmek mi? Yani aracın kendisini kutsamak, araca teslim olmak mı? Aracı kullanmak ile araca bağımlı hale gelmek arasındaki farkı şair -özellikle şiir- göstermeli. Ne var ki şairlerin bile kendi şiirlerinde öğrenemedikleri bir şey var. Şiirleri kendilerine bir şey öğretsin o zaman göreceğiz ki, şiir daha bağımsız, daha yıkıcı olacaktır. Yıkmayan şiir doğal olarak bir yapı taşı olacaktır. O sistemi, o mimariyi güçlendirebilir. Ama ben güçlendirmek istemiyorum.

Muhallif şiirde diyelim, daha sonra bu bir yöntem haline mi geldi? Bir branş meşalesine mi dönüştü bir yerden sonra?

Evet. Hatta, şunu söyleyebilirim: Can Yücel'in bir sözü var; "muhafelele muhabbetim olmamıştır". Tam da bunu söylemek istiyorum. Bu, iktidarla olan mücadelenin, iktidar yerine geçtiği zaman muhalifliği kalmayan şeye, ben onunla da muhabbetim olmadığını söylemek istiyorum. Bu yüzden muhalif şiirin kadrajı genişler. Onun içerisine ideolojik belirlenimler değil, genel insanlık girer. Paz'in dediği gibi o âni devrimcileştirir...

Bu sürekli bir lirizm hali sağlıyor gibi.

Bu soruya teşekkür ediyorum. Yani, benim üzerine söz söylemek istediğim, yazı yazmak istediğim alanlardan biri bu. Bu konuşma sırasında ne kadarını anlatabildim bilmiyorum, ama ben diyorum ki, kazanılmış güzellikler vardır. Kazanılmış güzellikleri birdenbire yok sayamazsınız. Ama kazanılmış güzellikleri iktidara da teslim edemezsiniz. Bunlardan biri lirizmdir. Bu, şiirin ilk çıkışında var olan bir şeydir. Ve şiirin kazandığı bir güzelliştir. Herkesin onu kutsaması gerekmiyor. Lirizmden kopuşlar bile lirizmden kaynaklanmalı bana kalırsa. Bu bakımdan, bizim Türkçe yazılan şiir ya da dünya şiiri -o konuda yeterince bir şey söyleyemem ama- Türkçe yazılan şiir için şunu demek isterim: Bizi ortaya çıkaran lirizmdir. Ama bizi ortaya çıkaran lirizm, günümüz dünyasındaki o müthiş ritimleri içeriyor mu? Ağır ve sakın akan zamanlar yerine artık şehrin gürültüsü var. Ama şehrin gürültüsü içerisinde şehrin lirizmi var. Bu rock da olabilir. Hiç itirazım yok, rock tarzı şiir de yazabilirsiniz. Yahut destan da yazabilirsiniz. Ama bizi yaratan lirizmin gerisinde kalmamak kaydıyla ya da onu aynen tekrarlamamak kaydıyla. Yani 13 yy.'da Yunus Emre ile başlayan 20. yüzyılda bana kalırsa Aşık Veysel'e biten bir şeydir bu. Onu tekrarlamaya kalkan şiir değil.

Bazıları bunun kaynağı, temeli kır diyorlar ve öyle bir eleştiri getiriyorlar. Lirizm geri bir şeydir gibi. Kaynağı sadece kır değil, rock da olabilir dediginize göre?..

Lirik kavramının çıkışı elbette ki "kır" ama o "kır" dünya "kır"ı. Çünkü o zaman destanlar var. Başka bir şey de yok. İnsanın hayalleri var. İnsanın düşleri var, kâbuslar var. Bu kâbus akıldan önceki kâbus, akıldan önceki hallerdir. Aklın egemen oluşu, yani destanların bitiş, burjuvazinin hakim oluşu -iktidar oluşu- ondan sonraki hallerde baktığımız zaman... Elbette akıl cinsinden bakınca lirizm "kır"da kaldı. Hayır, lirizmi insanın içinde kaldı. Hele hele şiirde daima kaldı

Birtakım ayrımlar yapıyor? İstanbul merkezi dışın- da modern şiir pek olmaz deniyor?..

Bir dilin kullanıldığı her yerde şiir vardır. Eğer dünyanın bir yerinde seksen kelimeyle konuşan bir halk yaşıyorsa oranın da şiiri vardır. Küfrü de vardır, şiiri de vardır. Ama modern hayatların ya da modernizmin olumlanan yanı kadar, modernizmin bize attığı bir kazık da vardır. O modernizmi, eğer bugün kentler bugün metropoller temsil ediyorsa, onun olumlanan yanı kadar -çünkü şiir artık kentli-kategorik olarak her şeyi aklileştiren bir yanı da vardır. Belki bu yüzden lirizm hâlâ "kırdı". Bu bakımdan düşünülmüyorsa, hayır, böyle değil. Duyguyu olumlayan, presleyen ve içtenliğin yerine aklı geçiren de aynı zamanda kenttir. Hele hele bizim gibi mülkiyeti çok yoğun yaşayan kentlerdir. O bakımdan şiir her yerde, yeter ki tüketim ideolojisine eklemelenmemiş olsun şair.

İletişim teknolojisi bizde gelişti. Hemen hemen her kasabamızda radyo var. Büyük kentlerimizin mahallelerinde bile radyolar var. Buralarda bir hayli şiir programı var. Buralarda bir şiir var. Bazıları tümüyle bunu gayri estetik buluyorlar ve ilgilenilmemesi gereken bir çaba gibi görüyorlar. Edebiyat dışı görüyorlar. Sizin görüşünüz nedir?

Bu da kanayan yaralardan biri bana kalırsa. Bir kere bir örnekle yola çıkmak isterim. Benim de içinde bulunduğum birçok şair şiir kaseti çıkardı. Bu şiir kasetlerini ararsanız müzik marketlerde bulursunuz. Yani şiir müzik marketler-

de ve bu müzik marketlerinde de üvey evlat muamelesi gören raflarındadır. Şimdi bu görsel olguyu radyolara, televizyonlara, yerel televizyonlara, radyolara kadar götürülebilirsiniz. Şiir müzikten sonra gelen bir şeydir. Bir şiir programı yapan programcı bile müziği yanıkitle kültürünü, kitle sanatını birinci plana alıyor. Belki niyeti şiir sunmak, ama müziğin refakatinde sunuyor. Müziğin gölgesinde gitmektedir bu iş. Çünkü müzik bir kitle sanatıdır, sinema gibidir. Ama şiir bu alana çıkarıldığı an mağlubiyeti kabul etmelidir.

Şiir eğlenceye gelmiyor değil mi? Şiirde eğlence un- suru pek yok.

Evet. Radyolar eğer dediğiniz eğlence kültüründen, tüketim kültüründen öz olan sanat programları yapmıcısına gelse o zaman tartışılabilir. Hatta bir olanaktır. Bunu yıllar önce İsmail Cem kültür bakanı olduğu dönemde şiir klipleri üzerine şairlerle tartışmak istediğini söylemiş ve Ali Cengizkan'la ben tartışmıştık. 90 dakikalık bir konuşmaydı. 20 dakikası yayınlandı. Bu 20 dakikanın da 15 dakikasında İsmail Cem konuşmuş. 5 dakika ayrılmışlar bize. Oysa bugün elimdeki kayıtlara baktığımda Ali Cengizkan'ın bu konuda inanılmaz güzel sözleri var. Diyor ki, bir kişiye şiir dinletmek için, televizyonda verdiniz, ama televizyonun karşısında onu dinleyebilmesi için rahat bir koltuğu olması lazım. Rahat koltuğu olmuysa şiir dinletemezsiniz. Ben de şunu demiştim; Orhan Veli'nin "Boğaziçi" şiirinin nasıl klip yapılacağını ben bugünden size söyleyeyim. Bunun ötesinde bir şey varsa, çıkarabilirsiniz âmenâna. Ben şiir klipleri yapmaz demiyorum. Ama bugün yapamazsınız. Bugünkü mevcut radyo ve tüketim, bu kültüre endekslenmiş, radyolarda bunu yapma olanağı yok. Ben biraz çaresiz gibiyim bu konuda. O nedenle olacak ki, özel radyo programlarına bir iki kere çıkmışım. O da belli nedenlerle. Yoksa prensip olarak özel radyolarda şiir programı yapmak bana çok abes geliyor.

İlk şiirleriniz yayımlanırken, ilk kitabınız çıkarken bu kadar çok sevilen bir şair olacağınızı düşünüyor muydunuz?

İlk kitabım yayımlandığında, kimi gazete ve dergilerde de ifade ettiğim bir şey var; ben önce devrimciyim diyordum. Bu, deminden beri konuştuğumuz sanat üzerindeki iktidarın bendeki yansımasydı. Doğal olarak, bir konuda, diyalim ödüller konusunda, diyalim sanat konusunda ilgilenme döneminizin öncesini biri yargılayabilir. Ama bu konuda ilgilendikten sonraki tutum ve tavrınız bence etik olan, ahlakî olan odur gibi geliyor bana. İlk kitabım yayımlandığında yaygın olacağı duygum hiç olmadı. Ama ilk kitabım 7 bin basılmıştı. Siyasi örgütlenmeler içerisinde kitap çok kısa süre içinde eritilmişti. Ama bu beni doyurmamıştı. Çünkü kitap kitapçı vitrinlerinden, kitapçı raflarından alınan bir şeydir.

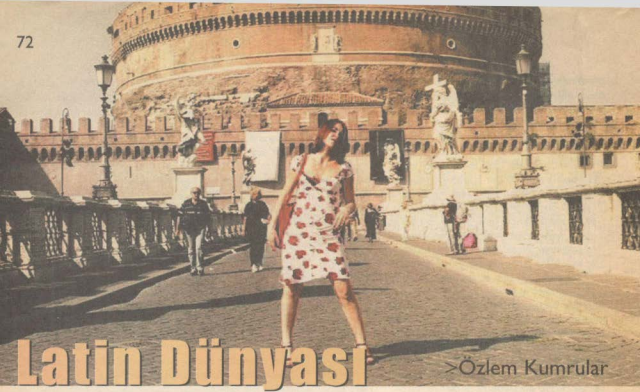
Sadece şiirleriniz mi bağlıyorsunuz bu kadar sevilen biri olmayı? Başka bir şeyler olabilir mi?

Onu bilemiyorum. Bu konuda söylenecek her şey doğru da olabilir. Yalnız yazdığım şiirin gücü olmasa gerek.

Peki sizin için ezgisel bir şair diyebilir miyiz?

Bundan çok zevk alırım.

Latin Dünyası

>Özlem Kumrular

Katalan erkeği tipolojisine giriş

Katalanlar, Tanrı tarafından Pirenelerin öteki tarafına geçmeden önce Fransızlara alışmakta güçlükçekmeyelim diye Katalunya bölgesine serpiştirilmiş bir erkek kalabalığıdır. Dış görünümüyle İspanya'nın Hans'ları sayılırlar. İçleri ise Fransız miflonuyuladodur.

Şimdi bu sınır bölgesi delikanlılarını 10 maddede tanımaya çalışalım.

1 Katalanlar, Fransızlarla büyük dağların Tanrı tarafından yaratıldığı konusunda hemfikir olsalar da, Pirenelerin yaradılışı konusunda anlaşmazlığa düşerler. Burunları 1000 metreden aşağı inmez. Yanlı başka bir deyişle İspanyol sıcaklığından mahrum büyürken, Fransız ukalalığından da tüm nasiplerini almışlardır. En okkaki ressamların, yönetmenlerin, yapımcıların, yazarların, çizerlerin Barcelona dolaylarından çıkmasından kuvvet bulup iyice palazlanırlar. Her şeyi bildiklerinden o kadar emindirler ki, aslında daha hiçbir şey görmediklerini anlamak için sizin gibi Hanya'yı Konya'yı gösterecek bir Türk kıızı gerekir.

2 Katalan erkekleri cimrilikte dünyasiralamasından terfi etmiş, uzayda rekorlar kırmıştır. Snekten yağ çıkarp satarlar. Bir Katalan benzinden ya da taksi parasından tasarruf etmek için sizi Fransız sınırına kadar yürütebilir. 50 derece Ağustos sıcaklığı altında olması caydırıcı etken sayılmaz (deneyimle sabittir). Akşam saat sekize kadar bir tek öğün görmeden gün geçirtmek bu enlemlerin erkek-

lerine has bir özelliktir. Gerçi siz hakikatli bir Türk'seniz, bunun acısını kıszazaman zarfında fazlasıyla çıkarır, kendinize bir yıldız bile aldrabilirsiniz (bu da deneyimle sabittir). Kıvama geldikleri zaman işlevlerini sorgulamadan tasavvur yetisi dahilinde olmayan şeyleri bile alabilitelevirdir.

3 Katalanlar'ın diğer İspanyollar'dan farkları kendilerini şövalye zannetmeleridir. Attıkları her adında soğuk ve yapmacık bir kibarlık vardır. Şövalye gibi yürür, şövalye gibi yer, şövalye gibi işler. Tutup bir güzel dövmek istersiniz için için. (Böyle durumlarda balkona çıkın, derin bir nefes alın.) Şövalye gibi yaptıkları en faydalı şey sevmektir. İşte bunu tüm kalpleriyle yaparlar. Yığıldı öldür, hakkını yeme... Emrahsal bir sevgiyle sever Katalanlar, 'Sevdim mi tam severim' mottosuyla...

4 Yer çekimsiz ortamda hareket etmeye çalışır gibi bir halleri vardır genelde. Hayatlarının dört bir yanına sırayet etmiş bu yavaşlık, bir Katalan'la yaşamı imkansız kılar. Bu enlemlerde bir erkeğinsabah tuvaleti için banyoda harcayacağı minimum zaman bir buçuk saattir. Bu süre sonunda nihayet öldü artık diye heyecanlı kapıyı açtığınızda onun saatte 2 km hızla tıraş olduğunu, daha doğrusu tıraş olmaya çalıştığını görürsünüz ve ölmek istersiniz. Bir Katalan'la hayata katlanabilmenin tek sırrı onun eline bir tek iş brakmamaktır.

5 Bir Katalan'la yemek yemenin en trajik yanı daha yemeğe başlarken o yemeğin en az iki buçuk saat süreceğini bilmektir. O daha yemek öncesi soğukları o en nazik hareketlerle kavradığı bıçağında dörtödöndürmeye başlarken, siz bütün masayı süpürmüş olursunuz. Bu slow motion yemek işlemine ayak uydurma çalışmalarının bir faydası olmadığını ilk iki seansta sezeceksiniz zaten. Bir Katalan masadaçatal, bıçak ve diğer medeniyet gereçleriyle şov yapar. Cigallas denen, üzerinden ve bolumum ince

noktalarında en az sekiz yüz değişik kabuk, uzantı ve anten ihtiva eden bir deniz böceğini iki bıçak darbesiyle açıp, etini bulan bir Katalan gördüm ya artık ölsem de gam yemem.

6 Futbol hayatının bir parçasıdır. Katalanınız ressam, mühendis, kasap, profesör ya da doktor olabilir. Ama unutmayın ki her şeyden önce Barza'lıdır. Pazar günü onun tarafından yapılması gereken en büyük ödev maç seyretmektir. Fıçıyı yapıp bütün pazarı, bütün kanallardaki

Francesco

maçları bir tekini isklamadan seyrederek geçirir. Adettendir. Sakın o gün operaya, sinemaya, tiyatroya ya da bir bira içmeye gitmek istemeyin.

7 Unutmayın ki Katalanlar İspanyollardan nefret eder. Nefret etmekle kalmaz ellerinde olsa bir kaşık suda boğarlar hepsini. Bir Katalan'ın yanında Madrid-Barcelona polemigine girme hatasını yapmayın sakın ola. Ya da Madridlileri övme hatası. Bu iki şehir birbirine Fransız ve Alman kadar düşmandır. İspanya'da artık şehir belirten plakaların kaldırılmasının sebeplerinden biri de bu barışamayan iki kardeşdir. Birbirlerinin arabalarını çizmek, tamponlarını uçurmak ve camlarını indirmekten arıfsız tarifsiz bir zevk alırlar. Geçen yıl Barcelona'da, Real Madrid-Barcelona maçında sahaya atılan kesik domuz kafası da Katalanlar'ın bu sevgisini göstermekte kullandıkları en yaratıcı yöntem olarak tarihe geçmiş oldu.

8 Bir Katalan kendisine yaptığınızı bir kötülüğü fazla sorgulamaz. Onu bekleme odasına bir koltukta saatlerce bekletebilir, bildiğiniz bütün küfürleri ardı ardına sayabilir, kendisinden nefret ettiğinizi söyleyebilir, iğrenç giyindiğini belirtir, hatta o hafta sonu başka bir erkekle çıkacağınızı söyleyebilirsiniz. Gülmüyerek karşılayacaktır. Kanaatince bu cezayı hakedecek bir şey yapmıştır, ya da sizdeki bu dellemenin geçeceğine canı gönülden inanmaktadır. Bütün kavga çıkarma projeleriniz hunharca yerle bir edilecek, tüm ortalığı kızıştırma denemeleriniz çöpe gidecektir. Sebep her ne ise, o azimle kendinize gelmenizi bekler, bu süre zarfında da gü-lücükler saçar. Bu da en iyi ihtimalle sizi daha bir zıvanadan çıkarır, daha bir saldırı yapar.

9 Tanrı tepki dağıtırken Katalanlar sinekten yağ çıkarma (sinek distilasyonu) işlemleri uğraştıklarından bu erdemden de nasıplalarını alamamışlardır. Katalanınızla konuşurken çoğu kez tepkinin evde kaldığını, ya da hiç olmadığını fark eder hüs-rana garlı olursunuz. Çünkü, her şeye evet diyen bir insanla yaşamak ölümden beterdir. Dayığı yiyince diğer yarağını çevir diyen İsa öğretisini harfiyen yerine getirir, sizi katil ederler.

10 Bir Katalan'ın en takdireşayan erdemlerinden biri de insanave kültüresaygıduymasıdır. Katalan sizden biri olmak için çaba gösterir, sizi anlamaya çalışır. Siz daha ne olduğunu anlamadan o kendini şehirdeki tek Türkçe kursuna kaydettirmiştir bile. (Genelde böyle kursların tek öğrencisi olur. Siz Katalan'a tekme basana kadar kursteki öğrenciyle hayatına devam eder.) Kaleyi içten fethetmek için yedi sülalenizin gözüne gireceğinizi diye hırs yapar Katalan. Bir yıl boyunca bütün maaşı ailenize ve yakınlarınıza gönderdiği hediyelere yatırır. Bir kerekalbi kapırdı mı cimrilikten eser kalmaz. Bambaşka biri olur çıkar, siz bile tanyamazsınız.

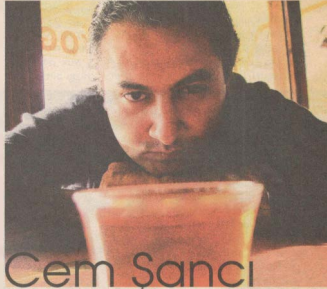
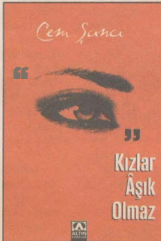
Final analizinde pek de kötü bir şey değildir bir Katalan'la yaşamak. Önemli olan Fransız yanını kazıyıp, İspanyol akyuvanı sayısını fazlaştırmaktır. Bu işlem sonunda mükemmeli yakalarsınız...

Kızlar âşık olmaz

Cem Şancı'nın **Kızlar Âşık Olmaz** isimli romanı iki ayrı okur kesimini -kızlar ve erkekler- karşı karşıya getirir. Romanın hemen hemen her sayfasında kendini hissettiren "kızlara karşı duruş" yazara bir nebze yüklem getirir de, Şancı'nın kurgusunu başarılı kılanın da bu olduğu gerçeğini göz ardı etmemek gerekir. Cem Şancı'nın romanları pembe yanaklı pırıl pırıl genç kız ve erkeklerin ön plana çıktığı; masum yaramazlıkların, tatlı flörtlerin anlatıldığı pespembe kitaplar değildir. Eyvah! Yine Kızlar Kazandı ile başlayan, Yandık! Kızlar Etrafta Başımız Belada, Doğüstü Sevgialtı, Aşkâtür, Son Derece Kızsal Sorunlar: Makyaj, Alışveriş, Erkekler ve İlk Öpücük ve Kızlar Âşık Olmaz ile devam eden romanlar alt metinlerinde yazarın genç kahramanlarına yaşattığı acımasız yetişkin hikâyeler taşıyan kitaplar olarak dikkat çeker; metinlerin eleştiri ve mizahi yönleri Şancı'ya göre **South Park** veya **The Simpsons** kategorisine yakındır. (Sanırım daha da çok **South Park**...) **Kızlar Âşık Olmaz**'da ruhsal deformasyonların farkında olan paranoyak bir genç, sessizliğinin, yalnızlığının, şüphelerinin arasında paranoyalarının, komplo teorilerinin aslında gerçek olduğunu ispat etmeye çalışırken bu ispatın onu sürükleyeceği yalnız ama emin ve güvende olma duygusunu huzurlu sessizliğine ulaşmayı umut eder. Romanıda kurgunun ana izliğini 'aldatma' eylemi oluşturur. Öncelikle kızların, erkek arkadaşlarını aldatmaları... İki erkek arkadaş, bir kız arkadaşları ile, sevgililerini aldatan -belki de kandıran- kızlara karşı bir örgüt kurarlar. Romanın Eflâ-tun'un aldatma ile ilgili sözleri ile başlaması, son dönemde popüler olan 'aldatma kavramı' üzerine yeni bir deneme olduğu izlenimini oluştursa da aslında, yazarın ilk romanından itibaren kadınların "melek" olmadığını anlatan söyleminin bir uzantısıdır. Kitabın kurgusu, aşkın ve cinselliğin ilk keşfedildiği yıllarda kandırmacaların nasıl ihanete dönüşebileğine, yetişkinlerin karmaşık sosyal ilişkilerinin yarattığı kalabalık olmadan daha net odaklanabilemeye sağlamıştır.

Kızlar Âşık Olmaz'da cinsellik ögesi de karakterlerin arasındaki çekimi, yıkımı, yakınlaşma sonrasındaki hesaplaşmaları ön plana çıkarır şekilde kurgulanır. Yazara göre romanlarının 'gençlik romanı' izlenimi oluşturmalarının önemli ve baskın nedenlerinden biri de budur: "Gençler henüz cinsel kimliklerini sorgular bir yaştaiken ve cinsel akti-

vitelerinin hem partnerleri ve kendileri hem de ait oldukları topluluktaki sonuçları üzerine kafa yorarken, bu hesaplaşmaları göz önüne koyan bir metin okumak ilgilerini çekiyor olmalı..."

Yan ama asıl karakterler

İyi bir okur için **Kızlar Âşık Olmaz**'da ilginç birtakım karakterler de gizlidir. Örneğin Çöpcü genç Zimmet. Roman, bu genç hayatına da kısa bir giriş yapar ki, bu giriş bir çırpıda büyüüp hayatın geneline yayılır. Zimmet ile birlikte ortaya çıkan 'Çöpe atılan herhangi bir şeyin artık tamamen çöpe ait olması' kavramı bir tür sistem değişimi (mi) dir. Şancı 'gönderme' durumunu onaylıyor: "Çöpcü Zimmet karakteri, diğer romanlarımda olduğu gibi, gündelik yaşamımızın bir parçası olan sıradan, olağan detayları nasıl birer sorun haline dönüştürebildiğimiz gerçeğine mizahi bir üslupla yaptığım göndermelerin **Kızlar Âşık Olmaz**'daki bir başka örneğidir." Tuhaf (ve keyifli) olan, Zimmet'in sadece üç bölümde yer almasına rağmen, kurguda anahtar noktalarından birini teşkil etmesidir. Genç yazarın Zimmet'i de içine kattığı kendi yazın çözümlemesi oldukça ilginç: "Çöpcü Zimmet, sürpriz karakterlerin, beklenmeyen olayların, aklınızda aniden kaçkıveren bir parlamanın yazmaya koyulmadan önce uzun uzun planladığınız tüm kurguyu silip atabileceği gerçeğinin bir ispatıdır. **Kızlar Âşık Olmaz**'ı yazıp bitirdikten on sene sonra hangi karakter aklınızda kalacak dersiniz, Çöpcü Zimmet olacaktır cevabım. Belki de on sene aklımı meşgul ettikten sonra yeni bir romanın baş karakteri olmak şartıyla çıkacaktır aklımdan..."

Dolapdere yokuşu...

Topladım benim bölüğünü karşıma, "Ses çıkarmayın bak, yoksa karışmam, bir daha da nah bulup yersiniz köfteleri"...

Köfte dediysem, köfte değil verdim, kıymayla karışık köfte harcı, zaten bölük dediysem bölük de bölük değil, kaldırımlı yokuşun kedileri...

O zamanlar, tek gözü kör köfteci Neşet Usta'nın yanına çırak girmiştim. Her gün yaşadığımız bu mini tören, sabahın öğlene kadar süren koşuşturmacanın bir parçası olmuştuk

Önce "Ne var, ne kadar da kolaymış; o köfteleri kızartacak, ben müşterinin önüne koyacağım, o hesabı alacak, ben kalkan müşterinin masasını toparlayacağım" diyordum. Meğer hep de öyle görüldüğü gibi kolay değilmiş köfteci de çırak olmak... Ben oradan kaçan, kim bilir kaçını çıarttım.

Bütün mesele, en az eli kıllık köfte yapmak için hazırlanan kıyma.

Kendimi bir işe yarıyor sanıp "bBen de büyüdüm, benim de bir işim var işte" diye düşünürken, işin ikinci günü önüme kıymadan bir dağ koyulmuş, ne olduğumu anlamadan, usta çırak girişmiş köfteye. Bir yandan neler yapacağımı anlatıyor Neşet Usta, bir yandan da bir elinden öbürüne köfteleri atıp duruyor. Anladım ki yarından itibaren bu kıymadan dağı ben köfte haline getireceğim...

E! tabii böyle olunca, o zamana kadar pek farkında olmadığım, sonucu düşünmeden hareket eden pratik çocuk zekâm imdadıma yetişti.

Kıymanın bir bölümünü köfte yapıyorum, bir bölümünü de kedilere veriyorum...

Bir iki hafta sonra Neşet Usta pirenlenmeye başladı "Yirmi yıldır burada köfteciğim, hiç bu kadar kedi döldadı buralar" diyor, başka birşey demiyor.

Mesai başlıyor, sokağın başında beni gören kediler, akrabaya hasret, köyden gelen meleketelesini görmüş gibi sevinçle, neredeyse üstüne atılıyorlar. Mesai bitiyor, dükkânı kapatıp eve giderken, hoplayıp zıplayıyor arkamda.

Gün geçtikçe sayıları artıyor, sanki duyan, gidip diğer arkadaşına haber ve-

riyor, gittikçe kalabalıklaşıp çoğaldıkça, eski müdavimler yeni gelenlere nispet yaparcasına kalabalığı dağıtıp bana ne kadar yakın olduklarını göstermek için sırnaşıyorlar. Bazen sert çıkıyorum "Laubalilik istemez, biraz ciddi olun" diye ama kime söylüyorsun, kendin söyle kendin dinle.

Daha bir ayı yeni bitirmişken, sıcak bir yaz sabahı...

O hep ihlamlar ağacından yayılan kokuyla kaplı, sessiz, sakın merdivenli yokuşa, giderek açık kapıya yaklaşan, pek de yabancı olmayan bir ses: Pat! Pat! Pat! Ne oluyor diye koşuyorum. Yokuştan aşağıya doğru gelen, kırmızı bir top. Durdurabilene aşkolsun. Mutfaktan fırlayıp atıyorum önüne, kaptığım gibi mutfağın içine dalıyorum topla. Örtünün altına saklayıp, akşam mahallede kuracağımız takıma, kimi alıp kimi almayacağımın hayallerini kurmayabaşlıyorum...

Müşteriler gelmeye başlıyor her zamanki gibi. Al köfteyi ver piyazı, ekmek kes, soğuk su yok mu? Koşturup duruyorum, yorulmak bilmeyen minik bedenimle, eski evden bozma pis dükkânın ortasında...

Birden ismimi öyle bir bağırarak söylüyor ki Neşet Usta, elimde tabaklar oraya yığılıp kalacağım, nedensiz bir korkuyla, dönüp anlamaya çalışıyorum. Müşteriler bile ne oldu diye, zamanı durdurmuşlar gibi öyle donup kalmış. Yavaş yavaş ustama doğru gidiyorum, anladım artık, biliyorum "Ulan, bütün kıymaları kedilere mi veriyordun?" diye bağırarak derken, suratımda bir tokat; önüme duran ocaktaki kör ateşlere bakıyorum, kendimi ocaktan da sıcak sanıyorum, yanan yaraya tuz basılmış gibi bir acı. Bir yandan korkudan açılmış gözlerim, delirmiş gibi bağırarak Neşet Usta'ya bakıyorum. Durmadan bağırıyor "Ulan ben sana, top oynamak yok demedim mi?"

Bir hisimla alıyor ocakta unutulmuş kızgın maşayı, elinin yanmasınaaldırma-dan, topu kesmeye çalışıyor, maşa yamulunca daha beter delirip, zar zor buluyor, özenle ince ince kestiği domateslerin yanında, bilene bilene artık kü-

çücük kalmış bıçağı, saplıyor kırmızı naylon topa. Zorlu bir düşmanla teke tek yapılan savaş sonrası bir bitkinlikle, yavaşça çöküyor yere, bırakıyor bütün gücüyle sıkıdığı bıçağı elinden. "Oğlum ben demedim mi sana, araba çıkar birden karşına, sana bir şey olursa, dayanamayız biz ananla, demedim mi oğlum ha? Demedim mi?"

Bir el uzanıyor omuzuma, çekiyor beni kendine doğru. Hiç bakmadan kim diye, beni korumaya çalışan bu harekete uyarık, geri geri çıkıyorum dükkândan. Şaşkınlığım yüzümden, tokadın acısı içimde, gözlerim Neşet Usta'da, dönüp hızla koşmaya başlıyorum eve doğru...

Sonra öğreniyorum ki Neşet Usta'nın on yıl olmayan çocuğu, bir bayram havası estirmiş mahallede doğduğu gün. Kasa kasa gazozlar ismarlanmış mahallenin çocuklarına, on tane "camlı tenekeku" gofret dağıtılmış bir çırpıda. Neşet Usta çok mutluymuş kendi küçük dünyasında. Her gün dükkânı kapatır kapatmaz koş koş oğluyla oynamaya gelirmiş. Ne zaman ki top oynayan oğluna kamyon çarpmış, bir daha da kendine gelememiş Neşet Usta. Ve ne zaman bir top görse, böyle delirip saldırmış etrafına...

LOBİ, RANT VE SANSÜR

Geçersiz yazarlar korosunun, görün-
tude üretenerin düzeni bozuldu. Şato-
lar yıkılmaya başladı. Beyazların rant
ilişkileri ortalığa saçıldı.

Tartışmaları şaşırmdan izlerken, her
nedenle Brecht'in 'Köpekbalıkları İn-
san Olsaydı' adlı öyküsünü anımsadım.

Kaçak Yayın'da kısa bir 'Picus' yazısı
yazdım. Ancak bir iki noktaya daha de-
ğinmiydim :

Yeni Harman'ın 39. sayısında belirt-
tiği gibi edebiyat lobsine ilk kurşunu
atan Cezmi Ersöz değil.

11-12 yıldır bu lobiye, onların rant
ilişkilerine, şiir yıllıklarına ve yazdıkları-
na İnsanlı Dergisi ve Cengiz Gündoğ-
du müthiş bir mücadele veriyor. İnsan-
cıl Dergisi beyaz yazarların hepsinin ge-
çersiz olduğunu defalarca duyurdu.

Ben Simurg Dergisi'nin 14. sayısında
(Haziran 2000) Perihan Mağden'in ağ-
dalı akımın ivedi yazılarını yazdığını ve
postmodern gözleriyle üstümüze gül-
lümsemediğini yazmıştım ve artık elimizde
okunacak dize kalmadığını söylemiştim.

Evet; yitkilğin, çirkeflğin ve boşluğun
savunucuları bugüne dek aşkı bizim gi-
bi yazmadı ama, parlak geceleri ve bar-
ları yadı, düşünün insanları ve kuşatıl-
mışlığımızı ise atladi. Aşk, yalnızlık ve
sevişmeler saltıdı. Yapaylığın adı alış-
landı.

Şimdilerde ortalık toz duman. Sayın
Komiser tartışmalardan çekildiğini söy-
ledi. Tam bu sırada bazıları iddiaları ka-
nıtılarına 'La Poëte Travail' tartış-
masının içine giriverdiler. Taşradaki
dergileri yok sayma çabası için başka
bir boyutu.

Akşam-ık'a bir yazı gönderdiğimde
Ümit BAYAZOĞLU'nun belirttiği çe-
kinceler de aynı temele dayanıyor olsa
gerek.

Bu yaklaşımın sansür olduğunu belir-
tiğimde BAYAZOĞLU'nun bana verdi-
ği yanıt ilginç: 'Picus Dergisi'yle polemik
girmek istemiyorum ve siz tanınmış
bir yazar değilsiniz. Şağrıları kız MM'nin
Cezmi Ersöz'e yazarlığı ucuzlatıyosun
sözleriyle paralel bir ifade. Bu arada Pi-
cus'un Akşam-ık'a verdiği tam sayfa
ilanları da görmek gerek.

Ancak bu durum yani değil. Enis BA-

TUR'UN YKY'in başında uyguladığı
sansürleri ve Brecht'in eserlerini ya-
ymılayarak nasıl onları sistemin bir par-
çası gibi gösterdiğini biliyoruz.

Ve şimdilerde kurdukları düzen sal-
lanmaya başlayan kokteyl edebiyatçıla-
rı, yarıdır aldattıkları okur gerçek yüz-
lerini görmesin diye umutla tartışmanın
bitmesini bekliyor.

Öyle kolay değil. Tarihin geçersiz sa-
yacağı yazarlar ortalıkta dolandıkça
söyleyeceklerimiz bitmeyecek.

Daha yeni başladık.

Cezmi Ersöz'ün dediği gibi : Tartışma
sürecek...

Sabri Özdemir
zombahar@ttn.net

Başarılarınızın devamını diliyorum...

Emeğinizin karşılığını çıkardığınız
dergiyle, bize ulaşan en güzel dergiler-
den biri olarak aldığınızın inanıyorum.
Hakikaten okumak ve anlamak için
böyle bir çalışma yaptığınız için teşekkür-
kürler.

Bütün yazıları beğeniyle okuyorum.
Kürt kültürüne yer verdiğiniz için ayrı-
ca teşekkür ederim. Çünkü bu alanda
çok az şey biliyoruz bu alandaki yazıla-
rın devam etmesini istiyorum. Adnan
Özer'in yaptığı röportajları da beğeni-
le okuyorum. Aslan Özdemir'i de tebrik
ediyorum ilginç konular bulup rö-
portajlar yapıyor....

Başarılarınız devamını dilerim...

Cem Sağlam

Selam,

Seçili Kaçak Yayın çalışanları, dergini-
zi çok beğeniyor ve her ay düzenli ola-
rak alıyor. Başarılı bir dergi çıkardı-
ğınız için size teşekkür ediyorum. Büt-
tün yazarlarınızın bir birinden ilginç ve
güzel konuları ele alıyor. Diğer dergile-
ri aldığım da bütün dergiyi okuyamıyo-
rum, bazen çok sıkıcı ve tekrarlara do-
lu. Ancak sizin derginiz için böyle bir
şey söz konusu değil. Özellikle Adnan
Özer, Aslı Erdoğan, Metin Aksoy'u çok
beğeniyorum ve Necati Güngör'ün Ce-
mal Süreyya ile ilgili yazdığı yazıları be-
ğeniyle okuyorum.

Başarılarınızı devamını diliyorum.

Günay Zenderlioğlu

İyi günler,

Kasım sayınızı alarak okurlarımızara-
sına katıldım. Genel olarak dergiyi be-
ğenmekle beraber dergi kapağının daha
öznenli hazırlanarak daha çok okuyucu-
ya ulaşabileceğini düşünüyorum. Eski
sayılara (1,2,3,4,5,6) ulaşabilme ihtimali
var mı?

Teşekkürler...

Adem K.

Merhaba

Ben İstanbul'dan Recep, Ekim ayı sa-
yınızı tesadüf olarak aldım büyük bir
beğeniyle okuduğumu hemen söyle-
yim.

Derginizde gönderilen şiirlerin de-
ğerlendirime aldığınızı daha önemlisi
her yazılarına mutlaka cevap verdiğinizi
öğrendim. Bu amaçla ben de size bir şi-
irimi gönderiyorum düşüncelerinizi ba-
na iletirseniz inanın çok sevineceğim.

Hoşçakalın

BEN LIMAN VE DENİZ

Ben liman ve deniz
O gece hep birlikteyiz
Laflıyoruz ordan burdan
Dert yanıyoruz birbirimize
Yaşadıklarımızdan

Deniz martılardan dert yanıyor
Limansa dönmeyen gemilerden
Bana gelince
Ben yine senden bahsediyorum

ANLATAMAYACAĞIN

(Orhan Veli'ye cevap)

Ne kadar denesede olmayacak
Başaramayacağın
Bir şeyler hep eksik kalacak
Sen denedikçe

Sen denedikçe
İçinde yemyeşil bir dal kırılacak
Kan ağlayacak

Anlatamayacağın

Recep ŞENER/İstanbul

Sayın Oktay Taftalı;

Gönderdiğiniz şiir denemelerime zaman ayırıp yorumlarınızı ilettiğiniz için çok teşekkür ederim. İlk defa bir ustanın yorumlarını alıyorum ve benim için ne kadar önemli olduğunu tahmin edemezsiniz. Edebiyata, şiire hep uzaktan, iştahla ve iç geçirerek bakan benim gibi onlarca belki yüzlerce hevesli için verdiniz emek gerçekten çok değerli..

Size sormak istediğim birkaç şey var. Bunlara da tekrar mail yoluyla cevap isteme lüksümün olmadığını bilerek, belki dergideki kösenizde yer ayırırsınız umuduyla yazıyorum:

1. Okumak, yazmanın olmazsa olmaz koşulu mudur? Yoksa ikisi bir arada yürütülebilir mi? Kuşkusuz okumalar yazmayı besler, kastettiğim bu değil. Ben çok uzun bir süre bu konudaki yetersizliğimin cezasını kendime vermek için kaleme kağıda dokunmadım. Okumadığım yüzlerce şiir, yazar varken şiir yazıyorum demek bana (doğru kelime mi bilmiyorum ama) küstahça geldi. Öte yandan bu ceza da bünyeme çok ağır geldi (!) Çünkü sonucunda karalamalar bile çilsa ilkokuldan beri elimin bir alışkanlığıdır kalem tutmak.

2. Okumak insan ihtiyaçlarını karşılamak amaçlı, kisiye özel bir süreç midir? Yoksa belirli bir disiplinle, zamanlı ve sıralı mı olmalıdır?

Buna hiçbir zaman karar veremedim. Bir yandan okumanın bir ihtiyaç olduğunu, belki de hayatın içindeki tesadüflerle yürütmesi gerektiğini düşünüyorum, bir yandan da kendini büyütmek için emek harcamaksa amaç, disiplinsiz emek verimsizlikten başka birşey vermezmiş gibi geliyor. Ama o zaman da okumanın tatsız bir zorunluluğa dönüşmesinden korkuyorum. Kısacası, bir formülü olmalı mıdır okumanın?

3. Şiir hakkında bildiğime emin olduğum tek şey var: Şiir yalan kaldırmaz. Yan yana getirilmiş ya da denk düşmüş güzel kelimeler topluluğu değildir. Aklın ve gerçek duyguların ürünü değilse ne kadar ustaca ve ahenkli olursa olsun, mutlaka okuyan tarafından birşeylerin yanlış olduğu hissedilir, sütteki sinek gibi göze batır. Peki ama nasıl çalışılır o zaman şiir yazmaya? Ben kendi adıma günlük hayatta ifadelendiremediğim şeyler varsa, veya yoğun birşeylerin gelmekte olduğunu hissedersen, ya da en fazla canım kalem ve kağıt çekmişse oturuyorum yazmaya. Şimdiye kadar hiç 'bugün oturup çalışmalıyım' demedim, büyük bir hata mı yapıyorum?

Bunları bir aceminin sayıklamaları olarak alıp, hoş görmenez dileğiyle.

Saygılar, sevgiler ve tekrar tekrar teşekkürler.

Gülçin Akçay

Not: Bu arada kendimi hatırlatmayı unuttum, bana Cinnat ve Korku şiirlerimde olduğu gibi dize ağırlıklı çalışmayı önermişsiniz. Dergide yayınlamakla ilgili yazdığınız cesaret verici sözler için de ayrıca teşekkür ederim.

Merhaba,

Ben: Hüseyin Kaya, geçliğimde Girgiri okumaşlığım var. Üç yıl önce tesadüfen eski LeMan sayısız Lemancı oldum, sonra yeniHarmancı, daha sonra da kendimi Kaçak Yayın'ın sayfaları arasında buldum.

Sivaslıyım, emekliyim ve ortaokul son sınıftan 1970 yılın-

dan beri beş dersten beklemeliyim. 7.11.2003

Saygılarımla,

Hüseyin Kaya / R.Hisarüstü-İstanbul

Edebiyatı siz mi kurtaracaksınız?

Kaçak Yayın'daki değerli dostlar, bu gayretiniz niyedir? "Yazar olucam" diyenlere sayfa veriyorsunuz. Bu yetmiyor, "Kanat Alıştırırlar" ekini yaptınız. Bir de yazarlık kursları açıyorsunuz (ücretsiz). Kusura bakmayın ama sormadan edemeyeceğim: edebiyatı siz mi kurtaracaksınız? Gençlere, yeni yeteneklere eğilmek güzel de, edebiyatın çilesini çekmeden gönüller edebiyatla, gerçek edebiyatla nasıl buluşur. Zaten işin kolayına kaçmayı seven bir milletiz. Bence bu noktaya dikkat edin. Başka bir hesabınız yoksa bu dost tavsiyesidir.

Yaşım 64.

Şadan Genova/Çamlıca

Bakkaldan edebiyat dergisi

Sayın Tuncay Akgün,

Bizi bakkaldan edebiyat dergisi istemeye alıştırdığınız için size yürekten teşekkür ederim. Bakkal da şaşkın, gerçi dergiden çok kazanmadığını söylüyor ya, geçenlerde çırak derginizi Radikal'ın pazar eki olarak birine vermiş. Bakkalın ricası şu, Kaçak Yayın Radikalcilere söylesinmiş, eki ana gazete kademeye dağıtmıyorlar. Bu alanda sıkıntı var.

Saygı ve sevgiyle

Ali Ekber Sevim/Çağlayan

Merhaba,

Bugün (13.Temmuz.03) kızım ve eşimle gittiğimiz Yeşilköy Röne Park'a girerken bir gofret krizi parkın tam karşısındaki bakkala (sonradan dikkat ettim adı; KÖY MARKET'miş) yöneldi beni. Girmeden bugüne kadar görmediğim, bilmediğim ama ilgi alanım içinde olan bir edebiyat dergisi gözüme ilişti. Tabi ki elime alıp içine bakmaya başladım. Kimin di? Neydi? Okunur muydu? Faland, filandı. Ben bunu kendimi bildim bileli yaparım. Hatta binlerce yıldır aldığım dergilere bile mutlaka göz atarım. Ama... ben bakar iken içerden hisim gibi çıkan bir hanım dergilere bakamayacağımı, okumayacağımı söyledi. "Anlamadım" dedim çünkü hem gerçekten hala anlayabilmemiş değilim, hem de böyle bir dergiden nasıl haberim olmadığımı soruyordum kendime, dalmıştım yani. O da böyle her gelen geçen dergileri okursa işlerinin zor olduğunu, hatta zaten ayda bir kere çıkan bir dergiye böyle yapılmaması gerektiği gibi sağma sapan -ama eminim onun için çok geçerliydi- şeyler söyledi. Ben de başıma ilk defa böyle bir şey geldiğini söyledim dergiyi bıraktım. Ama bu sağma durumun etkisinden uzun süre kurtulamadım. Eşime anlattığımda unutup gitmem gerektiğini, böyle şeylerin olabileceğini söyledi. Ama bu benim için geçerli değil. Dünyanın bir çok ülkesinde -ve ç ok şükür ki benim ülkemde de kitap ve dergilerimi uzun uzun inceleyerek alabileceğim yerler var. Zaten yarın gidip bunlardan bir tanesi olan "Remzi Kitabevi"nde incelemeye devam edeceğim edebiyat derginizi... Neyse işte size bunu yazmak istedim. Şimdi biraz kendimi iyi hissediyorum. İyi çalışmalar

H. Eşber Güvenç

Tersten Okuma

FUAR MACERASI

Dergimizin danışmanı Adnan Özer Bey, eksik olmasın, birkaç kez aramış, "Cuma akşamüstü kitap fuarında koktey-
limiz var. Mutlaka Yahya Bey'i de bekliyoruz" diye not bırak-
mış. Bana sorsanız bir bahane bulup gitmezdim ama bizim
hanım Adnan Bey'in nezaketinden etkilenmiş, "Kırk yılda
bir, bir şey rica ediyor, kırma adamcağız! Hem, bu vesile ile
kitap fuarını da görmüş olursun" diye baskı yapınca itiraz
edecek halim kalmadı. Bizim yeğen Memet de "Amca, ben
de sana arkadaşlık ederim" deyince, çocuğun kitaplarla hiç

alakası olmadığını da
gözöntüne alıp, "Fır-
sattan istifade belki
kitaplara da ısınır
belki" diyerek yollar
dıştık. Güdenler
bilirler, TÜYAP'ın
yeni yeri Beylikdüzü-
zünde. Bizim Bos-
tancı ile arası şehir-
lerarası mesafeden
uzak. Öğleyin yola
çıkıktık. Servis koy-
muşlar, kuyruklar
uzundu, otobüsler
saatinde gelmedi
ama yine de beledi-
ye otobüsüne bin-
meyi başardık. Siz
iki saat deyin biz üç saat, ancak vardık. Fuara ulaştığımızda
çoktan top patlamıştı

Malumunuz bu yıl fur Ramazan'a rastladı. Maşallah her-
kes oruç tutuyor. Sağcısı, solcusu, istisnasız tüm yayıncılar if-
tar sofralarını etrafına toplamış oruçlarını açıyorlar. Biraz
itikat sahibi olsam gözlerim yaşaracak. Kaçok Yayın'ın standı-
nı ararken biraz kitap bakalım demiştik. O da kismet olma-
dı. Hangi standı yavaşsak oruç bozan yayıncılar, "Bu saatte
bu adam nereden çıktı" dercesine ters ters bakıyor. Haksız
da sayılmazlar. Çünkü bizden başka okuyucu sayılacak he-
men hiç kimse ortada görünmüyor.

Neyse bizimkilerin standına Ramazan uğramamış. Bir ma-
sa kurmuşlar, üzerine çerezleri, cipsleri, şarap bardaklarını
dizmişler. Bizi editörümüz Aslan Bey karşıladı. Kaçok Ya-
yın'ın bir çok yazarı davete icabetetmiş. Hatta kalabalık yer-
lerden pek hoşlanmadığını duyduğumuz yayın yönetmenimiz
Tuncay Akgün Bey bile orada idi. Adnan Bey, "Gelin sizi
Tuncay Akgün'le tanıştırayım" dedi. Tam oraya yönelmiştik
ki, bir baktık Tuncay Bey biz yaşlarda bir şair ve kadın bir
yazarımızla muhabbet. Tanıştırılmayı beklerken, ister iste-

mez sohbet de kulak verdik. İyi ki de kulak vermişiz; kadın
yazarımız biraz sinirli bir tonda Tuncay Bey'e "Sizin derginiz-
de bile benim aleyhimde şeyler yazıyorlar" diye anlatıyor.
Tuncay Bey de sakin sakin "Kim yazmış?" diye soruyor.
"Yahya Kebir diye biri..." demesin mi kadın yazarımız. Ben
tabii hemen gardımı aldım bekliyorum. Neyse Tuncay Bey,
aynı sakinlikle bizim şair arkadaşına döndü; "Hanımefendi sen-
den söz ediyor. O yazıları sen yazmıyor musun?" hadi kolay-
sa hesap ver dercesine sordu. Tabii bizim şair allak bullak;
"Ne yazısı, hangi yazı!.." diye geveliyor. Ben hemen bizim ye-
ğen Memet'i kolundan çektiğim gibi oradan uzaklaştım. Me-
met biraz safca bir çocuktur, "Yahya Kebir o bey değil, ya-
nılıyorsunuz!" diye atılır. Ondandır ayıkla pirincin taşını.

Bir daha Ramazan günü şarap içmeye de, kokteyle katıl-
maya da, kitap fuarına gelmeye de tövbe edip zor attım ken-
dimi salonun dışına. Oysa, bu talihmiş olay başıma gelmesey-
miş ne haberler alacak, ne dedikodular duyacağımşım şaşar-
sınız. Çoğunu kaçırdım. Azını da haber aldım, sizlere nakle-
deceğim.

FUARIN EN AKTİF KİŞİSİ

Bu yıl kitap fuarının en aktif kişisi Deniz Kavukçuoğlu imiş.
Bildiginiz gibi Deniz Bey TÜYAP'ın yöneticisidir. Yoğun işle-
rinin yanında Cumhuriyet gazetesinde köşe yazıları, kitaplar
yazar. Bir koltukta birçok karpuz taşıyanlardır. Deniz
Kavukçuoğlu'nun yeni kitabı *Sen Vatan Haini Misin Baba?*
(Doğan Kitap) tam fuar günlerinde yayımlanmış. Bu hayırlı
olay vesilesi ile olsa gerek Deniz Bey kitap fuarındaki mak-
amından daha çok Doğan Kitap'ın standında imza günü yapar-
ken, gazetelere kitabı hakkında demeçler, röportajlar verir-
ken görülmüş. Bu yıl pek ilgi görmeyen ve birçoğu iptal edi-
len panellerde de konuşmacılar arasında sık sık Deniz Bey'in
adına rastlanmış. Korsan yayıncılıkla ilgili panelin iki konu-
şmacısından biri bile Deniz Bey'miş. Eh, bunlara bir de kitap
fuarı ile ilgili çalışmalar eklenince Deniz Kavukçuoğlu fuarın
en aktif kişisi seçilmiş.

TARTIŞMALI ÇEVİRİYE ÖDÜL

Kitap Fuarı'nda bu yıl da, hemen her gün bir yayınevinin
ödül töreni varmış. Bu ödül törenlerinden biri de her yıl ve-
rilen Dünya Kitap Dergisi Ödülleri imiş. Yazılarını izleyen-
ler hatırlayacak, geçtiğimiz aylarda Dünya Kitap Dergisi Ah-
met Necdet - Kaşaubiyi Miziev ikilisinin Puşkin'in *Yevgeni*
Onegin (Everest yay.) şiir-romanının çevirisini "Ayn Çeviri
Kitabı" seçmişti. O sıralarda Ahmet Necdet'in Puşkin'in
uyak sistemine uyma arzusunun çevirinin anlamını bozdu-
ğunun iddia edildiğini ve ortaya yanlış bir çeviri çıktığını söyle-
diklerini yazmıştım. Dünya Kitap'ın "Ayn Çevirisi" ödülü
tam bu iddiaların üzerine gelmişti. Daha sonra bu yanlış çev-

viridi daldarı ve bunun örnekleri Radikal'in Kültür - Sanat sayfalarına da yansımıştı. Anlaşılan Dünya Kitap'ın çeviri jürisi üyelerini bu iddialar etkilememiş. Aksine, belki de medya baskısını dikkate almadıklarını göstermek için "Yılın Çevirisi" ödülünü Ahmet Necdet - Kaşaubyi Miziev'e vermişler.

BARBAROS'UN DERGİSİ

Fuarda en çok konuşulan konulardan biri de "Barbaros'un dergisi" imiş. "Barbaros'un dergisinde tost yapan iyi bir yayinevine transfer olur!" diye espriler bile yapılmış. Bu kinayeli lafların anlamını benim gibi sizler de çözemediğinizdir. Dedikodulara bakılırsa, yayın piyasasından kimlerin nereye transfer olduğunu önceden haber almak isteyenler yazar ajansı Barbaros Altug'un yayın kurulunda yer aldığı *Picus'u* izliyorlarmış. Ama yazar transferleriyle ilgili bilgileri haber sayfalarından değil de "Röportaj", "Mutfakta", "Yazarın Bir Günü" gibi yazarlarla röportaj yapılan bölümlerden çıkartıyorlarmış. Çünkü *Picus'ta* hep Barbaros Altug'un ajanlığını yaptığı ya da yapmak istediği yazarlar yer alıyormuş. Derginin sayfa bu yazarları sunmak için bir nevi vitrin görevi görüyormuş. Geçen ay, yıllardır yeni kitap yayımlamayan ve pek ortalarda da görünmeyen Pinar Kür'ü *Picus'ta* sandviç yaparken görünce meraklanmışlar. Meraklanmaları da boşa çıkmamış. Daha derginin o sayısı bayilerde yerini aldığı günlerde Pinar Kür, yıllardır kitaplarını yayımlayan Can Yayınları'ndan ayrılıp Everest'e transfer olmuş. Üstelik, artık yazmayı bıraktığı diye düşünülen Pinar hanım'ın yeni kitabını bitirdiği ve bu kitabın Everest'te yayınlanacağı haberi de duyulmuş.

EVEREST'İN ŞİİR EDITÖRÜ

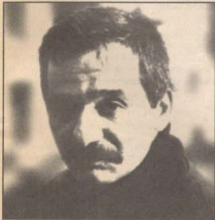
Yayıncıların en sevmediği sanat türü şiir olmasına rağmen bazı yayinevlerinin ısrarla şiir kitapları basmasını nedeni merak ediliyormuş. Şairler, şiir kitabı basan yayinevlerini "şiirperverler derneği"ne üye etmeyi planlıyorlarmış ama yönetim kurulunu oluşturacak yedi kişiyi bulmaları çok zor olduğu için dernek kurulamıyormuş. Çünkü şiir kitabı basan yayinevlerinin sayısı her geçen gün daha da azalıyormuş.

Edebiyat dünyasında yaptığı ataklar ve yazar transferleriyle

le dikkati çeken Everest en çok takdir edilen yayinevlerinin başında geliyormuş. Everest, yayınladığı şiir kitaplarının kalitesi ile özellikle dikkati çekiyormuş. Benim diyen yayıncının yayımlayamayacağı şairlerin kitapları bu yayinevinin listesinde yer alıyormuş. En son, yıllardır ortalarda görünmeyen, öyle kolay kolay bir yayinevinin kapisını çalıp "kitabımı basın" demeyeceği bilinen Sami Baydar'ın kitabı *Varla Yok Arasında'nın* yayinevinin listesinde yer alması merakları iyice körüklemiş. Yıllardır şiir dosyalarını yayıncı arayan şairler Everest'in kapisını çalmadan önce bu şiir bilgisi güçlü, dikkatli editörün kimliğini merak etmiş. Dikkatler Perihan Mağden'in üzerinde toplanmış. Zira Sami Baydar'la Perihan Hanım yakın arkadaşmışlar. Perihan Hanım'ın ricalarını da Everest'in patronu Faruk Bey kırmamış. Bu komplo teorisini kuranlara "Ahmet Telli'yi, Ahmet Erhan'ı, Sina Akyol'u da mı Perihan Mağden'in ricası ile bastılar!" diye karşı çıkanlar olmuş ve de son söz olarak "İyi şiir eninde sonunda yayıncısını bulur" demişler.

BANKACILAR LOBİSİ

Büyük medya kuruluşları "bir ucu da bize dokunur" endişesi ile unutmayı tercih etseler de lobi tartışmaları sürüyormuş. Tabii lobi listelerine de hemen her gün yeni birileri ekleniyormuş. En son katkısı *Adam Sanat'ın* yayın kurulu üyesi Roni Margulies yapmış. Roni bey, "Oyun, Sanat ve Savaş" (Kasım 2003) başlıklı yazısında "Çıkmasın katkıda bulunan kadronun önemli bir kısmının" arkadaşı olduğunu belirtip, "Altı kişilik yayın kurulunun bir üyesi has dostum, ikisi çok sevdiğim, takdir ettiğim kişiler" diyerek söze girmiş. *Aries Dergisi'nin* bazılarını gibi yasak savmak istercesine, iki üç çeviri şiir yayımlayıp Irak Savaşı'na karşı tavır almamasından yola çıkarak çoktandır faaliyetinde bulunan bir lobiyi deşifre etmiş. *Aries'in* "Dosya / Oyun" (Mart 2003) başlıklı sayısındaki savaş karşı bu ilgisizlik araştırmayı derinleştirmesine neden olmuş, "Katkıda bulunan isimlere bakıldığında, üç ekşiği, beş fazlasıyla aynı isimlerin aynı dergilerde, aynı yayinevlerinde uzun zamandır (tesadüf bu ya, 1980'lerden beri) birlikte çalıştıkları görülür; Gergedan, Argos, Kitap-lık, Cogito, Yayı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., Koç

Ahmet Erhan

Perihan Mağden

Sami Baydar

Kültür Sanat ve Tanıtım Hizmetleri Tic. A.Ş.; sonucuna varmış.

Bilirkişiler, Roni Bey'in yurtdışında olması nedeniyle listeyi tam olarak oluşturamadığını, dergisi, Lull dergisi, Sel Yayınları, Altıkkırkbeş Yayınları gibi birçok ismi bu listeye eklemek gerektiğini belirtiyorlar ama Roni Bey'in yazdıklarını yalanlamıyorlar. Roni Bey, bu kuruluşların başında yer alanların bankarın çıkarları için çalıştığını, hatta onlar adına sansür/otosansür yaptıklarını belirttikten sonra asıl tehlikeye dikkati çekiyormuş. "Dahası, yaynevinde iyi birer iş sahibi olan edebiyatçılar ile yayineviyle ilgilenen banka yönetim kurulu üyeleri arasında dostluk ilişkilerinin doğması ve zamanla görüş birliğinin oluşması da kaçınılmazdır. Hatta yaynevinin, banka yönetim kurulu üyelerinin "eser"lerini yayınlaması, çeşitli yayınlarda bu "eser"lerin övülmesini sağlaması gibi tehlikeler bile doğabilir! Çok aşırı oluyor, biliyorum, ama banka yönetim kurulu üyelerinin parasıyla yayıncı/edebiyatçıların mülk sahibi olması gibi bağımsız yayıncılığa gölge düşürebilecek durumlar bile hayal etmek mümkün!" diyormuş.

Roni Bey'in aries yönetimindeki has dostlarını "arkadaşlar savaş çıktı, göstermelik de olsa bir şeyler yapmak gerek" diye uyararak yerine, aylar sonra, lobi tartışmalarını fırsat bilip yaptığı bu "cesur" çıkışının altında bambaşka bir niyet olduğunu söyleyenler de varmış. "İğneyi kendisine batırmayı bilmeyen, çuvaldızı başkasına batırmaya kalkmasını!" demişler. Zamanında Roni Bey'in de bu bankacılar lobisinde yer aldığı, onlar gibi bankaların olanaklarından yararlandığını iddia etmişler. "Roni Margüles'in şiir kitapları Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.'den yayımlanırken, *Kitap-lık* dergisi Roni Bey'in emrine âmade iken, her şey güllük gülistanlık!" diyormuş bu kem söz sahipleri. Hatta o zamanlar Roni Bey, "yayineviyle ilgilenen banka yönetim kurulu üyelerin"den birine adanmış şiirler de yazmış. Merak edenler *Kitap-lık* dergisinin iki-üç yıl önceki koleksiyonlarını bakabilirmiş. Köprülerin altından hangi sular aktı bilinmez, Roni Bey, has dostlarını terk etmiş, ya da terk etmek zorunda kalmış ve Adam Yayınları'nın "huzurlu" sularına sığınmış.

Roni Bey'in bankacılar lobisine karşı yaptığı "cesur" atagın bir benzerini yakında Adam Yayınları için de yapması bekleniyormuş. Hatta bu konuda bir yazıyı kaleme almaya başladığı, araştırmalara giriştiği bile söylentiler arasındaymış. Roni Bey'in, bu tarihi araştırma sırasında son bir-iki yıldır adı hiç anılmayan bir kadın şaire rastlayacağı umuluyormuş. Eskiden bu kadın şairin "yayineviyle ilgilenen banka yönetim kurulu üyelerin"e benzer bir konumu varmış. Onun da "kendi yaynevinin, "eser"lerini yayınlaması, çeşitli yayınlarda bu "eser"lerin övülmesini sağlaması gibi" olaylar oluyor. Roni Margüles'in kaleminden kan damladığı ve has dostlarını kırmak pahasına her şeyi açık açık yazdığı bildirildiği için bu araştırmasını kısa zamanda bitirmesi ve yazısını yayın kurulunda yer aldığı *Adam Sanat'ta* yayınlaması bekleniyormuş.

Kaçak Yayın'ın tavsiyeleri

Kamusal Alan, Diyalojik Demokrasi, Sivil İtiraz
ALİ YAŞAR SARIBAY
Alfa Yay.

İşte size bütün ülkeyi kasan bir konu. Uludağ Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü'nde öğretim üyesi olan değerli hocamız ALİ YAŞAR SARIBAY ta Şubat 2000'de yayımlanmış bu kitabı. Sorunu öngörmüş. Kamusal alan nedir? Nedir bu işin etiği, hukuku? Bunu da merak etmiyorsanız, vatandaşım diye ortada gezmeyin.

Pedro Paramo
JUAN RULFO
Can Yay.

Çok özgün bir anlatı, okuyanlar bilir. Yayıncıların yıllar oluyor; Haziran 1970, şimdi durup dururken biz bu kitabı niye okuyalım dersiniz, izah edelim:

a) Ülkemizin son elli yılda yetiştirdiği editörlerin başında gelen Mehmet Fuat'ın özenebezen seçtiği bir yapıt olduğu için;

b) Tomris Uyar çevirdiği için;

c) Geçtiğimiz ay Unesco bu yapıtı 'XX. yüzyılın insanlığı etkileyen 100 temel kitabı' arasında ilan ettiği için;

d) Ömründe üç kitap yazıp bu kadar vazgeçilmez bir yazar olan Juan Rulfo için.

Not: İknâ olmayanlar kitabın şimdiki yayıncısı Erdal Öz'e danışabilirler.

Hoca Kadri Efendi'nin Parlamentosu
CAHİT TANYOL
Gendoş Yay.

Koca Cahit Tanyol, 90 yaşına giriyor. Üstadımıza sağlık, afiyet içinde daha nice yıllar. O hâlâ Çağaloğlu yokuşunu yürüyerek çıkıyor. Bu böyle biline.

Fazla coşmadın kitaba girelim; Atatürk Devrimlerinin esin kaynağı bu kitapta. İ. Meclis fikrine yakın fikirler de bizim 'Hoca Kadri Efendi'nin kafasında şekillenmiş meğer Hoca dedikse, sarıklı cami hocasından bahsetmiyoruz, o zamanlar Osmanlı aydınlarına deniyormuş. Mustafa Kemal ile bu Osmanlı aydını bazı konularda paralel düşünülmüşler...

Yakın tarihe meraklı okurlar için bu kitap ilginç değilse, hangi kitap ilginçtir, sorarız.

Günaha Son Çağrı
NİKOS KAZANCAKIS
Cem Yay.

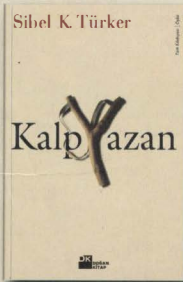
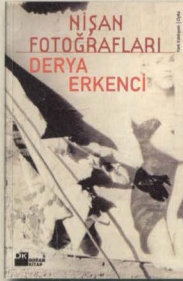
Kaçak ekibi Eminönü-Reşitpaşa belediye otobüsünde göreve giderken gördü; ayakta çile dolduran yolcular arasında güzelim bir kızmız bu kitabı göğsüne bastırmıştı. Koca kitap, o kalabalıkta, okumasa niye taşısın. Sadece bu güzel görüntü adına tavsiye edilir. Hem de iyi kitap.

Yeni Şiirler
OKTAY RIFAT
YKY

Şair millette şiir kitabı tavsiyeye ne hacet. O, şiir değil mi, ben de yazarmın, n'olacak kafasında. Bu kafadan dolayı çocuk ve cahil kaldı, o ayrı mesele. Türkçe'nin modern klasikleri var, yok sanmayın, bu kitap da onlar arasında yer alıyor. Okumayan kesin kaybeder.

Tavsiye bizden, gayret sizden!

Öykünün sesini duyurmaya kararlıyız!

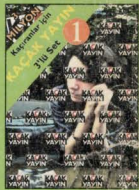
DK DOĞAN
KİTAP

www.dogankitap.com

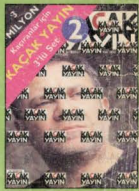
Kaçıranlar için **Kaçak Yayın** 3'lü setler

+

+

Tek set
3 Milyon
TL.

%50 indirimli

Bayiilerde

Sadece ahlakın tekniği yoktur

KANAT ALIŞTIRANLAR

Aralık/2003-3

Hayat ile Şiir

Bedirhan Toprak

Konu, elma değil...

İsmi lazım değil bir programın, ismi lazım değil muhabir-sunucusu delikanlı, "Konularınızı nelerden seçersiniz genellikle" diye sorunca Tahsin Yücel'e, sadece ayıplayan bir hayretle değil, nelerle kadar gerilediğimizi görmenin umutsuzluğuyla da kalakalmıştım ki, hemen iki gün sonra bir dostumda gördüğüm yeni çıkmış bir kitap adıyla suya erdi ayaklarım: "Sarane Alexandrian - 'Satış Garantili' Altmış Roman Konusu"!

Tahsin Yücel, beyefendi tabii; fazladan, olgunluğunun verdiği sükunetle, muhatabının ayıbını yüzüne vurmadan, açıkça geçiştirmişti soruyu... ayrıca, derdini, topu topu beş dakikalık bir televizyon programında anlatabilmesinin imkânı ihtimali yoktu; yoktu, çünkü karşısındaki delikanlı "kahhar ekseriyet" üyelerinden bir üyeydi sadece ve işi hamhalatlığa vardırان cehaleti, söz konusu ekseriyetin onayından kaynaklanıyordu; en basitinden, ortaokul-lise çağlarındaki eğitimini, şiirlerin, hikâyelerin, okuma parçaları'nın "ana fikri"ni başarıyla çıkarıp da anlı şanlı öğretmenlerinden "geçer not" ala ala tamamlayabilmişti; filmleri, ancak "mevzu"larına göre sevmiş, mesele Fransız filmleriyle bir türlü uyuşmamıştı kanı... "Mevzusu yok bu filmin abi!" deyip, kolayca reddetmişti bir çırpıda; ve günümüzde, romanların, 40'lı, 50'li yılların Türk filmlerine taş çıkartan bir bezirgânlıkla "Aşk, ihanet, intikam... hepsi bu romanda!" türünden sloganlarla pazarlandığına tanık oluyordu artık... ki, meseleye söz konusu süreçlerden bakınca, masum bile sayılabiliirdi delikanlı: konu'nun, sadece ağaç, kimi durumlarda çivi, mengene, cila olduğunu ve masa'nın asla bunlara indirgenemeyecek, bunlardan başka-üst bir nesne-yapı olduğu marangozluk bilgisini almamış-

Hülya Gürel

**This is TRT radio odd I
Here is the news...**

Akışı durdurulan bir su içinde aşk;
Sinirli bir su, hain bir su, hoyrat bir su.
önüne kurduğum setleri aşmaya,
arasından sızmaya çalışan,
inatçı bir su...

Her gün sayılarla oyun oynanan salona,
biletleri tarafımdan hükümsüz sayılıp
alınmadığı için kapıları yumruklayan,
sinirli izlekler gibi zihnimde kelimeler...

Bir tehlike gece;
Her akşam gelip
Sokak lambalarının tepesine çöreklenen,
Akraba bakışlı, sinsi bir tehlike.

Bir gezegensin gökyüzünde;
Dünya'ya en çok yaklaştığın günlerde
bana dokunup,
Sonra kendi yörüngesinde uzaklara yol alan,
uzaklaştıkça ışığı azalan o malum gezegen...

tı bir yerlerden, bir biçimde; günahın kendine düşen kısmıysa, kendine!

Evet, zorlamayla da olsa delikanlı'yı masum ilan edebilmek mümkün... ama Alexandrian nam "yazarı" bağışlayabilmek asla! O, "konularınızı nelerden seçersiniz genellikle" sorusunun, zır cahil bile olsa taşıdığı naiflikten bütünüyle uzak, "satacak", "garanti satacak" konular listesi tutuşturmaya kalkıyor profesyonellerin-amatörlerin-heveslilerin eline; açıkça, pervasız ve tabii ki ahlaksız, Birakın şimdi dili-edebiyatı filan!.. demeye getiriyor; Kitap mal'sa, ve malı satmak lazım'sa... o malı satacak olan, "satışı garantili" konu'dur, ve liste, budur!

"Boş vakitlerinde kitap okuyan" insanların... ve çok satabilmek için bu "boş vakitlerinde kitap okuyan insanlara güzel vakit geçirtmek zorunda olduklarını bilen" birtakım bezirgânların vara vara buraya varmaları kaçınılmazdı; hakikat penceresinden bakınca bunda aman aman yazıklanılacak, dert edilecek bir durum da yok... ama birilerinin de itiraz hakkını kullanması, en azından, "Kazın ayağı öyle değil.." demesi gerekiyor işte (dileyen, Metin Eloğlu'nun "Köroğlu" şiirindekine benzer öfkelere de kaptırabilir kendini tabii: "Andıkça içim sızlar / Çukurmuhallebici'de yediğimiz o sütlacı / Suratına çalarım şu sahanı / Canım benim / / İstakozun üstüne maydanoz ekıyorlar / Bu öğlen Ali'yle dalaştık / Ali çerkeztavuşu yiyor ben niye yemeyim / Kaldır önümden şu kapuskayı / / Kaldır dedim ulan / Kaldır dedim ulan / Kaldır dedim"):

Aşk, kıskançlık, ihanet, intikam, cinayet... seks, porno, tatsinsizlik... yolsuzluk, yalan, şerefsizlik... tarih, siyaset, döneklilik... para, yalan, iktidar... anarşizm... manav tezgâhında parlatılmış, dileyenin kilo kilo alabileceği meyveler olsa bile, önce bir ahlaka ve sonra disipline sahip değilseniz, ne şiir çıkarabilirsiniz o kilolarca meyveden, ne hikâye, ne roman, ne de sinema; olsa olsa bir meyve salatası çıkar ortaya ve servisiniz-ambalaj yeteneğiniz, bir adım sonrasında da pazarlama kabiliyetiniz yerli yerindeyse "çağın gerekleri"ne uygun olarak, satabilirsiniz de, hatta çok satabilirsiniz... ama birilerine işte, yediremezsiniz!

"Konu konusu"... epeyce dişi, bir o kadar da çetrefilli; dahası, konu'nun neler olmadığını söylemekle yetinmeyip ne olduğu yolunda söz etmeyi de zorunlu kılıyor bir yandan; gelgelelim yerim doldu doluyor ve konuyu, Gelecek sayıya!.. temennisiyle kapatıp, "şimdilik" bir öneri'yle bağlıyorum: Edebiyat metinlerini konularıyla açıklamaya, bununla da yetinmeyip öne çıkarmaya çalışanlarla karşılaştığınızda, hemen William Faulkner'in "Ağustos ışığı"nın "konu"sunu sorun onlara; ya da Bilge Karasu'nun "Gece"sini; ya da Turgut Uyar'ın "Dünyanın En Güzel Arabistanı"nın... emin olun, aşıp kalmaları karşısında, çok eğleneceksiniz, "garanti"!

Öykü

ŞİFO'NUN ÖLÜMÜ

J. Hakan Dedeoğlu

Şifo burada oturuyor, Sapa Sokak, No: 22 / 15. Penceresi sırt sırta vermiş, yanık kırmızısı çatı kümelerine bakıyor. Şifo bugün burada oturuyor ama belki yarın burada oturuyor olmayacak, bunu istese bile. Bu sadece bir ihtimal ama belirtmekte yarar var, neden olmasın? Eğer bu ihtimal gerçekleşirse, demedi demeyin. Ama emin olun bu ihtimalin gerçekleşmesi en az diğer sayısız ihtimalin gerçekleşmesiyle aynı değere sahip.

Şifo sık sık iskemlesine kurularak çatıları izliyor. Yüzünü gölgelere gömen siyah saçları ve elindeki fincanından yükselen dumanın ardından süzülüyor yanık kiremitleri. Hepsini de tanıyor. Bir matematikçi edasıyla hepsini numaralandırmış olduğundan olsa gerek, çatılar onu saygıyla selamlıyor hep. Hepsinin açılarını, acılarını hesaplamış Şifo. Gözlerini bir bir dolaştırıyor üzerlerinde, hepsinin sayılarını bir kez daha aklından geçiriyor... 1 çatı, 2.5 çatı, 6.92 çatı, 22 çatı...

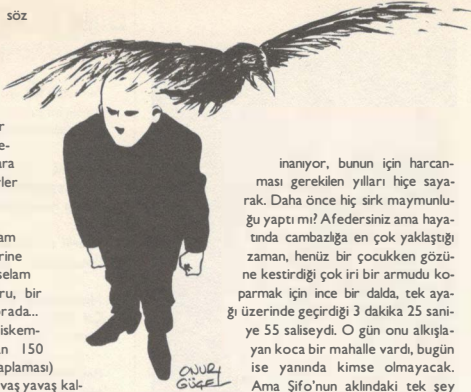
Dediğim üzere Şifo kendisinin üstün bir matematik zekâsına sahip olduğunu sanıyor. Ve üzerlerindeki sakinler; martılar ve kargalar. Hangi çatılar martıların, hangi çatılar kargaların Şifo bunları biliyor. Aralarındaki bitmek bilmez, ebedi savaşın bir kez daha ne zaman patlak vereceğinin kokusunu dahi alabiliyor artık. Hepsıyla ayrı ayrı sohbetে koyulmaya çalışıyor bazen. E, ne de olsa komşular öyle değil mi? Ama kolay iş değil şu kuşlar-

la konuşmak, hele hele söz konusu martı ve kargalar olunca. Kargaların ağzından tek bir kelime binbir ızdırıp demek, suratına tükürürler adanın, martılar da farksız... Bakmayın beyaz olduklarına, içleri kara onların, kışkılarıyla gülerler adama.

*

Gözler gezintiye devam ediyor. Bir çatıdan diğerine sekerek, her sakinine selam vererek. Hedefine doğru, bir bir ilerliyorlar. Ve işte orada... Çatı 98'de dur! Gözler, iskemlesinde oturan Şifo'dan 150 metre (bu Şifo'nun hesaplaması) ötede duruyor. Şimdi yavaş yavaş kalkıyorlar, yıldızlarla bezeli, binbir rengin patladığı sahnenin altında duran Anka'ya bakıyorlar. Anka'nın gözleri derin, derinliklerin içindeki derinlikler birbirlerine açılıyor. Ve bu derinliklerin yerini birer zümrüt alıyor güneşin vurmasıyla. Zümrüdü Anka orada, camın arkasında. Onun da gözleri çatılardan bir bir sekerek Şifo'nunkilere varıyor. 98. çatıda, yıldızlı sahnenin önünde buluyor gözler. Şışış! Sessizlik! Derinliğin yaydığı huzur çatıları bir bir sarsarken martılar ve kargalar havalanarak onları yalnız bırakıyorlar, saygı duyuyorlar çünkü. Biz de saygı duymalıyız onlara, az da olsa arkamızı dönmemiz iyi olacak... Ve neden sonra sahnenin ışıkları, perdeleri kapanıyor, yıldızlar bir bir geceye küserken. Zümrüdü Anka karanlıkta kaybolurken Şifo uzaklardan Kaf Dağı'nın lanetli güzelliğini hissediyor. Şifo artık bilmiyor ne yapması gerektiğini, artık bilinmez, bulunmaz Kaf Dağı'nın yolunu tutma zamanı Anka'sının peşinden. Peki ya bizim Anka'larımız?

Ancak Şifo'nun bir sorunu var. Ve bu gerçekten ciddi bir sorun. Bazı ihtimallerin gerçekleşmesini sağlayacak önemli bir sorun. Şifo kendini usta bir ip cambazı sanıyor, ve buna gerçekten

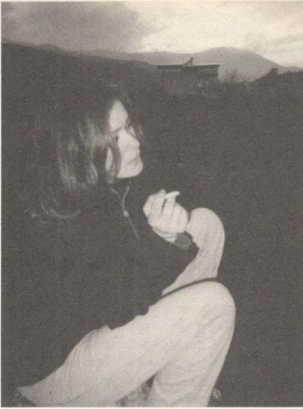

inamıyor, bunun için harcanması gereken yılları hiç sayarak. Daha önce hiç sirk maymunluğu yaptı mı? Afedersiniz ama hayatında cambazlığa en çok yaklaştığı zaman, henüz bir çocukken gözüne kestirdiği çok iri bir armudu koparmak için ince bir dalda, tek ayağı üzerinde geçirdiği 3 dakika 25 saniye 55 saliseydi. O gün onu alkışlayan koca bir mahalle vardı, bugün ise yanında kimse olmayacak. Ama Şifo'nun aklındaki tek şey Anka'sı. İpini hazırlıyor ve 0.12

no'lu çatıya sallıyor. Kaf Dağı 150 metre ötesinde sadece. Yalnız Şifo'nun bir sorunu daha var. Şifo matematikten hiç anlamıyor. Aylardır yaptığı hesaplamalar, numaralandırdığı çatılar, açılar, acılar, duvarına astığı planlar... Bütün hesapları tam bir felaket.

*

Size ihtimallerden bahsetmiştim. Hepsininde gerçekleşme şansı vardır. Aksi takdirde ihtimal olmazlardı. Ve size gerçekleşme ihtimali olan bir ihtimalden söz etmişim ve yüzbinlerce ihtimalden biri gerçekleşecek. Ama ben önceden demiştim, siz sonradan demedi demeyin diye. Ve yarın Şifo -ah zavallı Şifo!- burada oturuyor olmayacak ve yıldızlı sahnenin Zümrüdü Anka'sı bir daha asla sahne almayacak. Martılar ve kargalar da bir daha o çatılara üşüşmeyecek. Sabahın ilk ışıkları Şifo'nun ezilmiş bedenini selamlarken, bu et yığını bulanlar sakar ip cambazı, şapşal matematik dehası için ağıt yakıyor olacaklar. Anka'sına 98. çatıda okumak üzere yazdığı güzellemeyle ölünün cebinden çıkan önemsiz bir kâğıttan başka bir şey olamayacak.

Ayşe Acar

ENDİŞE

Deli numarası yapıp iki balığımyı tavaday
kızartmanın kime ne faydası dokunabilir ki?

Ya da kafeste duran mavi kanatlı
kuşlarımyın kanatlarınyı bir bir söküp,
kaktüsün bir türlü çıkmak bilmeyen
çiçeklerinin yerine o renkli kanatları
takmanın?

Babamın üzerine üzeri küf bağlamış bir
baltayla saldırmanın?
Ya da Çehov'un öykülerini gece yarısı
yüksek sesle okumanın?
Peki ismim anılmayacaksa ben bu
dünyaya niye geldim?

Dilek İmük

YOLUN SONU

Ne uzun bir yoldur önündeki
İnceliğini ise hep unutmuşundur
Oysa elindeki lastiğı ne kadar uzatırsan
o kadar incelmez mi
Uzadıkça uzasın istemişizdir hayatı
Genç cesetlere tahammülümüz yokmuş
Yarım kalan aşkları hiç başlamayan
sevgileri

Teselli etmek bize düşmüştür yaşarken
Bizse inceliğı uzayan don lastiğinde
görmüşüzdür sadece

Niye uzun yollar ince görünür
Çift yönlü ve üç şeritli olsa bile
Bizim sokaksa bir seksek oyunu alanı
kadar dar

Benim boyum kadar kısadır
Hep uzun yollar istemişizdir önümüze
Ya bir gün yorulursak o yollarda
Yolun sonunu getirmeye gücümüz
yetmezse

Merak mı edicez yolun sonunu
Yoksa oynamak istemediğimiz seksek
oyununu mu çizeceğiz yere

Uzun bir hayat ne zaman kısalsın
Bilemediysen lastiğı çek yine
Uzasın diye çektin
İnceliğini görmedin ve koparıverdin
Elinde kalan parça ise
Yaşadığın hayatla aynı boyda
Uzun bir hayat en fazla ne zaman
kısadırsın

Hayatı ne kadar uzun yaşarsan o kadar
incelirsin
Ve inceliğini ne kadar fark etmezsen o
kadar kısa koparsın
Hani öldüğün vakit var ya
Hayat en fazla o zaman kısadır
Bir daha da uzatamazsın

25.01.1999 Pazartesi
"27.01.1999 Çarşamba,
dedem vefat etti."

BİR SARHOŞ BİR SÜRTÜK BİR PRENSES BİR İNKÂR

Cüneyt Güven

on dakika erken çıktığım bardan kalan alkış sesleri hâlâ kulağımda. otobüsün arka taraflarında bir yerlerde oturuyorum.

son otobüs, kaçırsaydım onca yolu yürüyecektim. sokaklar karanlık ve boşken yürümek hoş olmazdı zaten.

otobüste loş bir hava var. önümde bembeyaz saçlı yaşlı bir adam, yüzünü göremiyorum, merak da etmiyorum. onun da yanı boş aynı benim gibi. sol tarafımdaki tekli koltukların birinde bindiğimden beri susmayan yaşlı bir adam var, etrafa acayip şekilde anason kokusu yaymakta. aynı cümleyi tekrar edip duruyor 'nerdeyim, nerdeyim'... tekrar önümdeki adamın saçlarına bakmaya devam ediyorum, pencereden dışarıyı zifiri karanlık.

neden sonra yanıma bir kadın gelip oturuyor. dikkatli dikkatli beni süzüyor, belli etmemeye çalışıyor, sonra dönüp bakmaya başlıyor. acaba tanıdık mı diye dönüyorum göz göze geliyoruz. hemen önüme dönüyorum. sarhoşun saçma konuşmalarına bir de yanımda bana bakan kadının sakız sesi karışıyor. sonunda en basit diyalog kurma yöntemiyle "saatin var mı delikanlı?" diyor. '12'ye çeyrek var abla' diyorum, bozuluyor. kendisini becermek için başkasını bulmasını söylemek geliyor içimden vazgeçiyorum. bir grup delikanlı biniyor, onların da sesleri karışıyor, alkışların yanına...

sonra bir sessizlik oluyor ve o kalabalığın arasından kocaman mavi iki göz çıkıyor, kahverengi saçlı,

üstünde yeşilli alacalı el örmesi bir hırka, elinde bir poşet, siyah bir poşet, bir an için göz göze geliyoruz. sonra önümdeki yaşlı adamın yanına oturuyor, bir çırpıda. bende hâlâ bir sessizlik var, birden arkasına dönüp direk bana bakıyor ve gözlerinde yalvarırcasına bir bakış, sanki tut elimden götür beni buralardan, diye yalvarıyor. tekrar önüne dönüyor. sesler de geri geliyor, anason kokusuyla birlikte...

bir şeyler demeliyim, bir şeyler, aklıma saati sormak geliyor ve 'şey saatiniz var mı acaba?' diyorum. saati söyleyip önüne dönüyor. yanımdaki kadın bana tekrar bakıyor. sarhoş konuşmaya devam ediyor. ve mavi gözlü kız bana tekrar döndüğünde, başıma inanılmaz bir ağrı giriyor ve gözlerimi kapıyorum, acının dineceğini sanarak...

birden ağrı geçiyor ve gözlerimi açıyorum. bana sulanan kadının yerinde oturuyorum, sol tarafıma baktığımda yaşlı adamın sarhoş olmadığını görüyorum, üzerimde acayip bir anason kokusu ve sürekli şunu söylüyorum 'nerdeyim, nerdeyim' kimse bakmıyor, o hariç, ona 'ne oldu bana' derken, uyanıyorum...

şaşkınlığımı üzerimden attıktan sonra yüzümü yıkamaya lavaboya gidiyorum ve aynaya baktığımda bana bakan kocaman mavi iki göz görüyorum, soluma baktığımda askıda siyah bir poşet, ağır anason kokusu altında...

HATE

DALGALAR...

Sebahat Bağbars

Tam 3 kişi geçti önümden... Saatlerdir oturduğum bu kayalıkta sadece 3 kişiyle göz göze gelebildim. Gerisi robotlaşmış insanlar sürüsüydü sanki...

Kimdim? Neydim? Denize bir adımlık bu kayalıkta saatlerdir ne arıyordum? Kendimi atar mıydım? Ayyaş mıydım, âşık mıydım?

Önümden geçen her insanın bakışında bu soruları aradım. Bir kişinin de çıkıp: "Hey delikanlı böyle bir güzelliğe sırt mı çevrilir; nedir senin derdin?" diye sormasını bekledim.

Nerede... Yalnızca üç kişi, evet üç kişi gözleriyle bana ulaştı. Yalnızca gözleriyle...

İlki 17'sinde ya var ya yok bir genç kız. Sıkı sıkı tutunduğu çantası, yerleri süpüren yeşil paltosu ve paltosuyla uyumlu fakat kapanıklığına tezat düşen, insanın gözlerini kamaştıran fosforlu tülbentiyle karşımda duruyor.

Hızlı adımları benim hizamda yavaşladı ilk. Belki benim beklentilerimle onun yeşil turlanında kayboluşumdu onu yavaşlatan. Belki de ilgiye olan açlığını sezdiğinden çakıldı olduğu yere... Tam karşıma...

Gözlerim onun gözlerine takıldı. Onun da benimkine... Ben masumdum, belki o da. İkimizin isteği de aynı masumlukta olmalı... Evet, evet öyle olmalı... Sorulmak, kurcalanmak, hiç tanımasak bile başka insanlarca önemsenmek...

Onu ne kadar süre esir aldığımı bilemiyorum. Almıştım işte. Onu kendi yaptığım bir bez bebek gibi dikmişim karşıma... Yanından sayısız araba, sayısız da insan geçti... Hiç kıpırdamadı. Tutsağımdı artık o benim; gönüllü tutsağım.

Karanlık geceler, acı tatlı tüm yükünü sabahın sırtına bıraktığı andan bu yana kayalıktaydım ve beni ilk o gördü...

Oturduğum kayalığı inatla döven dalgalara sırtımı dönmeyi başardım... Tamam haklısınız; sesini, kokusunu, kahkahasını, sızlanmasını bile bilmediğim bir insan için bu kadar heyecanlanmam size saçma gelebilir ama o, o benim yalnızlığımı hissetti...

Şimdi gidiyor. Sırtını döndü bana. Bedenine hayli büyük gelen paltosunun içinde kaybola kaybola uzaklaşıyor benden. Seslensem durur eminim. Evet kesinlikle durur biliyorum çünkü o benim içimdeki yalnızlığı gördü, en azından hissetti... İstanbul'un kalabalıklığına karışmadan belki bir kez daha döner bakar... Yok dönmüyor, gittikçe küçülüyor o küçüldükçe ben de küçülüyor gibiyim. Yok yok yanılamam aslında, dönüp bakardı da utandığından kesin... Hem kız nereden bilsin serseri miyim, ayyaş mıyım?

Haklısın tabi. Özgürsün gidebilirsin. Hoşça kal fosforlu kız... Hoşça kal.

Hava iyiden iyiye sogudu. Dalgalar kıskanç bir kadın gibi kamçılıyor oturduğum kayalıkları... Yok öyle yüz vermem sana. Ay'ın, yıldızların en çok bu huyunu severim işte. Onlar hiç kıskanmazlar, alınmazlar da. Sen istediğin kadar dön sırtını; ne yapar ne eder her gittiğin yerde tepende dikilirler en masum halleriyle... Dalgalar öyle mi? Bak kudurmuş köpek gibi dikkatimi çekmek için uğraşıyorlar... Yemem, yenilmem sana...

Hani üç kişi demiştim ya size gözlerimde kaybolan insan sayısı... İkinci bir kocakarı... Aman kızmayın vallahi de öyle billahi de öyle... Peki peki kocamış bir kadın... Kadıncağızın ahi gitmiş, vahı kalmış ama can çıkmak bilmeyince ninem ne yapsın... Ayağında tarihi bir papuç, sırtında kremden yadigar çamur rengi bir pardesü, ince bileklerini sarmalamaktan aciz bir çorap, nuhan zamanından hatıra bir çanta, kırışmış eller ve kaşık kadar kalmış bir suratla duruyor karşımda...

Sürüye sürüye taşımaya çalıştığı vücudunu tam benim hizamda nadasa bıraktı ninem. Yalnızlığımı, özlemimi bilir gibi...

Gözlerim o cılız bedeni taşımakta zorlanan ayaklardan başladı yürüyüşüne; ince bileklerinde, pardesüsünün eteklerinde, kuşağında...

Evet kuşağında soluklandı ilk... Kimbilir kaç yiğit ölüp ölüp dirilmişti bu ince bel için. Sonra acemi bir dağcı gibi soluklandı kambur sırtında, sigaradan sararmış saçlarına ulaştığında ise kayboldu bir turistin şaşkınlığıyla...

Oysa az önce karşımda duruyordu. Ne yöne gitti, hangi ara gitti bilemedim. Ama beni gördü, hissetti buna eminim. İnce bir çizgiden farksız dudakları benim için aralandı, tebessüm etti. Yemin bile edebilirim onun yeşili kaçmış gri gözleri üzerine...

Hava iyice karardı... Soğuk, rüzgârın niyeti kötü. Uğraşıyor yıkılmam için. Dalgalar oyun oynuyor benimle. En sevdiğim şarkıları, toprakla bütünleşmiş sevdiklerimin seslerini ulaştırıyor yüreğime... Annem, babam, ablalarım ve... Yüreğim titriyor, çok üşüyor.

Duymamak mümkün mü dalgaları... Mahallenin orospusu çirkeflğinde dövüyor üzerine kaynadığım kayalığı.. Her bir yanımda sesler... Eyüp, Eyüp diye. Aptal mıyım, کنار mıyım sana... İnsanoğlu dururken vurulur muyum, karşılık verir miyim sana? Hayır, bu kadar ümitsiz değilim... Kabullen artık karşılıksız bir aşk seninki!

Saatlerdir oturduğumu söylemiştim değil mi size? İşte bitmeme, kanmama yakın hissettim onu, bakışlarını... Öfkeliydi. Öfkesi bana mı yoksa başkasına mı? Hiçbir fikrim yok. İki parmak kalınlığındaki çatık kaşlarıydı belki de hayata öfkeli bakmasının sebebi... Bir şeyler mırıldanıyordu... Biraz uğraşsam duyacağım... Uğraşmadım, uğraşmadım... Yüzüm gülüyor ama onun yüzünde hâlâ bir ruhsuzluk hali... Gerçi iri kıyım vücuduna yakışmıyor da değil. Hani filmlerde olur ya dev gibi bir adam, her an suratına bir yumruk indirecek gibi dolaşır etrafta... Ama böyleleri karısının yanında pek bir küçükülür, zavallı bir kedi gibi... Pek bir yufka yürekli olurlar aslında birçoğu; gizli gizli ağlayanlarını da bilirim... Ah bir de ben ağlayabilsem... Belki bu amcam onlardan değildir. Bir tuhaflık var bu adamda. Beni gördü, hissetti biliyorum ama onun kızgın bakışlarında yer bulamıyorum kendime... Doğuştan kızgın

olmalı hayata... Yanına gitsem, konuşmaya çabalasam, dardını öğrenmeye... Hayır olmaz, benim değil onun benim koridorlarımda kaybolması gerekli... Keşfedilmeyi, önemsenmeyi bekleyen kişi benim...

Ne tuhaf bir adam. O göbeği kaç yıldır taşıyor acaba? Karısı, çocukları var mı? Karısı o göbeğin altında kaç kere boğuldu? Sevişmeyi biliyor mu acaba? Ön sevişmeden haberdar mı?

Yok, yok adam belli Anadolu erkeğiym tribinde... Karısını da dövüyordur bu. Kadıncağız göbeğinden önce tokatlarına alışmış olmalı.

Ah... Nedense şimdi fark ettim... Bu adam total. Yürürken aksak bir beşik gibi sallanıyor koca bedeni. Belki öfkesi beşikte rahat edememiş bir yüreğe sahip olmasındandır. Belki de bir maskedir, gereksiz insanların acınaklı bakışlarına karşın.

Acıdım şimdi. Hayır acımadım başka bir duygu bu. İçimi hem ısıtan hem de buran farklı bir duygu. Annenizin sizin en çok sevdiğiniz yemeği yapmış olduğunu duyup sevinirken, birkaç dakika sonra da onu sonsuza dek yitirdiğinizi öğrenmeniz gibi bir şey... Aslında tadın damakta nasıl kaldığıyla ilgili bir şey... Çok karışık... Yoruldum...

O da uzaklaştı diğerleri gibi... Ben de onunla uzaklaşabilir, birazcık ilgi, sevgi dilenebilirdim... Ama yapmadım... Dilenmeme gerek bile kalmamıştı... Tam üç insan geçmişte önümden, gözlerimden, yüreğimden sessizce, ayak izleri bende saklı...

Dalgalar hırçınlaştı iyice... Ev kızı tribini yemeyince şahlandı, çirkefleşti adeta... Ne o kızdın mı bana... Bedenime sahip olamamak seni kahretti değil mi? Yok yağma yok, atama-yacaksn beni yatağına, kesemeyeceksin nefesimi...

Şimdi kalkacağım ve o üç insan gibi umut dağıtacağım... Hadi sana eyvallah...

MOR BİR RENKTİ VE ARINDAYDI ÖLÜM...

Bahar Özdemir

Anneme itiraf,

Mor sürgünde değildi henüz o yıllarda ve bir renk, birçok şeyi yoluna sokuyordu. Gökyüzü maviyken mutlu oluyordum mesela, karın rengi her kış beni bir kere daha beyaza boyuyordu. Dedim ya; bir renk bir yığın tat sürüklüyordu ardi sıra. Kendimi güzel gösterme çabalarında olduğum yıllardı ve bunu bazen bir renkle becerebildiğime inanıyordum. Yaşımı hatırlamıyorum ama yirmileri sürüyor olmalıyım. Üniversite bitmişti ve iş hayatı başlamıştı. Sabahları geç kaldığım dakikaların maaşımdan kesildiği bir işim vardı ve buna rağmen her gün kıyafetlerim konusunda saatlerimi harcardım. Bu harcama bazen öyle bir hal alırdı ki sırf kıyafetimi beğenmedim diye ya da eteğin içindeki falan çiçeğin filan rengine uygun bluz bulamadım diye işe geç kaldığım günlerin sayısı hiç de az değildi. Evden çıkmadan önce yaşadığım son duygu; koridor-daki aynada, görüntümü onayladığım andı.

Annemin kendine aldığı o hırkayı ilk gördüğümde vurulmuştum. Mor renkli, uzun, tunik biçiminde bir hırkaydı. Onu gördüğümde, hemen dolabımdaki bütün giysilerimi gözden geçirmiş ve birçoğuyla uyum gösterdiğini fark ederek sevinçten çılgına dönmüştüm. Annemin, hırkayı bana değil de kendine almış olduğu ise sadece bir ayrıntıydı. Bunun bir önemi yoktu ki. O anne, bense çocuktum. O yaşlıydı, bense genç. Hırka benimdi ve onu bütünüyle ele geçirme operasyonum fazla zamanımı almadı. Önceleri, giymek için izin istedim. Doğal olarak annemin cevabı her zaman olumluydu. Sonra yavaş yavaş izin istemeyi bıraktım. Daha sonra ise, iş dönüşlerinde, hırkayı o gün giydiğim kı-

yafetlerle birlikte tek bir askıya asarak onların ayrılmaz parçası olduğunu göstermeye çalıştım. Ve son darbeyi ise annemin üzerinde hırkayı her gördüğümde, ya kıyafetiyle uyumsuz olduğunu, ya da evde giyerek o harika şeyi boş yere eskittiğini söyleyerek vurdum. O zamanlar gözümünden kaçan ayrıntılar neredeyse kendim dışındaki her şeydi. Ne annemin mor hırkayı vitrinde ilk gördüğü andaki duygusunu, ne onun fiyatını sorarkanki çekingenliğini, ne de kim bilir neyin parasıyla onu satın aldığını düşünmüyordum bile, hırka artık tamamen bana aitti. Kendimi zeki sayıyordum bu savaşı kazandığım için, çünkü inanılmaz bir şey olmuştu; artık hırka için izin isteyen annemdi. Mor hırkayı giydiğim her gün hem kendimi müthiş güzel buluyor, hem de zafer sevinciyle coşuyordum. Annemin, mor hırkayı giydiğim günlerde bana bir şey demediğinden eminim ama içinden ve sessiz bir gülüşle beni izlediğini biliyorum. İçinden bir gülüştü anneminki, tıpkı hayatı içinden yaşaması gibi...

Siyah günlere, beyaz bir kelebek...

Ağlayan bir kadın...

Ve ölüm...

Ölümün mor gözyaşları...

Yoğun bir iş günüydü. İşyeri iki katlıydı. İlk katı müdürler, satış kadrosu ve lobiden oluşuyordu. Alt kat ise teknik servis ve depo için ayrılmıştı. Ertesi gün önemli bir ihale vardı. İhale-nin teknik detaylarını görüşmek üzere alt katta, teknik serviste bulunduğum bir anda telefonum olduğu anonsunu aldım. Santrali aradığımda, sekreter telefondakinin teyzem olduğunu söyledi. Sinirlendim, çünkü ona ailemden arayan hiç kimseyi bana bağlamamasını söylemiştim. Evden aylar önce ayrılmış, annemle tüm bağlarımı kopartmışım. Annem o günden sonra birçok kez işyerimi aramış, her defasında da sekretereye telefonu bağlamamasını söylemişim. Daha sonraysa aniden birkaç kişi de arabuluculuk etmek amacıyla arayınca sonunda dayanamamış ve sekretere talimatı vermişim:

"Ailemden arayan olursa, bana bağlamayacak-sın."

Annemle babam ben ortaokuldayken ayrılışmışlardı ve ben bu boşanmayı onaylamıştım. Babamı hiçbir zaman sevmemiştim. Yıllar sonra annem, bir adama âşık olmuştu. İşte bu kadar sıradan bir cümleydi aşk. Oysa aşk bana yakışır, tıpkı morun yakıştığı gibi. Annemin çekip çevirdiği bir evde yaşıyor olmanın getirdiği bir eziklikle önceleri, adamın gelip gitmelerine ses çıkarmamıştım. Adam geldiğinde kardeşimle birlikte odalarımıza çekilir, getirdiği pastayı ısrarla yemeyerek isyanımızı dile getirirdik. Günler sonra bozulmuş pasta çöpe atıldığında, mor hırkamı giyer ve işe girerdim. Onu giymek eskisi kadar tat vermemeye başlamıştı. Yeni bir saşının içindeydim artık. Yine aynı metodu izledim. Ben çocuktum, o anneydi. Aşkından vazgeçmeliydi. Bir gece, anneme o adamı artık evde görmek istemediğimi söyledim. Sessizce ve içinden kabullendi. Aynı mor hırkaya yoğunlaştığımda olduğu gibi şimdi de adama kilitlenmiş; ne annemin o geldiğinde neler hissettiğini, ne de saçları belki de yıllar sonra okşanırken içinin nasıl titrediğini düşünmüştüm. Ve bombayı attım: "O adam bir daha buraya gelmeyecek, eğer gelirse bu evi terk ederim."

Bu olaydan birkaç gün sonra, geç bir vakitte kapı çaldı. Kardeşim ders çalışıyor, annemse uyuyordu. Kapağı açtım, gelen o adamdı. Şaşkınlık ama daha çok kızgınlıkla annemi uyandırmaya gittim. Onu uyandırmak için vurduğumu hatırlıyorum, canı yandı mı bilmiyorum ama hiç sesi çıkmadı ve kapağı gidip adamı içeri aldı. Odaya çekildim ve evdeki son geceme uyudum. Ertesi gün, eşyalarımı topladım ve evden ayrıldım. İçeri girip çıkıyor, eşyalarımı dışarıdaki arabaya taşıyordum. Bu arada annem, kapı aralığından hiç ayrılmıyor ve her göz göze gelişimizde beni durdurmaya çalışıyordu. Duramazdım. Ne yapacağımı, nerede kalacağımı bilmiyordum ama o sözü söyledikten sonra bu evde kalamazdım. Bunun adının gurur olduğunu ve gururun hiçbir rengi olmadığını, o yıllarda henüz bilmiyordum.

Sekreter, teyzemin sesinin çok kötü geldiğini ve hâlâ hatta beklediğini söyledi. Telefonu bağlattım. Teyzem ağlamaklı bir sesle, annemin

hastalandığını ve onu acil servise kaldırdıklarını söyledi. Beni niye aradığını sordum, çok meşguldüm, ayrıca annemle görüşmüyordum!..

Hastaneye gitmem için rica etti ve daha sonra da telefonu kapattı. Umursamaz bir tavra bürünüp, işlerime devam eder gibi göründüm. Rol yapıyordum ama oyun kimin içindi, bilmiyorum. Birden durdum, yapamayacağımı hissettim. Eğer kötü bir şey olursa kendimi affedemezdim. Alelacele müdüre bir şeyler söyleyip, taksiye bindim ve hastahaneye doğru yola çıktım.

Takside giderken, ilk karşılaşmamızın, bakışmamızın nasıl olacağını düşündüm. Onun, yaşamının gizli bir bölümüne koyar gibi yaşadığı aşka karşı tavır koymuştum. Ve bu tavrı aylardır sürdürüyordum. O da, tıpkı evden ayrıldığım gün aralık kapıda durduğu gibi bensizlikle, hatta belki de aşksızlıkla kalakalmıştı. Bana her uzanışını, gözlerini reddetmiştim. Kara gözleri vardı annemin. Gözbebeğini belli etmeyecek kadar kara. Sevincin çok nadir dokunduğu gözleri, yaşama hep uzak gibiydi.

Acil serviste sıralanmış sedyelerden birinde yatıyordu annem. Boş bakışları dışında görünürde bir âraz yok gibi duruyordu. Kan yoktu, yüzünde acı görünmüyordu. Teyzem yanbaşındaydı. Onun gözleriyse acı doluydu. İlk defa o an korkuyu hissettim. Bir anneme, bir teyzeme bakıp durdum bir süre. Hayatımda gördüğüm ilk boş bakışlardı. Kuyu ağzıymışçasına gözler, derin ve saklı...

Sesimi ve nefesimi kontrol altına almaya çalışarak, teyzeme ne olduğunu sordum. Annem sabah kendine çay koyarken dengesini kaybetmiş, tüm çabasına rağmen, çayı bardağına isabet ettirememiş. Olay önce komik gelmiş ve kardeşimi yanına çağırmış. Sıcak çay, bardağa değil de tezgâha dökülüyormuş olanca kaynarlığıyla. Sonra ansızın bayılmış. Kardeşim hemen teyzemleri aramış. Teyzemi dinlerken, bir yandan da göz ucuyla anneme bakıyordum. Donuk bakışlarıyla etrafı süzerken birden göz göze geldik. O an gözlerinde tanıdık bir ifade dolaştı ve bana gülümsedi. Üzerinde mor hırkası vardı. Hırkaya baktığımı görmüş olmalı ki, istersem

hırkayı alabileceğimi söyledi birdenbire. Sesi bir an için de olsa gözlerine anlam kazandırmıştı. Aylar önce evden ayrılırken, hırkayı yanımda götürmemiştim. Belki de ilk defa o gün, hırkanın onun olduğunu kabul etmiştim. Gü-lümsedim, "Gerek yok, sen-de kalsın," dedim. O sırada hemşire bir battaniye getirip üzerine örttü hoyratça. Annem yine hırkayı almamı söyledi. Nasıl olsa battaniye var, artık ısınırım dedi. Hafifçe doğruldu ve çıkarmaya çalıştı. Yanına yaklaştım. Barış âni gibiydi. Uzandım, hırkayı aldım ve yanaklarına küçük bir öpücük kondurdum. Sonra el ele doktorun gelmesini bekledik. Doktor gelip de ne-yi var dediğinde, teyzeme doğru döndüm olay-ları anlatması için. Sonra tuhaf bir muayene başladı. Doktor önce birden ona kadar sayma-sını söyledi.

"1, 2, 3, ... 6, 8..., 5..."

İnanamadım. Annem birden ona kadar saya-mıyordu. Oysa matematikteki başarıımı tama-men ondan almıştım. Saymaya çalışırken anlaya-madığım bir acı yerleşiyordu gözlerine. Şaka yapma ihtimalini düşündüm ve hemen bu dü-şünce kafamdan silindi. Çünkü annem şaka ya-pan kadınlarдан değildi. Doktor bu kez de on-dan bire doğru geri saymasını söyledi.

"10..." dedi ve kaldı.

Adı, yaşı sorulduğunda cevaplar düzeldi. Ama sıra benimle ilgili bilgilere gelince, birden birkaç yıl öncesine giderek hâlâ üniversitede okuduğu-mu söyledi. Müdahale edemeden onları izliyor, sanki annem sınıf geçecekmiş gibi onu yürek-lendiriyor, doğru cevapları bulmasını istiyordum. Ardından gelen matematiksel birkaç soru ve başarısız cevaplar sonrasında doktor beyin tomografisi yapmaları gerektiğini söyleyerek, hemşireden annemi yukarı çıkarmasını istedi.

Desen: Onur Güçel

Ben de onlarla üst kata çıktım. Filmlerde rastla-dığım o aleti ilk kez yakından görüyordum.

Çok itici geldi bana. Garip sesler çıkartarak bir ileri, bir geri hareket ediyor; kırmızı, keskin bir ışık annemin saçlarında, burnunda ve dudakla-rında dolaşıyordu. Annemin sırrını arar gibiydi. İşlem bittiğinde hemşire annemi odaya yerleşti-receklerini ve benim tekrar acil servisin bulun-duğu kata inip beklemem gerektiğini, doktorun daha sonra beni bulacağını söyledi. İndim, şaş-kındım, bir şey düşünemiyordum. Mor hırkayı sımsıkı tuttuğumu hatırlıyorum sadece. Bir süre sonra -ki bu sürenin ne kadar olduğunu hatırla-mıyorum- doktor geldi. Annemle ilgili bir tu-haflik sezip sezmediğimi sordu. Çok sık başı ağ-rıdığını, bu zamanlarda ilaç içtiğini ve kardeşi-min ya da benim ona masaj yaptığımızı anlattım. Ama iş temposu ve içtiği üç paket sigara nede-niyle bunun normal olduğunu düşündüğümü söyledim. Bütün doktorlardan nefret etmemi sağlayan bir cümle döküldü ağzından:

"Siz nasıl bir evlatsınız? Nasıl olur da fark etmezsiniz?"

Ben nasıl bir evlattım? Hırçın, söz dinlemez,

başına buyruk, elinde mor bir hırka tutan, zafardan zafere koşan bir evlattım işte...

Nasıl fark etmezdim? Anlamıyordum. Neyi fark etmem gerekiyordu acaba? Doktor lafı uzattıkça uzatıyordu. Sanki intikam alır gibi. Sanki yanlışlarımı, annemi ne kadar üzdüğümü biliyor gibi...

Doktor, kendini tatmin etme süresi bittiğinde durumu olabildiğince sert bir şekilde açıkladı. Annemin beyininde üç yıl önce tümörler oluşmaya başlamış, şu anda beş ayrı yerde tümör varmış. Çok büyümüşler. Kurtulma şansı yokmuş. Her an kaybedebilirmişiz. Doktor bunları duygusuzca, bir çırpıda söyledi ve gitti. Söyledi ve gitti!...

Acıklı filmlerdeki hastalık: Kanser!...

O an birçok şeyi birden düşünmeye çalıştığımı hatırlıyorum. Ölümle başa çıkmaya çalışmanın yanı sıra, bir ölünün geçmiş yaşamının emanetçisiydim artık. Bir süre sonra yanına, odaya çıktığımda yine göz göze geldik, tanırçasına gülümsedi yine. Yatağa oturdum ve onu öptüm. Yüzümü yüzünden çektiğimde, gözünden birkaç damla yaş akıyordu. Anlamış mıydı, söylesem anlar mıydı bilmiyorum ama doktor da dahil olmak üzere hiçbirimiz ona hastalığından bahsetmedik. Ara sıra kendine geliyor ama durumuyla ilgili hiçbir şey sormuyordu. Onu birkaç kez tekerlekli iskemleyle hastane koridorlarında dolaştırdım. Daha sonra şehre bakmak istedi. Sandalyeyi pencereye doğru ittiğimde, perdesiz hastane camlarına ikimizin silüetini görüyordum. Bir de o tekerlekli sandalyenin soğuk, metal kollarındaki ısıtıcı. Kendine geldiği anlar çok nadir olmakla beraber genelde acı çekiyordu. Arı kesiciler, iğneler bir süre uykuya götürüyordu onu. Uyku, ölümün provası gibi yayılıyordu yüzüne. İki gün sonra ameliyattan çıktı. Ameliyat onu tedavi etmek için değil de sadece acılarını hafifletmek için yapılmıştı. Büyüyen tümörler, kafatasına değdikçe acı veriyormuş. Tıpkı büyüyen ruhlarımızın, bedenimize çarptıkça acı vermesi gibi. Ameliyat değil de bir nevi tıraştı. Sedyeye yoğun bakıma doğru itilirken, eli elimdeydi. O an narkozdan çıkmıştı annem. Ve ağzın-

dan çıkan sözcük, ismimdi. Kırk sekiz yıllık yaşamının ağzından üflediği şey, benim ismimdi: "Bahar..." Sanki beni bağışlar gibi, fısıltıyla ve sevgi tınısıyla söylenmiş iki hece. Yanında olduğumu belirtmek için elini hafifçe sıktım.

"Sana söz veriyorum, her şey güzel olacak," dedi.

İnandım. Beni teselli etmeye çalıştığını bildiğim halde inandım. Hâlâ anneydi, elinden bir şey gelmesede teselli ediyordu işte. Yoğun bakıma aldılar ve hastaneden ayrıldım.

Mahalledeki bir bakkalın önünde taksiden inip, bir şişe içki aldım ve annemin evine gittim. Kapıyı açtığımda karanlık ve havasızlık yüzüme çarptı. Işık yakışmazdı bu eve biliyordum ama görmek istediğim, aramak istediğim bazı şeyler vardı. Lambayı açtığımda kapının kenarında öylece çıkardığı terlikleri gördüm önce. Dokundum, düzelttim. Doğrulurken aynada kendimi gördüm. İlk kez o an öğrendim; aynaya bir yabancı gibi bakmayı. O anı değil de birikmiş tüm anları birden görüp kendime yabancılaşmayı. Mor bir renk geçti aynadan, annemin küçük yüzü görüldü bir ara. Sonra mutfaka geçtim. Şu meşhur çay bardağını görmek istiyordum. Çay bardağı, altlığının üzerinde değildi. İçinde hemen hemen yarıya kadar doldurulmuş çay vardı. Çayın kalan kısmı tezgâhta, ıslaklığı gitmiş, yapışkanlığı kalmış, kararmış bir leke gibi yayılmıştı. Eve girdiğimden beri elimde tuttuğum şişenin kapağını açtım ve içmeye başladım. Salon-da bir iz yoktu. Toplanmış, misafir ağırlandırmaya müsait hale getirilmiş bir salon. O gün çay demlenene kadar toparlamıştı belki de, kim bilir? Dikizi diktiği odada ağzına kadar dolu bir kül tablası. Yanında neredeyse boşalmış bir sigara paketi; üzerinde "Sigara sağlığa zararlıdır" ibaresi. Oysa, yaşam daha zararlıydı. Banyoda, yerine kaldırılmamış, öylece orta yerde duran pembe renkli bir oje. Bütün izler bu kadardı. Salona doğru yürürken, annemin şiiir defteri geldi aklıma. Her zamanki yerinde duruyordu. Onu da alıp tekrar salona döndüm, bir koltuğa kendimi bıraktım.

Defterin ilk sayfasına Hayyam'ın bir şiirinden alıntı yapmıştı.

"Dost mu dedin şu hokkabaz evinde ha!...
Sakin arayıp durma onu boş yere.
Bunu benden duy, kimseye bir şey deme.
Dermanı falan geç bir kalem. Derde sarıl.
Sarmaş dolaş otur kal acılarında.
Acılara ortak mı dedin! Geç onu da..."

Sayfaları karıştırmaya devam ettim. Beğendiği
şiiirler ve kendi yazdıkları arasında dolandım
durdum. Bu arada bir yandan da otomatige al-
mişçasına, yarım saatte bir yoğun bakımı arıyor,
annemin durumunu soruyordum. Cevap he-
men geliyordu; "Durumunda bir değişiklik
yok."

Defterdeki ona ait son şiir, dört yıl öncesinin
tarihini taşıyordu.

"Hayaller,
Hep güzel
Hep anlamlı...
Gerçeklerse
O denli
Acımasız
Ve katı...
Ama kurduğum
En güzel düş
SENSİN
Benim için gerçek
Gerçekten de ötesin.

Uzatsam ellerimi
Ellerini tutabiliyorum,
Işıl ışıl gözlerin
Sımsıcak tenin
Sesini duyabiliyorum...
Gerçeksın ya
Yeter bana
Bunu biliyorum."

Aşk yüzünden terk ettiğim bu ev beni yine
bir aşkla selamlamıştı. Aşkın bir kuralı olmadığı-
nı anladım o an. Aşkın, sağlığa zararlı bir ya-
şamda yapabildiğimiz tek kaçamak olduğunu
da... Ve belki de en önemlisi; aşkta zafer diye
bir şey olmadığını da. Vakit gece yarısını geç-
mişti, telefonun olduğu odaya artık yalpalayarak
yürüyordum. İçki çoktan bitmişti. Yaptığım gö-
rüşmenin 'son görüşme' olduğunu, teleona çı-

kan hemşiresinin, "Nesi oluyorsunuz?" demesi-
le anladım. O âna kadar verdiği ezberlenmiş
cevap yerine, benim kim olduğumu soruyordu
hemşire. Cevap vermeye gerek yoktu. Annem-
le ilgili her cümlem artık - di ile bitecekti.

Kızı-y-dım... gibi.

Evden çıkmayı, bir taksi çevirmeyi ve nihayet
hastahaneye ulaşmayı başardığımda onu çoktan
morga kaldırmışlardı. Kurallar gereği morga
girmek yasaktı.

"Siz ne kuralından bahsediyorsunuz? Annem
içerde ve ona soğumadan dokunmak istiyor-
um."

Morg görevlisi, bölmelerin üzerine isim yazıl-
madığından annemi aramam gerektiğini söyledi.
İsimler ayak parmaklarına takılmış, küçücük
kâğıt parçalarına yazılıydı. Küçük yaşamların,
küçük ölüleri, küçük ayak parmakları ve küçük
notlar. Her şey küçüktü o an, acı dışında. Gö-
revli çekmeceleri çekiyor, ben de ayaklara ba-
kıyordum; şu anda hiçbirini hatırlamadığım bir-
kaç ölü ayağa. Ta ki pembe ojeli ayakları bulana
dek.

Neden orada olduğumu bilmiyorum. Neden
baktığımı da. Ölüm ispat gerektirirmiş gibi bel-
ki de...

Ertesi gün onu uğurlarken, son banyosunu
yaptırırken ojelerini de ben sildim. Uzun saçla-
rını okşadım, öptüm. Sadece ameliyat edilen
yer kazınmıştı ve o son izi saçlarıyla örttüm.
Aklımdaki tek sözcük:

"Sana söz veriyorum, her şey güzel olacak."

Beyni yaşama, kalbi de ameliyata dayanama-
mış anneme son kez baktığımda ölümün her
şeyi değil de, onun yüzünü güzelleştirdiğini gör-
düm.

Mor hırkayı nereye götürdüğümü ya da bı-
raktığımı hatırlamıyorum. Artık benim olduğu
halde, onu bir daha görmedim.

Tıpkı annem gibi...

Ölüm ansızın gelir
mor ağlar,
pembe yok olur...

Sedat Gencer

DIŞARI/DA, SU

durgun suda bir lütuf küçük kız,
(mevcut)
çelişkileri tüketemediği için
"kâfi" denilen huzur kulağına geliyor
sözü geçmeyen aşağılıklar
birine göre değil
bakma, sorma
biçimcil küstahlığını al yanına, oyun mu?
; ama hava soğuk
uzun kerpiç bir evin çocuk ahıyla
yıkılması

eski günler
sahip olunabilirliği azaltan, aşan
düşüncenin geri gelmemesi
herkes birbirinin acısını görecek

Hasan Kılıçarslan

UMMAN

Korkusuz, kuralı bir evren
ve tanrılar yarattım, tanrılar
büyüttüm beynimde
Tapınaklarda senden bahsettim
ve tapınaklarda hep senden
bahsedildi.

...
Beyaza çalan rüya,
usul usul kutsanan tek Tanrıça;
bu gücü, bu evreni ve sahip
olmak istediğin her erdemi
senden sonra beynimde kanattım

...
Yaşam ile ölüm arasında sancılı
hainler
ve kızıl bir evren ardında kalanlar
Yapraklarla dökülen sonbahar
usul usul sönmekte olan gökyüzü
ve rengi
yorgunluğu atmak istercesine
çiseleyen hüsrana irinleri...

...
Bir bilsen büyüyen kıtlığı
uçurum kenarlarındaki leş
kokusunu
Bir bilsen tanrıların ve onlara
duyulan inancın yıkımını
Bir bilsen...
Senden sonra yarattıklarım kadar
eksildiğimi
Çürümekte olan hayal gücümle,
inançsız ve de ümitsiz tapınaklarda
eridiğimi.

Desen: Kutlukhan Perker

DÜŞBÜKEN

Salih Cengiz

sıradan olayları büyük laflarla süslemek yerine sıradışı olayları basit kelimelerle anlatırdı bana. sahoş piyanolar çalardı beyninin içinde; kalp krizi gibi âni ve soluk kesici ritimlerle dans ederdi bizim duymadığımız sorhoş pianoların müziğinde.

ben ise ona tom waits şarkıları söylemek isterdim sürekli akşamdan kalma çatlak bir sesle.

girdiğimiz komalarda saatlerce birbirimizin gözlerinin içine bakardık. başkaları için anlamsız boş gözler. Ama biz birçok şey görebilirdik kanımız %12 (hacmen) allkollüyken.

her sevişmemizde daha da şeytani bir gülümsemeyle bakardı gözlerimin içine saçları yatağa dağılmış ve saç dipleri terden ıslanmışken.

onunla sevişirken ruhsal bir acıdan mı yoksa bedensel bir zevkten mi hoşlanırdım bilemiyorum. o en başından beri cevabı biliyordu ama asla bana söylemedi.

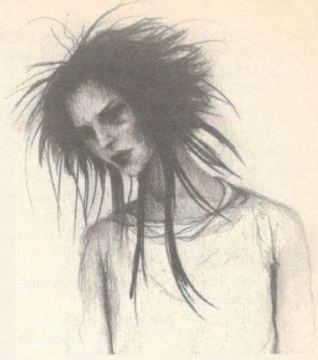
içimizdeki tüm vahşet patlamaya hazır hale geldiği anda olanca yırtıcılığımızla saldırdık birbirimize. masum yüzlerimizin ardına saklansak da ellerimiz bizi ele verirdi.

bedenimizin gizli köşelerinde acılar veren izler açardık tırnaklarımızla. ayrı kaldığımızda, üzerimizdeki giysilerin her hareketiyle duyduğumuz tatlı kaşıntı bize birbirimizi hatırlatırdı.

bazen hiç bilmediğim cızırtılı bir plak lisanında konuşurdu benimle. içimdeki eski ve acı herşeyi bir anda uyandırırverirdi bir anda. sonra usulca yanıma sokulur ve teninin tatlı sıcak kokusunu duyacak kadar yakınlaşırdı. ona ait olan en saf şey bu kokuydu.

bakışlarını yıllarca okyanusun altında yatmış ağır bir kaya gibi boşluğa diktiği gün anlamamakta direniyordum; gözlerindeki kelebeğin bahar telaşı kıpırtısının nereye gittiğini.

artık anlıyorum sonu asla benimle birlikte ol-

mayacaktır. ben onun için hep "dünde kalan" oldum. o benim için hep "yarın" oldu; "yarın gidecek olan".

şimdi düşündüğümde ya da kalemın bıraktığı izleri düşünmeden takip ettiğimde; anlıyorum ki fayetsiz kalmanın, uzaklaşmanın, kaybetmenin, tenimde ve dilimde kalan tadı unutamamanın, tatlı ve ılık kokusunu dünyanın en ağır uyuşturucusu gibi hiç bitmeyen hep artan bir zevkle içime çekmenin ne demek olduğunu. ve onun bunlardan habersiz olmasının... tüm bu olaylara katlanabiliyor olmam bana kendimi diğer insanlardan daha güçlü hissettirse de; hiçbir şeyin önemi yok bu gece yatağa yalnız girmekten ve bir kadın tenine ne kadar uzak kaldığımı bilmekten başka.

onun ellerinin sırtımdaki her kıvrımı bilmesi yolunu hiç kaybetmemesi ve geriye kalan bir kaç tırnak izinden başka her şey şimdi sadece bir ilüzyon gibi geliyor. bir an gördüğün ve bittiğinde gerçek olduğuna inanmadığın bir ilüzyon.

yine de biliyorum ki üzerimde bıraktığı eski bir yaz gecesinin taze havası ne kadar eskise de hiç çıkmayacak üzerimden ...

o bir "düşbükeni" ... düşlerimi alıp değiştiren, büken ,yenileyen sonra da hiç bilmediğin bir anda yok eden... düşbüken...

Ayşe Acar

"Nereye yetiyeceksiniz?.."

Fırıncı, "Kusura bakmayın... aceleye geldi!" deyip de eciş bücüş bir ekmek koysa önünüze, tepkiniz ne olurdu Sevgili Ayşe Acar... siz ki şiir yazmaya çalışıyorsunuz? Bu böyleyse eğer, herhangi bir aceleye de, özensizliğe de hakkınız yok! Bir de, yolladığınız, "logo" değil, "desen" galiba... ne dersiniz? "Endişe"yi öteki çalışmalarımdan ayıran şey ne, bunun üzerine uzun uzun düşünün lütfen.

Levent Tonga – Antalya

"Son mektup"

Yazdığının, sevgiliye yollanmış bir "son mektup"tan kurtulup da "edebiyat" değeri de olabilen bir metin olup olmadığını kendinize sordunuz mu hiç Sevgili Levent Tonga? İçinizde bir cehennemin fokurdadığı belli... ama o cehenneme "dışarıdan" bakabilmeyi de denemelisiniz.

Dilek İmük

"Yolun başı!.."

Çok savruksunuz Sevgili Dilek İmük; daldan dalasınız; yazdığınız her satırı şiir sanmak gibi bir kolaycılığınız var (Allahaşkına, "Terimi akıtmak için düş almayı düşünüyordum bir gün önceden" cümlesinin şiirle alakası ne?)... "Yolun Sonu" başlıklı şiirinizin, şiire nerelerde yaklaştığını düşünün; birtakım ipuçları var: şu üç dize mesela, "aforizma" tadında olsa da, başarılı: "Hani öldüğün vakit var ya / Hayat en fazla o zaman kısadır / Bir daha da uzatamazsın". Bir de, lütfen daktilo ya da bilgisayar kullanın.. en azından dergi çalışanlarına acıyın!

Gündüz

"Yani n'oldu?"

Evet... yazdıklarınızı okuyanlar bu türden sorular soracak size: Yani n'oldu; Peki niye; Ee-eee?.. Yazının hiçbir türü (şiir, hikâye, roman, deneme) iç dökme aracı değildir; bu nedenle, anlattıklarınızın bir amacı, ama bundan da önce,

yazıyla bir "derdiniz" olmalıdır. "Adam ağzında kalan son sigarasını yaktı" diyorsunuz; peki söyler misiniz: adamın ağzında kaç sigara vardı ki sıra sonuncuya geldi?

Bahar Özdemir – Ankara

"Belgesel ile hikâye"

Yolun çoğunu katetmişsiniz Sevgili Bahar Özdemir; cümleleriniz "yazar" cümlesi... ancak, "ayıklama"yı (kendi yazdıklarınıza kıyma'yı) gözetmeniz gerek: yaşanan (buna aklımızdan geçenler de dahil) her şeyi "olduğu gibi" yansıtmak, edebiyattan çok belgeselcilik. Hikâyenize küçük müdahalelerde bulunduk... lütfen sizde kalan nüsha ile karşılaştıran, yararlı bir alıştırma olacak.

Cüneyt Güven – Eskişehir

"İmlâ Cüneyt... İmlâ!"

Genç yaşınıza rağmen dünyanız epeyce renkli, derinlikli... ama onu insanların karşısına çıkarırken üstüne başına çekidüzen vermeme-nin size çok zararı olacak! Yazmak için olduğu kadar yayımlamak için de hiç mi hiç acele etmeyin; çok çalışın; hikâyenizin yayımlanan haliyle sizdekini karşılaştırıp, nelere dikkat etmeniz gerektiği konusunda biraz kafa yorun artık.

Muhammet Şahin – Kocaeli

"Soru ekleri!.."

23 yaşındasınız Sevgili Muhammet Şahin; lütfen söyler misiniz: hamur karmayı bilmeyen birtakim ekmekçi olur mu?.. Olmaz diyorsanız, lütfen, dilinizi, yani Türkçe'yi doğru kullanmayı öğrenin önce; sonra (çok istiyorsanız tabii), yazar da olursunuz; acele etmeden, sabırla çalışın.

Sedat Gencer – Ankara

"Dışarı'da su"

Dergideki "not"u dikkate alıp biyografinizi yollayın bize Sevgili Sedat Gencer; ve lütfen daktilo ya da bilgisayarda yazın şiirlerinizi... "Uzun kerpiç bir evin çocuk âhiyla yıkılması, eski günler" sıkı dize, adamakıllı sıkı!

Turabi Onay – Muş

“Sevgili öğretmenim?..”

Siz de “imlâ”yı doğru kullanmazsanız öğrencilere ne diyelim, değil mi?.. Herkesin hayatında aşklar, acılar var... ama işimiz edebiyatsa eğer, bizim olanı (bize ait yaşantı-duygu-düşünceleri) herkesin olanı (genel’den) ayırmamız, orijinal kılabilmemiz gerekir.

Hülya Gürel

“Kel başa şimşir tarak!..”

Türkçe’ndir bu deyim, biliyor musunuz? Peki, Türkçe yazılmış bir şiire o İngilizce başlık neyin nesî?.. Üstelik, şiirle ilgisini de kuramadık: yoksa içindeki aşkı da mı TRT okuyor, hem de İngilizcesinden? Bize yeni çalışmalarınızdan da yollayın... ve dilinizi sevin lütfen, saygı duyun; sizi siz yaparın o olduğunu unutmadan.

Hasan Kılıçaslan

“Çiseleyen hüsrân irinleri...”

“Hüsrân irinleri” nasıl bir şeydir Sevgili Hasan Kılıçaslan; nasıl “çiseler” peki?.. 1980 sonrası şiirimizin, “kulağı tersten göstermeyi şiir sanmak” gibi bir budalalığı var yazık ki; lütfen kurtulun böyle “numaralar”dan, şiiri bilenlerin alay konusu olursunuz... ve size de yazık olur, yazık!

M. Akif Ersoy – Karaman

“Türk filmi”

Hayatta, aşktan başka yazılacak şeyler de var, değil mi Sevgili M. Akif Ersoy... hele yazın bakalım; başarıp başaramayacağınızı öncelikle kendinize gösterebilmek için! Bir de lütfen öğrenin: “Ben de seviyorum” derken “de” ayrı; “Kalemin bende” derken bitişik... ayıp oluyor artık; bu sayfada yer alan değerlendirmeleri de mi okumuyorsunuz?

Bize ürün gönderenler:

Muhammet Şahin, Bikem Akgün, Turabi Onay, Mustafa Kemal Özgümüşbuğa, Şükrü Alper Yurttaş, Metin Öztürk, Cüneyt Bağcı, Mahmut Celaloğlu, Canan Kara, Gizem Kodak, Nilgün Atar, Aram Duran, Kürşat Atam, Sezen Çelik, Sabri Özdemir, Mine Korkmaz, Alper Yalçinkaya, Yaprak Bozkurt, Tolga Mazlum Yıldız, Adem Kocal, Cahit Tunaboşu, G. Göçer

Bir Kitap

“gölgelerin sesizliğine sınığıp
kâğıttan gemiler çoğaltıyorum
kara bulutları kovsunlar diye
uçurtmalar çoğaltıyorum
yurdumun gökyüzüne”

Metin Turan-Sulan İslatan Mecnun-
Ürün Yayınları